

Bækur.is

Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn

Titill

Landsyfirréttardómar og hæstaréttardómar í íslenskum málum.

Bindi

6. b. 1845-1852

Ár

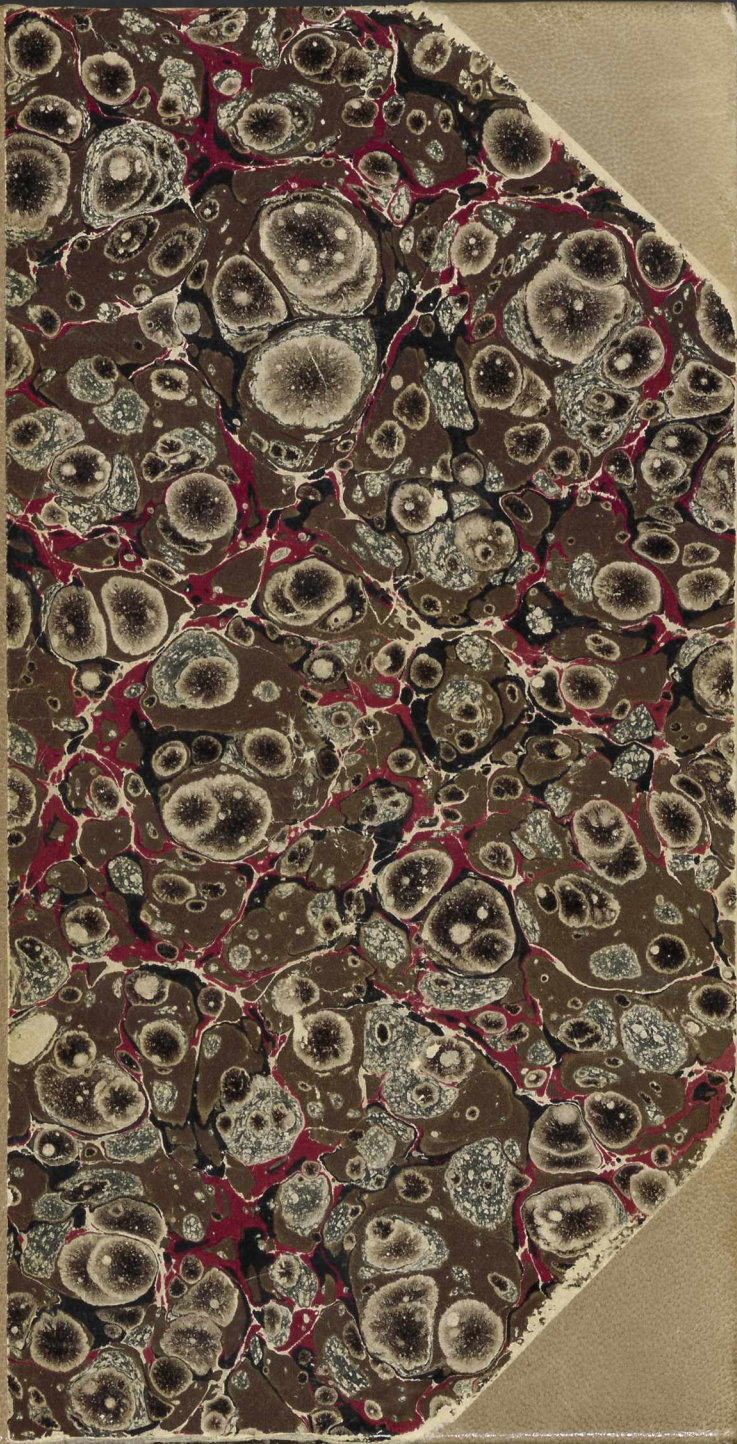
1916

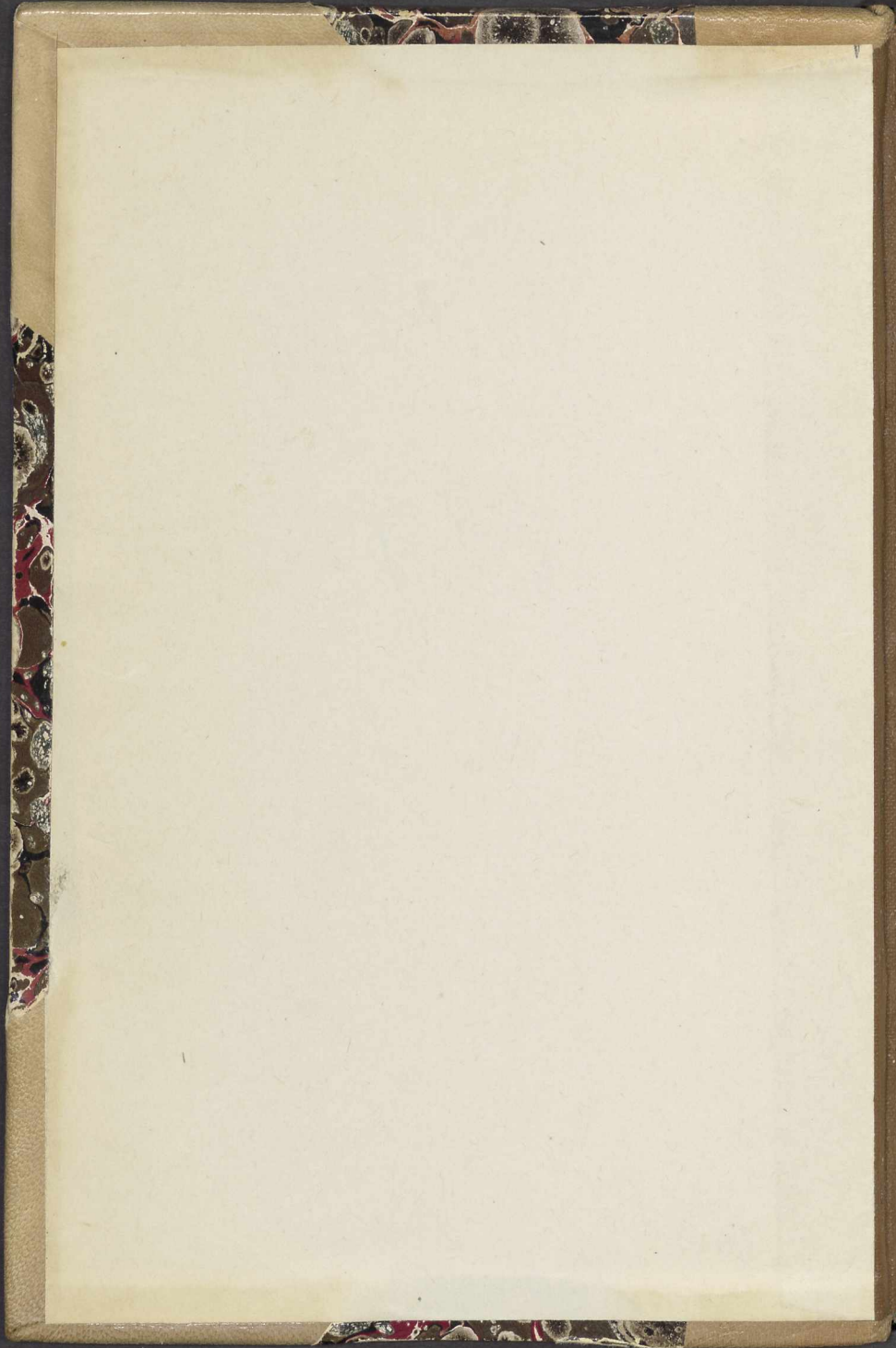
Höfundur

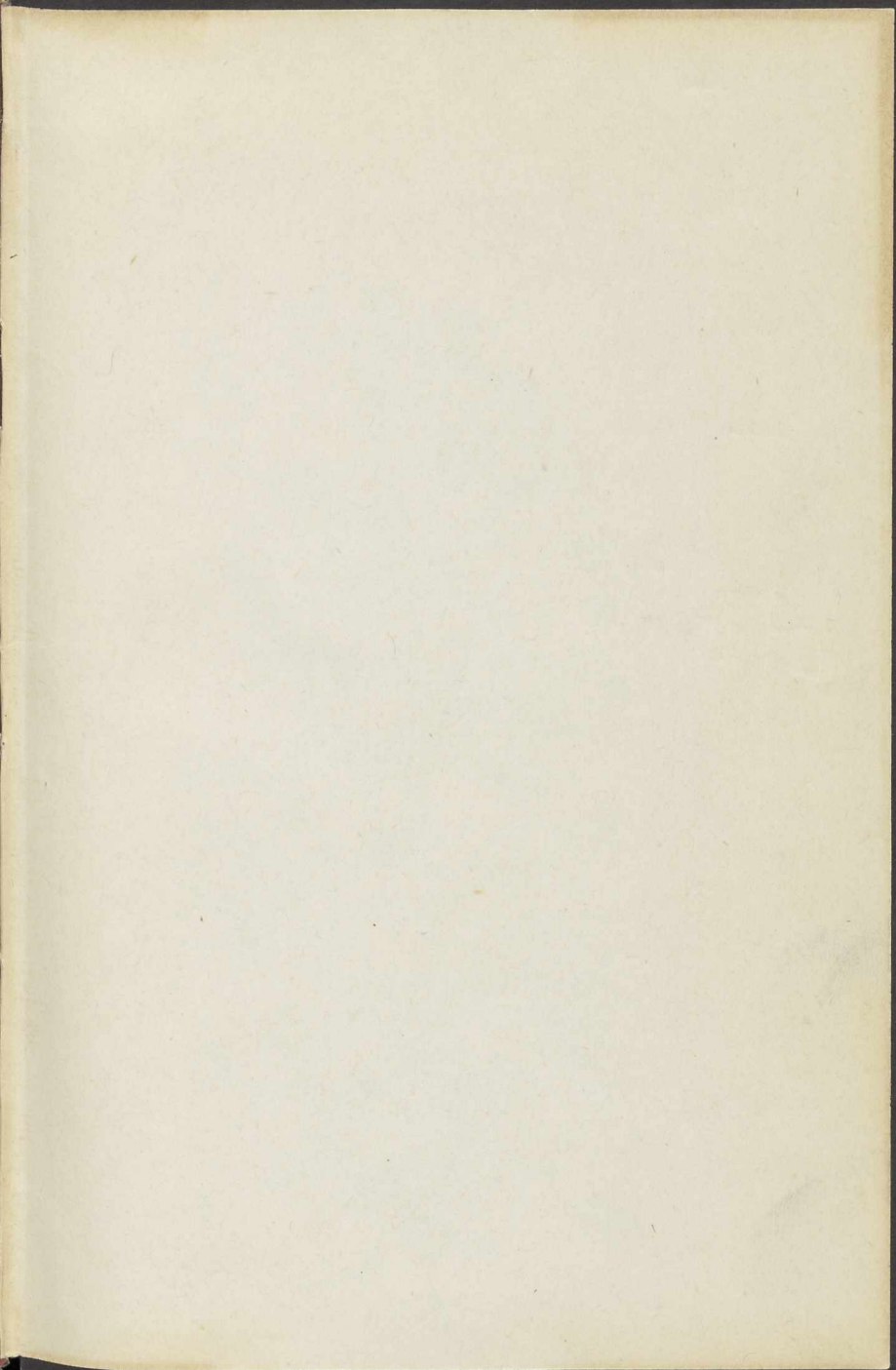
Klemens Jónsson 1862 - 1930

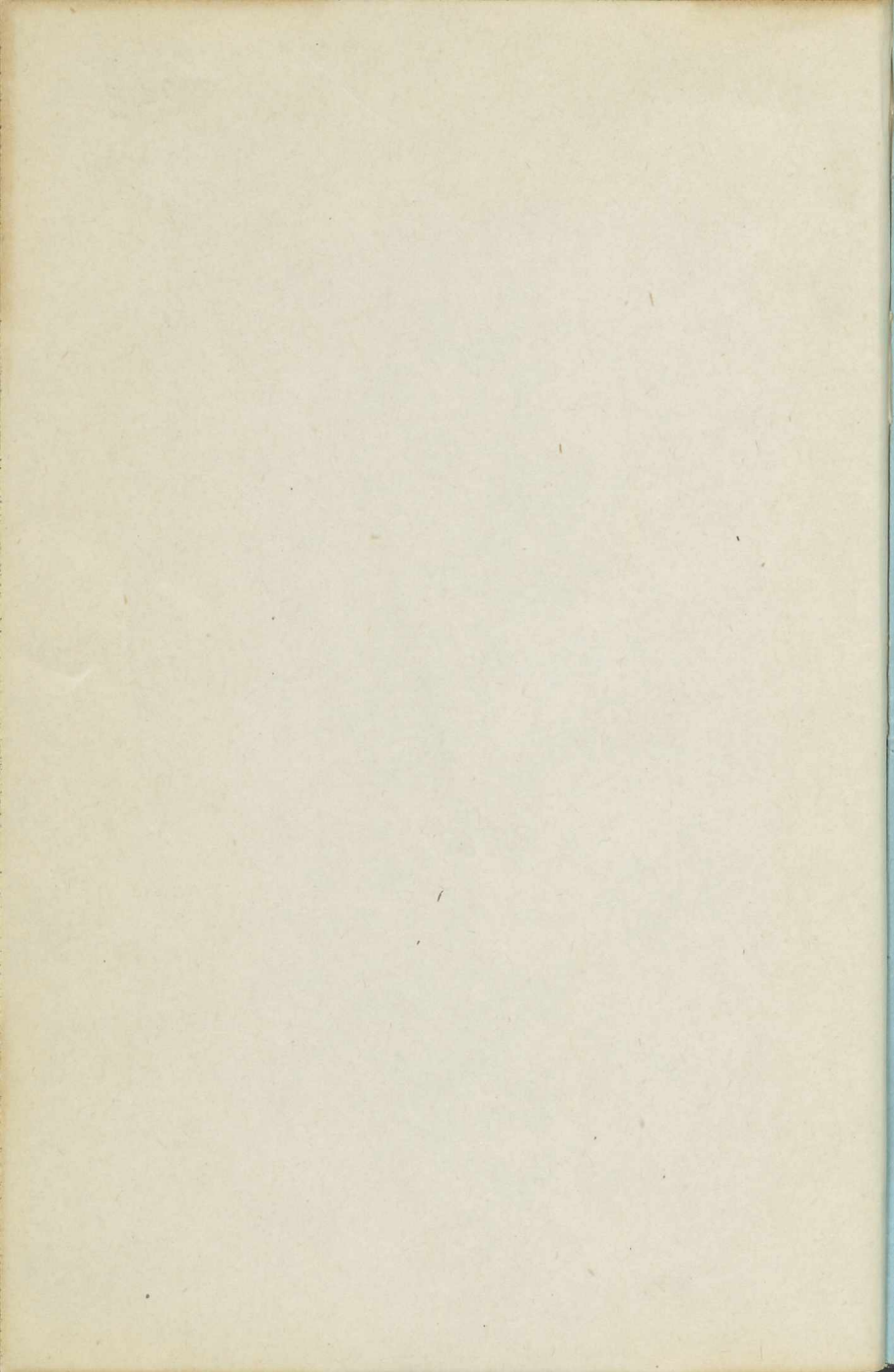
Einar Arnórsson 1880 - 1955

Ármann Snævarr 1919 - 2010

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

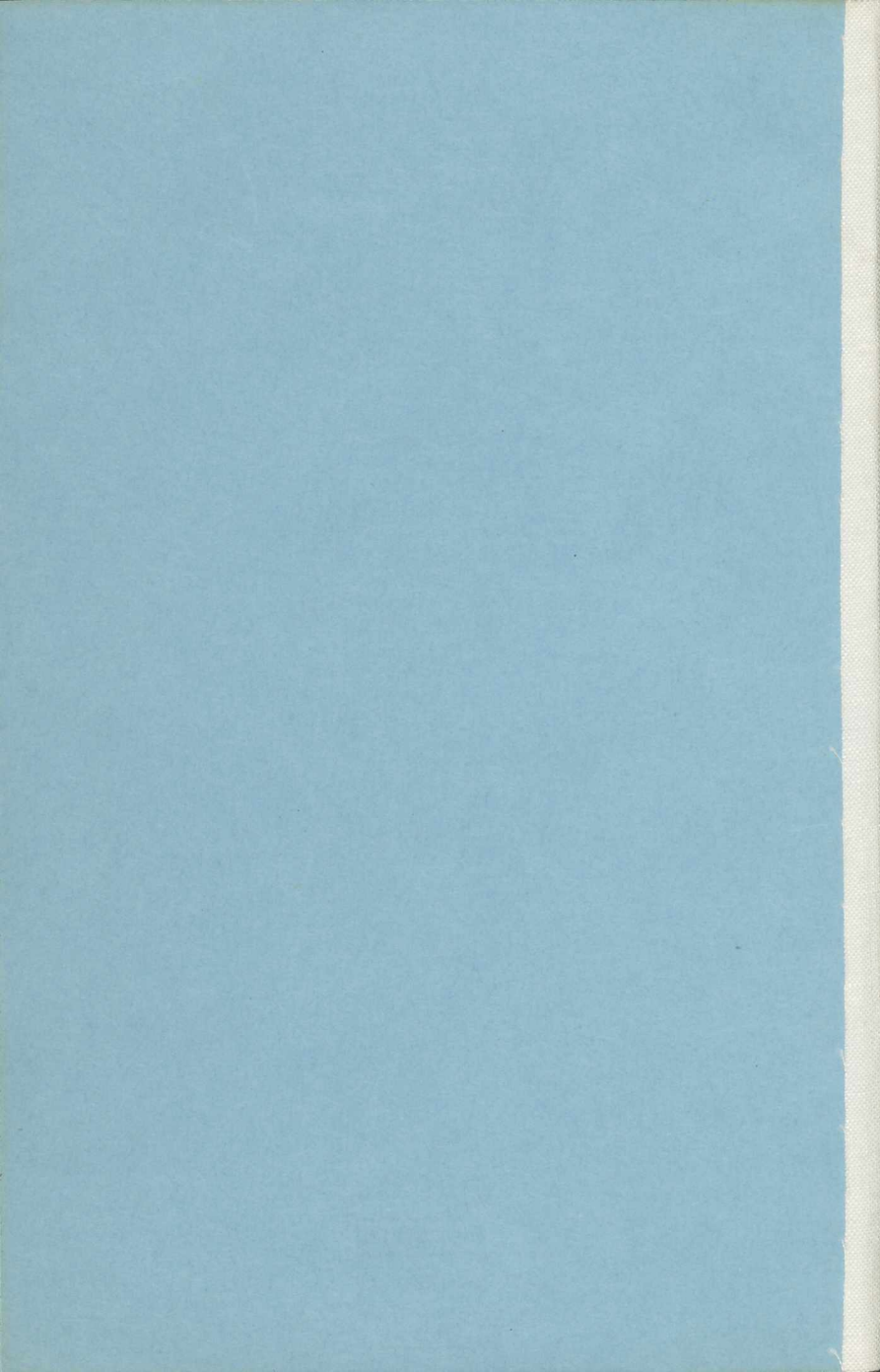
hæstaréttardómar

í íslenskum málum

1802—1873

VI. 1.

Sögufélagið gaf út

LANDSYFIRRETTARDÓMAR
OG
HÆSTARÉTTARDÓMAR

Í ÍSLENZKUM MÁLUM

1802—1873

VI.

1845—1852

SÖGUFÉLAG GAF ÚT

REYKJAVÍK 1946–1950
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA H.F.

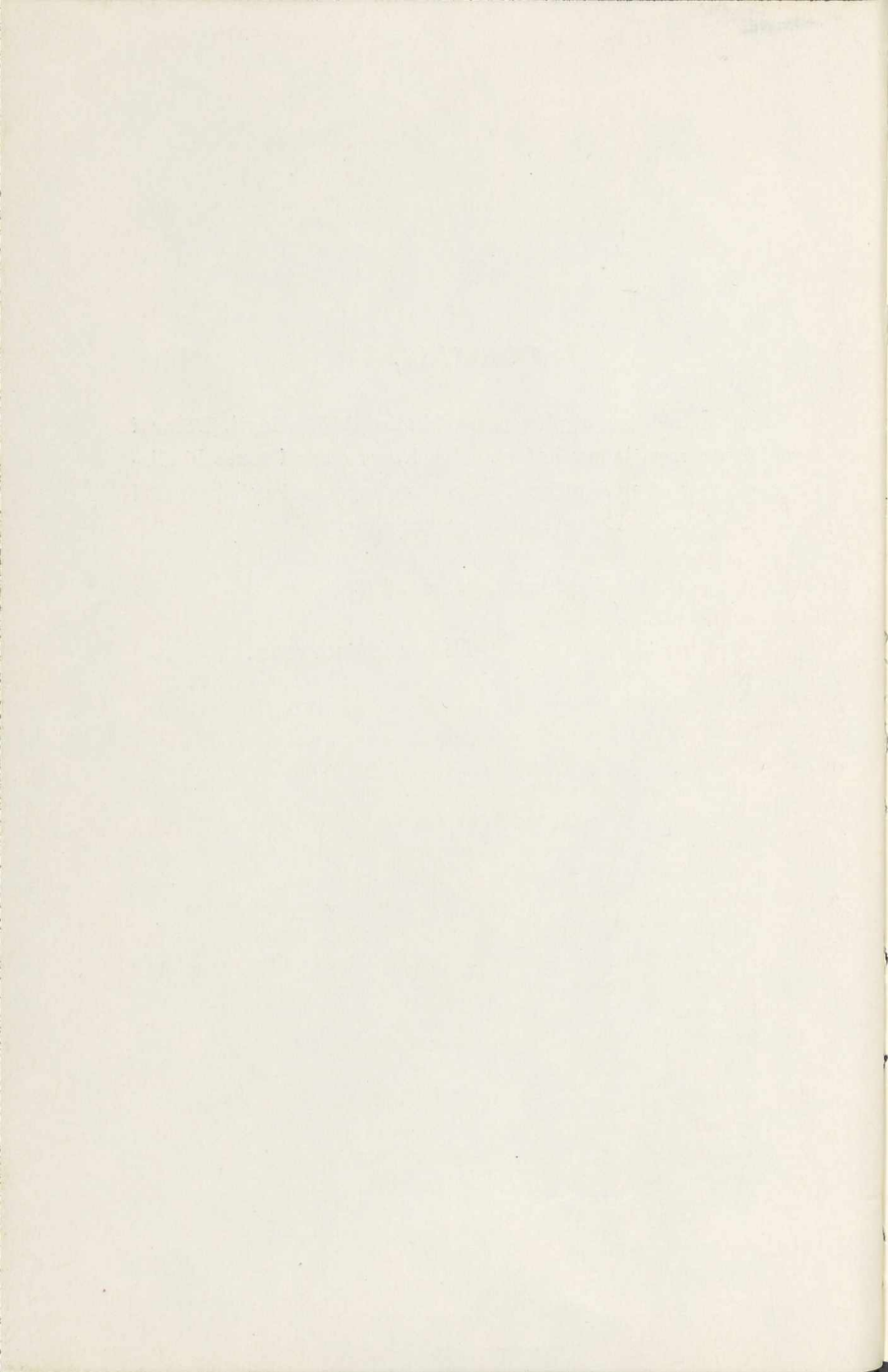

FORMÁLI.

Eg hef séð um útgáfu þessa bindis að öllu leyti. Tölur í registrum merkja upphafsblaðsíðu hvers dóms í texta bindisins, eins og að undanfögnu. Í skrá um lagastaði er þó vísað í blaðsíðu, þar sem lagastaður er greindur.

Reykjavík, 24. okt. 1950.

Einar Arnórsson.

I. MÁLASKRÁ.

1845.

Bls.

4. Ákæruvaldið gegn Friðriki Friðrikssyni og Signýju Friðriksdóttur. Blóðskömm. Dularfæðing	1
5. Ákæruvaldið gegn Guðmundi Guðmundssyni, Solveigu Jónsdóttur og Guðmundi Guðmundssyni. Þjófnaður og hlutdeild þar í	4, 398
6. Ákæruvaldið gegn Árna Gíslasyni og Ingibjörgu Gottskálksdóttur. Hórdómur	10
7. Ákæruvaldið gegn Sölva Helgasyni. Skjalafals. Flakk. Kæra um fjársvik	15, 399
8. Ákæruvaldið gegn Birni Guðmundssyni og Einari Eiríkssyni. Þjófnaður	21
9. Guðmundur Kolbeinsson gegn Stefáni Jónssyni. Ágreiningur um vistráðningu	25
10. P. C. Knudtson gegn Einari Hansen. Skuldakrafa 29, 402	
11. Eggert Vigfússon Fjeldsted gegn Konráði Konráðssyni. Móðganir og meiðyrði	35
12. Ákæruvaldið gegn Benóný Gunnarssyni og Ólöfu Árnadóttur. Úrskurður um frekari upplýsingar	38
13. Bárður Jónsson sín og meðerfingja sinna vegna gegn Jóni Halldórssyni. Ágreiningur um erfðir og skipti. Frávísun	40
14. Páll Guðmundsson gegn Stefáni Benediktssyni o. fl. Erfðamál og skipta	43
15. Ákæruvaldið gegn Benóný Gunnarssyni og Ólöfu Árnadóttur. Hórdómur	51
16. Ákæruvaldið gegn Jóni Tómassyni og Randver Randverssyni. Meðferð falsaðrar myntar	53

VI

	Bls.
17. Ákærvaldið gegn Guðfinnu Guðmundsdóttur. Dularfæðing. Útburður barns	56
18. Guðmundur Lassen gegn Hjörleifi Jónssyni. Mál um hvalreka	60

1846.

1. Ákærvaldið gegn Elíná Jónsdóttur. Dularfæðing 64,	399
2. Ákærvaldið gegn Málhildi Gísladóttur, Eyjólfí Jónassyni, og Vigdísi Guðmundsdóttur. Þjófnaður og hlutdeild þar í	69
3. Ákærvaldið gegn Kristjáni Björnssyni. Þjófnaður 73,	401
4. Ákærvaldið gegn Jóni Bjarnasyni og Jóni Þorgeirssyni. Ákæra um rekastuld	78
5. Bárður Jónsson sín og samarfa sinna vegna gegn Jóni Halldórssyni. Erfðamál og skipta	81, 403
6. Ákærvaldið gegn Jónatan Jónassyni og Aðalbjörgu Jónsdóttur. Þjófnaður og hlutdeild þar í	87
7. Ákærvaldið gegn Þorsteini Guðmundssyni. Innbrotsþjófnaður	90
8. Ákærvaldið gegn Ingibjörgu Bjarnadóttur, Magnúsi og Árna Árnasonum, Bjarna Jónssyni og Eggert Ámundasyni. Rekastuldur og hlutdeild þar í	93
9. Ákærvaldið gegn Ólafi Björnssyni. Þjófnaður	98

1847.

1. Ákærvaldið gegn Gísla Jónssyni. Þjófnaður	102
2. Ákærvaldið gegn Svani Jónssyni. Ítrekaður þjófnaður	105
3. Ákærvaldið gegn Eyjólfí Jónassyni. Árás á hreppstjóra	109
4. Ákærvaldið gegn Kristjáni Jóhannessyni. Þjófnaður	112
5. Ákærvaldið gegn Guðmundi Ólafssyni, Þórdísi Ebenzersdóttur, Sigurði Árnasyni, Þorbergi Þorbergssyni, Jósef Jóelssyni og Birni Þorlákssyni. Hjónavígsla án lagaleyfis. Svaramenn kærðir fyrir þá sök	118
6. Ákærvaldið gegn Ingimundi Jónssyni. Þjófnaður ..	124

VII

	Bls.
7. Ákærvaldið gegn Niels Þórarinssyni. Þjófnaður ..	126
8. Ákærvaldið gegn Magnúsi Ólafssyni. Þjófnaðarkæra	128
9. Síra Sigurður Thórarensen gegn Nikulási Sveinssyni og Magnúsi sýslumanni Stephensen. Ábúðarréttur ..	130
10. Presturinn að Stað í Grindavík gegn Jóni Sæmundssyni. Rekaréttur	138
11. Ekkja Eiríks dannebrogsmanns Sveinssonar í Ási og börn þeirra, síra Jón Eiríksson, Vigfús og Stefán Eiríkssynir og Sigurður Einarsson vegna konu sinnar, Önnu Eiríksdóttur, gegn erfingjum fyrri konu téðs dannebrogsmanns, Kristínar Einarsdóttur, og skiptaráðanda Magnúsi Stephensen sýslumanni. Ágreiningur um erfðir og skipti	143
12. Ákærvaldið gegn Gísla Jónssyni, Guðmundi Bjarnasyni og Sveini Þórðarsyni. Þjófnaður og hlutdeild þar í	148, 402
13. Ákærvaldið gegn Jóni Jónssyni eldra og Jóni Jónssyni yngra. Þjófnaður og hlutdeild þar í	152

1848.

1. Ákærvaldið gegn Jóni Gíslasyni. Þjófnaður	155
2. Síra Snorri Brynjólfsson vegna kirkju sinnar gegn Nikulási Brynjólfssyni, Jóni og Höskuldi Bjarnasonum. Landaprætumál	160
3. Ákærvaldið gegn Þorsteini Guðmundssyni. Innbrotsþjófnaður	167, 401
4. Ákærvaldið gegn Kristjáni Björnssyni. Illyrði við hreppstjóra	170
5. Ákærvaldið gegn Gísla Bjarnasyni. Þjófnaður	172
6. Ákærvaldið gegn Birni Kristjánssyni og Steini Vigfússyni. Hestaþjófnaður og hlutdeild þar í	175
7. Grímur Jónsson gegn Önnu Guðrúnu Eiríksdóttur. Ómerking héraðsdóms og málsmeðferðar	179
8. Ákærvaldið gegn Kristjáni Guðlaugssyni. Hestaþjófnaður	181
9. Ingvar Runólfsson gegn síra Markúsi Jónssyni. Ábúð á jörð og álag	183

VIII

	Bls.
10. Ákæruvaldið gegn Hjálvari Þorsteinssyni. Flakk ..	188
11. Ákæruvaldið gegn Jóni Jónssyni, Bjarna Sveinssyni og Sæmundi Hallgrímssyni. Lausamennska og hlutdeild þar í. Frávísun að nokkru	190
12. Magnús Magnússon gegn Magnúsi sýslumanni Stephensen og Kjartani Magnússyni. Ábúðarréttur. Kæra um óleyfilega meðferð eigna á jörð	193

1849.

1. Ákæruvaldið gegn Gunnlaugi Bergssyni og Jóni Jónssyni. Þjófnaður	203
2. Carl Franz Siemsen gegn konungssjóði. Skuldamál ..	207
3. Dómkirkjupresturinn í Reykjavík gegn Jóni Jónssyni. Ágreiningur um eignarrétt að lóð og túni	212
4. Ákæruvaldið gegn Sveini Þórðarsyni. Manndráp 219, 403	
5. Ákæruvaldið gegn Ólafi Ólafssyni. Þjófnaður	223
6. Ákæruvaldið gegn Vigfúsi Gunnarssyni, Kristínu Erlendsdóttur og Bjarna Bjarnasyni. Hórdómur. Mannvilla	226
7. Ákæruvaldið gegn Jóhönnu Guðlaugsdóttur. Úrskurður um frekari upplýsingar	231
8. Ákæruvaldið gegn Guðmundi Guðmundssyni. Þjófnaður	234
9. Ákæruvaldið gegn Sigurði Guðmundssyni og Sigríði Ólafsdóttur. Þjófnaður og hlutdeild þar í	237
10. Jón Ólafsson gegn sira Vigfúsi Sigurðssyni. Ábúðarréttur	242
11. Ákæruvaldið gegn Þorsteini Snæbjarnarsyni og Guðríði Eiríksdóttur. Frávísun	246

1850.

1. Ákæruvaldið gegn Sigurði Ingimundarsyni og Gísla Þorsteinssyni. Úrskurður um frekari upplýsingar ..	247
2. Ákæruvaldið gegn Gunnsteini Guðmundssyni, Margræti Helgadóttur, Jóni og Ólafi Ásgrímsbörnum, Einarí Einarssyni og Guðmundi Erlendssyni. Stuldur og hlutdeild þar í	250

3.	Ákæruvaldið gegn Þorsteini Snæbjarnarsyni og Guðríði Eiríksdóttur. Barneign stjúpa og stjúp dóttur 259, 403	
4.	Jón Illugason gegn E. Iversen. Skuldamál	260
5.	Ákæruvaldið gegn Sigurði Ingimundarsyni og Gísla Þorsteinssyni. Ávísanafals	263, 404
6.	Ákæruvaldið gegn Magnúsi Stefánssyni. Ákæra um þjófnað eða óleyfilega meðferð fundins fjár	268
7.	Konungssjóður gegn C. F. Siemsen. Úrskurður um framlagningu skjals	271
8.	Ákæruvaldið gegn Ólafi Jónssyni og Aðalbjörgu Halldórsdóttur og sonum þeirra, Jónasi Aðalsteini og Þorsteini. Sauðataka og óleyfileg meðferð fundins fjár. Hlutdeild þar í	272
9.	Konungssjóður gegn Carl Franz Siemsen. Skuldamál	277
10.	Ákæruvaldið gegn Gísla Jónssyni og Sigurði Einarsyni. Glettingar	287
11.	Ákæruvaldið gegn Snorra Snorrasyni, Þorsteini Guðmundssyni og Jóni Jónssyni. Héraðsdómur ómerktur og málsmeðferð	289
12.	Ákæruvaldið gegn Gunnlaugi Gunnlaugssyni. Gripdeild. Tíundarsvik. Ákæra um sauðatöku	292
13.	Ákæruvaldið gegn Jóhönnu Guðlaugsdóttur. Ákæra um dularfæðingu og fósturmorðstilraun	297
14.	Ákæruvaldið gegn Magnúsi Magnússyni. Kæra um ólöglega lausamennsku	301
15.	Ákæruvaldið gegn Helga Jónssyni. Úrskurður um frekari upplýsingar	303
16.	Konungssjóður gegn D. Thomsen. Úrskurður um frest	306
17.	Pétur Jónsson gegn Jóni Sæmundssyni, Halldóri Bjarnasyni og Jóni Magnússyni. Frávísunardómur ..	307
18.	Ákæruvaldið gegn Jósep Jónssyni. Flakk. Stuldur ..	310

1851.

1.	Ákæruvaldið gegn Helga Jónssyni. Hvinnska	313
2.	Konungssjóður gegn D. Thomsen. Ágreiningur um heimild leigutaka laxveiði í Elliðaám til notkunar lands annars manns vegna veiðarinnar	316

3. Ákærvaldið gegn Helgu Þorsteinsdóttur. Ítrekuð lausaleiksbrot	324
4. Ákærvaldið gegn Jónatan Jónassyni og sira Baldvin Þorsteinssyni. Ólögleg meðferð fundins fjár	326
5. Ákærvaldið gegn Einari Einarssyni. Ákæra um fjársvik	330
6. Ákærvaldið gegn Jóni Jónssyni, Snorra Snorrasyni og Þorsteini Guðmundssyni. Sauðastuldur og hlutdeild þar í	332
7. Sira Hallgrímur Thorlacius o. fl. gegn erfingjum sira Sigurðar Árnasonar. Erfðamál og skipta	335
8. Ákærvaldið gegn Þorsteini Sigurðssyni, Sveini Þórarinssyni, Ragnhildi Þórarinsdóttur og Ingibjörgu Þorsteinsdóttur. Hvinnska	341
9. Eyjólfur Einarsson gegn Þorsteini Þorsteinssyni. Héraðsdómur ómerktur	346
10. Ákærvaldið gegn Sigurði og Hans Guðjónssonum. Þjófnaðarmál	347
11. Ákærvaldið gegn Jóni Bergþórssyni og Jóhannesi Hallgrímssyni. Innbrotsþjófnaður	350
12. Ákærvaldið gegn Guðmundi Jónssyni og Jóni Þórðarsyni. Þjófnaðarmál	352
13. Ákærvaldið gegn Jóni Guðmundssyni. Stuldur	355
14. Magnús Sigurðsson og Magnús Magnússon gegn Skúla Jónssyni og Magnúsi sýslumanni Stephensen. Ómerk-ingardómur	357
15. Ákærvaldið gegn Sölva Helgasyni. Ákæra um stuld. Flakk	361

1852.

1. Konungssjóður gegn Birni Pálssyni. Ágreiningur um tíundarfrelsi jarðar	364
2. Ákærvaldið gegn Jóni Jónssyni og Helgu Árnadóttur. Hórdómur. Lausaleiksbrot	373
3. Ákærvaldið gegn Gísla Jónssyni. Stuldur	375
4. Adolph Petersen gegn Jóhanni Bergssyni. Ábúðar-réttur	377

5. Ákærvaldið gegn Jóni og Gísla Jónssonum. Ákæra um stuld	380
6. Eyjólfur Einarsson gegn Þorsteini Þorsteinssyni. Ábyrgð fjárhaldsmanns á útistandandi skuld skjól-stæðings síns	383
7. Ákærvaldið gegn Illuga Magnússyni. Beitutaka í óleyfi fjörueiganda	387
8. Munkaþverárklaustur gegn eigendum jarðarinnar Illugastaða. Ómerkingardómur	389
9. Ákærvaldið gegn Guðlaugu Arnoddadóttur. Dularfæðing	390
10. Ákærvaldið gegn Jóhan Jörgen Billenberg og Hansine Billenberg. Vanræksla um aðhlynningu sjúklings	394

Hæstaréttarmál milli aðilja, sem í V. bindi greinir:

1. Ákærvaldið gegn Pálma Einarssyni (V. 443)	399
2. Kristján sýslumaður Magnussen gegn Eggerti presti Jónssyni (V. 304)	400

II. NAFNASKRÁ.

A. Einkamál.

Anna Guðrún Eiríksdóttir 179.	Jón Halldórsson 40, 81, 403.
Anna Kristín Eiríksdóttir 143.	Jón Illugason 260.
Bachmann Geir 138.	Jón Magnússon 307.
Bárður Jónsson 40, 81, 403.	Jón Jónsson prentari 212.
Benedikt Þórðarson 43.	Jón Ólafsson 242.
Björn Magnússon 43.	Jón Sæmundsson 138.
Björn Pálsson 364.	Kjartan Magnússon 193.
Dómkirkjan í Reykjavík 212.	Knudtson P. C. 29, 402.
Eggert Jónsson prestur 400.	Konráð Konráðsson 35.
Eyjólfur Einarsson 346, 383.	Konungssjóður 207, 271, 277, 306, 316, 364.
Fjeldsted Eggert Vigfússon 35.	Kristín Einarsdóttir 143.
Grímur Jónsson 179.	Kristján Skúlason (Magnu-
sen) 43, 400.
Guðmundur Kolbeinsson 25.	Lassen Guðmundur 60.
Halldór Bjarnason 307.	Magnús Magnússon 193, 357.
Hansen Einar 29, 402.	Magnús Sigurðsson 357.
Hjörleifur Jónsson 60.	Markús Jónsson 183.
Höskuldur Bjarnason 160.	Munkaþverárklaustur 389.
Illugastaða eigendur 389.	Nikulás Brynjólfsson 160.
Ingigerður Jósefsdóttir 335.	Nikulás Sveinsson 130.
Ingvar Runólfsson 183.	Páll Guðmundsson 43.
Iversen E. 260.	Petersen Adolph 377.
Jafet Diðriksson 335.	Pétur Jónsson 307.
Jóhann Bergsson 375.	Siemens Carl Fr. 207, 271,
277.
Jón Bjarnason 160.	Sigurður Gíslason 43.
Jón Eiríksson 143.	Skúli Jónsson 357.

Snorri Brynjólfsson 160.	Thórarensen Sigurður 130.
Stefán Benediktsson 43.	Thorlacius Hallgrímur 335.
Stefán Eiríksson 143.	Vigfús Eiríksson 143.
Stefán Jónsson 25.	Vigfús Sigurðsson 242.
Stephensen Magnús 130, 143,	Þorleifur Jónsson 43.
193, 357.	Þorsteinn Þorsteinsson 346,
Thomsen Ditlev 306, 316.	383.

B. Opinber mál.

Aðalbjörg Halldórsdóttir 272.	Gísli Jónsson Skaftfellingur
Aðalbjörg Jónsdóttir 87.	380.
Árni Árnason 93.	Gísli Jónsson Skagfirðingur
Árni Gíslason 10.	148, 402.
Baldvin Þorsteinsson 326.	Gísli Þorsteinsson 247, 263.
Benóný Gunnarsson 38, 51.	Guðlaug Arnoddadóttir 390.
Billenberg Hansine 394.	Guðfinna Guðmundsdóttir 56.
Billenberg Johan Jörgen 394.	Guðmundur Bjarnason 148,
Bjarni Bjarnason 226.	402.
Bjarni Jónsson 93.	Guðmundur Erlendsson 250.
Bjarni Sveinsson 190.	Guðmundur Guðmundsson
Björn Guðmundsson 21.	eldri á Bakkavelli 4, 398.
Björn Kristjánsson 175.	Guðmundur Guðmundsson
Björn Þorláksson 118.	yngri á Bakkavelli 4, 398.
Eggert Ámundason 93.	Guðmundur Guðmundsson á
Einar Einarsson Skaftf. 250.	Vöglum 234.
Einar Einarsson Vestmanna-	Guðmundur Jónsson 352.
eyjum 330.	Guðmundur Ólafsson 118.
Einar Eiríksson 21.	Guðríður Eiríksdóttir 246,
Elíná Jónsdóttir 64, 399.	249, 403.
Eyjólfur Jónasson 69, 109.	Gunnlaugur Bergsson 203.
Fríðrik Fríðriksson 1.	Gunnlaugur Gunnlaugsson
Gísli Bjarnason 172.	292.
Gísli Jónsson úr Árnessýslu	Gunnsteinn Guðmundsson 250.
102, 375.	Hans Guðjónsson 346.
Gísli Jónsson úr Norður-Múla-	Helga Árnadóttir 373.
sýslu 287.	Helga Þorsteinsdóttir 324.

XIV

Helgi Jónsson 303, 313.	Kristján Jóhannesson 112.
Hjálmar Þorsteinsson 188.	Magnús Árnason 93.
Illugi Magnússon 387.	Magnús Magnússon 301.
Ingibjörg Bjarnadóttir 93.	Magnús Ólafsson 128.
Ingibjörg Gottskálksdóttir 10.	Magnús Stefánsson 268.
Ingibjörg Þorsteinsdóttir 341.	Málhildur Gísladóttir 69.
Ingimundur Jónsson 124.	Margrét Helgadóttir 250.
Jóhanna Guðlaugsdóttir 231,
297.	Niels Þórarinsson 126.
Jóhannes Hallgrímsson 350.	Ólafur Ásgrímsson 250.
Jón Ásgrímsson 250.	Ólafur Björnsson 98.
Jón Bergþórsson 350.	Ólafur Jónasson 272.
Jón Bjarnason 78.	Ólafur Ólafsson 223.
Jón Gíslason 155.	Ólöf Árnadóttir 38, 51.
Jón Guðmundsson 355.	Pálmi Einarsson 399.
Jón Jónsson Árnesingur 203.	Ragnhildur Þórarinsdóttir
341.
Jón Jónsson á Sturlureykjum
Borgf. 373.	Randver Randversson 53.
Jón Jónsson Borgf. 289, 332.	Signý Friðriksdóttir 1.
Jón Jónsson í Hringsdal 190.	Sigríður Guðmundsdóttir 237.
Jón Jónsson eldri á Helgafelli
152.	Sigurður Árnason 118.
Jón Jónsson yngri á Helgafelli
152.	Sigurður Einarsson 287.
Jón Jónsson á Kálfafelli 380.	Sigurður Guðjónsson 347.
Jón Þórðarson 352.	Sigurður Guðmundsson 237.
Jónas Aðalsteinn Ólafsson
272.	Sigurður Ingimundarson 247,
263, 404.
Jónas Tómasson 53.	Snorri Snorrason 289, 332.
Jón Þorgeirsson 78.	Solveig Jónsdóttir 4, 398.
Jónatan Jónasson 87, 326.	Steinn Vigfússon 175.
Jósef Jóelsson 118.	Sveinn Jónsson 105.
Jósef Jónsson 310.	Sveinn Þórarinsson 341.
Kristín Erlendsdóttir 226.	Sveinn Þórðarson Skagfirð-
ingur 148, 402.
Kristján Björnsson 73, 170,
401.	Sveinn Þórðarson úr Vest-
mannaeyjum 219, 403.
Kristján Guðlaugsson 181.	Sæmundur Hallgrímsson 190.
	Sölvi Helgason 15, 361, 399.
	Vigdís Guðmundsdóttir 69.

XV

Vígfús Gunnarsson 226.	Þorsteinn Guðmundsson Vest-
Þorbergur Þorbergsson 118.	mannaeyjum 90, 167, 401.
Þórdís Ebenezersdóttir 118.	Þorsteinn Ólafsson 272.
Þorsteinn Guðmundsson Borg-	Þorsteinn Sigurðsson 341.
firðingur 289, 332.	Þorsteinn Snæbjarnarson 246,
	259, 403.

III. LAGASTAÐIR, SEM VITNAÐ ER TIL.

1096. Tíundarlög Gizurar biskups Ísleifssonar 365, 367, 368, 369.
1281. Jónsbók: *Landsleigubálkur*: 7. kap. 63, 64; 22. kap. 321; 26. kap. 166, 371; 42. kap. 321; 47. kap. 294; 48. kap. 294. — *Kaupabálkur*: 25. kap. 27. — *Rekabálkur*: 2. kap. 62; 12. kap. 94.
1294. Réttarbót Eiríks konungs 15. júlí (8. gr.) 293–294.
1397. Máldagasafn Wilkins biskups 162.
1556. Konungsbréf 16. apríl 371–372.
1575. Máldagasafn Gísla biskups Jónssonar 162.
1683. Dönsku Lög Kristjáns V. 15. apríl:
1. bók: 4–5, 360; 5–13 246.
3. bók: 1–7, 31; 13–17, 360; 16–8, 12, 13.
4. bók: 4–4, 94.
5. bók: 2–20, 83, 84; 2–69, 144.
6. bók: 6–7, 67; 6–8, 58, 67, 392; 6–10, 67; 11–13, 392; 13–14, 52, 259; 17–8 til 10, 129.
1687. Norsku Lög Kristjáns V. 15. apríl:
1. bók: 2–3, 246; 4–1, 251, 342; 4–20, 184; 4–30, 61; 5–13, 246; 6–11, 136; 6–22, 378; 7–1, 138, 246, 389; 13–16, 36; 13–17, 115; 15–1, 288, 356.
6. bók: 1–10 til 13, 288.
1705. Tilskipun 21. marz 94.
1734. Konungsbréf 19. febr. 32.
1735. Tilskipun 19. ágúst 10. gr. 26.
1746. Tilskipun 3. júní 20. gr. 312.
1746. Opið bréf 20. júní 94.
1746. Erindisbréf biskupa 1. júlí 16. gr. 217.
1749. Konungsbréf 19. des. 26.

1754. Konungsbréf 20. sept. 360.
 1755. Konungsbréf 3. jan. 360.
 1764. Konungsbréf 16. nóv. 12. gr. 50.
 1783. Tilskipun 19. febr. 191. — 2. gr. 302. — 3. gr. 302.
 1787. Kancelli pro memoria 21. júlí 11.
 1796. Tilskipun 3. júní 340. — 6. gr. 306. — 17. gr. 251. —
 22. gr. 203. — 24. gr. 389. — 42. gr. 28.
 1797. Tilskipun 20. jan. 1. gr. 244.
 1798. Kancellibréf 27. júní 359.
 1799. Tilskipun 8. marz 36.
 — Kancellibréf 17. ágúst 360.
 1800. Opið bréf 28. marz 102, 334.
 — Tilskipun 23. maí 1. gr. 259.
 — Tilskipun 11. júlí 10. gr. 309.
 1808. Konungsbréf 25. júlí 7. gr. 19, 312.
 1816. Tilskipun 11. sept. 3. gr. 282.
 1817. Tilskipun 15. jan. 26. — 1. gr. 180.
 1819. Tilskipun 4. ágúst 59, 396.
 — Tilskipun 13. okt. 102. — 3. gr. 117.
 1821. Konungsúrskurður 30. maí 284.
 — Opið bréf 1. júní 282, 283, 284.
 1823. Opið bréf 8. jan. 83.
 1824. Kancellibréf 18. des. 61.
 1824. Kancellibréf 20. marz 61.
 — Tilskipun 24. sept. 4. gr. 228.
 1827. Opið bréf 27. febr. 150.
 — Tilskipun 30. marz 2. gr. 119.
 1831. Kancellibréf 1. marz 192.
 1831. Tilskipun 21. des. II. 2. gr. 13, 119.
 1832. Tilskipun 15. ágúst 195, 389. — 10. gr. 36, 197. —
 16. gr. 26. — 18. gr. 184, 378.
 1833. Tilskipun 4. okt. 2. gr. 221. — 14. gr. 67. — 16. gr. 111.
 — 29. gr. 59, 221, 392, 396.
 1834. Fátækrareglugerð 8. jan. 14. gr. 8, 273. — 20. gr. 191.
 — 22. gr. 19, 189, 312. — 23. gr. 189. — 24. gr. 190.
 1836. Opið bréf 28. des. 13. gr. 285.
 1838. Tilskipun 24. jan. 125. — 1. gr. 259. — 2. gr. 19, 192,

XVIII

312. — 3. gr. 37, 54. — 4. gr. 5, 7, 8, 23, 88, 91, 101, 127, 173, 225, 240, 265, 273, 276, 314, 348, 351. — 5. gr. 7, 23, 91, 240, 273, 351. — 6. gr. 8. — 7. gr. 6. — 8. gr. 6, 7. — 10. gr. 13, 374. — 11. gr. 12, 13, 228, 325, 374. — 12. gr. 324, 374. — 15. gr. 315.
1839. Konungsúrskurður 22. marz 284.
— Opið bréf 22. marz 282, 283, 284.
1840. Tilskipun 11. apríl 1 gr. 23, 101, 104, 173, 224, 235, 312, 314, 343. — 3. gr. 273. — 4. gr. 273. — 6. gr. 5, 6, 88, 176, 182, 205, 235, 239, 254, 256, 273. — 12. gr. 22, 91, 124, 150, 153, 158, 168, 169, 224, 311, 343, 348, 351. — 13. gr. 127, 169, 176, 205. — 14. gr. 169, 176, 205. — 21. gr. 7, 256, 351. — 22. gr. 23, 265. — 23. gr. 241. — 26. gr. 8, 275, 276, 349. — 29. gr. 255. — 30. gr. 80, 100, 103, 173, 275, 304, 315, 344. — 36. gr. 312. — 40. gr. 295, 304, 315. — 41. gr. 265. — 46. gr. 288. — 58. gr. 225. — 62. gr. 19, 265. — 66. gr. 19. — 72. gr. 54. — 76. gr. 19. — 77. gr. 266. — 82. gr. 7, 150, 158, 205.
1841. Kancellibréf 13. maí 324.
1847. Rentukammerbréf 5. júní 284.
— Rentukammerbréf 12. júlí 284.
1848. Rentukammerbréf 6. maí 282, 283, 284.

IV. EFNISKRÁ.

Atriðisorð.

Aðild.	Glettingar.
Áfrýjun.	Gripdeild.
Ásetningur. Sjá saknæmi.	Gæzluvarðhald.
Barnsfæðing á laun.	Hefð.
Beitutaka.	Heimvísun. Sbr. ómerking.
Blóðskömm.	Hjónaband.
Dómar.	Hjúasamningur.
Dómarar.	Hlutdeild.
Dómstólar og yfirvöld.	Hórdómur.
Eiður.	Hreppstjórar. Sjá embættis-
Eignarréttur.	menn.
Embættis og sýslunarmenn.	Húsleit.
Endurgreiðsla.	Ítrekun.
Erfðir.	Ítök.
Fasteignir. Sjá kaup og sala.	Játning og skýrslur aðilja.
Fjárhaldsmenn.	Kaup og sala.
Fjársvik.	Kyrrsetning.
Flakk.	Landamerkjамál.
Fógetagerðir.	Landsleiga.
Foreldrar og börn.	Lausaleiksbrot.
Foreldravald.	Lausamennska.
Forsendur.	Leiðbeiningarskylda dómara.
Frávísun.	Líkamsáverkar.
Frestir.	Líkur.
Fundið fé.	Lög, lögskýring.
Gáleysi. Sjá saknæmi.	Lögreglutilsjón.
Gertæki.	Lögræði.
Gjafsókn, gjafvörn.	Málasamsteypa.

Málflutningsumboð.	Skilyrði.
Málflytjendur.	Skipti.
Málskostnaður.	Skjalafals.
Manndráp.	Skjöl.
Mannvilla.	Skuldabréf.
Mat og skoðun.	Skuldir. Skuldamál.
Meiðyrði.	Stefnur. Stefnuvottar.
Nytjastuldur.	Sveitastjórn.
Ofríkisbætur.	Sönnun. Sönnunarbyrði.
Ómerking.	Tilraun.
Peningafals.	Tíund.
Refsing.	Valdstjórn.
Refsitegundir.	Vanræksla.
Reki.	Veiðiréttindi.
Réttarfar.	Venjur.
Sakhæfi.	Vitni.
Saknæmi.	Vörzlur.
Samaðild.	Þingmál.
Samningar.	Þingvottar.
Sáttir.	Þjófnaður.
Siglingar.	Ærumeiðingar.
Skaðabætur.	Ölvun.
Skattar og gjöld.	

Aðild.

Ekkja ein fékk ábúð á jörð, er A hafði vikið frá. Eftir lát hennar sótti A mál á hendur syni ekkjunnar, sem settist í byggingu hennar, um ábúðarrétt hans. Talið, að málinu hefði átt að beina að landsdrottinni. A var því sýknaður 193. Maður sýknaður í opinberu máli, þar sem ákærvaldið taldist ekki eiga sök 313, 330, 341.

A talinn hafa byggt B og C sömu jörð. Máli út af því talið ranglega beint að B 357.

Ákærvaldið talið eiga aðild að máli til refsingar fyrir óleyfilega beitutöku í fjöru einstaks manns 387.

Áfrýjun. Sbr. stefnur.

Dómi verður eigi breytt aðilja í hag, nema hann hafi áfrýjað 25, 143, 377.

Skipti lögð til grundvallar í máli annarra aðilja, með því að þau stóðu óhöggð 130.

Ómerkingarkrafa eigi nefnd í áfrýjunarstefnu. Því eigi tekin til greina 138.

Ný skjöl tekin til greina, þótt þau væru lögð fram án leyfis, með því að gagnaðili hafði eigi mótmælt framlagningu þeirra 160.

Áfrýjun til staðfestingar 377.

A, sem dæmdur hafði verið til að víkja af leigujörð og fullnægði fyrirvaralaust því ákvæði dómsins, talinn hafa þar með fyrirgert áfrýjunarheimild sinni að því leyti 183.

Málsatriði vísað frá yfirdómi, með því að ekki hafði verið dæmt um það í héraði 192.

Röng hefting dómsgerða eigi talin þurfa að valda frávísun 301.

Aðili, sem tekið hafði við dæmdri greiðslu fyrirvaralaust, talinn hafa fyrirgert áfrýjunarheimild sinni að því leyti 307.

Ásetningur. Sjá saknæmi.**Barnsfæðing á laun.**

Kona dæmd sek um dularfæðingu, en sýknuð af ákæru um það, að hún hefði ætlað að farga barninu, ef það hefði fæðzt með lífi 56, 64, 390.

Dauðarefsing dæmd í hæstarétti fyrir barnsfæðingu á laun og barnsdráp (sbr. 64) 399.

Kona sýknuð af ákæru um barnsfæðingu á laun 297.

Beitutaka.

Maður sektaður fyrir beitutöku í óleyfi í fjöru fyrir landi annars manns 387.

Blóðskömm.

Systkin sýknuð af ákæru um samfarir, enda þótt stúlkan bæri þær upp á bróður sinn og ýmsar líkur bentu til sektar

þeirra, með því að maðurinn synjaði, enda stúlkan talin „fáráðlingur og heimskingi“ 1.
 Stjúpfaðir og stjúpdóttir dæmd fyrir barneign eftir D. L. 6-13-14 (líflát) 51.
 Stjúpfeðgin dæmd til lífláts eftir D. L. 6-13-14 fyrir samfarir og barneign. Móðir stúlkunnar þó látin 259, 403.

Dómar.

Maður dæmdur til að víkja af leigujörð að viðlögðum dag- eða vikusektum 242, 377.
 Maður dæmdur til að gera eitt af tvennu 377.

Dómarar.

Skiptaráðanda stefnt til ábyrgðar vegna hlutdrægni og fyrir tálmun birtingar áfrýjunarstefnu. Sýknaður vegna sannanaskorts 43.
 Krafa um það, að dómari viki sæti sakir úrskurðar síns um gæzlu sökunauts eigi tekin til greina, með því að sú ráðstöfun var talin réttmæt 73.
 Andstæð niðurstaða í æðra dómi eigi næg ástæða til að gera héraðsdómara að greiða málskostnað 81.
 Dómara, sem stefnt var til ábyrgðar, dæmdur málskostnaður 130, 143.
 Dómari víttur fyrir orðalag í dómi sínum 172.
 Í máli um rekaítak voru meðdómendur eigi teknir. Eigi látið varða ómerkingu, með því að aðiljar hafi verið því samþykkir og máli eigi áfrýjað til ómerkingar 138.
 Héraðsdómari, sem stefnt var til ábyrgðar, sýknaður að öðru leyti en því, að honum var dæmt að endurgreiða aðilja ofborgaðan ferðakostnað. Dómara þess vegna eigi dæmdur málskostnaður 193.
 Dómara, sem stefnt var til ábyrgðar, dæmt að greiða áfrýjunarkostnað einkamáls ásamt aðilja 357.
 Leiðbeiningaskylda dómara ekki talin vanefnd, með því að aðili neitaði tilboði dómara um leiðbeiningar og flutti síðan mál sitt skriflega 193.

Meðferð landamerkjamáls og dómur í því ómerktur, með því að eigi voru hafðir meðdómendur samkvæmt N. L. 1-7-1 og 24. gr. tilsk. 3. júní 1796, 389.

Dómstólar og yfirvöld.

Yfirvald hafði bannað konu dvöl á tilteknu heimili. Dómstólar ekki taldir bærir að meta ástæður til banns þessa 118.

Eiður.

Maður látinn sverja sér kind í þjófnaðarmáli, er sé „þvert á móti eðli heimildareiðsins eftir opnu bréfi 28. marz 1800“ 332.

Eignarréttur.

Sel var eign Reykjavíkur dómkirkju. Bráðræði, sem talið er 170 faðma frá Seli, varð tómthúsbýli 1769. Það talið byggt úr Selslandi, með því að annað var eigi sannað, en Sel orðin sjálfstæð jörð um 1700 eða fyrr. Kirkjan því talin eigandi Bráðræðislóðar, og afsöl hennar milli ýmissa manna breyttu engu þar um 212.

Sagt torvelt að sanna eignarrétt að ómerkingum, og því al-
gengt, að hreppstjóri sleppi þeim við þá, er sterkar líkur hafi til réttar síns 380.

Hólmar í veiðiá taldir fylgja jörðum við ána, þótt *veiðirétturinn* væri undan þeim skilinn 316.

Embættis og sýslunarmenn.

Maður dæmdur sekur um árás á hreppstjóra, sem var að gegna skyldustarfi sínu 109.

Maður sýknaður af kæru um illmæli við hreppstjóra 170.

Endurgreiðsla.

Stjórnin dæmd til endurgreiðslu oftekins lestargjalds af skipi 277.

Erfðir.

I, sem lézt 1844, hafði fyrst átt G, sem lézt 1805. Þau áttu 3 dætur, og var ein þeirra gift P. Síðar giftist I S og átti

með honum 2 dætur. P gerði nú kröfu um ógoldinn arf til konu sinnar eftir föður hennar G. Með því að skipti eftir hann höfðu farið fram á sínum tíma og P þótti í verki hafa viðurkennt þau, var kröfu hans hrundið. Staðhæfing P um niðurfærslu á skuldum bús S og I eigi heldur tekin til greina, með því að allir aðrir aðiljar höfðu viðurkennt þær skuldir, enda mótmælt þeim fyrst í flutningi málsins fyrir yfirdómi 43.

Erfingjum dæmdur erfðaréttur að hálfu félagsbúi konu og síðara manns hennar, með því að félagssamningur þeirra hjóna, þar sem öðru vísi var mælt, taldist ógildur, með því að hann var eigi gerður samkvæmt D. L. 5—2—20, 81.

Hjónin A og B, sem voru barnlaus, gerðu gagnkvæma arfleiðsluskrá þannig, að það, er lengur lifði, skyldi halda búinu „alla sína lífstíð“, en þá skyldi því skipta að lögum milli erfingja beggja þeirra. B dó árið 1800, en A kvæntist aftur C. Þau áttu börn saman, en að þeim látnum kröfðust erfingjar B $\frac{1}{3}$ af búinu, og var sú krafa talin réttmæt 143.

Árið 1827 gekk S að eiga V. S gaf V þá í bekkjargjöf jörðina K, er hún skyldi halda, auk helmingafélags. En ef hún dæi á undan honum, og án þess að þau eignuðust lifserfingja, skyldi jörðin falla til erfingja hans, en erfingjar hennar skyldu þá fá jafngildi þess, er hún hefði fært í bú þeirra. Árið 1847 skipti S lausafé þeirra hjóna, sem eigi höfðu eignazt börn, til helminga milli sín og V, en fasteign í 3 jafna hluta, einn V, annan syni af fyrra hjónabandi og þriðja hlutann dætrum tveimur af fyrra hjónabandi. Gerningurinn var undirritaður af öllum þessum aðiljum. Gerningur þessi talinn hafa upphafið gerninginn 1827 og var lagður til grundvallar skiptum 335.

Fasteignir. Sjá kaup og sala.

Fjárhaldsmenn.

Pegar G dó, var H dóttur hans úthlutað kröfu, er G hafði átt á hendur B, er seinna varð gjaldþrota. Þ, maður H, krafði

nú E, fjárhaldsmann H, um kröfu þessa, en E var sýknaður, með því að hann var talinn hafa farið rétt með umboð sitt, eftir því sem á stóð 383.

Fjársvik.

Sýknað af ákæru um fjársvik fyrir sölu málaðra, verðlausra blaða, með því að ekki var talið sannað, að ákærði hafi sagt blöðin annarrar tegundar en þau voru 15.

A tregðaðist við að skila léðum munum, sem lítils virði voru. Með því að eigandi munanna hafði eigi kært málið, var A sýknaður 330.

Flakk.

Maður dæmdur sekur um flakk 15, 188, 310, 361.

Fógetagerðir.

Með beinni fógetagerð var leigutaka að veiðirétti í á heimiluð nauðsynleg og áður höfð not af landi jarða við ána, er eigandi hennar hafði selt A. Fógetagerðin þegjandi staðfest í yfirdómi, með því að þar voru veitt réttindi þau, sem hún hneig að 316.

Foreldrar og börn.

Drengur dæmdur til hýðingar, er faðir hans skyldi á hann leggja 347.

Ung stúlka sýknuð af ákæru um hlutdeild í broti föður síns vegna æsku, vanþekkingar og ósjálfstæðis gagnvart honum 394.

Foreldravald.

Maður sviftur foreldravaldi yfir barni sínu vegna skorts á uppfræðingu þess 170.

Forsendur.

A talinn laus við vistarsamning meðal annars vegna veikinda sinna 25.

Frávísun.

Frávísunarkröfu hrundið, með því að málsmeðferð taldist samkvæm gildandi lögum 25.

Máli vísað frá vegna vöntunar á vottorði sýslumanns um það, að birtingarvottar stefnunnar væru lögskipaðir stefnuvottar 40.

Gagnsök vísað frá, með því að stefnan var aðeins birt þeim umboðsmanni aðaláfrýjanda, er hafði einungis umboð til að biðja um frest 138.

Frávísunarkröfu vegna ónákvæmni í stefnu hrundið 143.

Frávísunarkröfu vegna ófullnægjandi stefnubirtingar einnig hrundið 143.

A og B höfðu boðið fram sektargreiðslu í máli. Enginn dómur var kveðinn upp um sök þeirra, og var máli að þeirra leyti vísað frá yfirdómi 190.

Frávísunarkröfu gagnsakar hrundið. Sakarefni aðal- og gagnsakar samrætt 277.

Máli frávísað vegna of lágrar áfrýjunarupphæðar, og fullnægingar dómsorðs að nokkru. Loks var eitt sakarefni eigi lagt til sátta né dæmt í héraði 307.

Frávísunarkröfu studda á því, að *allir* erfingjar V hefðu eigi áfrýjað skiptagerð á búi hennar, hrundið, með því að erfðaréttindi gæti hver einstakur erfingi gert gildandi 335.

Frestir.

Frestur veittur í einkamáli til að afla afstöðuuppdráttar 306.

Fundið fé.

A fann falspening, sem virtur var á hálfan skilding. Hann lýsti ekki fundinum, en var þó sýknaður, enda haft peninginn í vörzlum sínum aðeins fáa daga 53.

Sektardómur fyrir vanrækslu á lýsingu fundar og ásetning til að kasta eign sinni á hann 87.

Vanrækt lýsing á ljáspík, er aðili kvaðst hafa fundið 272.

Prestur sýknaður af ákæru fyrir að lýsa ekki fundnum peningum 326.

A og B sýknaðir af ákæru um mörkun ómerkings undir mark annars þeirra, með því að þeir voru eigi taldir hafa viljað draga sér hann ranglega 380.

Gáleysi. Sjá saknæmi.

Gertæki.

Maður talinn sekur um gertæki á staf 292.

Gjafsókn, gjafvörn. 25, 160, 183, 242, 335, 346, 364, 383, 400, 402, 403.

Glettingar.

Ýmsar glettur til að hræða fólk með „draugagangi“ ekki taldir refsiverðar. Engin lagagrein talin að því hníga 287.

Gripdeild. Sbr. beitutaka.

Maður dæmdur fyrir gripdeild á hnakkpoka 292.

Gæzluvarðhald.

Sökunautur beið heilsutjón vegna kulda í varðhaldi. Hjúkr-unarkostnaður þessa vegna skyldi greiddur úr opinberum sjóði 73, 401.

Hefð.

Óátalin notkun rekaréttar 50 eða 60 ár látin ráða úrslitum í máli um rekaftak. Heimildarskjöl skáru eigi úr 138, 160.

Land kirkjujarðar eigi talið leyst undan eftirgjaldsskyldu, sakir ákvæða erindisbréfs biskupa 1. júlí 1746, 16. gr., 212. Ekki talið hægt að leysa opinbera afgjaldskvöð (tíund) af jörð með hefð 364.

Heimvísun.

Kröfu verjanda í opinberu máli um heimvísun sakar til að afla frekari upplýsinga hrundið, með því að þeirra væri engin þörf 380.

Hjónaband.

Hjónavígsla A og B, sem höfðu framið hórdóm, framkvæmd gegn ákvæðum D. L. 3–16–8. Refsað með 5 rd. sekt, með stuðningi í tilsk. 21. des. 1831 II, 2. gr., 10.

A, sem var lögskilinn við konu sína, talið heimilt að kvongast aftur, þótt skilnaðarleyfið segði ekkert um það 118.

Svaramenn sýknaðir af ákæru um atbeina sinn til hjónabands, er eigi hefði mátt stofnast að lögum 118.

S, sem var ekkja, og J gera á giftingardegi sínum svofelldan samning, að vera skuli með þeim helmingafélag fengins og ófengins fjár, ef þau eigi börn saman, en ella skuli J, ef hann lifir lengur, svara erfingjum S $\frac{3}{4}$ hlutum þess, er hún lagði í bú þeirra. Þau eignuðust börn, sem dóu á undan báðum. Samningurinn var eigi gerður samkvæmt D. L. 5–2–20, og var því talinn ógildur. Venju samkvæmt var því talið helmingafélag hafa verið með þeim hjónum 81, 403.

S og V gerðu samning um fjárlag sitt á brúðkaupsdegi, en síðar var honum breytt og erfðahlutföll eftir þau ákveðin með samþykki barna S af fyrra hjónabandi. Sá samningur talinn binda erfingja þeirra beggja 335.

Hjúasamningur.

A talinn mega rifta hjúasamningi, með því að skilyrði, er hann hafði sett, rättist ekki og forsenda brast 25.

Hlutdeild.

Kona A og 14 ára sonur dæmd sek um hlutdeild í broti hans 4. Átján ára piltur dæmdur sekur um hilmingu peningastuldar 21. Sýkna af frekari ákærum um hlutdeild í þjófnaði 69.

Kona sýknuð af frekari ákærum réttvísinnar um samvitund um sauðatöku manns síns, þrátt fyrir sterkar líkur gegn henni 87.

Prír menn fremja í félagi innbrotsþjófnað 148.

Tveir menn dæmdir fyrir þjófnað 152, 203.

Fyrirfram tekin ráð tveggja manna um stuld talin útiloka hilmingu. Verknaður beggja þjófnaður 152.

Fimm aðiljar dæmdir sekir um töku rekatrés og hlutdeild þar í 93.

Maður sýknaður af ákæru um hilmingu, enda þótt miklar líkur mæltu gegn honum 175.

Kona dæmd í sekt fyrir hlutdeild í stuldi bónda síns 237.

Sekir og samseki dæmdir fyrir þjófnað og hlutdeild þar í 250.

Tveir menn dæmdir fyrir ávísanafals 263.

Kona sýknuð af hlutdeild í þjófnaði manns síns 272.

Stuldur tveggja drengja 272.

Annar sýknaður vegna æsku af hlutdeild í broti föður síns 272.

Ýmsir töku þátt í smáfelldum þjófnaði 341.

Tveir drengir hjálpast að að stela 347, 350.

Stúlka sýknuð af ákæru um hlutdeild í vanrækslu föður síns um aðhlynningu helsjúkrar konu hans 394.

Hórdómur.

A dæmdur fyrir hórbrot með B öðru sinni framið, enda þótt hann hefði gengið að eiga B eftir lát konu sinnar 10.

Hórbrot fullframið með samförum. Maður skilinn að borði og sæng dæmdur fyrir hórdóm 226.

Maður dæmdur fyrir þriðja hórbrot 372.

Hreppstjórar. Sjá embættismenn.

Afskipti hreppstjóra af ómerkingum 380.

Húsleit.

Þjófaleit gerð að ráðstöfun sýslumanns hjá manni grunuðum um kindaþjófnað 4, 69, 73, 126, 152, 237, 355.

Ítrekun.

Maður dæmdur fyrir öðru sinni framið hórbrot 10.

Ítrekað þjófnaðarbrot 105, 126, 175, 203.

1831 var ákærði dæmdur til 15 vandarhagga „pólitíaga“. Þessi dómur ekki talinn hafa ítrekunarverkun á sauðartöku refsingu 1848 236.

Ítrekuð lausaleiksbrot 324, 372.

Ítrekað flakk 361.

Fimmta lausaleiksbrot konu, og þar af fjögur sitt með hverjum. Refsað sem fyrir öðru sinni framið hórbrot 372.

Amtsúrskurður um hörsök hefur sömu ítrekunarverkun sem dómur 372.

Ítök.

Rekaítak dæmt fornri Viðeyjarklausturs jörðu, með því að það hafði eigi verið undan tekið, er jörðin var seld, og rekinn var notaður frá jörðinni a. m. k. óátalið 50 ár, en heimildarskjöl skáru eigi úr 138.

Veiðiréttarhafa í á dæmd heimil afnot landa að ánni, er nauðsynleg væru til rækslu veiðiréttar hans, gegn skaðabótum 316.

Ítakshafa dæmt land til afnota, sem nauðsynlegt teldist til rækslu réttar hans 400.

Játning og skýrslur aðilja.

A kvaðst hafa haft samfarir við B bróður sinn, en hann neitaði. Þrátt fyrir nokkrar líkur, voru bæði sýknuð af frekari ákærum, enda A talin „fáráðlingur og heimskingi“ og skýrslur hennar að ýmsu ósamhljóða 1.

Maður dæmdur sekur um hórdóm samkvæmt játningu sinni og stúlkunnar 10.

Skýrslur sakbornings lagðar til grundvallar, þótt líkur væri gegn þeim 56.

Ósannar og ósamhljóða skýrslur sökunauts skapa líkur gegn honum 87, 93.

Faðernisviðganga svo tvíræð, að hún þótti ekki hafa gildi 226. Afturköllun faðernisviðgöngu, er gefin var í viðurvist votta, ekki talin nægileg til rökstuðningar refsíðs fyrir mannvillu 226.

Afturköllun játningar að engu höfð 287, 355.

Játning sökunauts þótti eigi verða tekin gild vegna geðbilunar hans 375.

Skýrslur konu um atburði og ásetning varðandi barnsfæðingu á laun lagðar til grundvallar 390.

Kaup og sala.

1838 seldi A jarðirnar X og Y, sem liggja sín hvorum megin við veiðiá. Til 1848 nytjaði A veiðina eða seldi hana á leigu mótmælalaust af eigendum jarðanna, en 1848 keypti B jarðirnar og taldi sér nú veiðiréttinn, en í verki og í málinu í upphafi hafði hann þó sýnt, að hann liti eigi svo á, enda talið, að hann hefði eigi öðlazzt meiri rétt en heimildarmenn hans höfðu 316.

Hólmar í á taldir fylgja jörðum, er land áttu að ánni, enda þótt veiðin í ánni væri undan skilin í sölu jarðanna 316.

Kaupandi hafði tekið athugasemdalaust við hinu selda, og var því talinn hafa firrt sig rétti í máli um kaupverðið til þess að hreyfa andmælum um mergð þess eða ástand 260.

Kyrrsetning.

Kyrrsetningu hótað, en henni var afstýrt með greiðslu. Kröfu um bætur hrundið, með því að allar sannanir um tjón, miska eða lánstraustsspjöll vantaði 277.

Landamerkjamál.

Meðferð landamerkjamáls og dómur í því ómerktur, vegna þess að meðdómendur voru eigi hafðir 389.

Landsleiga.

Landsdrottinn dæmdur rekahvalur á leigujörð, með því að afbrigði frá ákvæðum laga þar um voru eigi talin sönnuð 60.

Landsetar í Vestmannaeyjum máttu hirða rekaspýtur 3 álna eða minni og spýtur 48 sk. virði og minna 78.

A hafði fengið ábúð á jörð fyrir tiltekið gjald hjá C umráðamanni hennar, en B var eigandi. Að B látnum seldu erfingjar hans C jörðina með þeim skilmála, að A skyldi mega búa á jörðinni fyrir tiltekið lægra gjald. C talinn bundinn við þetta gagnvart A 130.

Maður dæmdur til að víkja af jörð, með því að hann hafði ekki fengið byggingu hjá þar um bærum aðilja 183.

Landseti talinn hafa setið jörð illa og vék því af henni 193.

Sira G hafði veitt A ábúðarrétt á hjálendu prestseturs að áskildu samþykki stiftsyfirvalda, sem synjuðu um leyfið lengur en um tíð sira G. Að honum látnum var rétturinn því dæmdur af A 242.

Manni gert að víkja af leigujörð að viðlögðum dag- eða viku-sektum 242, 377.

Lausaleiksbrot.

Lausaleiksbrot fimmta sinni og oftari talið varða sömu refsingu sem hórbrot framið þriðja sinni 324.

Kona dæmd fyrir 7. lausaleiksbrot 324.

Kona dæmd fyrir 5. lausaleiksbrot 372.

Lausamennska.

Maður dæmdur sekur um ólöglega lausamennsku 190.

Maður, sem verið hafði áður lausamaður, sýknaður, með því að nú var hann búandi maður orðinn 301.

Leiðbeiningarskylda dómara.

Dómari bauð leiðbeiningu, en aðili neitaði að þiggja hana og flutti mál sitt síðan skriflega. Kröfu um ómerkingu dóms vegna leiðbeiningaskorts af hálfu dómara því hrundið 193.

Líkamsáverkar. Sjá manndráp.

Maður dæmdur sekur um líkamsárás á hreppstjóra, sem var að gegna skyldustarfi sínu 109.

Líkur.

Systkin sýknuð af ákæru um samfarir, enda þótt þau hefðu hvílt í sömu sæng, en hún þó í fótunum, hefðu sézt sýna hvort öðru ástaratlot og stúlkan hafði talið sig þungaða, sem þó ekki sannaðist. Maðurinn synjaði samfara 1.

A ól barn 28 vikum eftir hjónavígslu með A barnsföður sínum. Samfarir játaðar áður en fyrri kona A lézt. Hórdómur talinn sannaður 10.

Maður sýknaður af ákæru um auðgunarbrot, þótt líkur bentu til sektar hans 15, 292, 332, 361.

Kona, sem fæddi barn á laun, sýknuð af ákæru um ásetning til að farga barninu, enda þótt hún hefði ýmsar líkur gegn sér 56, 64.

A og B sýknuð af frekari ákærum réttvísinnar fyrir þjófnað, þó að munir fynndust í húsum þeirra, er bentu til sektar þeirra 69, 73, 87, 93, 112, 361.

Maður sýknaður af ákæru um mannvillu, þótt líkur væru gegn honum 226.

Maður sýknaður af ákæru um hilmingu eða aðra hlutdeild enda þótt sterkar líkur mæltu gegn honum 175, 250, 326.

Eigi talið öruggt, þótt líkur bentu til þess, að A hefði *vitað*, að ávísun, sem hann skrifaði eftir beiðni B, væri ósönn 263.

Sagt algengt, að hreppstjóri sleppi ómerkingum við þá, er sterkar líkur hafi til eignarréttar að þeim 380.

Líkur taldar ýmsar gegn því, að vanfær kona hafi fyrir fram ásett sér að fæða barn sitt á laun 390.

Lög, lögskýring.

Með skírskotun til 8. gr. tilsk. 24. jan. 1838, er láti sérreglur áður gildandi laga um stuld sauða og gripa í haga haldast, talið, að 6. gr. tilsk. 11. apríl 1840 taki ekki til þessa brots hér á landi. Athugasemd á titilblaði íslenzku útgáfunnar af tilsk. 1840, er fór í andstæða átt, þýðingarlaus, með því að hún stafi ekki frá löggjafanum 4.

Skýring á Jónsbók Rekab. 2 60.

Tilsk. 15. jan. 1817 ekki talin gilda á Íslandi 25.

Sbr. þar á móti 175.

D. L. 3–1–7 talin gilda um skipti dansks selstöðukaupmanns og verzlunarstjóra hans hér á landi 29.

Skýring D. L. 6–6–8 56.

Skýring D. L. 6–6–7, 8 og 10 64.

Þegar brot er framið, giltu mildari lög um það, og eru þau talin eiga að koma aðilja til hags, er mæla skal honum refsingur fyrir það 352.

D. L. 5-2-20, um form samnings um fjárlag hjóna, talið hér gilda 81.

Aðiljar opinbers máls geta fallið frá stefnu samkvæmt N. L. 1-4-1, sem einnig gildi í opinberum málum. Tilkygning dómara um dómsuppsögndag sé næg, ef aðili fráfalli stefnu 203, 250.

Tilsk. 11. apríl 1840, 46. gr., talin einungis taka til athafna, er miðuðu til óleyfilegs fjárdráttar, og því eigi til glettinga, er miðuðu til þess að hræða fólk 287.

12. gr. tilsk. 24. jan. 1838 um lausaleiksbrot skýrð 324.

Tíundarlög Gizurar biskups Ísleifssonar skýrð 364.

Lögreglutilsjón.

Brotamönnum dæmd tilsjón lögreglu tiltekinn tíma 4, 15, 21, 90, 124, 126, 223, 237, 250, 263, 272, 347, 350, 398, 399, 404.

Lögræði.

21 árs gömul ógift stúlka ólögráða var stefnd án tilsjónarmanns. Héraðsdómur og málsmeðferð því ómerkt 179.

Málasamsteypa.

Mál um líkamsáverka og um ábúðarrétt á jörð talin eiga að sæta mismunandi meðferð, og því eigi heimilt að steypa þeim saman 193.

Ábúðarréttur á jörð og ýmsar kröfur í sambandi þar við 193. Eignarréttur að landi og eftirgjald eftir það 212.

A talinn hafa leigt B og C sömu jörð. Mál C gegn A og B út af þessu eigi talið fullnægja lagaskilyrðum um aðiljasamlag, og héraðsdómur því ómerktur 357.

Krafa um brottför af leigujörð, bætur fyrir þrásetu og um afturskilun rekaviðar eða greiðslu andvirðis hans sameinðar í eitt mál 377.

Málflutningsumboð.

Sýslumaður A sótti dómþing fyrir stefnda, en umboði hans var mótmælt, og með því að hann lagði ekki fram umboð,

þótt hæfilegur frestur væri veittur til þess, var málið dæmt eftir framlögðum skilríkjum 40.

Birting gagnáfrýjunarstefnu fyrir manni, sem aðeins hafði umboð til að biðja um frest, eigi talin fullnægjandi 138.

Birting gagnáfrýjunarstefnu fyrir málflytjanda aðaláfrýjanda fullnægjandi 183.

Málflytjanda aðalsakar talið rétt og skylt að annast hag umbjóðanda síns í gagnsök. Aðalsök höfðuð af stjórnvaldi og málflytjandi var skipaður til að flytja hana 277.

Umboð nefndi aðeins atriðin a og b, og umboðsmaður því eigi talinn hafa heimild til að hreyfa atriði c 307.

Málflytjendur.

Ólöglærðum verjanda í opinberu máli dæmd laun, þótt hann krefðist þeirra ekki 223.

Verjandi í opinberu máli víttur fyrir ummæli í vörn sinni 250, 326.

Verjandi í opinberu máli sektaður fyrir ósæmandi rithátt 292.

Varnarlaun í héraði felld niður í yfirdómi, með því að eigi sást, að sökunautur hefði verið að því spurður, hvort hann óskaði sér skipaðan talsmann 313.

Varnarlaun í héraði felld niður í yfirdómi og engin dæmd þar, með því að þeirra hafði fyrir hvorugum dóminum verið krafizt 375.

Málskostnaður.

a) Einkamál.

Áfrýjandi, sem hafði fengið gjafsókn, vann málið, en stefnda var gert að greiða málflutningslaun til skipaðs talsmanns hans samkvæmt 42. gr. tilsk. 3. júní 1796 25, 160, 183, 242, 335.

Málskostnaður látinn falla niður 29, 60, 143, 160, 183, 193, 207, 277, 316, 335, 346, 364, 383, 389, 400, 402.

Málskostnað aðalsakar í meiðyrðamáli var A dæmdur til að greiða, en kostnaður gagnsakar látinn falla niður 35.

Hærra málskostnaðar krafizt í yfirdómi en dæmdur var í hér-

aði, en engin grein gerð fyrir ástæðum til hækkunar. Krafan var því ekki tekin til greina 377.

Manni, sem áfrýjað hafði héraðsdómi til staðfestingar, dæmt að greiða áfrýjunarkostnað 377.

b) *Opinber mál.*

Tvö systkin sýknuð af frekari ákærum réttvísinnar, en gert að greiða sakarkostnað 1.

Sumir dæmdir sekir, en aðrir sýknaðir af frekari ákærum réttvísinnar. Allir dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar in solidum 53, 87, 93, 352.

Menn sýknaðir af frekari ákærum réttvísinnar, en dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar 69, 73, 112, 226, 401.

Sökunautar dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar í ákveðnum hlutföllum 21, 250, 272, 332, 341.

Samsekir dæmdir til greiðslu sakarkostnaðar in solidum 118, 148, 152, 263, 347, 350, 402.

A dæmdur sekur um þjófnað, en B sýkn af ákæru um hilmingu, en þó dæmdur til þátttöku í sakarkostnaði 175.

Stúlka sýknuð af hlutdeild í broti föður síns, en þó dæmd til greiðslu sakarkostnaðar með honum 394.

Sýknaður maður dæmdur til greiðslu sakarkostnaðar 170, 268, 297, 326, 332, 341, 361, 376.

Manndráp.

S veitti A áverka í ölæði, sem drógu A skjótt til dauða. S dæmdur samkvæmt tilsk. 4. okt. 1833 29. sbr. 2. gr. 2. i. f. sekur um manndráp af stórfelldu gáleysi 219, 403.

Kona sýknuð af ákæru um að hafa stytt nýfæddu barni sínu aldur 297.

Mannvilla.

Maður og kona sýknuð af ákæru um ranga faðernislýsingu og ranga faðernisviðgöngu, með því að hvorugt þótti sann að 226.

Mat og skoðun.

Þrjár yfirsetukonur látnar athuga stúlku, sem taldi sig þung-
aða af völdum bróður síns, en fundu engin merki þess 1.

Skoðunargerð á leigujörð 193.

Læknisálit í vígsmáli 219.

Læknir vottar um geðbilun ákærðs manns fyrir stuld, og leiðir
vottorðið til sýknu 375.

Bætur dæmdar samkvæmt mati óvilhallra manna 277.

Læknisálit um meðferð sjúklings 394.

Meiðyrði.

A dæmdur í sekt fyrir ærumeiðandi og ósönnuð ummæli um B
35.

Meiðyrði um dómara og prest ómerkt 43, 130.

Maður sýknaður af ákæru um meiðyrði við hreppstjóra 170.

Málflytjandi sektaður fyrir ósæmilegan rithátt 292.

Nytjastuldur.

Maður sýknaður af ákæru um nytjastuld á hesti, með því að
sönnun fyrir málssóknarkröfu eiganda hestsins var eigi
fram komin 313.

Ofríkisbætur.

Maður, sem flutti sig á kirkjujörð, meðan prestakall var
óveitt, í heimildarleysi, eigi talinn hafa unnið til ofríkis-
bóta, með því að hann hafði leyfi hreppstjóra og prestur-
inn, sem síðar kom til, lét viðgangast setu hans á jörðinni
1 ár 183.

Ómerking.

Ómerkingarkröfu, studdri með því, að héraðsdómari hefði farið
út fyrir kröfur sækjanda, hrundið, með því að þetta taldist
ekki vera á rökum byggt 25.

Ómerkingarkröfu hrundið, þó að dómari synjaði að taka við
vitnisburði vinnumanns stefnda 35.

Eigi látið varða ómerkingu, að meðdómendur voru eigi teknir í máli um rekaítak 138.

Meðferð landamerksamáls og dómur ómerkt, með því að meðdómendur voru eigi hafðir 389.

Héraðsdómur og málsmeðferð ómerkt, af því að ólögráða stúlku var stefnt án meðráðamanns 179.

Kröfur dæmdar í héraði, þó að þær væru ekki lagðar til sátta.

Dómur að því leyti ómerktur 138, 183.

Ómerkingarkröfu hrundið, með því að allar þær ástæður, sem taldar voru henni til stuðnings, þóttu haldlausar 193.

Héraðsdómur ómerktur og málsmeðferð vegna ýmissa galla 289.

Ómerktur dómur, sem eigi var kveðinn upp á dómþingi samkvæmt N. L. 1–5–13, 346.

Héraðsdómur ómerktur vegna þess að sakarefni var ekki lagt löglega til sátta og vegna ólöglegs aðiljasamlags 358.

Ómerkingar.

A markaði ómerking undir mark B að beiðni hans. Líkur voru til þess, að B ætti lambið, og þeir voru því sýknaðir af ákæru um auðgunarbrot 380.

Peningafals.

Gálausleg afhending falsmyntar látin varða 5 rd. sekt. Sá, er peninginn fann, sýknaður 53

Refsing. Sbr. aðild, ásetningur, hlutdeild, ítrekun, sakhæfi, saknæmi.

Refsing fyrir smábrot látin felast í refsingu fyrir stórbrot 90. Þyngjandi atriði 109, 172, 203, 223, 237, 389.

Málsbætur 93, 148, 175, 181, 203, 223, 237, 263, 341, 347, 350, 389.

Refsitegundir.

1. Líflát 51, 250, 399.

2. Refsivist 4, 64, 105, 126, 148, 155, 167, 175, 181, 203, 219, 263, 292, 347, 401, 402, 403.

3. Vandarhögg 4, 15, 21, 90, 93, 98, 102, 109, 124, 126, 152, 172, 188, 190, 223, 234, 250, 263, 272, 310, 313, 324, 341, 344, 350, 352, 355, 390, 398, 399, 404.
4. Sektir 10, 55, 93, 118, 226, 237, 372, 387, 394.

Reki. Sjá ítök.

Landsdrottinn talinn eiga rekahval á leigujörð sinni, með því að leiguliði gat eigi sannað, að samningar stæðu til annars 60.

Venja í Vestmannaeyjum, að finnandi megí hirða rekatré 3 álna og minni og hvert það tré, sem eigi nær 48 skilinga uppboðsverði 79.

Réttarfar. Sbr. aðild, áfrýjun, dómar, dómarar, eiður, frávísun, heimvísun, líkur, ómerking, sáttir, skjöl, stefnur, sönnun, vitni, þingmál.

Fundið að drætti í meðferð opinbers máls 10, 148, 234.

Frekari upplýsingar krafðar í opinberu máli 38, 246, 303, 321.

Mótmæli óákveðin, og því að engu höfð 81.

Fundið að vitnatöku í opinberu máli 98.

Dráttur opinbers máls réttlættur 126, 155, 292, 332.

Upphæð málskostnaðar eigi sérstaklega mótmælt, og krafa gagnaðilja þar um því tekin til greina 130.

Ómótmælt staðhæfing lögð til grundvallar 193.

Talin grundvallarregla, að aðiljar ráði um meðferð einkamáls, en eigi opinbers 250.

Eftirrit eldri refsíðoma eigi borið undir sökunaut, en saka-vottorð héraðsdómara talið sýna, að þeir vörðuðu sökunaut 203.

Ósamræmi í málflutningi og kröfu. Krafizt staðfestingar á héraðsdómi, sem hratt frávísunarkröfu, en þó haldið þeirri kröfu uppi í yfirdómi 277.

Krafa um sektir fyrir meiðyrði í dómskjali eigi tekin til greina, með því að þau voru eigi tilgreind, eigi sagt nægilega, að hverjum þau beindust og sá, er kröfuna gerði, sýndi eigi umboð til þess 292.

Fundið að vitnaleiðslu í opinberu máli það, að talsmaður sökunauta var hafður við og lagði spurningar fyrir þá 332. Athugasemdir um varnarþing komu fyrst fram í yfirdómi og þar eigi teknar til greina 357.

Krafa um hækkun málskostnaðar, sem ákveðinn var í héraðsdómi, eigi rökstudd, og var því eigi tekin til greina í yfirdómi 377.

Kröfu verjanda í opinberu máli um vísun sakar heim í hérað til frekari upplýsinga hrundið, með því að þeirra þótti ekki þörf 380.

Sakhæfi.

14 ára piltur dæmdur til refsingar fyrir hlutdeild í þjófnaði föður síns eftir 6. gr. tilsk. 24. jan. 1838, sbr. 26. gr. tilsk. 11. apríl 1840 4.

Átján ára piltur dæmdur til refsingar fyrir stuld og hilmingu 21.

Sautján ára stúlka dæmd sek um barnsfæðing á laun 64.

16 ára gömul stúlka sýknuð af hlutdeild í þjófnaði 69.

15 og 19 ára piltar dæmdir fyrir þjófnað 152.

Maður eigi talinn hafa stjórn á sér, er hann reiðist. Það meðal annars talið valda sýknu hans af ákæru um meiðyrði 170.

Líkamsáverkar, veittir í ölvun, drógu mann til dauða. Dæmt fyrir manndráp af stórfelldu gáleysi 219, 403.

Tveir unglingar dæmdir fyrir töku magála úr eldhúsi, eftir 26. gr. tilsk. 11. apr. 1840, 272.

Drengur sýknaður vegna æsku af hlutdeild í broti föður síns 272.

Unglingar ósakhæfir vegna æsku 341.

Maður sýknaður af ákæru um stuld sakir geðbilunar 375.

Maður, sem áður var talinn geðbilaður, dæmdur fyrir þjófnað, með því að hann var talinn hafa náð sér, áður en hann framdi verknaðinn 313.

15 og 16 ára drengjum refsað með vandarhöggum fyrir þjófnað 347.

Unglingsstúlka sýknuð af hlutdeild í broti föður síns 394.

Saknæmi.

A og B sýknaðir af ákæru um stuld á rekaspýtum, með því að þeir töldu sig hafa rétt til að hirða þær sem „leiguliðagagn“ og höfðu eigi séð mark á þeim 78.

Maður eigi talinn, eins og á stóð, hafa haft þann ásetning að meiða mannorð hreppstjóra, þótt hann nefndi hann ýmsum illum nöfnum 170.

A eigi talinn hafa ætlað að bana B, þótt hann í ölvun veitti honum banvæna áverka 219.

Kona eigi talin sek um vísvitandi hilmingu með bónda sínum, er gerzt hafði sekur um sauðartöku 237.

B dæmdur til refsingar fyrir stakt kæruleysi og vanhirðu á helsjúkri konu sinni. Dóttir B sýknuð af hlutdeild í brotinu vegna æsku og vanþekkingar 394.

Sýknun af ákæru um ásetning til að farga barnslífi, en móður dæmd refsing fyrir hirðuleysislega meðferð á barni, er fætt var á laun 56, 64, 390.

Mörkun á ómerkingi undir mark A eigi talin varða refsingu, með því að líkur voru til þess, að A ætti lambið og ásetningur hjá honum til að draga sér það ranglega var enginn 380.

Samaðild.

Nokkrir, en ekki allir, erfingjar annars hjóna höfðu áfrýjað skiptum á búi þeirra. Sagt, að erfðaréttindi séu ekki „óaðskiljandi heild“, heldur viðkomandi hverjum einstökum erfingja og geti hver þeirra gert þau gildandi. Frávísunarkröfu því hrundið 335.

Samningar. Sbr. kaup og sala.

A talinn hafa undirgengizt að fara í vist til B, með því að hann heyrði andmælalaust á samning B og C, sem A var í vist hjá, um það, að A færi til B í skiptum fyrir annan vinnumann 25.

Sá, er staðhæfir, að samið hafi verið um afbrigði frá lögum, verður að sanna það 60.

Fjárlagssamningur hjóna eigi talinn binda erfingja annars

þeirra í skiptum á búi þess og maka þess, með því að samningurinn var ekki gerður samkvæmt D. L. 5–2–20 81.

Samningur, sem laut að umráðum og eignarnotum jarðar, metinn kaupsamningur, en eigi afsalsbréf 130.

Aðili talinn hafa með aðgerðum sínum sýnt það, að hann mæti samning kaupsamning, en eigi afsal 130.

Ákvæði í afsali á jörð, þar sem landseta voru mælt betri kjör en hann hafði áður sætt, talin binda kaupanda gagnvart landseta 130.

Samningur um erfðir eftir hjón og börn annars þeirra af fyrra hjónabandi talinn gildur og notfærður af erfingjum hins hjónanna 335.

Sáttir.

Sækjandi hafði einungis krafizt rekaréttar fyrir landi jarðar í sáttakæru. Eignarréttarkröfu hans í málinu var því eigi unnt að taka til álita 160.

Kröfum, sem ekki voru lagðar til sátta, skyldi vísa frá dómi. Það var ekki gert, og dómur var því ómerktur að því leyti 183, 242.

Mál höfðað af rentukammeri eigi talið þurfa að leggja til sátta 207.

Fjarverandi mann, sem eigi vissi von málssóknar á hendur sér út af tilteknu atriði, skyldi eigi sekta, þótt hann sækti eigi sáttafund 207.

Héraðsdómur ómerktur, með því að sækjandi sótti ekki sáttafund, þótt hann hefði átt að gera það, en sendi mann fyrir sig með of þröngu umboði 357.

B, sem talinn var ranglega dreginn í mál milli A og C, sótti ekki sáttafund. Sekt, er honum var dæmd í héraði fyrir brot á sáttalöggjöfinni, því felld niður í yfirdómi 357.

Siglingar.

A leigði skipið X, sem var dönsk eign, til að flytja farm til Íslands. Er styrjöld hófst milli Danmerkur og Pýzkalands, var lagt hald á skipið. Þá leigði A annað, hlutlaust, skip,

Y, og fékk, með lögmætum skilyrðum, leyfi dönsku stjórnarinnar til þess. Svo var X leyst úr haldi, og notaði A þá bæði skipin. Gjaldfrjálsar vörur lét hann í X, en aðrar í Y. Þetta taldi stjórnin óheimilt og krafði A um 50 kr. gjald af hverri lest skipsins Y samkvæmt 3. gr. tilsk. 11. sept. 1816, alls 2775 rd. Yfirdómur hratt þessari kröfu. Aðaláfrýjandi (stjórnin) dæmdur í gagnsök til endurgreiðslu 24 rd. oftek-ins lestargjalds vegna rangs reiknings á lestarrúmi skips 277.

Skaðabætur.

Eigendur stolinna kinda ókunnir. Þjófur því dæmdur til að gjalda sjóði sveitar sinnar andvirði kindanna. Skírskotað þar um til fátækrareglug. 8. jan. 1834, 14. gr. nr. 7, 4, 272. Andstæð niðurstaða hæstaréttar 398.

Samsekir dæmdir til greiðslu skaðabóta in solidum 93, 148.

Tveir menn höfðu falsað ávísanir, en annar aðra eftir beiðni hins, án þess að öruggt þætti, að hann vissi í upphafi um heimildarskort hins. Hvorum gert að greiða það, er hann hafði hagnast á verknaði sínum 263.

Kyrrsetningu var afstýrt með greiðslu. Skaðabótakröfu vegna hótunar um kyrrsetningu hrundið, með því að sannanir skorti um nokkurt tjón af hótuninni 277.

A átti land beggja megin veiðiár. Veiðiréttarhafa var talið heimilt að nota land A, að því leyti sem það væri nauðsynlegt til rækslu veiðiréttarins, gegn skaðabótum eftir almennum skaðabótareglum og eftir mati óvilhallra manna 316.

Skattar og gjöld. Sjá siglingar.

Skilyrði.

Með því að sannað þótti, að A hefði bundið vistarráðning sína hjá B því skilyrði, að hann yndi þar hag sínum, var hann eigi talinn bundinn við samninginn 25.

Skilyrði, sem kaupandi múrsteina kvaðst hafa sett varðandi kaupin, var hann talinn eiga að sanna 260.

T leyfði I beitutöku í fjöru sinni gegn ákveðnu verki, er I skyldi inna af hendi. Um þetta verk varð eigi samkomulag. Beitutaka I var því talin refsiverð 387.

Skipti.

Skiptaráðandi skyldaður til að taka skipti upp að nýju og framkvæma þau samkvæmt ákvörðun yfirdóms 81, 403.

Skjalafals.

Maður dæmdur til refsingar fyrir fölsun vegabréfs 15.

Tveir menn dæmdir sekir um fölsun ávísana eftir 62. og 77. gr. tilsk. 11. apr. 1840 263, 404.

Skjöl.

Eftirrit af alþingisbók af þinglýstri erfðaskrá ásamt staðfestri danskri þýðingu hennar látin jafngilda frumriti 143.

Lögfestur jarða og vísitaziur kirkna eru eigi heimildarskjöl, en talin geta verið öðrum gögnum til styrktar 160.

Jarðabók Árna sönnunargagn í eignaþrætumáli 212.

Vottorð prests, gefið að skipun biskups, eigi talið véfengjandi, þótt það varðaði að nokkru eigin hag prestsins 212.

Tíundarreikningar frá 1819 sönnunargagn um kirkjueign 212.

Eigi talin vera heimild í dómskapalögum til þess að skylda aðilja til þess að leggja fram skjal. Afleiðing þess, að skjal er ekki lagt fram, komi til álita í dómi um sakarefni 271.

Afstöðuuppskráttur 160, 212, 306, 307, 316.

Skuldabréf.

Fjárhaldsmaður, sem tók skuldabréf hjá skuldunaut skjólstæðings síns fyrir eldri skuld, eigi talinn hafa þar með kvittað skuldina eða aukið sér á hendur ábyrgð á greiðslu hennar 383.

Skuldir. Skuldamál.

Verzlunarstjóri sýknaður af kröfu verzlunareiganda, með því að krafan var ekki gerð í tækan tíma samkvæmt D. L. 3—1—7 29, 402.

Veðskuld. Afborgun, er skyldi greiða 11. júní, fór fram 26. júlí. Dráttur, sem stafaði af því, að veðskuldabréfið kom eigi fram fyrr en 18. s. m., eigi talinn fela í sér vanefnd. Breyting á veði og brunatrygging í því lagi, að eigi var talið til vanefnda á skyldum skuldara, sem var sýknaður af kröfu um greiðslu allrar skuldarinnar 207.

Maður dæmdur til greiðslu andvirðis múrsteins, en ágreiningur var um skuldarupphæð 260.

Fjárhaldsmaður, sem var krafinn um útistandandi og tapaða skuld skjólstæðings síns, sýknaður, með því að hann þótti eigi verða sakaður um neina vanrækslu eða gáleysi í starfi sínu 383.

Stefnur. Stefnuvottar.

Máli frávísað vegna vöntunar á vottorði sýslumanns um það, að birtingarvottar stefnu væru lögskipaðir stefnuvottar 40. Kröfu, sem eigi getur í stefnu, verður eigi gaumur gefinn 43. Birting lögskipaðra stefnuvotta utan umdæmis síns metin lögleg 60.

Ef hreppstjóri er annar stefnuvotta, þarf eigi vottorð sýslumanns 60.

Birting gagnáfrýjunarstefnu 138, 183.

Stefna birt af dómara og þingvottum. Sagt, að dæmdur maður í opinberu máli geti fallið frá löglegri stefnubirthingu 203, 250, 341.

Héraðsdómstefna í opinberu máli eigi birt. Málsmeðferð og dómur ómerkt 289.

Sveitastjórn.

Sveitarsjóði dæmt andvirði þýfis, sem eigandi fannst ekki að, 4, 272.

Andstæð niðurstaða hæstaréttar 398.

Sönnun. Sönnunarbyrði. Sbr. líkur, vitni.

Samfarir systkina ekki taldar sannaðar gegn neitun A, þrátt fyrir nokkrar líkur og játningu B, sem talin var „fáráðlingur og heimskingi“, 1.

A dæmdur sekur um hórdóm með B samkvæmt játningu sinni, enda barnið fætt 28 vikum eftir hjónavígslu þeirra 10.

Landsdrottinn talinn eiga rekahval á leigujörð, með því að landseti sannaði eigi, að vikið hefði verið frá ákvæðum laga þar um 60.

Afbrigði frá því, sem eðli máls eða venju er samkvæmt, ber þeim að sanna, sem staðhæfir afbrigðin 81.

Kona sýknuð af frekari ákærum réttvísinnar um samvitund með manni sínum um sauðatöku, enda þótt miklar líkur mæltu gegn henni 87.

A, sem tekið hafði við peningabuddu af B, dauðadrukknun manni, hafði neitað að hafa hana, þegar samferðamenn B spurðu hann um hana, en skilaði síðan B henni, ekki talinn sannur um ásetning til að slá eign sinni á budduna 105.

Sönnuð óátalin 50 ára notkun rekaftaks látin ráða úrslitum í máli um ítaksréttinn 138.

Almennt álit manna langan aldur, afstaða eigna þeirra, er máli skiptu, og ýmsar aðgerðir yfirvalda hnigu að því, að þurrabúðin B væri byggð úr landi kirkjujarðarinnar S, talið sýna, að svo væri, og *lóðin* undir B væri því enn eign kirkjunnar, og bæri að svara henni afgjaldi eftir lóðina 212.

Húsrif á leigujörð sannað á mann, en hann var þá vinnumaður landseta og vann samkvæmt skipun hans 193.

Einnig sannað, að A hefði hagnýtt sér hellu, er B átti, en jafnframt var sannað, að B hefði fengið aðra hellu fyrir og hagnýtt hana 193.

A keypti 2000 múrsteina af B. A viðurkenndi að skulda 23 rd., 20 rd. fyrir steinana (þ. e. 1 rd. fyrir hvert hundrað +3 rd. fyrir flutning þeirra). Sönnunarbyrðin um það, að verð múrsteinanna væri ósanngjarnt eða andstætt loforði eða um skilyrði af hálfu A, talin hvíla á honum 260.

Sýknað af bótakröfu vegna sannanaskorts 277.

Eitt vitni ásamt líkum eigi talið nægilegt til að sanna þjófsök á A 352.

Tilraun.

Barnsmóðir, sem fæddi á laun, kastaði barninu upp í húsasund

og bar snjó ofan á það. Barnið fannst þó og hélt lífi. Eigi dæmt fyrir tilraun til manndráps 64. Þar á móti hrd. 399.

Tíund.

Maður dæmdur fyrir tíundarsvik 292.

Seld jörð Hólastóls eigi talin undan gjaldi konungstíundar þegin samkvæmt söluskilmálunum 364.

Valdstjórn.

Ítrekuð óhlýðni við bann yfirvalds við dvöl konu á tilteknu heimili látin varða sektum 118.

Vanræksla. Sjá saknæmi.

Veiðiréttindi. Sjá ítök, skaðabætur.

Venjur.

Í Vestmannaeyjum var bændum venju samkvæmt heimilt að hirða rekaspýtur 3 álna eða minni og spýtur, er eigi náðu 48 sk. að uppboðsverði 78.

Helsingafélag milli hjóna talin venja 81.

Sá, er staðhæfir afbrigði frá venju, á að sanna þau 81.

Talið réttarvenja, að andvirði þýfis, sem eigandi finnst ekki að, greiðist í viðkomandi sveitarsjóð 4, 272. Andstæður hrd. 398.

Tíundarfrelsi eigi talið verða byggt á venju, er andstæð sé lögum 364.

Sagt, að algengt sé, að hreppstjórar sleppi ómerkingum við þá, er sterkar líkur hafi til eignarréttar að þeim 380.

Vitni.

Neitað í meiðyrðamáli og áfloga að taka við vitnisburði vinnumanns A um atriði, sem gagnaðili neitaði. Gert ráð fyrir því, að það kunni að hafa verið rétt samkvæmt N. L. 1–13–16 35.

Samákærðir um brot. Áburður annars á hinn að engu hafður 53, 112.

XLVIII

Vitnisburður ungrar og óeiðtækrar og illa uppfræddrar dóttur sökunauts gegn honum eigi talinn nægur honum til dómsáfellis, enda þótt miklar líkur mæltu einnig gegn honum 73. Vitnisburður samsekra ásamt fleiri talinn nægur til sektardóms gegn neitun aðilja 93.

Vitnisburður talinn ónýtur sakir ölvunar vitnis, þegar sú staðreynd gerðist, er um skyldi bera 105.

Fundið það að vitnaleiðslu í opinberu máli, að talsmaður verjanda var hafður við og setti fram spurningar 332.

Að vitni hafi gert sig sekt um „lausung“ var ekki talið rýra gildi vitnisburðar þess 352.

Vörzlur.

Vörzlur horfinna muna eigi taldar næg sönnun um auðgunarbrot 69, 73, 87, 112, 361.

Þingmál.

Dómur kveðinn upp á dönsku 29, 207, 277.

Þingvottar.

Eigi talið skipta máli, þótt gleymzt hefði að láta vottana undirrita þinghald 15.

Þjófnaður.

A. *Almennt.*

Sagt, að þjófnaðarhugtakið sé ekki bundið við neina ákveðna verðhæð á því, sem stolið er, 98, 172.

Sagt, að eigi sé það skilyrði þess, að aðili verði dæmdur fyrir þjófnað, að hann hafi sjálfur hagnað af broti, heldur sé það nægilegt, að einhver annar hafi það 250.

Sökunautar töldu til skuldar hjá eiganda sauðkindar, sem þeir stálu frá. Þeim var refsað fyrir þjófnað eftir tilsk. 11. apríl 1840 250.

Talið, að 6. gr. tilsk. 11. apríl 1840 um kvikfjárstuld í haga gildi ekki á Íslandi, heldur íslenszk sérákvæði, og það stutt á ákvæðum 8. gr. tilsk. 24. jan. 1838, 4.

B. Ýmsar tegundir þjófnaðar.

1. Stuldur sauðfjár og hrossa.

A stal kindum í haga og var refsað fyrir það með 3 ára betr-
unarhússvinnu eftir 8. gr. tilsk. 1838, sbr. 21. og 82. gr. tilsk.
11. apríl 1840, 4.

Maður dæmdur fyrir sauðabjófnað eftir 6. gr. tilsk. 11. apríl
1840, sbr. 78. gr., 87.

Maður dæmdur sekur um töku sauðar, og var refsing dæmd
eftir 6. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 237.

G dæmdur fyrir kindastuld. Eigi til linkindar talið, þótt hann
fremdi verknaðinn að áeggjan hjúa sinna 250.

Tvö systkin slógu eign sinni á dilká stjúpa síns, er þau töldu
til skuldar hjá. Þau dæmd fyrir stuld með hliðsjón af 29. gr.
tilsk. 11. apríl 1840, 250.

Maður dæmdur fyrir kindatöku í heimahögum sínum eftir
6. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 272.

Maður dæmdur fyrir töku sauðar eftir 6. gr. tilsk. 11. apríl
1840, 237.

Maður dæmdur sekur um hestastuld eftir 6. gr. tilsk. 11. apríl
1840, 175, 181.

Tveir menn dæmdir fyrir stuldi á mörgum hestum og fyrir
sauðatöku að auki 203.

2. Meiri háttar þjófnaður.

Stuldur úr læstri byrðu látinn varða við 1. málsl. 12. gr. tilsk.
11. apríl 1840, 21.

Stuldur úr verzlunarbúð. Metinn til refsingar eftir 1. málsl.
6. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 90, 167, 401.

Þrír menn dæmdir fyrir þjófnað úr læstu skattholi og læstri
skemmu eftir 2. málsl. 12. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 148, 402.

Maður framdi stuld með því að láta nokkrum sinnum loka sig
inni í verzlunarbúð eða vörugeymsluhúsi og með innbrotum
í þau. Metið til refsingar eftir 2. málsl. 11. gr. tilsk. 11. apríl
1840, 155.

Piltur fór inn í læsta skemmu og stal þar, auk annars þjófnaðar.
Brot hans talið undir 1. málsl. 11. gr. tilsk. 11. apríl
1840, 252.

L

Maður dæmdur eftir 1. másl. tilsk. 11. apríl 1840 fyrir ýmsa minni háttar stuldi, er hann framdi suma með því að rjúfa torfu af heyhlöðu og læðast þaðan inn í bæjarhús 223.

Tveir drengir stálu ull úr geymsluherbergi með því að stíga upp á móhlaða og opna síðan glugga á geymsluherberginu. Brot þeirra var talið undir 1. másl. 12. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 347.

Tveir menn hjálpuðust að stuldi úr læstri útiskemmu. Brot þeirra talið refsivert eftir 1. másl. 12. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 350.

Maður dæmdur til þrennra 27 vandarhagga fyrir þjófnað 352.

3. *Almennur þjófnaður.*

Piltur dæmdur eftir 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840 fyrir stuld á tveimur silkiklútum 21.

Rekatré stolið 93.

Stuldur á ljáum, lömbum í réttum, peningum úr kistu o. fl. látinn varða við 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 234.

Stolið gleraugum inni í verzlunarbúð 98.

Maður fór inn í læsta skemmu með því að rjúfa þak hennar til þess að ná þaðan nokkrum munum sínum. Þegar hann var kominn inn, þá hugkvæmdist honum að stela þar smáræði. Brot hans látið varða við 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 310.

Stuldur á heyi í tvo meisa látinn varða við 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 313.

Stuldur á lítillæði úr læstri skemmu talinn til refsingar eftir 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 341.

Stuldur á fiski úr fiski, er úti var. Refsað eftir 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 355.

Dæmt fyrir stuld ýmissa smámuna eftir 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 102, 172.

Dæmd 3 ára betrunarhússvinna fyrir stuld ýmissa smámuna, en áður hafði aðili verið tvisvar dæmdur fyrir þjófnað 105.

A rauf torfþak á skemmu og stal þaðan tólgarskildi. Brot talið varða við 1. gr. tilsk. 11. apríl 1840, 124.

Stuldur á ýmsum smámunum. Ítrekað brot 126.

4. *Hilming og önnur hlutdeild í þjófnaði.*

Kona dæmd samsek manni sínum í þjófnaði 4, 237.

Samsekt annarra 21, 92, 148, 152, 203, 250, 347.

5. *Sýknudómar.*

a. Sýkna af frekari ákærum réttvísinnar.

Munir, sem fundust í vörzlum sökunauta, bentu til sektar þeirra, en það eigi talið nægilegt til sektardóms 69, 73.

Kona sýknuð af samsekt í stuldi manns síns 87, 250.

Maður sýknaður af samvitund um hrossstuld 175.

A sýknaður af ákæru um peningastuld 326.

Maður sýknaður af ákæru um samsekt í sauðastuldi 332.

Sýknað af ákæru um samsekt í stuldi 112, 352.

b. Skilorðslaus sýkna.

Tveir menn höfðu hirt rekaspýtu án nokkurrar launungar og í þeirri trú, að þeim væri hún heimil 78.

Maður sóttur til refsingar fyrir breytingu á marki á lambi.

Sönnun vantaði um sekt hans, enda hafði sá, sem taldi sér lambið, ekki leitt sig að því lögum samkvæmt 128.

Sýkna af ákæru um töku tveggja lamba, með því að sönnun skorti um sekt aðilja 268.

Tveir menn sýknaðir af ákæru um stuld á sauðkind 332.

Maður sýknaður sakir geðbilunar af ákæru um stuld 375.

Tveir bræður sýknaðir af ákæru um stuld á ómerkingi 380.

Ærumeiðingar. Sjá meiðyrði.

Ölvun.

Vitnisburður ónýtur sakir ölvunar vitnis 105.

Áverkar og árás ölvaðs manns leiddi til bana. Landsyfirdómur dæmdi 4 ára refsivist, en hæstiréttur 8 ára 219, 403.

Meiðyrði ölvaðra manna 35.

Árið 1845, þann 31. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1845: Examinatus juris Thorgrímsen
sem aktor

gegn

Friðrik Friðrikssyni og Signýju Friðriksdóttur í
Strandasýslu.

Við Strandasýslu aukarétt eru systkinin Friðrik
Friðriksson og Signý Friðriksdóttir, sem komin eru
langt yfir sakamanna lögaldur, ákærð fyrir að lík-
indum innbyrðis drýgða blóðskömm, og hún þar að
auk fyrir líklega framma dularfæðingu. Og er hann
með nefnds réttar dómi þann 13. jan. þ. á. dæmdur
sýkn saka, en hún til 27 vandarhaggastrafts og pólití-
tilsjónar í 8 mánuði fyrir rangan áburð á bróður sinn
í þessu tilliti. Þar að auki eru þau eitt fyrir bæði og
bæði fyrir eitt dæmd til að borga allan sakarinnar
kostnað.

Sú ákærða, sem áður hefur eitt barn alið, hefur
bæði utan réttar, áður en sök þessi var höfðuð, og
líka fyrir aukaréttinum þann 10. og 13. maí f. á. bor-
ið, að hún hafi verið þunguð af völdum meðákærða

bróður hennar. Og eru hér til ennfremur þær líkur færðar, að þau á bæ þeim, hvar hún átti heima, hafi sofið eina nótt, nefnilega milli þess 9. og 10. júlí 1843, í rúmi saman, hvar þau sáu vera að kyssast, en hún þó lá í fötunum fram við rúmstokkinn, að eitt vitni hefur borið, að hinn ákærði um leið og hann beiddi vitnið að fá annan mann til að gangast undir barnsfaðernið hafi játað, að hann þá hina sömu nótt, eins og hún hefur borið upp á hann, hafi haft holdlegt samræði við systur sína, og að mönnum í fyrra vetur hafi sýnt hún verða gild fremur venju, að hverju það og hnígur, að tvö vitni hafa borið, að hún hafi haft færilykkju í fötum sínum. En eins og hin ákærða áður ýmist hafði sagzt vera þunguð og ýmist kvartað yfir, að blóð stæði með sér, er hún um hríð hafði haft tíðateppu, svo dregur það einkum úr áreiðanleika framburðar hennar í þessu tilliti, að það í prófunum er upplýst, að hún, enda eftir það hún var búin að skýra meðal annarra prests sínum frá, að sér hefði leyst höfn, rétt fyrir páska í fyrra beiddi yfirsetukonuna í sveitinni, sem þá svaf hjá henni, án þess að geta fundið neinar líkur til, að hún væri með barni, að taka móti fóstrinu, sem hún þá sagði væri liðið. Með þessum andvana barnspunga kvaðst hún enn við prófið þann 10. maí þ. á. halda sig ganga. En 3 greindar yfirsetukonur, sem við prófið þann 13. s. m. voru látnar fara höndum um hana, synja allar fyrir, að svo sé, eða að þar til sjáist nokkur merki eða afleiðingar hjá hinni ákærðu.

Eftir þessum kringumstæðum og þar eð hin ákærða ekki hefur getað sýnt þess neinn vott, eða það orðið

uppvíst, að hún hafi orðið laus við barnspunga eða að henni hafi leyst höfn, verður framburður hennar við seinni sakarprófin og einkum þann 28. ág. f. á., er hnígur að því, að hún hafi aldrei þunguð verið af völdum bróður síns, að takast trúanlegri en hinn fyrri. Og þegar nú hér að auki er tekið tillit til hennar ósamhljóða og hvikula framburðar í sökinni, og einkum nefndan dag, virðist það gegn stöðugri neitun hins meðákærða því síður verða álitnið fullsannað, að þau hafi haft holdlegt samræði, sem það eftir því fram komna ekki er ósennilegt, að hún, er hún var spurð hér um og henni talin trú um, að hún gæti haft blóðlát, þó hún væri með barnspunga, hafi sem fáráðlingur og heimskingi, eins og henni er lýst af hlutaðeigandi sóknarpresti, fengið þá ímyndun, að svo kynni að vera, með fram út af því, að hún áleit það, eins og það að vísu var, ósæmlegt að hafa sofið í sama rúmi og bróðir hennar, er þau og sáust vera að kyssa hvort annað. Það fer og að líkindum, að hinn ákærði við áður ávikið vitni ekki hafi neitað þessu samræði, bæði þess vegna, að þetta þá var komið í hámmæli út af munnmælgis systur hans og líka af því hann var drukinn þá nótt, er hann sem aðkomandi lagðist í rúm hennar. Virðast því bæði þau ákærðu eftir þessum málavöxtum réttilega eiga að dæmast sýkn saka, þó aðeins frá réttvísinnar frekari ákærum. Og þar eð áburður hinnar ákærðu bæði er óátalinn af bróður hennar og af réttvísinnar hálfu, svo verður hún ekki heldur fyrir hann eða að öðru leyti fyrir rangan framburð undir sökinni felld til straffs. Þar á móti er undirrættarins dóm í málskostnaðarins

tilliti og þeirra ákvönu launa til talsmanns þeirra ákærðu í héraði að staðfesta. Svo hljóta þau enn-
fremur að borga sakarfærslulaun til aktors og de-
fensors við landsyfirrættinn, sem ákvarðast 4 rbd. til
hvors þeirra um sig.

Meðferð sakarinnar og vörn í héraði, svo og sókn
og vörn hennar hér við réttinn, hefur verið forsvar-
anleg.

Því dæmist rétt að vera :

Fangarnir Friðrik Friðriksson og Signý Friðriks-
dóttir eiga fyrir réttvísinnar frekari ákærum í sök
þessari frí að vera. Í málskostnaðarins tilliti á undir-
réttarins dómur óraskaður að standa. Í laun til sókn-
ara fyrir landsyfirrættinum, examinatus juris Thor-
grímsens, og svaramanns, examinatus juris Sven-
zons, borgi þau ákærðu 4 rbd. silfurmyntar til hvors
um sig, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 31. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1845: Examinatus juris Svenzon sem
aktor

gegn

Guðmundi bónda Guðmundssyni, konu hans Sólveigu
Jónsdóttur og syni þeirra Guðmundi Guðmundssyni
á Bakkavelli í Rangárvallasýslu.

Það er með eigin játningu þeirra ákærðu, Guð-

mundar bónda Guðmundssonar á Bakkavelli í Rangárvallasýslu, konu hans Sólveigar Jónsdóttur og sonar hans Guðmundar, sem og með öðrum fengnum upplýsingum og kringumstæðum sakar þessarar, nægilega sannað, að nefndur bóndi hafi frá því öndverðlega í september til þess í öndverðum október f. á. frá ýmsum eigendum, en með tilhjálp sonar hans, þess meðákærða Guðmundar Guðmundssonar, stolið 10 sauðkindum, 5 lömbum og 5 eldri. Kindurnar tók hann á nóttum nálægt bæ sínum og skar þær á næturþeli í smiðjukofa með aðstoð konu sinnar, meðákærðu Sólveigar Jónsdóttur, sem var manni sínum samráða í stuldinum og matreiddi slátrið á kvöldum og morgna. Tólg og skinn, en einkum kjötið, var geymt sumpart innan bæjar, sumpart í hálf tunnu, sem fólgin var í ákasti á heyi, sem verið var að hlaða í heygarðinum, hvar það fannst, ásamt hinu, sem innan bæjar var, af mönnum, sem að sýslumannsins ráðstöfun hófu þjófaleit í byggðarlaginu. Fyrir þessi misbrot er ákærði Guðmundur bóndi og kona hans Sólveig, sem eru langt yfir sakamanna lögaldur og aldrei fyrri sakfelld, með Rangárvallasýslu aukaréttardómi frá 1. nóvbr. f. á. dæmd til 3 sinnum 27 vandarhagga straffs hvort um sig eftir forordningu 11. apríl 1840 6. gr., sbr. forordningu 24. jan. 1838 4. gr. litra a, samt til að borga ígjöld og sakarkostnað, og vera lög-reglustjórnarumsjón falin í tvö ár, en meðákærði Guðmundur yngri er dæmdur frjáls frá ákærum réttvísinnar vegna þess, hann er einasta á 15. aldursári.

Þessum dómi er af réttvísinnar hálfu til landsyfirréttarins skotið.

Með tilliti til dómsástæðanna getur landsyfirrætturinn ekki fallizt á þá undirdómarans meiningu, að sauðapjófnað sé hér í landi að straffa eftir tilsk. 11. apríl 1840 6. gr., því fyrir utan það, að nýnefnd tilskipun er almenn löggjöf, sem ekki getur, nema svo sé berlega tiltekið, svipt þau sérlegu lög gildi, sem vegna ólíks ásigkomulags gefin eru einstökum hluta ríkisins út af fyrir sig um sama efni, þá lætur þar að auki hin 8. gr. í tilskipun 24. jan. 1838, sem svo skömmu áður gefin er Íslandi sem sérleg lög, að því leyti hún höndlar um sauða og stórgripa þjófnað, sig berlega í ljósi sem undantekning frá þeirri í 7. og 8. gr. auglýstu almennu reglu, að þá gildandi þjófnaðarlög í Danmörku, *með þeim breytingum, sem þar seinna mættu á verða*, ættu líka að gilda á Íslandi. Sú athugasemd um gildi tilskipunarinnar frá 1840 hér í landi, sem finnst á titilblaði hinnar íslenzku útgáfu nefndrar tilskipunar, gerir því síður neitt þessari spurningu til úrslits sem athugasemdin ekki er frá löggjafanum komin, og getur því sjálfsagt ekkert lagagildi í þessu tilliti haft.

Hvað sakfelli hinna ákærðu snertir, þá finnur landsyfirrætturinn, að ákærði Guðmundur bóndi Guðmundsson, sem, en þótt áður miður kynntur, nú í fyrsta sinni kemur undir dóm, fúslega hefur játað þjófnað sinn og gert sitt til, að eigendur þeirra stolnu kinda yrðu upp spurðir, en hins vegar með tilliti til, að þjófnaðurinn svo oft er framinn, með aðstoð eigin barns hans, sé hæfilega straffaður eftir tilsk. 24. jan.

1838 8. gr. sbr. við tilsk. 11. apríl 1840 21. og 82. gr. með 3 ára betrunarhússvinnu. Að þröng hans í búi hafi með fram hvatt hann til hans þjófnaðarverka, er og eftir því framkomna ekki ósennilegt, en þetta fær þó ekki frelsað hann frá lagastraffi, þegar litið er til, bæði að hann ekki bar sig upp við neinn um bjargarskort, átti líka skepnur sjálfur, hverjum hann lógað gat til lífsbjargar, og stal á einum mánaðar tíma 10 kindum, og miklu meir en lífsbjörg krafði, þó hún hefði til verið, hvað miður líklegt er eftir kringumstæðum og árstíma.

Það er játað af konunni Sólveigu Jónsdóttur, að hún fyrir fram hafi verið manni sínum samráða, þjófnaðinum, eins og líka vitandi um, að syni þeirra af föður hans var skipað að hjálpa til við þjófnaðinn. En þar eð hún þó ekki finnst beinlínis að hafa unnið að sjálfum fjárstuldinum, virðist hún eftir tilsk. 24. jan. 1838 4. gr. ltra a 5 og 8 og tilsk. 11. apríl 1840 21. gr. réttilega felld til aðeins 3 sinnum 27 vandarhagga straffs og tilsjónar lögreglustjórnarinnar í 2 ár.

Unglingurinn Guðmundur Guðmundsson er fæddur 2. júní 1830 og staðfestur í kristindómsþekkingu sinni vorið 1844, þá fullra 14 ára. Hann var föður síns aðstoðarmaður í að stela öllum kindunum og vitandi um, að hann tók, það hann ekki átti. Hafði þó, að eigin játningu, ekkert þar á móti. Einungis var honum ekki um það af þeirri orsök, að hann „allt af var hræddur um, að einhver mundi sjá til“, og að „það mundi komast upp“. Að vísu var hann sem barn föður sínum háður og varð að fara að hans skipun, en

landsyfirrætturinn getur þó ekki fallizt á þá undirdómarans meiningu, að honum eigi að sleppa frá öllu straffi, því bæði mátti hann sem staðfestur og í allgóðu lagi uppfraeddur um skyldur sínar vita, að honum bar ei að hlýða föður sínum til svo augljósra illverka. Og líka bera áður tilfærð orð hans vott um miður vandað hugarfar, sem vekjast þarf með nægri refsingu, sem því eftir tilskipun 24. jan. 1838 6. gr. sbr. 4. a og tilskipun 11. apríl 1840 26. gr. virðist eftir kringumstæðunum mega fastsetjast til 20 vandarhagga refsingar, sem þessum lagagreinum samkvæmt leggist á hann af föður hans undir hlutaðeigandi sýslumanns tilsjón og í 2 votta náveru.

Það kynni máske virðast, að undirdómarans ákvörðun sú, að ákærði svara skyldi til Hvolhrepps fátækra-sjóðs 3 rbd. 32 sk. sem ígjald fyrir svarta kind 1 veturs og 2 lömb, sem eigendur ekki urðu fundnir að, af því ákærði ekki mundi að tilgreina mörk á þeim, ekki hafi lagaheimild fyrir sér. En hvorki er það réttvíst, að sauðahjófur með frjálsu njóti þess af kindum, sem hann hefur stolið og af ásettu eða ekki annað hvort ekki lýsir eða þá ranglýsir mörkum á, svo eigendur fást ei uppspurðir, og líka má þessi ákvörðun álítast að hafa nokkurn stuðning af reglugerð 8. jan. 1834 14. gr. nr. 7., hvers vegna undirrættarins dóm í ígjalds-ins, sem og einnig í sakarkostnaðarins tilliti er að staðfesta.

Laun sóknara og svaramanns hér við réttinn ein-skorðast til 5 rbd. og 4 rbd. silfurmyntar, sem lúkist, eins og annar kostnaður sakarinnar, af þeim ákærðu hjónum.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði, sem og sókn og vörn hennar hér við réttinn, hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Sá ákærði Guðmundur bóndi Guðmundsson á að erfiða í þrjú ár í Kaupmannahafnar betrunarhúsi. Sólveig Jónsdóttir á að hýðast þrisvar sinnum tuttugu og sjö vandarhöggum og vera undir lögreglustjórnarumsjón í tvö ár. Sonur þessara hjóna, Guðmundur Guðmundsson, á að hýðast af föður sínum tuttugu vandarhöggum í nærveru hlutaðeigandi sýslumanns og tveggja votta.

Í ígjalda og sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara við landsyfirréttinn, examinatus juris Br. Svenson, bera 5 rbd., en svaramanni, examinatus juris H. Thorgrímssen, 4 rbd. silfurmyntar, sem lúkist, eins og annar sakarinnar kostnaður, af þeim dómfelldu hjónum.

Það dæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 31. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1845: Examinatus juris Svenzon sem aktor

gegn

Árna bónda Gíslasyni og konu hans Ingibjörgu Gottskálksdóttur á Bakka í Skagafjarðarsýslu.

Það er aðdragandi og tilefni þessarar sakar, að ákærði Árni Gíslason bóndi á Bakka í Skagafjarðarsýslu missti 7. Aug. 1842 konu sína, Guðbjörgu Gísladóttur, en þann 2. desbr. næst eftir giftist hann aftur núverandi konu sinni, meðákærðu Ingibjörgu Gottskálksdóttur, sem þann 18. febrúar 1843 fæddi stúlkubarn, að hverju hann (eftir því, sem ráða er af því fram komna, að tilspurn sóknarprests síns) játaði sig að vera föður. Barnsins fæðingu, sem og þær hér greindu kringumstæður, gaf presturinn hlutaðeigandi sýslumanni til vitundar, sem aftur leitaði norður- og austuramtsins ákvörðunar, hvert að strax áleit alla ástæðu til að halda þann ákærða hórsekan, skipaði því að hefja rannsóknir um brot hans og í nafni réttvísinnar að lögsækja hann eftir málavöxtum, sem hórsekan í annað sinn, þar eð ákærði einu sinni áður fallið hafði, þó með öðrum og ógiftum kvenmanni. Bæði ákærði og kona hans, meðákærða Ingibjörg, áttu þar að auki að sama amtsboði að ásakast um lögbannaða giftingu innbyrðis. Við fyrstu rannsókn í sökinni gekkst ákærði við faðerni barnsins og játaði sig fallið hafa með meðákærðu, áður en

fyrri kona hans dó, en bæði tjáðu sig gift hafa óvitandi um, að meðákærða þunguð væri af samförum þeirra. Ákærði kvaðst og fús til að svara hórsekt fyrir sig, sem og öðrum sektum, sem amtið vildi ákveða, fyrir bæði þau. En þess gafst ei kostur frá amtsins hálfu, og var því ákærði sem hórsekur við Skagafjarðarsýslu aukarétt þann 4. maí árið, sem leið, felldur í 20 rbd. sekt til jústitskassans, hvar að auki hvort þeirra ákærðu dæmdist fyrir lögbannaða giftingu saman í 15 rbd. bætur til Seyluhrepps fátækra sjóðs, og til sameiginlega að bera allan kostnað sakarinnar.

Svaramaður hinna ákærðu hér við réttinn hefur hreyft því, að rannsókn öll í sök þessari, meðferð hennar og dómur í henni eigi ómerkt að dæmast, því allt sé upphaflega byggt á skýrslu hlutaðeigandi prests, en prestur hafi ei eftir kancellí promemoria 21. júlí 1787 minnstu köllun til að grennslast eftir faðerni barns þess, sem ektagift kona í heiminn fæðir, enda þótt grunur mætti á vera, að lagabrot væri við getnað barnsins framið. En jafnvel þó rétturinn megí fallast á, að slík eftirgrennslun presta megí oft- ar meiru illu en góðu til leiðar koma, fær það þó ekki raskað rétti hins opinbera til rannsókna- um framið lagabrot, sem að lögum sæta á opinberu straffi, á hvern helzt hátt, sem það þar um fengið getur vitn- eskju. Sú tilfærða ónýtingarástæða getur því, eftir sem sakarinnar kringumstæður nú eru orðnar, ekki fengið réttarins meðhald.

Það er sameiginlega játað af báðum þeim ákærðu, sem aldrei fyrri hafa ákærð eða dæmd verið fyrir

nokkurt lagabrot, að þau hafi haft holdlegar samfarir áður en fyrri kona þess ákærða Árna Gíslasonar sál-aðist, og að barn það, sem sú ákærða fæddi 18. febr. 1843, sé við þær samfarir þeirra getið. Þessi játning styrkist einnig við það, að einungis 28 vikur liðu frá dauða fyrri konu hins ákærða til þess honum fæddist barn hjá hinni síðari, en svo stuttur eða máske enn styttri meðgöngutími kvenna, en þótt mögulegur, er þó að telja sem undantekningu frá reglu náttúrunnar. Að barn þeirra sé getið eftir þann 7. ág. 1842 styðst og ekki heldur við neitt af því í sökinni fram komna, og þeirra sameiginlegi framburður um, að barnið hafi verið fullburða fætt, verður því heldur að takast trúanlegur sem engin önnur skoðun á barninu er skeð, þegar það fæddist, og þessi hluti þeirra sagnar stendur í náttúrlegu sambandi við þeirra játningu um brotið. Sá ákærði Árni Gíslason, sem árið 1841 fallið hafði í hórdóm í fyrsta sinni með öðrum ógiftum kvenmanni, fyrir hvað straffið var honum að fyrirbón konu hans með amtsúrskurði upp gefið, er því nú réttilega álitinn í annað sinn sekur í hórdómi, í öllu falli eftir laganna skilningi, en straff hans finnst eftir kringumstæðunum hæfilega ákveðið 16 rbd. sekt til hins íslenzka jústitskassa eftir tilskipun 24. jan. 1838 11. gr.

Hvað straffssekju hinna ákærðu snertir fyrir að hafa gifzt þvert á móti almennu lagabanni í 3—16—8, þá má þess fyrir fram geta, að það virðist auðsætt af játningu þeirra, að þau hafa verið þeirrar mein-ingar, að barnsgetnað þyrfti til þess að hórdómur mætti heita drýgður, og þar eð þau tjá sig óvitandi

verið hafa um, að hin ákærða væri þunguð, meintu þau sig ekki brjóta móti lögunum með giftingu saman. En svo afsakanleg sem þessi lögvilla mætti virðast hjá einföldum almúgamönnum, fær hún þó ekki frelsað þau ákærðu frá ansvari fyrir lögbannaða giftingu saman. Rétturinn getur samt engan veginn fallið á, að undirdómarinn hefur beinlínis heimfært hér til tilskipun 21. desbr. 1831 II. 2. gr., því þó þessi lagagrein einnig innibindi lögbannaða giftingu hórsekra saman, er það þó einasta, þegar þau seku hlaupa burt úr ríkinu til að skjóta sér undan gildandi lögum og umflýja þær hindranir, sem þau leggja í veg fyrir þeirra ólöglegan ásetning, hvað hér ekki átti sér stað, heldur má álíta sem hjónaband þeirra hafi verið fullkomnað af þeirra eigin sóknarpresti að undan gengnum lýsingum og að viðhöfðum alþekktum svaramönnum. Þar eð nú 3—16—8 ekkert straff leggur við bann sitt, finnast þau ákærðu einungis með hliðsjón til tilsk. 21. desbr. 1831 II. 2. gr. hæfilega fyrir þessa aflaga breytni ströffuð með 5 rbd. bótum, sem lúkist af þeim hvoru fyrir sig til Seyluhrepps fátækra sjóðs.

Þar eð nú eftir þessum afdrifum sakarinnar hér við réttinn sektir hinna ákærðu eru langt lægri en þær, sem þau gerðu sig ánægð með við undirréttinn, og ákærði Árni Gíslason strax í byrjun sakarinnar 11. maí 1843 tilbauð bæði hórsekt sína og aðrar bætur fyrir sig og meðákærðu eftir sem amtið vildi þær ákveða, ef hann fríast mætti frá lagatiltali, hvar til eftir tilsk. 24. jan. 1838 10. og 11. gr. virðist hafa verið ástæða, svo fær rétturinn ei betur séð en að kostnaður allur sakarinnar, þar á meðal laun svara-

manns við undirréttinn, sem samþykkjast, og laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, 4 rbd. til hvors um sig, borgast eigi úr opinberum sjóði.

Rétturinn getur eigi leitt hjá sér að finna að því, að dómur í sök þessari, sem byrjuð er 11. maí 1843, en dæmd við undirréttinn 4. maí 1844, fyrst er birtur 27. júlí s. á. og næstum 5 mánuðum eftir dómsuppsögn innkominn til viðkomandi amts í næstu sýslu við undirdómarann. Þann 14. oktbr. f. á. er honum til þessa réttar innstefnt, en þó er hann ei fyrri kominn réttinum til handa en 17. febrúar í ár. En þar eð undirdómarinn hefur tilfært orsakir, sem tálmað hafa hennar rekstri fyrir undirréttinum og það sjá má af norður- og austuramtsins stefnu í sökinni, að því er ekki um gagngerðar sendiferðir í opinberum sökum, en rétturinn getur ei vitað nær „vissar ferðir“ falla frá norður- og austuramtsins sýslum, svo finnur hann ekki næga ástæðu til að áfella undirdómarann fyrir drátt á sakarinnar frama. Að öðru leyti hefur meðferð hennar við undirréttinn ekki verið vítaverð, og sókn hennar hér við réttinn, sem og vörn fyrir báðum réttum, hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Árni bóndi Gíslason á að betala 16 rbd. til hins íslenzka jústitskassa. Hann og kona hans, Ingibjörg Gottskálksdóttir, eiga hvort um sig að betala 5 rbd. til Seyluhrepps sveitarsjóðs.

Kostnaður sakarinnar, þar á meðal laun til sóknara við landsyfirrétinn, examinatus juris Svenzon, og til svaramanns, sýslumanns og héraðsdómara Gud-

mundsens, 4 rbd. til hvors um sig, borgist úr opinberum sjóði.

Dómi þessum í sektanna tilliti að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri auglýsingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 28. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1845: Sýslumaður Th. Gudmundsen sem aktor

gegn

fanganum Sölva Helgasyni í Snæfellsnessýslu.

Við Snæfellsnessýslu aukarétt er fanginn Sölvi Helgason í sök þessari ákærður fyrir að hafa búið til handa sér fölsk vegabréf undir ýmsra embættismanna nafni, fyrir flakk og fyrir að hafa gabbað menn í kaupum og sölum, og er hann við téðan aukarétt fyrir tvö þau fyrrgreindu afbrot þann 8. marz þ. á. dæmdur til að hýðast 40 vandarhöggum og vera pólitístjórnarinnar umsjón undirgefinn í 1 ár, svo og til að borga allan af lögsókninni gegn honum leiðandi kostnað, og þar á meðal 4 rbd. í sakarfærslulaun til svaramanns hans við undirréttinn.

Þessum dómi hefur fanginn áfrýjað til landsyfirréttarins, og í athugasemdum þeim, sem hann hefur

sent landsyfírréttinum, meðal annars sérílagi fundið að því, að undirdómarinn hafi undan fellt að lesa upp fyrir honum eða birta honum það, sem bókað hefur verið undir sökinni og prófum hennar, hverju og að nokkru leyti hefur verið hreyft af svaramanni hans hér við réttinn, hver þar að auki hefur talið það til ógildis undirréttardómaragerðunum, að þingbókin ekki er undirskrifuð af réttarvitnunum, þá er dómurinn gekk í sökinni. En hvað hinu fyrra atriðinu viðvíkur, þá finnst skýrsla fangans þann 19. október 1843 eftir prófsútskriftinni að vera höfð upp fyrir honum, og þar eð hún inniheldur meðkenningu hans um að hafa skrifað þann undir sökinni framlagða passa undir nafni og signeti sýslumannsins í Norður-Múlasýslu, svo og um flakk það, hvar fyrir hann er felldur til straffs, svo virðist það því síður geta haft neina verkun til ógildingar sakarmeðferðinni, að þessa ei sést gætt vera við hinar aðrar skýrslur hans undir sökinni, er réttarrannsóknir þær, sem fengnar eru úr öðrum lögsagnarumdæmum sökinni til upplýsingar, og einkum frá Árness- og Skaftafellsýslum, viðvíkjandi þeim falska passa, sem hann er sakfelldur fyrir að hafa búið til undir nafni og signeti sýslumannsins í Eyjafjarðarsýslu og borið fyrir sig í þessum sýslum, af undirdómaranum reglulega finnst vera bornir undir hann. Og jafnvel þó nöfn þeirra þann 8. marz viðhöfðu réttarvitna ekki finnist undirskrifuð réttarhald þetta, virðist þetta atriði því síður geta sætt dómsins ógildingu sem það auðsjáanlega er orðið í óaðgæzlu, að nöfnin ekki eru skrifuð undir þær hér framlögðu réttargerðir þenna dag, er menn-

irnir bæði upphaflega eru tilgreindir sem réttarvitni, og þar að lokum greinir, að þeir skrifi undir (í þingbókinni).

Það er undir sökinni, sem því í höfuðefninu ber undir dóm að taka, með eigin játningu fangans og öðrum upplýsingum sannað, að hann hafi búið til þann fram komna falska passa undir Norður-Múla-sýslu innsigli, á límdu af honum með skinnlími og nafninu „F. Ch. Valsuöe“, til að koma fram flakkferð sinni og svo að honum yrði betur til hjá fólki því, sem hann hitti fyrir, hvers vegna skjal þetta, hvar í fanginn nefnir sig „herra silfur- og gullsmið, málara og hárskera Sölva Helgason Guðmundsen“, lýsir honum sem mörgum íþróttum og kostum búnum, sem ferðist til að skoða ríki náttúrunnar og öllum sé óhætt að liðsinna og lána, ef á þurfi að halda. En þótt fanginn stöðugt hafi synjað þess að hafa gert sér fleiri fölsk vegabréf, má það þó með fjórum innan Árness- og Skaftafellssýslna eiðfesta samhljóða vitnaframburðum álítast sannað orðið, að hann þar hafi notað og sýnt falskan passa líks innihalds, en þó töluvert styttri, undir nafni setts sýslumanns Jóns Péturssonar og Eyjafjarðarsýslu innsigli. Og enda þó vitnin Ketill Eiríksson og Guðmundur Sigurðsson sinn í hvort sinni sæju þenna passa hjá fanganum á ferð hans um téðar sýslur, má vitnisburður þeirra um, að hann hafi verið skrifaður með sömu hendi og hinn áður nefndi falski passi því fremur takast trúanlegur sem Guðmundur Sigurðsson tjáist séð hafa fangann skrifa kvæði með sama handarlagi og á passanum var, og skýrslur ákærða héraðlútandi í prófunum

þann 5. Augusti og 30. desbr. f. árs bera allan vott ósannsöglis hans og sekju í þessu tilliti, hvar hjá hlutaðeigandi sýslumaður hefur neitað að hafa gefið passa út þess innihalds, sem um vitnað er, að passi þessi hafi haft. Þar á móti verður það ekki gegn stöðugri neitun hins ákærða álitið sannað, að hann hafi flekað menn í kaupum og sölum eða svikið út peninga eða peningalán með aðstoð þeirra fólksku passa, er hann þannig er orðinn uppvís að að hafa skrifað, með afrifnum bréfainnsiglum innsiglað og notað sér í hag til að villa sjónir fyrir þeim, er hittu hann á flakkferð hans. Og hvað sérílagi snertir þau fjögur máluðu bréf, sem Guðmundur Sigurðsson á Gagnishólum ber upp á hann, að hann hafi narrað sig á, er hann seldi honum þau langt yfir þeirra verð með þeim ummælum, að hvert þeirra kostaði hann 4 rbd., þá fer það að vísu að líkindum, að svo hafi verið, er á eitt þeirra er skrifuð vísa og nöfn manna og bæja með öldungis líkri skrifhendi og sá hinn falski passi. En auk þess að þetta þó ekki getur álitizt fullsannað, yrði þessi fangans aðferð ei látin sæta opinberri ákæru og straffi, þar eð Guðmundur Sigurðsson ekki heldur beinlínis hefur borið fanganum, að hann hafi sagt blöð þessi annarar tegundar en þau eru, og þó fangans sögusögn á hinn bóginn um, að hann hafi selt nefndum Guðmundi sínar koparstungur, sem hann ei hefur getað gert grein fyrir, hvar hann hafi fengið, eftir kringumstæðunum og fangans undir sök þessari margsannaða og reynda ósannsögli sjálfsagt ekki verði tekin trúanleg. Og leiðir þá einnig hér af, að

kröfu Guðmundar um skaðabætur hjá fanganum ekki verður fullnægt undir sök þessari.

Það er ennfremur með játningu fangans og öðrum upplýstum kringumstæðum sakarinnar sannað, að hann síðan árið 1841 og þangað til hann var tekinn fastur í Snæfellsnessýslu þann 10. október 1843 hefur að miklu leyti í skjóli þeirra af honum tilbúnu fölsku vegabréfa flakkað frá einum stað í annan, næstum um allt land, án þess nokkurs staðar að ilendast að staðaldri eða leita sér atvinnu á löglegan hátt.

Þar eð bæði nafn sýslumannsins Valsöes er þannig skrifað undir þann fram komna falska passa, að flestir, sem séð hafa það skrifað með hans eigin hendi, hæglega þegar þar af gátu ráðið, að passinn var falskur, og hans innihald líka lýsir honum, sem þvílíkum og frábrugðnum öðrum sýslupössum, enda í augum alþýðu, hvað og virðist verið hafa með tilliti til hins falska passa undir nafni setts sýslumanns J. Péturssonar og Eyjafjarðarsýslu innsigli, svo finnst undirdómarinn réttilega upp á þessi misbrot hafa heimfært tilskipun 11. apríl 1840 62. gr. sbr. 66. og 76. gr., hvar hjá straffið, þegar flakk hins ákærða og það straff, er þar við liggur eftir konungsbréfi 25. júlí 1808 7. gr., reglugerð 8. jan. 1834 22. gr. og tilskipun 24. jan. 1838 2. gr. einnig er tekið til greina, réttilega finnst ákveðið af undirdómaranum eins og áður segir með tilliti einkum til, að fanginn, sem nú er á 25. aldursári og ekki fyrri er ákærður fyrir neitt lagabrot, ekki er orðinn uppvís að að hafa svikið neinn eða brúkað hina fölsku passa öðrum til verulegs skaða eða fjártjóns, en á hinn bóginn þó er mjög

illa kynntur sem ódæll, latur og ósannorður, hvar á einnig hefur borið mjög svo undir sök þessari, og hvers vegna því síður finnst ástæða til að fresta sökinni eftir upplýsingum um sinnistruflun þá, sem hann ber fyrir í ofanefndum athugasemdum hans, sem enginn annar vottur sést til, að hér í sé nokkur hæfa, er allt hans háttalag og svör þvert á móti lýsa honum sem vel viti bornum og manni með frjálsum vilja.

Þar eð sakarkostnaðurinn allur réttilega finnst vera lagður á fangann, svo og laun til svaramanns hans við aukaréttinn hæfilega ákveðin, er aukaréttarins dóm því að öllu leyti að staðfesta. Fanganum ber einnig að greiða laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem fyrir hinn ákvarðast 8 rbd. og þenna 5 rbd. silfurmyntar.

Sakarinnar meðferð af undirdómarans hálfu og vörn í héraði hefur verið forsvaranleg, eins og líka sókn og vörn hennar hér við réttinn. Og að því leyti próf hafa verið tekin fyrir utan undirdómarans lögsagnarumdæmi til upplýsingar sökinni, er engin því-lík forsómun skeð, sem ollað geti ansvari.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. Í laun til sóknara fyrir landsyfirréttinum, sýslumanns Th. Gudmundsen, borgi fanginn Sölvi Helgason 8 rbd. og til svaramanns, examinatus juris Svenzon, 5 rbd. silfurmyntar.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 19. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1845: Examinatus juris Thorgrímssen
sem aktor

gegn

Birni Guðmundssyni á Þingskálum og Einari Eiríks-
syni á Kallbak í Rangárvallasýslu.

Með Rangárvallasýslu aukaréttardómi, gengnum þann 15. febrúar þ. á., sem af réttvísinnar hálfu er áfrýjað til landsyfirréttarins, eru þeir ákærðu, Björn Guðmundsson á Þingskálum og Einar Eiríksson á Kallbak, dæmdir fyrir í fyrsta sinni framinn þjófnað til að hýðast, sá fyrrnefndi 27 og sá síðarnefndi 20 vandarhöggum, báðir sem einn og einn sem báðir til að endurgjalda Brynjólfi bónda Jónssyni á Þingskálum 7 rbd., hverjum, Björn Guðmundsson þar hjá einn er skyldaður til að endurborga 1 rbd. 44 sk., svo og til vinnumanns Bárðar Sigurðssonar sama staðar 8 sk., allt í silfurmynt. Ennfremur eru báðir þeir ákærðu dæmdir til að borga sameiginlega allan af sökinni löglega leiðandi kostnað.

Það er með eigin játningu Björns Guðmundssonar og upplýstum sakaratriðum sannað, að hann frá því síðla í september til snemma í nóvembermánuði fyrra árs hefur stolið frá húsbónda sínum og fósturföður

fimm sinnum hvert eftir annað peningum, að upphæð 15 rbd., og 7 pundum sykurs, metnum á 1 rbd. 44 sk., og á sama tímabili frá samþjónum hans Þorbergi Jónssyni 3 rbd. og Bárði Sigurðssyni 24 sk. í peningum á þann hátt, að hann í fyrsta sinni kom að byrðu húsbónda síns ólæstri, er hann hafði geymda í útskemmu sinni, sem þá var opin, og tók úr kistli, er í byrðunni stóð, 6 rbd. á degi, er allt fólk var við heimilið. Í annað sinni 9 rbd. úr sömu byrðu um kvöldtíma, þá allt fólk var við kirkju. Og var skemman og byrðan þá læst, en hann náði lyklinum að skemmunni í bænum, og að byrðunni í skemmunni, þar sem húsbóndinn hafði þá geymda. Frá Þorbergi Jónssyni stal hann einnig peningum á sunnudegi, er flest fólk var við kirkju, úr kistu eigandans, sem stóð í skemmunni, að hverri kistu hann tók lykilinn á syllu fyrir ofan rúm Þorbergs, en að skemmunni tók hann lykilinn á sínum stað í bænum. Sykrinu stal hann í þrjú skipti á náttarþeli úr sömu byrðu og komst ætíð inn í skemmuna með því móti að hnupla lyklinum að henni úr fatavasa húsmóður sinnar, er hún svaf.

Þar eð hinn ákærði með því þannig hvað eftir annað og á næturþeli að fara í læst útihús og læstar hirzlur hefur áunnið sér það í tilsk. 11. apríl 1840 12. gr. fyrsta hluta ákveðna straff, fær það ekki fríað hann frá straffi eftir þessari lagagrein, að hann nú fyrst, aðeins 20 ára gamall, er kominn undir lagaákæru, né heldur sú hugsunar- og skilningsdeyfð, sem honum er borin af sóknarpresti hans, hvar á móti þessi atriði og jafnvel þó þjófnaðurinn að mestu leyti sé framinn frá húsbændum hans og fósturföður,

þeim ákærða líka sé borið ófrómleika orð, og hann hafi notið góðs uppeldis, virðast mæla fyrir hinni lægstu tröppu þess lögákveðna strauffs, sem eftir tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. litr. a og 5. gr. afplánast með 3×27 vandarhöggum og tilsjón pólitistjórnarinnar í 2 ár.

Sá ákærði Einar Eiríksson er sakfelldur fyrir að hafa þann 20. október f. á. á sunnudegi við Keldna kirkju stolið frá varningsmanni Helga Teitssyni úr Keflavík tveimur silkiklútum, virtum á 3 rbd. 48 sk., og fyrir hilmingu á peningaþjófnaði hins meðákærða Björns Guðmundssonar, sem hefur fengið honum 9 rbd. af þeim stolnu peningum. Og þar eð hvort tveggja þessi sakaratriði með eigin játningu Einars Eiríkssonar og öðrum fengnum upplýsingum mega álitast fullsönnuð, og engin sönnun gegn stöðugri neitun hans er fengin fyrir, að hann fyrir fram hafi hvatt Björn Guðmundsson til peningaþjófnaðarins, finnst hann af undirdóminum réttilega felldur eftir tilskipun 11. apríl 1840 1. og 22. gr. sbr. tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. litr. 6 til 20 vandarhagga strauffs, með tilliti á annan bóginn til að hann, er hann varð sekur í þessum afbrotum, aðeins var 18 ára gamall og aldrei fyrri hefur verið ákærður fyrir neitt lagabrot, og annars vegar, að hann hefur notið góðs og ráðvands uppeldis, og að hann hefur fullkomna þekkingu á skyldum sínum. Sömuleiðis er aukaréttarins dóm að endurgjaldinu til, í hvers tilliti þó ei er gætt, að ákveða löglegan útlagsfrest, eins og heldur ekki tilskipun 24. jan. 1838 5. gr. með tilliti til Björns Guð-

mundssonar af undirdómaranum er tekin til greina, sem vera ber, að staðfesta.

Af kostnaði sakarinnar í héraði virðist Einar Eiríksson einn réttilega eftir kringumstæðum eiga að bera $\frac{1}{3}$ part, og báðir þeir ákærðu fyrir einn og einn fyrir báða $\frac{2}{3}$ parta, samt sakarkostnaðinn að öðru leyti og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, sem ákvarðast til 5 rbd. og 4 rbd. silfurmyntar.

Við rekstur og meðferð sakarinnar við aukaréttinn er ekkert vítavert fundið, og próftaka innan Gullbringusýslu, svo og sókn og vörn sakarinnar hér við réttinn, hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Björn Guðmundsson á að hýðast þrisvar sinnum tuttugu og sjö vandarhöggum og vera undir pólití-stjórnarinnar sérdeilislegu tilsjón í tvö ár. Í tilliti til þess þeim ákærða Einari Eiríkssyni ákveðna straffs og hins dæmda endurgjalds á aukaréttarins dómur óraskaður að standa.

Af kostnaði sakarinnar í héraði borgi Einar Eiríksson $\frac{1}{3}$ part, en báðir þeir ákærðu og einn fyrir báða $\frac{2}{3}$ parta af þeim kostnaði, svo og allan annan kostnað sakarinnar, og þar á meðal laun til aktors við landsyfirrættinn, examinatus juris Thorgrímsen, 5 rbd. og til defensors, examinatus juris Svenson, 4 rbd. silfurmyntar.

Það dæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá

dóms þessa löglegri auglýsingu, og honum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 19. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1845: Guðmundur vinnumaður Kolbeinsson á Hvammi í Suður-Múlasýslu

gegn

stúdent og settum sýslumanni Stefáni Jónssyni á Úlfsstöðum í sömu sýslu.

Undirrót þessa máls er þannig varið, að appellsækjandinn, Guðmundur Kolbeinsson vinnumaður á Hvammi í Suður-Múlasýslu, hafði, eftir því sem í actis er upplýst, undirgengizt við Jónas nokkurn Magnússon, vinnumann stúdents Stefáns Jónssonar á Úlfsstöðum, að fara í hans stað sem vinnumaður að Úlfsstöðum frá 8. Aug. 1843 til krossmessu 1844 og hafa þar í kaup 10 rd. og 3 föt. En þegar hann var búinn að dvelja fáa daga í þessari vist, yfirgaf hann þennan vinnustað og fór aftur til vistar sinnar heim að Hvammi og neitaði að hverfa þaðan aftur, þegar innstefndi fór því á flot. Kærði innstefndi þá málefni sitt fyrir sýslumanni, sem tók það fyrir og dæmdi appellantinn til 16 rd. útláta og 6 rd. 12 sk. bóta til jústitskassans og málskostnaðar. Þessum dómi áfrýjaði appellantinn eftir að hann var búinn að fá hjá stiftamtmanni gefins málssókn til lands-

yfirréttarins, en þar eð sú í málinu úttekna stefna með nefnds réttar dómi frá 4. nóv. f. á. var frávísuð, svo er máli þessu með nýrri stefnu frá 12. nóvember seinastl. aftur stefnt fyrir þennan rétt, hvar appellsækjandinn hefur krafizt, að undirréttardómurinn annað hvort yrði dæmdur ómerkur eða hann öldungis frí dæmdur fyrir innstefnda ákærum, sem og að sér yrði tildæmdur málskostnaður hjá innstefnda, en hann sektaður fyrir óþarfa málshöfðun til jústitskassans og skyldaður til að borga réttartekjur og málsfærslulaun, hvar á móti innstefndi hefur heimtað, að málinu yrði frávísað og sér dæmdir 20 rd. í tæripeninga, eða að undirréttarins dómur yrði staðfestur, og sér tildæmdir 30 rd. í málskostnað.

Að því leyti innstefndi hefur krafizt þess, að málinu verði frávísað, er þess fyrir fram að minnast, að þær ástæður, sem hann byggir þessa kröfu á, ekki geta tekizt til greina, þar sem tilskipun frá 15. jan. 1817 ekki verður álitin að hafa hér lagagildi, en tilskipun frá 19. Aug. 1735 og konungsbréf 19. desbr. 1749 er hvoru tveggi lög hér á landi, og appellantinn hefur beinlínis farið eftir því, sem í 10. gr. í nefndri tilskipun sbr. tilskipun 15. Aug. 1832 16. gr. segir um meðferð málsins í því hér umhöndlaða tilfelli. Þannig ber málið í höfuðefninu undir dóm að taka.

Appellstefnandinn hefur hreyft því, að dómur undirréttarins eigi að dæmast ómerkur, af því hann gangi fram yfir það, sem innstefndur fyrir undirréttinum hafi farið fram á í kröfu sinni, þar sem það af réttargerðunum sé ljóst, að hann (klagandi) hafi fallið frá öllum ákærum gegn appelsækjandanum,

nema skaðabótum fyrir verkfall frá 12. Aug. til 5. sept. 1843, sem af honum er metið til 1 rd. fyrir hvern dag. Þetta atriði hefur undirdómarinn nú að vísu ekki tekið beinlínis til greina, heldur ákveðið endurgjaldið til innstefnda samkvæmt Jónsbók, Kaupabálki XXV. kap. í allt til 16 rd. 8 sk. og þar á ofan lagt á appellantinn 6 rd. 12 sk. mulkt til Íslands jústitskassa, það er í allt 22 rd. 12 sk., í staðinn fyrir 23 rd. reiðu silfurs eftir klagarans uppástandi. En þar sem þó þetta er fyrir innan þau takmörk, sem klagarans uppástand nær til, virðist sem ekki sé fullnæg ástæða til að taka appellantsins kröfu til greina um dómsins ónýtingu þess vegna. Eigi finnst heldur sú af appellantinum í höfuðefninu fyrirborna ástæða, að innstefndi hafi ekki átt neitt við sig, heldur einasta átt aðganginn að Jónasi Magnússyni, að geta tekizt til greina, því rétturinn hlýtur að samsinna undirdómaranum í því, að hann með því að fara ásamt Jónasi heim að Úlfsstöðum og hlýða á, meðan Jónas og innstefndi töluðust við um mann(a)skiptin, eða að appellantinn færi í Jónasar stað að Úlfsstöðum, hljóti að álítast samþykkuð því að fara í vinnu-mennsku hjá innstefnda, eins og það er líka sannað, að hann þessu samkvæmt tók til verka hjá honum. En þar eð það þó á hinn bóginn má álítast sannað, að appellantinn var vístráðið hjú þriðja manns, við hvern innstefndi þó ekki samdi um mannaskiptin, og að hann við þenna mann eða fyrri húsbónda sinn, svo og við Jónas Magnússon, hafi bundið för sína að Úlfsstöðum við það skilyrði, að hann yndi þar hag sínum, og það jafnframt er upplýst, að hann mestallan þann

tíma, sem leið frá burtför hans frá Úlfsstöðum og til þess málið kom í rétt, var veikur, virðist ekki nægileg ástæða til að fella hann til sekta fyrir rofin vistarráð við innstefnda, og það því síður sem það eftir því, sem að framan er tilgreint, ekki er uppástaðið af innstefnda, en einungis gerð krafa um skaðabætur fyrir verkfall frá 12. Aug. til 5. sept., sem af undir dómaranum ekki er tekið hæfilega til greina, að því leyti hann hefur dæmt appellantinn ex alio capite. En með því undirréttardómnum ekki verður við yfirréttinn umbreytt þeim málsparti í hag, sem er stefndur til að heyra dóminum breytt, án þess að hann flytji málið að sínum hluta eftir gagnstefnu, hvað innstefndi ekki hefur gert, svo leiðir þar af, að appellantinn hlýtur að frikennast fyrir innstefnda ákærum í þessu máli, og undirréttarins dómi þessu samkvæmt að breyta.

Eftir þessum kringumstæðum finnst hæfilegt, að málskostnaður falli niður, sem og að appellantsins skipaða málsfærslumanni eftir málalyktum og samkvæmt tilskipun 3. júní 1796 42. gr. borgist málsfærslulaun, sem ákveðast 8 rbd. reiðu silfurs, af mótpartinum.

Málið hefur, að því leyti það er gjafsóknarmál, verið rekið hæfilega, og hér við réttinn hefur málsfærslan verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Appellantinn, Guðmundur Kolbeinsson, á fyrir innstefnda, stúdents Stefáns Jónssonar, ákærum í þessu máli frí að vera. Málskostnaður falli niður. Í máls-

færslulaun til sýslumanns Th. Gudmundsen borgi hinn innstefndi 8 rbd. silfurmyntar innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri auglýsingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, 30. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 8/1845: Grosserer P. C. Knudtzon
contra
Faktor Einar Hansen i Havnefjord.

Det Sögsmaal, som Citanten, Grosserer P. C. Knudtzon af Kjöbenhavn, har ved Guldbringesysels Herredsret institueret mod Indstævnte, Faktor Einar Hansen af Havnefjord, angaar et Ansvar til Beløb 3650 Rbd. rede Sölv, som sidstnævnte skulde have paadraget sig den Tid, han stod i Citantens Tjeneste som Faktor i Keblevig, hvilken Ansvarssumma Citanten principaliter har paastaaet sig tilkendt hos Indstævnte og subsidialiter denne tilpligtet at tilsvare 2892 Rbd. 27 Sk. rede Sölv og i ethvert Fald aldeles in subsidium 1074 Rbd. rede Sölv som et Ansvar dels hidrørende fra det sidste Regnskabsaar til 31. December 1842 dels fra Parternes Mellemværende, uden at kunne henføres til noget bestemt Regnskabsaar, altsammen med Renter fra Forligsklagens Dato, hvorimod Indstævnte efter udtaget Kontrastævning af 9. April d. A. principaliter har paaanket Underrettens Ken-

delse af 13. Juli f. A., hvorved Indstævntes Paastand om Sagens Afvisning blev forkastet, og paastævnt Underrettens Dom, som tillagde ham Frifindelse for Hovedcitantens Tiltale i nærværende Sag, kjendt uefterrettelig og in subsidium stadfæstet. Endelig have begge Parter paastaaet Processens Omkostninger for begge Retter sig tilkjendte.

Hvad angaar den af Kontracitanten nedlagte Paastand om, at Underrettens Dom kendes uefterrettelig dels som Følge af, at Hovedcitanten havde anlagt nærværende Sag i eget Navn, uagtet han en rum Tid i Forvejen havde opgivet sit Bo til Skifterettens Behandling, dels paa Grund af, at der ikke var paa lovlige Maade tenteret Forlig i Sagen, maa det foreløbig erindres, hvad den førstnævnte Uefterrettelighedsgrund angaar, at Udtrykkene i den af Hovedcitanten af Boets Kommissarier under 30. April 1844 meddelte Fuldmagt, der overdrager Hovedcitanten uindskrænket Myndighed „til at bestyre Boets Handelsaffærer og Ejendele her i Landet med at sælge og indkøbe Varer, endossere, kvittere, rabattere og i fornødent Fald ved Rettergang at inddrive Boets udestaaende Fordringer og overhovedet at foretage enhver Handling, som efter hans bedste Skönnende vil være nødvendig eller gavnlig til Konservation eller Forøgelse af Boets Formue“ ere saa omfattende, at det ikke skönnnes rettere end at Hovedcitanten maa anses fuldkommen beföjet til at anlægge nærværende Sögsmaal, som har til Hensigt at foröge Boets Formue under dets nuværende Form, i eget Navn og paa egne Vegne som den eneste og rette Repræsentant for

bemeldte hans Bo her i Landet. Og hvad den anden Uefterrettelighedsgrund angaar, ses den heller ikke at kunne tages til Følge, da den i Underretsakten Pag. 25 Litr. B ad Nr. 2 indførte Kaldseddel fra vedkommende Forligelseskommissærer (cfr. Litra A ad Nr. 2 Pag. 21) viser, at nærværende Sag har været gjort til Genstand for lovbefalet Forligsmægling, i hvilken Henseende den Omstændighed, at den originale Klage til Forligelseskommissionen er bleven forlagt og saaledes ikke er fremlagt i Retten, intet kan relevare, da dens Indhold findes i Kaldseddelen, som efter den første Kommissarie Attest opgiver genus causæ aldeles overensstemmende med Stævningen til Underretten.

Sagen vil saaledes endeligen blive at paakende. Det Spørqsmaal, hvorpaa nærværende Sags Udfald væsentligen beror, er om D. L. 3—1—7, der stemmer med samme Artikkel i N. L., er anvendelig i Island eller ikke. Det er nemlig in confesso mellem Parterne, at Kontracitanten, som stod i Hovedcitantens Tjeneste som Faktor fra 15. Aug. 1835 til 15. Aug. 1842, aarligen har aflagt til Hovedcitanten Regnskab for de ham i ovenbemeldte Egenskab anbetroede Varer, ligesom og at han ikke har modtaget fra Hovedcitanten nogen Antegnelser i disse hans Regnskaber til Besvarelse, hvorimod det Ansvar, hvorom nærværende Sag drejer sig, er opstaaet derved, at Hovedcitanten lod foretage Revision eller Gennemsyn af Hovedcitantens Handelsböger Aaret efter at denne havde forladt Hovedcitantens Tjeneste, hvorved han da kom til det ovenanførte Resultat.

Kontracitanten har paa denne Omstændighed bygget sin Paastand om Frifindelse for Hovedcitantens Tiltale. Denne derimod har forment, at den ovennævnte Lovs Artikkel paa Grund af Islands lokale Forhold og navnlig paa Grund af den islandske Handels Natur var uanvendelig i Island, og at som Følge deraf hans saaledes anstillede Revision og gjorde Bemanglinger i de af Kontracitanten førte Handelsböger for den Tid, han stod i Hovedcitantens Tjeneste, baade var fuldkommen beføjet og betimelig.

Ved at overveje de fra begge Sider for og imod hin Artikkels Anvendelighed i Island anførte Grunde skønner Landsoverretten ikke bedre end at den bekræftende Mening maa anses den rigtigste, hvad enten man tager Hensyn til Sagens Natur i Almindelighed eller de positive Lovbestemmelser i Særdeleshed. Det er nemlig indlysende, at det ikke kan eller maa være overladt til vedkommende Principalers vilkaarlige Godtbefindende, naar eller hvor de af deres Regnskabsbetjente til dem aflagte Regnskaber skulle revideres og fornødne Antegnelser udfærdiges, da vedkommende under den modsatte Forudsætning vilde udsættes for uberegnelige og ligesaa ofte uafværgelige Ulemper og Ansvar. Dette har ogsaa Lovgiveren afværget ved det allegerede Lovbud. Men at en i Danmark bosat Købmand skulde være berettiget til at forbigaa dette Lovbud med Hensyn paa de til ham fra Island aflagte Handelsregnskaber, det er, som ovenanført, ikke blot mod Sagens Natur, men den positive Lov hjemler ikke heller en saadan Fremgangsmaade. Tvertimod viser Reskript 19. Febr. 1734, at den alle-

gerede Artikkel maa være applikabel i Island (ligesom dette, om Retten ikke fejler, er antaget i en Højesteretsdom af 7. Febr. 1806). Det indses ikke heller, hvorfor den oftnævnte Artikkel ikke skulde komme til Anvendelse her i Landet, da den Köbmand i Danmark, som her i Landet ikke holder Dug og Disk, men ved Faktor vil före Handel sammesteds, maa, naar han ikke tror at kunne være betrygget ved den Revision, som de ham af vedkommende Faktor tilstillede Regnskaber med Bilage sætter ham i Stand til at foretage, enten baade sig Handelens Böger tilstille til fornödent Gennemsyn eller og sende en paa sine Vegne for at anstille den fornödne Undersøgelse paa Stedet, eller og tage Reservation i saa Henseende, men i modsat Fald maa han anses at agnoscere de aflagte Regnskabers Rigtighed. In casu er dette ogsaa meget des hellere antageligt som det er tilstrækkeligen avanceret, at Hovedcitanten i ethvert af de omspurgte Regnskabsaar enten selv personligen har været nærværende her i Landet eller og sendt sin Fuldmægtig herover (cfr. Artikkelen in fine), og saaledes havde baade Lejlighed og Opfordring til at anstille den Revision af Handelens Böger, som var fornöden for at overtyde ham om de til hver given Tid aflagte Regnskabers Rigtighed. Og kan Retten ikke bedre skönne end at det samme ogsaa maa gælde om det Ansvar, som paastaas at hidröre fra Regnskabsaaret 1842, da det er in confesso, at Hovedcitanten personligen selv var tilstede her i Landet i Sommeren 1843, uden at afgive til Kontracitanten nogen til bemeldte Regnskabsaar hörende Antegnelser til Be-

svarelse, förend han indkaldte ham for Forligelseskommissionen.

Har altsaa Hovedcitanten, hvilket Retten efter Sagens nuværende Stilling hverken kan bekræfte eller benægte, et virkeligt Ansvarskrav paa Kontracitanten i Anledning af den af denne førte Handel paa förstnævntes Vegne, maa han tilskrive sig selv, at samme nu ikke kan blive anerkendt, idet han ikke i Tide og saaledes som den oftnævnte Lovbestemmelse tilholder enten selv eller ved Fuldmægtig har varetaget sin Ret i saa Henseende. Contracitantens subsidære Paastand vil saaledes være at tage til Følge, og da det finder Landsoverrettens Medhold, at Sagens Omkostninger ere ophævede ved Underretten, vil Underrettens paaankede Kendelse og Dom i det hele taget være at stadfæste, hvorhos det efter Omstændighederne skönnes rigtigt, at Sagens Omkostninger ophæves for Overretten.

Thi kendes for Ret:

Underrettens paaankede Kendelse og Dom bör ved Magt at stande. Hoved- og Kontrasögsmaalets Omkostninger for Landsoverretten ophæves.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 8. september

d ó m u r

í málinu nr. 11/1845: Eggert bóndi Vigfússon Fjeldsted á Suðurseljum

gegn

Konráði bónda Konráðssyni á Efra-Bjarnarhafnarkoti í Snæfellsnessýslu.

Mál þetta er höfðað í héraði af aðalsækjandanum, Eggert bónda Vigfússyni Fjeldsted, og gagnsækjandanum, Konráði bónda Konráðssyni, á víxl út af árásum í orðum og verkum, er þeir þykjast hafa orðið fyrir hvor af öðrum sunnudaginn þann 25. Aug. f. á. á heimili gagnsækjanda í Bjarnarhafnarkoti og á leiðinni þaðan að bænum Kothrauni eftir embættisgerð á Bjarnarhöfn, og eru þau ósæmilegu orðatilteki, sem þeir hafa valið hvor öðrum af Snæfellsnessýslupólitírétti þann 23. sept. f. á. dæmd dauð og marklaus, gagnstefnandinn dæmdur til 5 rbd. bóta til Helgafellssveitarsjóðs og til að biðja aðalsækjandann forláts, hvar á móti málskostnaður er látinn falla niður.

Þessum dómi hefur aðalsækjandinn eftir landsyfirréttarstefnu frá 15. marz þ. á. áfrýjað annað hvort á þá leið, að hann verði dæmdur ómerkur og að málinu verði heimvísað til frekari upplýsingar og nýrrar meðhöndlunar eða þá, að pólitíréttardómnum verði þannig breytt, að gagnsækjandi verði dæmdur til 80 rbd. fjársektar og til að borga allan málskostnað með 50 rbd., en að öðru leyti hnígur

hans réttarkrafa að staðfestingu pólitírættardómsins, þó svo að þau af honum við gagnsækjanda viðhöfðu orðatiltæki ekki dæmist ómerk. Gagnsækjandi þar á móti heimtar eftir gagnstefnu frá 10. Julii f. á., að hann verði dæmdur sýkn af ákærum aðalsækjanda og að þau honum af aðalsækjanda í innleggjum til undir- og yfirréttarins völdu meiðandi orð verði dæmd dauð og maktarlaus, svo og að aðalsækjandi dæmist til að borga sér sanngjarnan málskostnað.

Með tilliti til ómerkingarástæðu aðalsækjanda, þeirrar að pólitírættardómurinn hafi eigi meðhöndlað og upplýst málið sem vera bar eftir tilskipun 8. marz 1799 og 15. Aug. 1832 10. gr. og sérílagi farið villt í því að synja um að taka móti vitnisburði Magnúsar Narfasonar, sem þá var vinnuhjú aðalsækjanda, þá er þess að geta, að jafnvel þó vitni þetta hefði löglega mátt leiða eftir L. 1—13—16 í máli þessu, virðist samt eigi næg ástæða til að vísa málinu heim fyrir þá sök, að það ekki er gert, þar eð það málsatriði, sem aðalsækjandinn einkum ætlaðist til að upplýsa með vitnisburði þess, eins og bráðum verður á vikið, verður að álítast neitað af gagnsækjanda, en að öðru leyti finnst engin ástæða til heimvísunar málsins eftir þeim áður áviknu lagaðum. Málið er því í aðalefninu undir dóm að taka.

Þar eð það eigi verður álitid að vera fullsannað gegn neitun gagnsækjanda, að hann hafi hrækt með vilja framan í aðalsækjanda, eða viljandi sært hann á gagnauganu með svipu eða svipuskaftri, svo getur landsyfírrætturinn ekki fallizt á, að hann fyrir máls-

atriði þessi sæti sektum eða skyldist til að biðja aðalsækjanda fyrirgefningar. Þar á móti fær gagnsækjandi ekki komizt hjá ansvari fyrir að hafa brigzlað aðalsækjanda um, að hann væri valdur að dauða Bjarna Torfasonar og síðan að hafa sett hann niður í skúr o. s. frv., þar eð gagnsækjandi hefur kannast við framburð vitnisins Nielsar Jónssonar héraðlútandi þann 12. sept. f. á., og vitnisburður Guðbjargar Árnadóttur þann 21. s. m. einnig virðist vera þessu til styrkingar. Þessi bríxlyrði hefur gagnsækjandi ekki reynt til að sanna, og þar eð þau á einn bóginn eru mjög ærumeiðandi, en á hinn bóginn sögð í bræði og áflogum málspartanna, sem þeir báðir mega álítast að hafa ollað jafnt og í drykkju-slarki þeirra á heimili gagnsækjanda, hvers húsfrið aðalsækjandi þó eigi með öllu virðist hafa rofið með aðkomu sinni, þótt ekki hefði hann þangað neitt erindi. Þykir hæfa, að gagnsækjandi fyrir þau sæti tilfinnanlegustu sektum til hlutaðeigandi sveitar-sjóðs, og finnst sektin með tilliti til tilskipunar 24. jan. 1838 3. gr. réttilega metin 10 rbd. silfurmyntar, hvar að auki téð bríxlyrði ber að dæma dauð og maktarlaus, en þau önnur atyrði partanna og ávítur innbyrðis virðast eigi með öllu sektaverð eða þess eðlis eftir tilefni þeirra og ásigkomulagi, sumpart hvað sannanir þeirra áhrærir, að þau geti sætt ósagnardómi. En eftir málavöxtum fær gagnsækjandi ekki komizt hjá að greiða aðalmálssóknarkostnaðinn fyrir báðum réttum, sem til samans þykir hæfilega metinn 30 rbd. silfurmyntar, hvar á móti gagnsóknarkostnaðurinn virðist eiga að falla niður.

Því dæmist rétt að vera :

Þau af gagnsækjandanum, Konráði bónda Konráðssyni, um og við aðalsækjanda, Eggert bónda Vigfússon Fjeldsted, í frammi höfðu og framan tilgreindu bríxlyrði eiga dauð og maktarlaus að vera, og á gagnsækjandi fyrir þau að bæta 10 rbd. silfurmyntar til Helgafellssveitarsjóðs. Svo borgi hann aðalsækjanda aðalmálskostnaðinn fyrir báðum réttum með 30 rbd. silfurmyntar. Að öðru leyti eiga aðal- og gagnsækjandinn friir að vera hvor fyrir annars ákærum, og gagnmálskostnaður að falla niður.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri auglýsingu, undir aðför að lögum.

Árið 1845, þann 8. september

á l y k t u n

í sökinni nr. 13/1845: Examinatus juris Thorgrím-
sen sem aktor

gegn

Benóný bónda Gunnarssyni og Ólöfu Árnadóttur frá
Álftadal í Ísafjarðarsýslu.

Áður en landsyfirrætturinn leggur fullnaðardóm á þetta mál, þykir honum eftirfylgjandi upplýsingar í því nauðsynlegar :

1. Sönnun fyrir því, að þau ákærðu séu eins tengd og sagt er í undirrættargerðunum, því honum finnst (svo!) þar engin skilríki fyrir því fram komin.

2. Hversu sjúkleika þeim er háttað, sem sagt er, að kona ákærða sé undirorpin, hvað lengi hann hafi varað, og hvort hann muni hafa getað haft nokkra verkun á samlífi þeirra hjónanna, hvers ásigkomulag einnig sé upplýst. Einnig sé útveguð vissa um aldur konu hins ákærða, Sigríðar Jónsdóttur.

3. Hvað lengi samdráttur þeirra seku hafi átt sér stað, hvort stjúpfaðirinn hafi tælt eða lokkað meðákærðu til verknaðarins, og þá með hverju móti, hvort stjúp dóttirin þá hafi strax látið til leiðast eða fyrst eftir ítrekaða áleitni stjúp föðursins, með öllum þaraðlútandi kringumstæðum.

4. Hvort kona hins ákærða nokkru sinni vakti máls á samdrætti þeirra seku við mann sinn eða dóttur, og þá með hvaða ummælum og með hvaða árangri og undirtekt frá hlutaðeigenda hálfu.

5. Hvaða hugmynd þau seku hvort um sig hafa gert sér um misbrot þeirra og einkum, hvort þau hafa haft vit á því, að svo mikið sagðist á því eftir þeim gildandi lögum, eða hvort þau álitu misbrot þeirra eins og legorðsmál, sem einungis í siðferðislegu tilliti væri bannað, án þess lagastraff væri við lagt.

6. Virðist nauðsynlegt, að hins ákærða Benónýs Gunnarssonar núverandi sóknarprestur gefi vitnisburð sinn um kristindómsþekkingu hans (Benónýs), er þessa ekki finnst getið í vitnisburði hans frá 25. júlí seinastl., og finnst þetta atriði því fremur áriðandi sem hans fyrrverandi sóknarprestur í vitnisburði frá 16. marz 1839 lýsir hinum ákærða sem „yfrið veikum að þekkingu í kristindómi sínum“.

Það er sjálfsagt, að undirdómaranum með lögskipuðum hraða einnig ber að útvega allar þær nákvæmari upplýsingar, sem þær, sem hér greinir um, mættu gefa tilefni til.

Því ályktast:

Undirdómarinn á að umannast, að það framan-skrifaða framkvæmist.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 15. september

d ó m u r

í málinu nr. 12/1845: Hreppstjóri Bárður Jónsson á Kálfavík í Ísafjarðarsýslu sín og meðferfingja sinna vegna

gegn

Jóni Halldórssyni á Sellátrum innan Barðastrandar-sýslu.

Með stefnu frá 22. marz þ. á. áfrýjar appellsækjandinn, Bárður Jónsson á Kálfavík innan Ísafjarðarsýslu, fyrir sína og meðferfingja sinna hönd skiptagerðum sýslumannsins í Barðastrandar-sýslu frá 26. febrúar þ. á. í félagsbúi móður appellantsins, Sigríðar sálugu Jónsdóttur, og seinasta manns hennar, Jóns Halldórssonar á Sellátrum, og hefur hann í innleggi frá 14. júlí seinastl. principaliter uppástaðið, að skiptagerðir hlutaðeigandi skiptaráðanda frá 26. febrúar þ. á. yrðu sviptar öllu lagagildi, en in sub-

síðium, að sækjandanum hans eigin og meðerfingja sinna vegna verði tildæmdur allur helmingur þeirra fjármuna í föstu og lausu, er fyrirfundust í búinu þann 14. október 1843, samt að hlutaðeigandi skiptaráðandi á eigin kostnað verði skyldaður til að gera lögleg helmingaskipti á búinu, og loksins ásamt þeim innstefnda, Jóni bónda Halldórssyni, hvor að helmingi að borga appelsækjandanum 100 rbd. í málskostnað.

Að vísu lét innstefndi þann dag, sem málið var tekið fyrir, sýslumann Christjansson mæta fyrir sig til að halda uppi svörum hans við landsyfirrættinn, en þar hann eftir áskorun appellantsins ekki hefur getað framlagt fullmakt frá innstefnda í þessu til-liti, enda þó rétturinn veitti honum þar til hæfilegan frest, verður ekki hjá því komizt að taka appell-sækjandans uppástand, að innstefnda beri að álíta sem þann, er hvorki hafi mætt né látið mæta hér við réttinn, til greina, og þannig ber þá mál þetta að dæma samkvæmt þeim skilríkjum, sem stefnandinn hefur fram lagt.

Þar eð nú réttinum, þegar svo stendur á eins og hér ræðir um, ber að hyggja að þeim brestum, sem þau frá stefnandans hálfu fram komnu skjöl og málsmeðferð í formi og efni gefa tilefni til, og taka þá hæfilega til greina, svo fær rétturinn ekki leitt hjá sér að geta þess, að sá framlagði skiptaakt er að því leyti ófullkominn, að í hann vantar uppskrift dánarbúsins, en með því uppskriftin þó af áfrýjand-anum er fram lögð sérílagi og hún af hlutaðeigandi skiptaráðanda er áteiknuð að vera samkvæm þeirri,

sem var fram lögð við skiptin, finnst ekki næg ástæða til þessa vegna að frávísa málinu. Þar á móti virðist það atriði, að birtingaráteiknun stefnunnar til landsyfirréttarins ekki af hlutaðeigandi yfirvaldi eða dómara er staðfest að vera gerð af réttum og eiðsvörnum stefnuvottum, verði að leiða af sér málsins frávísun, þar sem slík áteiknun er nauðsynleg, þegar stefnan er birt í öðru lögsagnarumdæmi en málið er flutt, og einkum hlýtur þetta að vera nauðsynlegt við yfirréttinn, eigi hann að geta álitnið laga-sönnun að vera fyrir stefnunnar löglegri birtingu í héraði, og getur það hér enga verkun haft, þótt stefnuvottar þeir, er birt hafa stefnuna og áteiknað hana, hermi upp á sýslumann G. Johnsen, að hann hafi sagt þeim, „að hann þyrfti ekki að vitna um hæfilegleika þeirra, er nöfn þeirra og hjásett signet bæri vitni um það“, þar sem ekki heldur er nein sönnun fyrir, að þetta sé rétt hermt, og enda þó svo væri, getur þessi vanskilningur nefnds sýslumanns á skyldu sinni ekki, eins og hér er á statt, í þessu máli orðið gerður að álitum.

Því dæmist rétt að vera :

Málinu frávísast.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 10. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 10/1845: Presturinn sira Páll Guðmundsson á Borg í Mýrasýslu

gegn

prestinum sira Stefáni Benediktssyni á Hjarðarholti, prestinum sira Sigurði Gíslasyni á Stað í Steingrímsfirði, prófasti sira Þorleifi Jónssyni á Hvammi, prestinum sira Benedikt Þórðarsyni á Kvennabrekku og gullsmið Birni Magnússyni á Gvendareyjum, samt sýslumanni í Dalasýslu Christjáni Magnúsen á Skarði.

Við skipti í dánarbúinu eftir tengdamóður stefnanda, prestsins sira Páls Guðmundssonar á Borg í Mýrasýslu, madömu Ingveldi Bogadóttur, konu hins innstefnda prestsins sira Stefáns Benediktssonar á Hjarðarholti í Dalasýslu, sem fram fóru þann 31. Augusti f. á., gerði stefnandi kröfu um, að honum úr téðu dánarbúi yrðu úthlutaðir 813 rbd. 7 sk., er hann vegna konu sinnar, Helgu Guðmundsdóttur, taldi til, að hann ætti innistandandi í því sem ávöxtu í 39 ár, 1806—1844, að báðum meðtöldum, af erfðafé hennar eftir föður hennar og fyrri mann hinnar dáu, Guðmund prest Eiríksson á Stað í Hrutafirði, er andaðist árið 1805, auk $\frac{1}{6}$ hluta úr jarðagózi því, sem var eign þessa fyrri manns tengdamóður hans sálugu. Ætlar hann þenna sjötta hluta eiga að vera 10 hundruð í landjörðum með tveimur kúgildum og 60 álna landskuld og 1 hundrað 64 álnir í eyjajörð með 3 punda dúns árlegu eftirgjaldi. Þessari kröfu

stefnandans var með úrskurði skiptaréttarins áður-
nefndan dag hrundið og búinu skipt upp á millum
ekkilsins og þriggja stjúpðætra og tveggja eigin
ðætra hans, að frá dregnum skuldum og skipta-
kostnaði, sem til samans hljóp 2468 rbd. 62 sk. Hef-
ur nú stefnandi áfrýjað úrskurði þessum með stefnu
dagsettri 14. marz þ. á. eftir þar til að hafa öðlæzt
allranáðugasta uppreisn og samkvæmt stefnunni lát-
ið þess krafizt í sóknarskjali frá 7. júlí þ. á., fyrst
og fremst, að þau gerðu skipti dæmist ómerk, og að
skiptaráðandinn skyldist til að skipta að nýju til
þess að fullnægja ofanefndri kröfu appellantsins,
eða þá til vara, að honum dæmist, auk téðra jarðar-
eigna, sem föðurarfur konu hans, er inni standi í
félagsbúi stjúp föður og móður hennar, ofanefndir
813 rbd. 7 sk., þó með 32 rbd. 50½ sk. viðauka sem
lagavextir af þessari upphæð um árið 1844—1845,
hvers eigi er getið í stefnunni, og því gegn mótmæl-
um viðurpartsins ekki fremur verður gaumur gef-
inn. Ennfremur krefst stefnandi, að sér tildæmist
126 rbd. 3 sk. sem sá hluti, er hann vegna konu sinn-
ar ætlar, sér beri úr skuldum þeim, að upphæð 1260
rbd. 30 sk., er hann við landsyfirrættinn hefur mótmælt,
að borgaðir yrðu úr sterfbúi tengdamóður
hans sálugu, eða dregnar af móðurarfi dætra henn-
ar, eða sérilagi konu sinnar. Loksins hefur stefn-
andi krafizt 100 rbd. í málskostnað hjá þeim inn-
stefnda prestinum Stefáni Benediktssyni og skipta-
ráðandanum, og að auk hjá síðarnefndum, sem
stefndur er til að standa til rétta, 130 rbd. 32 sk.
sem kostnað sendifarar til Dalasýslu með eldri lands-

yfirréttarstefnu, hverrar birtingu stefnandi tjáir, skiptaráðandinn hafi tálmað, fyrir hvað hann hefur uppástaðið skiptaráðandann hæfilega sektaðan.

Þeir upphaflega nefndu innstefndu, presturinn sira Stefán Benediktsson og skiptaráðandinn, presturinn sira Benedikt Þórðarson samt gullsmiður B. Magnússon, báðir giftir dætrum sira Stefáns Benediktssonar og madame sál. Ingveldar Bogadóttur, hafa þar á móti látið mæta og krafizt, að þeir fríist frá ákærum stefnanda, og að þau ærumeiðandi orð, er hann hefur valið þeim innstefnda sira Stefáni Benediktssyni viðvíkjandi undandrætti við uppskrift dánarbúsins, dæmist dauð og maktarlaus, og stefnandi fyrir þau, sem og fyrir óparfa þrætu, verði felldur til hæfilegra sekta, samt dæmdur til að borga 100 rbd. í málskostnað, og loksins að málinu, hvað sýslumanns Magnúsens stefnufarar tálmun snertir, annað hvort verði frávísað eða hann þá frífundinn frá ákærum stefnandans, en þessi, hvort sem er, verði skyldaður til að greiða honum 50 rbd. í málskostnað, samt fjársektir fyrir þrætugirni og ærumeiðandi orð gegn sýslumanninum, sem krafizt er, að og verði dæmd dauð og ósögð. En hinir þeir innstefndu, nefnilega presturinn Sigurður Gíslason á Stað í Steingrímsfirði vegna konu hans, Hildar Guðmundsdóttur, og prófastur Þorleifur Jónsson á Hvammi vegna jómfúru Sigríðar Guðmundsdóttur, alsystra og samarfa konu stefnandans, hafa, en þótt löglega stefndir, ekki mætt né mæta látið eftir stefnunni.

Hvað nú fyrst um sinn viðvíkur appellantsins

kröfu um föðurarf konu sinnar og vöxtu af honum áðurgreint tímabil, þá fær rétturinn ei betur séð, en að sá af hinna innstefndu hálfu fram komni skiptagerningur eftir prestinn Guðmund Eiríksson á Stað í Hrútafirði, byrjaður þann 18. okt. 1805 og endaður þann 3. júlí 1806, innfærður litr. H í þann hér framlagða skiptagerning eftir prestskonuna Ingveldi Bogadóttur, sé hinn rétti og sá eini, sem eftir verður farið, einkum þegar þess er gætt, að stefnandi sjálfur í athugasgreinum sínum af 7. júní þ. á. tjáir, að lóðseðla erfingjanna sé hvergi annarstaðar að finna. Allir aðrir búsins hlutaðeigendur hafa einnig viðurkennt hann sem áreiðanlegan, og sjálfur appellantinn hefur heldur ekki mótmælt honum við skiptaréttinn þann 31. Aug. f. á.

Eins og það því samkvæmt téðum skiptagerningi eða útlagsgerðinni þann 1. til 3. júlí 1806 í dánarbúi prestsins Guðmundar Eiríkssonar má álitast nægilega sannað, að konu appellantsins þá var skipt 4 hundr. í jörðinni Hól með $\frac{2}{3}$ innstæðukúgildis og 2 hundr. í Kjarlaksstöðum með $\frac{1}{6}$ innstæðukúgildis, þannig hefur appellantinn sjálfur í reikningi dagsettum 18. maí 1822, litra F í skiptagerðunum eftir tengdamóður hans, og í bréfum sínum til innstefnda sira Stefáns Benediktssonar — hvar af eftir konunglegu leyfisbréfi eru framlagðar staðfestar afskriftir hér við réttinn — sjálfur viðurkennt þessi skipti á jarðagózi eftir tengdaföður hans, og verður því síður tekið nokkurt tillit til þeirrar viðbáru, að hann hafi verið óvitandi um arfahluta konu hans þangað til hann fékk afskrift af skiptagerðunum frá

sýslumanninum í Húnavatnssýslu, sem hvað (sic) eftir áðursögðu er næsta ótrúlegt, og það verður af útskrift þessari einungis séð, hve mikið ætlað var á, að arfahluti sérhverrar systranna yrði í peningum, og er hann mánuði áður en útlagsgerðin fór fram sagður að upphæð 55 rbd. 81 $\frac{1}{5}$ sk., hvar á móti systurlóðið að lokum, eftir litr. H, við skiptin eftir madame Ingvaldi Bogadóttur er orðið 64 rbd. 89 sk., og þar í meðal annars lagðir téðir jarðarpartar. Appellantinn hefur loksins, eins og áður á vikið, sjálfur tjáð þenna af innstefndu framlagða skipta-gerning eingöngu skýra frá úthlutun fjármunanna í sérhvers hluta, eða að innihalda lóðseðla hlutaðeigenda, hverjum skiptum eftir tengdaföður hans enn er óraskað að lögum eða við æðra rétt. Sömuleiðis er það áðurtéðum reikningi mótstriðandi, að hann hafi eigi veitt meira en 200 rbd. 89 sk. af arfságóða konu sinnar móttöku hjá téðum innstefnda, þannig að hann nú, eftir sem hann tekur til, geti átt inni 813 rbd. 7 sk., því eftir þessum reikningi átti sá innstefndi sira Stefán þann 18. maí 1822 aðeins óborgaða 96 rbd. nafnverðs, og má þó af bréfum stefnanda til hins sama innstefnda ráða, að hinn síðari hefur tekið við töluverðu í því skyni, hvað, þó reikningi hins innstefnda sem mótmæltum eigi verði veitt fullkomið samþykki, þá verður þó þeirri umstefndu reikningskröfu appellantsins í þessu tilliti sem mótmælti og eftir því framan sagða ósannaðri eigi heldur neinn gaumur gefinn. Og hvað kröfu appellantsins um útlag 11 hundr. 64 álna í jarðagózi eftir áður sögðu snertir, þá er þessari kröfu og því síður

gaumur gefandi sem það af þeim við landsyfirrættinn framlögðu bréfaafskriftum ad nr. 16 d., einkum afskriftunum nr. 2, 3, 4 cfr. nr. 5, 6, 8 og 9, má ráða, að appellantinn hafi selt þeim innstefnda prestinum sira Stefáni Benediktssyni jarðarparta þá, sem honum eða konu hans skiptust í föðurarf hennar, eins og áður greinir og yfir hverjum hann að líkindum þegar þann 18. maí 1822 sjálfur hefur verið búinn að fá öll umráð, enda neitar appellantinn aðeins í niðurlagi athugagreina hans af 7. júní þ. á., að nokkur *reglulegur kaupgæringur* enn þá sé saminn millum parta þessara um þau úthlutuðu 6 jarðarhundruð, en appellantinn hefur sneitt hjá að svara þeim röksemdum, sem innstefndi hefur um sölu jarðarpartanna dregið af bréfum hans og skuldabréfi sira Stefáns af 10. August 1826 til appellantsins og þar á ritaðri kvittun, merktri nr. 9 í afskriftunum ad nr. 16 d., saman borinni við þau hin næst undangangandi bréf appellantsins til hins innstefnda sira Stefáns Benediktssonar.

Eftir þessum málavöxtum ber sjálfsagt að fría þá innstefndu samkvæmt uppástandi þeirra af ákærum appellantsins í þessu hér umtalaða atriði málsins.

Hvað hitt annað aðalmálsatriðið snertir, um lúkningu ósannaðra skulda úr Hjarðarholtsbúinu og stefnandans hluttekningu í þeirra andvirði, þá mætti að vísu virðast sem málinu að því leyti ætti að frávísa að tveggja þeirra innstefndu hálfu, sem ekki eru mættir, þar eð því hvergi er farið á flot í stefnunni, að appellantinn ætlaði sér að mótmæla þeim skulda-kröfum, sem fullnægt er af dánarbúinu, er þeirra

Þvert á móti ekki er þar getið, en aðeins látið í ljósi, að breyting muni verða á skiptagerðunum að því leyti sem kröfunni um útlag föðurarfs konu appellantsins úr dánarbúi móður hennar yrði fullnægt, og er skiptaréttarins úrskurði þaraðlútandi eingöngu áfrýjað með stefnunni. En þar eð enginn hlutaðeigenda hafði neitt á móti þeim skuldakröfum að mæla við skiptaréttinn, sem hann fullnægði að öllu eða að nokkru leyti við útlagsgerðina í búinu, og appellantinn sjálfur þannig líka fyrst hér við réttinn er kominn með mótsagnir sínar gegn téðum skuldakröfum, svo hljóta þeir innstefndu, er mætt hafa, þegar þessa hlutar vegna, einnig í þessu málsatriði að dæmast sýknir af ákærum appellantsins, án þess nokkur þörf gerist að rannsaka gildi ástæðna hans fyrir ólögsgildi þeirra skuldakrafa, sem hann eigi vill láta taka af óskiptu búi tengdamóður sinnar, og þess vegna fá konu sinnar hluta af að réttri arfstiltölu, og virðist, þegar svo er á statt, að hið sama dómsatkvæði megi ná til þeirra innstefndu, sem eigi hafa látið mæta.

Þar eð appellantinn engin rök hefur getað fært fyrir því gegn neitun hins innstefnda skiptaráðandans, sýslumanns Ch. Magnúsens, að hann hafi tálmað stefnuför appellantsins og birtingu landsyfirréttarstefnu frá 30. jan. þ. á. fyrir hlutaðeigendum í Dalasýslu, svo hlýtur sami innstefndi einnig í þessu tilliti að dæmast sýkn af ákærum appellantsins, hvar hjá þær meiðandi sakargiftir, sem innstefndi í þessu tilliti hefur orðið fyrir af appellantsins hálfu, hljóta að sæta ósagnardómi, svo og ummæli hans um, að skiptaráðandinn hafi fremur dregið taum sira Stef-

áns en stjúpðætra hans í áðursögðum athugagreinum appellantsins, án þess þó öldungis næg ástæða eða þörf finnist til að dæma hann til sekta í þessu tilliti. Sömuleiðis finnur rétturinn, að þau áður áviknu ummæli um undandrátt hins innstefnda prestsins sira Stefáns Benediktssonar verði að dæmast sem ósögð.

Kostnað málsins við landsyfirrættinn, og þar á meðal borgun fyrir leyfisbréfið til að framleggja ný skjöl, ber appellantinum að greiða til hinna innstefndu, sem mætt hafa, og þykir hann hæfilega ákveðinn til þeirra allra 50 rbd. reiðu silfurs, er málskostnaður til skiptaráðandans út af fyrir sig þar af er ákveðinn 12 rbd. Svo hlýtur og appellantinn eftir máls þessa að framan frá skýrðu vöxtum að sæta sekt fyrir óþarfa þrætu bæði í höfuðmálinu og gegn sýslumanni Ch. Magnúsen, sem ákvarðast eftir konungsbr. 16. nóv. 1764 12. gr. 4 rbd. til Íslands jústitskassa.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir innstefndu, presturinn sira Stefán Benediktsson á Hjarðarholti, presturinn sira Sigurður Gíslason á Stað í Steingrímsfirði, og prófasturinn sira Þorleifur Jónsson á Hvammi, presturinn sira Benedikt Þórðarson á Kvennabrekku, gullsmiður Björn Magnússon á Gvendareyjum og skiptaráðandinn, sýslumaður Ch. Magnúsen á Skarði, eiga við ákærum appellantsins, prests sira Páls Guðmundssonar á Borg, fríir að vera. Þau um hina innstefndu, prestinn sira Stefán Benediktsson og sýslumann Ch.

Magnúsen í appellantsins athugagreinum af 7. júní þ. á. í frammi höfðu, að framan áviknu meiðandi orðatiltæki eiga dauð og maktarlaus að vera og ekki koma þeim til vanza í nokkurn máta.

Í málskostnað borgi appellantinn til fjögurra hinna fyrstnefndu innstefndu 38 rbd. silfurmyntar og til sýslumanns Magnúsens 12 rbd. silfurmyntar, samt til hins íslenzka jústitskassa í sekt fyrir óþarfa þrætu 4 rbd. silfurmyntar innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 26. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 13/1835: Examinatus juris Thorgrím-
sen sem aktor

gegn

Benóný bónda Gunnarssyni og Ólöfu Árnadóttur frá
Álftadal í Ísafjarðarsýslu.

Með eigin játningu hinna ákærðu, Benónýs bónda Gunnarssonar og Ólafar Árnadóttur frá Álftadal í Ísafjarðarsýslu, sem og með öðrum upplýsingum, sem í sök þessari eru fram komnar, sumpart eftir landsyfirréttarins ályktun frá 8. september seinastl., er það löglega sannað, að þau hafa aflað þess barns saman, er hin ákærða, Ólöf Árnadóttir, fæddi þann 29. júní þ. á. Og þar eð það ennfreður er upplýst, að nefndur barnsfaðir er stjúpfaðir barnsmóður-

innar, og að þau bæði voru vitandi um þessar tengdir þeirra, þá er þau höfðu holdlegt samræði, svo hljóta þau, sem bæði eru komin yfir sakamanna lögaldur, en nú fyrst undir ákæru réttvísinnar, að álitast réttilega ákærð og við Ísafjarðarsýslu aukarétt þann 25. júlí þ. á. felld til strauffs fyrir drýgða blóðskömm eftir L. 6—13—14 fyrra atriði, án þess að það, auk annars, sérilagi fái haft þau undan þessu laganna stranga straffi, að þau ekki vissu straffnæmi þessa glæps.

Í þessu straffi er einnig innifalið það straff, sem hinn ákærði Benóný Gunnarsson, er enn er giftur móður hinnar ákærðu, mætti hafa bakað sér sem jafnframt hörsekur orðinn.

Kostnað sakarinnar, sem forsvaranlega er rekin í héraði, og þar á meðal laun til sóknara við landsyfirrættinn, sem ákvarðast til 6 rbd., og til svaramanna hinna ákærðu, 5 rbd. til hvors þeirra um sig, borgi bæði þau ákærðu bæði fyrir annað og annað fyrir bæði.

Sókn og vörn sakarinnar við landsyfirrættinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Aukaréttarins dómur á óraskaður að standa.

Allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal í laun til sóknara við landsyfirrættinn, examinatus juris Thorgrímsen, 6 rbd., og til svaramannanna, sýslumanns Th. Gudmundsen og examinatus juris Svenzon, 5 rbd. silfurmyntar til hvors um sig,

borgi þau ákærðu annað fyrir bæði og bæði fyrir annað.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 1. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 14/1845: Examinatus juris Svenzon
sem aktor

gegn

Jónasi Tómassyni og Randver Randverssyni í Eyja-
fjarðarsýslu.

Við Eyjafjarðarsýslu aukarétt er Jónas Tómasson og Randver Randversson, báðir í Eyjafjarðarsýslu, ákærðir fyrir órélega meðferð á falskri hálfri spesíu, og er hinn fyrrnefndi við nefndrar sýslu aukaréttar dóm í sökinni dæmdur til 10 rd. bætur (sic) til hlutað-eigandi sveitarsjóðs, en hinn síðarnefndi frífundinn fyrir réttvísinnar frekari ákærum. Svo eru þeir og báðir dæmdir in solidum til að borga sakarinnar kostnað, að undanteknum 2 rbd. í laun til svara-manns hins ákærða Jónasar Tómassonar, sem hann eingöngu er dæmdur til að greiða. Og hafa báðir þeir ákærðu skotið þessum dómi fyrir landsyfirrétt-inn.

Hvað hinn fyrrnefnda, Jónas Tómasson, áhrærir, er honum gefið að sök, að hann þann 6. Aug. þ. á. hafði í Eyjafjarðar kaupstað á boðstólum pening

þann, sem sökin rís út af, og vildi kaupa fyrir hann vörur í sölubúð, og er það í þessu tilliti upplýst og játað, að hann hafði peninginn fengið frá meðákærða í því skyni að fara með hann í kaupstaðinn, og jafnframt hefur ákærði meðkennt, að hann hafi haft grun á því, að peningurinn mundi vera falskur, og að það því hefði verið órétt af sér að reyna til að koma honum út, fyrst hann hefði haft þenna misgrun. Ákærði getur því ekki komiðt hjá straffi í þessu tilliti, en þar eð þó aðferð hans ber vitni um, að hann sé einfaldur og frómlyndur og það eftir kringumstæðunum má álítast sennilegt, að hann ekki hafi ætlað að tálðraga neinn á peningnum, sem hann aðeins grunaði, að væri falskur, er hann bauð hann fyrstum manna blátt áfram þeim, sem hann mátti vita, að strax mundi sjá, hvort peningurinn væri réttur eða ekki, og enda hafði orð á því fyrir fram við aðra út í frá, svo virðist ákærða, sem gefið hafa beztu vitnisburðir, með hliðsjón af niðurlagi í 72. gr. tilsk. 11. apríl 1840 smbr. við tilsk. 24. jan. 1838 3. gr. hæfilega sektaður með 5 rbd. bótum til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, og er því undirréttarins dómi þessu samkvæmt að breyta.

Hvað þar næst áhrærir meðákærða, Randver Randversson, er það af honum viðurkennt, að hann hafi fengið Jónasi þann umrædda pening, er hann segist hafa fundið á förnum vegi, eins og hann að öðru leyti hefur meðgengið, að sér ekki hafi litizt á peninginn og því haft grun á honum, og því segist hann ekki hafa beðið Jónas um annað en að sýna hann í kaupstaðnum til að vita, hvort hann væri réttur, en

hefur þar á móti stöðugt neitað því, að hann, eins og Jónas hefur borið, hafi beðið hann að kaupa fyrir peninginn, nema með því móti, að hann fýndist gildur og góður. Þótt nú þessi framburður hans sé, eins og nú var sagt, gagnstæður Jónasar, og ákærði hljóti sem sá, er áður er dæmdur fyrir þjófnað og, eins og sjá má af landsyfirrættarins dómi í þeirri sök, ekki sé laus við útúrdúra og vífilengjur, að álitast miður trúanda en Jónasi, þá er samt sem áður ekki næg ástæða til að fella hann til straffs í þessu tilliti sem sannan að því að hafa viljað koma út peningi, sem hann hafði grun um, að væri falskur, og verður landsyfirrætturinn því að fallast á það undirdómarans álit, að ákærði hljóti að dæmast laus við frekari ákæru réttvísinnar í þessari sök.

Að því leyti spursmál gæti verið um það, hvort ákærði ekki ætti að sæta straffi fyrir það, að hann ekki lýsti peningnum, sem fundnu fé, finnur landsyfirrætturinn ekki heldur næga ástæðu til þessa útfalls, þar sem peningurinn aðeins er virtur á hálfan skilding, og hann eftir því, sem upplýst hefur orðið, ekki var nema fáeina daga í ákærða vörzlum.

Allur kostnaður sakarinnar er hæfilegast lagður á báða þá ákærðu in solidum, og þar á meðal einnig þau í héraði ákveðnu málsfærslulaun til svaramanns hins ákærða Jónasar Tómassonar, hver eð sanngjarnleg eru tiltekin að upphæðinni til. Hér við réttinn ákvarðast laun til sóknara og svaramanns 5 og 4 rbd.

Í héraði hefur meðferð sakarinnar verið lögmæt,

og hér við réttinn hefur sókn og vörn í henni verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Jónas Tómasson á að borga í sekt 5 rbd. til Hrafnagilssveitarsjóðs, en Randver Randversson fyrir réttvísinnar frekari ákærum í sökinni frí að vera. Svo borga þeir ákærðu annar fyrir báða og báðir fyrir annan allan sakarinnar kostnað, og þar á meðal til svaramanns við undirréttinn 2 rbd., til sóknara við landsyfirrétinn, examinatus juris Svenzon, 5 rbd. og til svaramanns, examinatus juris Thorgrímsen, 4 rbd. silfurmyntar.

Sektin borgist innan 8 vikna frá dóms þessa lögregri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 15. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 15/1845: Examinatus juris Svenzon sem aktor

gegn

Guðfinnu Guðmundsdóttur frá Eyvindarstöðum í Gullbringusýslu.

Í sök þessari, sem réttvísinnar vegna er skotið til landsyfirréttarins, ákærist fanginn Guðfinna Guðmundsdóttir fyrir að hafa fætt í dul og borið barnið

síðan út. Kringumstæður við þetta misbrot hennar, fyrir hvert hún við Gullbringusýslu aukarétt þann 11. f. m. er dæmd til tvisvar sinnum tuttugu og sjö vandarhagga refsingar, auk þess að standa sakarinnar kostnað, eru eftir eigin skýrslu hennar þar í fólgnar, að hún, sem orðin var þunguð í þriðju viku þorra næstliðið ár, fæddi öndverðlega í októbermánuði, eða hér um bil hálfum mánuði fyrir vetur f. á., stúlkubarn í fjósinu á Eyvindarstöðum á Álftanesi, hvar hún þá var vinnukona, meðan hún um kvöldið gegndi þar fjósverkum. Barnið, sem fæddist að hennar sögn andvana, vafði hún innan í svuntugarm og lagði það síðan ofan á moð í sama básinn, hvar í hún fæddi það, hvar næst hún læsti fjósinu á eftir sér og geymdi lykilinn, en deginum eftir, áður en ljóst var orðið, tók hún líkið í sömu umbúðunum sem hún hafði skilið við það og bar það undir hendi sinni niður til sjávar og kastaði því nöktu í sjóinn, enda hefur líkið hvergi komið fyrir, og yfir höfuð um sökina ekki getað fengizt aðrar upplýsingar en þær, sem hin ákærða í skýrslu sinni gefið hefur.

Að því leyti hér er spursmál um, hvort dularfæðing og fósturmorð í lagaskilningi sé hér orðið eða ekki, hlýtur landsyfirrétturinn að vera undirdómaranum samdóma að því leyti hann hefur aðhyllzt þá neitandi meiningu, því þó það mætti virðast, að ákærða, sem áður hefur barn alið, og þannig vissi, hvernig hagaði til í því efni, ekki gæti orðið undanþegin lagastraffi fyrir fæðingu í dul, af þeirri orsök, að hún kom niður að barninu í fjarvist manna, þar sem hún sem reynd í því efni gat ætlað á tím-

ann, og þannig verið sér úti um hjálp, og þó það sé sannað, að hún daldi ástand sitt og ekki var sér í útvegum um neinn barnsfatnað, heldur fargaði litlu áður en hún fæddi barnið þeim barnsfötum, sem hún átti, og þó hér við bætist meðkenning hennar, að hún hafi haft þann ásetning að fæða í dul, og hún loks, hvað fósturmorðið snertir, hvorki batt fyrir naflastreng barnsins, sem og að hún með því að kasta likinu í fjósinu, hefur gert það ómögulegt að komast að nokkurri vissu um það, hvort framburður hennar, að barnið hafi komið andvana, sé sannur eða ekki, er það þó á hinn bóginn aðgætandi, að fæðing barnsins bar að eftir skýrslu hinnar ákærðu töluverðum tíma á undan þeim, sem hún gat gert ráð fyrir, ef allt hefði gengið að eðli sínu. Svo hefur ákærða einnig skýrt frá, að fæðingin hafi að borið snögglega, og að hún ekki dró sig erindislaust í þann ávikna stað, sem hún fæddi, er einnig sannað, þar hún var stödd við verk köllunar sinnar.

Hún hefur að sönnu meðkennt, að hún hafi haft þann ásetning að leynd fæðingu barnsins, en jafnframt borið, að það áform sitt hafi verið bundið við það skilyrði, að barnið fæddist andvana, og að barnið hafi fæðzt þannig, verður að takast trúanlegt, því engar líkur eru komnar fram fyrir því gagnstæða, og þannig er eftir þaraðlútandi skýrslu hinnar ákærðu og upplýsingum þeim, sem fengnar eru um meðgöngutímamann, ekkert til stuðnings orðið þeim grun, sem 6—6—8 ákveður gegn þeim kvenmanni, sem fæðir í dul og ber síðan fyrir, að barnið hafi fæðzt andvana. Og hvað það atriði loks snertir, að

hin ákærða ekki batt fyrir naflastrenginn á barninu, má það álítast orðið af þeirri orsök, að hún ekki öndverðlega fann neitt lífsmark með því. En þó hin ákærða þannig ekki verði álitin sek í dularfæðingu né fósturmorði í laganna skilningi, er hún engu að síður orðin sek í óforsvaranlegu skeytingarleysi og vanrækt skyldu sinnar að ala önn fyrir lífi barnsins og nauðsynlegri aðhlynningu sér til handa, meðan á fæðingunni stóð, sem því síður getur afsakazt sem hin ákærða með áðurgreindum hætti hefur komið barnslíkamanum undan, en af reynslunni glögggt mátti þekkja, hvað bæði barninu og henni sjálfri heyrði. Svo hafði hún heldur ekki sem sú, er áður var orðin sek í legorði, þá freistingu við að stríða, sem látin er mæla þeim bót, sem ekki eru áður orðnar legorðssekar.

Hin ákærða, sem er 25 ára gömul, og áður eigi lögsótt um neitt afbrot, er því eftir grundvallarreglunum í tilskipun 4. Aug. 1819 og 4. okt. 1833 29. gr. af undirdómaranum réttilega felld til straffs, og virðist upphæð þess einnig hæfilega ákveðin.

Svo er hún og réttilega skyldug til að borga sakarinnar kostnað og laun til svaramanns síns, sem einnig virðast hæfilega metin til 3 rbd. silfurmyntar. Þessu samkvæmt ber ákærðu og að greiða þann af sakarinnar áfrýjun til landsyfirréttarins leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknarans 6 rd. og svaramanns 5 rd. silfurmyntar.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hefur verið lögleg, og sókn og vörn hennar við landsyfirréttninn forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirrættinn, examinatus juris
Svenzon, bera 6 og svaramanni, examinatus juris
Thorgrímsen, 5 rbd. silfurmyntar.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1845, þann 22. desember

d ó m u r

í málinu nr. 16/1845: Presturinn sira Guðmundur
Lassen á Krossi

gegn

Hjörleifi bónda Jónssyni á Eystri-Skógum.

Mál það, sem hér ræðir um, er höfðað í héraði gegn sjálfseignarbónda Hjörleifi Jónssyni á Eystri-Skógum í Rangárvallasýslu af presti til Krossþinga herra Guðmundi Lassen út af hval, sem þann 31. Aug. f. á. bar upp á rekamark það, er tilheyrir jörðunni Krossi, ábúðarjörð appellantsins, en eignarjörð hins innstefnda, þar sem hinn fyrrnefndi þóttist vera réttur heimildarmaður að hvalnum, hvar í móti innstefndi sem eigandi jarðarinnar fénytti sér gegn forboði appellantsins hvalinn sem sína réttu eign. Það er þannig andvirði hvalsins, sem appellantin sækir í hendur innstefnda, en við héraðsréttinn varð það úrslit á málsstað hans, að kröfu hans var enginn gaumur gefinn, enda var hann þar og

dæmdur í 10 rd. málskostnað til hins innstefnda og sektaður þar að auki fyrir óþarfa þrætu með 2 rd. silfurmyntar til jústitskassans.

Innstefndi hefur hvorki mætt né mæta látið hér við réttinn, og hlýtur því málið samkvæmt D. L. 1—4—30 að dæmast eftir þeim í rétt lögðu skjölum og skilríkjum.

Í þessu tilliti kemur þá fyrst til yfirvegunar það atriði, að landsyfirréttarstefnan ber með sér, að hún er birt innstefnda af hreppstjóra í Eyjafjallahrepp og öðrum eiðsvörnum stefnuvotti undan Út-Eyjafjöllum í fjarvist hlutaðeigandi stefnuvottar. Og liggur þannig það spursmál næst við, hvort landsyfirréttarstefnan með þessum hætti sé löglega birt þeim innstefnda eða ekki. Landsyfirrétturinn fær ekki betur séð, en að þessu spursmáli beri að svara á þá leið, að stefnan verði að álítast löglega birt, þar sem birtingin er framkvæmd af eiðsvörnum stefnuvottum og búföstum í sömu þingsókn og hinn innstefndi, því kancellíbréf frá 20. marz 1824 sýnir, að stefnubirtingar, sem gerðar eru af eiðsvörnum stefnuvottum úr annarri þingsókn eða umdæmi en hins innstefnda, eru gildar, en að þeir þar tilskipuðu stefnuvottar hafi einungis jus quæsitum til að birta stefnur, hvað borgun fyrir þau störf snertir, og að þeir því hafi rétt til að heimta laun, þegar aðrir stefnuvottar eru látnir gegna störfum þeirra að nauðsynjalausu.

Að því leyti annar þeirra, sem birti landsyfirréttarstefnuna, er hreppstjóri sveitarinnar, virðist kancellíbréf frá 18. des. 1824 að öðru leyti að vera nægi-

leg réttlætning, hvað hans aðgerðir í þessu tilliti snertir.

Þannig ber birtingu landsyfirréttarstefnunnar gilda að meta.

Hvað þar næst áhrærir efni málsins, byggir appellantinn kröfu sína til hvalsins á því, að innstefndi hafi selt sér rekann fyrir Krosslandi á leigu móti árlegu eftirgjaldi eða fjörufóðri, og þar innstefndi hafi þar að auki leigt sér téða jörð til ábúðar með öllum leiguliða réttindum, svo hljóti við reka eða rekavon þá, sem fjörufóðrið sé endurgjald fyrir, einnig að skiljast hvalreki, því innstefndi hafi ekki undanskilið þessa rekategund, enda segi Jónsbók, Rekabálkur 2. kapituli, „að þegar einhver (maður) kaupir reka af landi manns að lögmáli réttu, og þeir ekki skilja það gerr en svo, eigi rekamaður, auk annars“, og svo hvali þá alla, er þar hlaupa kvikir á land, nema menn valdi, og svo á hann þá hvali alla, er þar rekur upp“, því þessi grein Lögbókar gildi eða nái einnig til, þegar einhver taki reka af réttum eiganda á leigu móti árlegu eftirgjaldi, eins og hér sé á statt, en þó hvalreki sé undanskilinn í því fram lagða og til vitnaða byggingarbréfi frá 23. febrúar 1837, varði engu, því það sé úr gildi gengið við sættargerðina af 28. febr. 1837, og sé því einskis metandi, að því leyti það að innihaldinu til stríði á móti sættinni, sem sé það eina, sem eftir eigi að fara um innbyrðis réttindi og skyldur málspartanna.

Innstefndi hefur þar á móti borið til síns máls, að byggingarbréf það, er hann hafi gefið appellantin-

um, og þessi áteiknað, undanskilji með berum orðum hvalreka og votti, að hann tilheyri jarðeiganda á því umþrætta rekamarki. Svo mótmælir hann og þeirri útleggingu á þeim tilvitnaða lagastað í Jónsbók, sem appellantinn hefur gert, þar sem hann álitur það einsært, að þessi lagastaður einungis tali um þann, sem kaupir eitt sinn fyrir öll reka á annars manns jörðu fyrir ákveðið verð, en geti þar á móti ekki átt við eða gilt um þann, sem taki, eins og appellantinn, rekavon á leigu, enda votti Landsleigubálks 7. kapituli, að hvalreki ekki fylgi leigulandi.

Þegar þannig hvoru tveggi ástæður eru barnar saman innbyrðis, virðist það einsært, að úrslit málsins sé komið undir því að leysa rétt úr því, í hvaða skilningi orðið *fjörufóður* eigi að takast og hafi verið tekið í samningi hlutaðeigenda. Hvorugur málsparta hefur nú að vísu útlistað þetta atriði ýtarlegar, en af málsfærslu þeirra má þó ráða, að venjulega tákni þetta orð það afgjald eða leigu, sem goldin er fyrir trjárekavon, venjulegast af þeim, er á jörðu býr, til jarðeiganda, og þessi meining styrkist af því framlagða byggingarbréfi, enda þó það að öðru leyti móti appellantsins mótmælum og þeim tilfærðu ástæðum ekki geti hér til greina komið.

Að því leyti þessi skilningur orðsins virtist að vera hinn venjulegi, var það appellantsins sjálfsögð skylda að leiða rök að því, að orðið í samningi hans og innstefnda ætti að takast í rýmri skilningi en í þeim venjulega, eða í þeim, sem hann vildi vera láta, því það atriði heyrir til sóknarástæðanna — Sögsmaalsgrundene — og er þannig skilyrði fyrir þeim

rétti, sem hann gerir tilkall til. Og með því hann ekki hefur þetta gert, en sú röksemd, sem hann hefur viljað finna í þeim tilvitnaða lagastað í Jónsbók, ekki virðist svo ljós, að eftir honum verði óhætt farið í því umþrætta tilliti, svo leiðir þar af, að innstefndi hlýtur að dæmast sýkn sakar fyrir appellantsins tilkalli í þessu máli. En þar eð hann eftir kringumstæðunum ei að síður hefur haft nokkra ástæðu til að leggja kröfu sína undir dómara úrskurð, var engin ástæða fyrir undirdómarann að sekta hann fyrir óþarfa þrætu, og heldur ekki næg til þess að fella hann í málskostnað, sem því álizt réttilega eiga að falla niður fyrir báðum réttum.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn innstefndi, sjálfseignarbóndi Hjörleifur Jónsson á Eystri-Skógum, á fyrir áfrýjandans tilkalli í þessu máli frí að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 6. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 1/1846: Sýslumaður Th. Gudmundsen sem aktor

gegn

Elenáu Jónsdóttur á Hnjúki í Eyjafjarðarsýslu.

Fangaða, Elená Jónsdóttir, sem eftir framlögðum skírnarseðli er nú 20 ára að aldri og ekki áður finnst

ákærð eður ströffuð, lögsækist í sök þessari, sem rek-in er fyrir Eyjafjarðarsýslu aukarétti og dæmd af hlutaðeigandi undirdómara með tilkvöddum með-dómendum þann 2. Febrúarii, er seinast leið, fyrir að hafa fætt barn heimuglega nóttina milli þess 19. og 20. nóvember f. á. og lagt það allsnakið í snjóinn undir berum himni í þeim ásetningi að deyða það.

Með eigin meðkenningu hinnar fönguðu og sam-hljóða framburði vitna, samt öðrum sakarkringum-stæðum, er það nægilega upplýst og sannað, að hún hafi seint um kvöld, um eða eftir dagsetursbil þess 19. nóvember, er seinast leið, farið fram í eldhús á Hnjúki í þeim ásetningi að fæða þar heimuglega, meðan fólkið á bænum svaf í rökkrinu, en af því konan á bænum, Ingibjörg Jónsdóttir, kom þar að, áður en fæðinguna að bar, hvarflaði hún þaðan og út úr bænum og fæddi rétt á eftir sveinbarn þar standandi á hlaðinu tvo faðma frá bæjardyrum. Naflastrengurinn slitnaði við fallið, og tók hún barn-ið svo strax upp og bar það milli handa sinna fjær bæjardyrum nokkra faðma, en lét það þar allsnakið í snjóskafli ofan við útihúsvegg og sópaði nokkrum snjó ofan á, gekk síðan til bæjardyra, hvar þáver-andi húsbændur hennar mættu henni, en húsbónd-inn, Jón Þórðarson, gekk harðlega á hana um, hvort hún ei væri orðin léttari, og rak hana strax til að vísa á, hvar hún hefði þá barnið látið, hvað hún einnig gerði með nokkurri tregðu. Jón Þórðarson fann barnið tafarlaust eftir ávísun móðurinnar og bar það með skyndi til bæjar, hvar kona hans beið í dyrunum, því stormur og kafald var á úti með

nokkru, þó vægu, frosti. Konan tók við barninu og hjúkraði því, svo það bráðum frískaðist og lifir enn. Til móðurinnar var það látið um nóttina, og signdi hún það og það gott fyrir, lagði það á brjóst sér og hefur síðan sýnt því móðurlega aðhjúkrun.

Fangaða hefur ekki viljað við kannast, að neinn hafi hvatt sig til þess illverknaðar að fæða í dul og fyrirfara barninu, og sérílagi finnst ekkert það í réttargerðunum, sem vekir grun um, að barnsfaðir hennar og fyrrverandi húsbóndi, Vigfús bóndi Jónsson á Sveinsstöðum, hafi neitt að því stuðlað í orði eða verki. Þvert á móti ber hún stöðugt fram, að hún hafi dulið bæði hann og aðra, að hún ólétt væri, lengi fram eftir meðgöngutímanum, af því að hún, sem aldrei fyrri hefur barn alið, hafi verið óviss um, að hún væri þunguð, og seinasta hálfu mánuð meðgöngutímans, eftir að hún fór að verða viss um, að hún væri ólétt, af því að hún hafði fengið í sig það áform að fæða í dul og fyrirfara barninu. Þessi ásetningur, segir hún, hafi vaknað hjá sér bæði til þess, að hin fyrri neitun hennar sannaðist, og líka til þess, að hún losast gæti við að ala önn fyrir uppfóstri og uppeldi barnsins. Fangaða hefur skýrt frá, að hún ekkert hafi hugsað um, hvernig hún átti að koma barnslíkamanum undan, hefði það dáið í skaflinum. Einungis hafi hún ásett sér að fela barnið í taðmylsnubing í eldhúsinu, ef henni hefði gefizt færi á að fæða þar.

Svaramenn hinnar fönguðu bæði við undirréttinn og hér við réttinn hafa hreyft því, að hún ekki muni með algáðri eða óskertri skynsemi, og enda æskt

eftir vitnisburði þess prests, sem hefði undirbúið hana til fermingar, en rétturinn getur eigi betur séð, en að þetta ekki verði til greina tekið gegn sameiginlegu áleti vitnanna, og annarra í héraði, sem glöggð hafa þekkt hana frá barndómi. Að sönnu er það af hlutaðeigandi sóknarpresti umvitnað, að hún hafi í uppvexti „reynzt yfrið tornæm til bókar, skilningsdauf, samt viljalítil og gleymin“. En hún er þó, en þótt 17 ára gömul, fermd sem „bærilega kunnandi barnalærdóminn“. Hún verður því einnig í kristindóms þekkingarinnar tilliti að álítast strafftæk fyrir misbrot sitt, hvers saknæmi hún tjáir sig að hafa vitað. Að öðru leyti berast hinni fönguðu góðir vitnisburðir um undanfarna breytni hennar, og að hún sé fróm og dygg í verkum, fáskiptin, fáyrð og geðgóð.

Hvað nú misbrot hinnar fönguðu snertir, þá finnur rétturinn eftir öllum sakar þessarar kringumstæðum það hvorki sé að heimfæra undir 6—6—7 og 8. gr., þar eð barnið er fundið og lifir, og ekki heldur undir 6—6—10 1. né 2. gr., því jafnvel þó barninu væri bersýnilega dauðans hætta búin á þeim stað, hvar ákærða lagði það, þá verður þó ekki sagt, að það lagt væri á víðavang, þar sem það var lagt undir vegg bæjarhúsa á þeim stað, hvar ekki var meira en 22 álnir til bæjardyra og rétt við fjósastiginn, hvar ganga átti af bæjarfólki að nokkrum tíma liðnum. Rétturinn fær því eigi betur séð, en að 6—6—10 seinustu grein eigi analogice að heimfæra til misgernings hinnar fönguðu, þó með þeirri linkind, sem forordning 4. okt. 1833 14. gr. seinasti hluti

heimilar, og það þess heldur sem hér er að dæma um illa upplýstan ungling, sem að sönnu hefur játað sig að hafa haft ásetning til að tortýna lífi barns síns, en sem þó ekki finnst að hafa fyrirhugað neina vissa aðferð til þess, skaðaði barn sitt heldur ekki að öðru leyti, og hefur síðan sýnt barni sínu móðurlega ástsemi. Í líku tilfelli sem því, hér er umtals-efni, hefur og hæstiréttur þann 26. jan. 1832 dæmt á þessa hér áviknu leið, hvar þó barnið að líkindum beið dauðann af aðferð móðurinnar. Straff fönguðu virðist því hæfilega ákveðið til 4 ára straffvinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi, og er undirréttarins dómi þannig í straffsins tilliti að breyta, en hvað kostnaðinn snertir að staðfesta. Laun svaramanns hinnar fönguðu við undirréttinn samþykkjast. Hér við réttinn bera sóknara og svaramanni 6 og 5 rbd. Við undirréttinn er sökin löglega rekin og varin og sótt og varin hér við réttinn.

Því dæmist rétt að vera :

Fangaða, Elená Jónsdóttir, á að vinna 4 ár í Kaupmannahafnar betrunarhúsi. Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Í laun til sóknara, sýslumanns Th. Gudmundsen, borgi fangaða 6 rbd. og til svaramanns, examinatus juris Svenzon, 5 rbd. silfurmyntar.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 29. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1846: Examinatus juris Svenzon skipaður sóknari

gegn

Málhildi Gísladóttur, Eyjólfí Jónasarsyni og Vigdísí Guðmundsdóttur á Þverárkoti.

Við þjófaleit, sem að ráðstöfun yfirvaldsins gerð var þann 9. okt. f. á. á öllum bæjum, sem liggja með Esjunni og næst afréttinum, fannst á bænum Þverárkoti þar í fjósbássjötu undir blautu moði skjóðubelgur með 12 fótum í af fullorðnum kindum, og í hesthúskofa þar í stallinum 11 fætur, 4 þar af af fullorðinni kind, en hinir af lömbum, svo og 2 lambshöfuð, nýr pungur af svörtum lambshrút og úldin gæra af svartri kind fullorðinni. Lambshöfuðin voru með marki hinnar ákærðu, Málhildar Gísladóttur, sem býr sem ekkja á nefndum bæ, hver einnig leiddi sig að þeim sem eign sinni, sem og að þeim 11 fótum, sem fundust í hesthússtallinum. Þar á móti hefur hvorki hún né fyrirvinna hennar, meðákærði Eyjólfur Jónasson, eða dóttir, Vigdís Guðmundsdóttir, viljað leiða sig að hinu öðru ískyggilegu, sem við þjófaleitina fannst í Þverárkoti, skjóðubelgnum með fótunum í, lambshrútpungnum svarta og gærinni.

Vegna þeirrar grunsemi, sem af því fundna leiddi um framinn sauðapjófnað í Þverárkoti, eru öll þau áðurnefndu að suðuramts boði réttvísinnar vegna ákærð og dæmd við Gullbringu- og Kjósarsýslu auka-

rétt þann 28. apríl, er seinast leið, Eyjólfur og Víg-dís sýkn sakar, en ákærða Málhildur frjáls af frek-ari ákærum og til útláta sakarkostnaðarins, hverj-um undirréttardómi suðuramtið einninn skotið hef-ur til þessa réttar.

Þau ákærðu hafa öll stöðugt neitað því, að þau völd séu að nokkrum þjófnaði, eins og líka, að þau, fyrr en þjófaleitin var gerð, hafi vör orðið við þá áðurnefndu fundnu hluti í húsum þeirra. Að vísu hafa þau við kannast, að þau ekkert eigi með skjóðu-belginn með 12 fullorðinna kinda fótum í, hrúts-punginn og svörtu gærana, eins og það líka er af þeim fram borið, að á næstliðnu hausti hafi, þegar leitin var gerð, ekki verið búið að skera í Þverár-koti, nema tvær kindur fullorðnar og tvö lömb af eigin kindum, allt hvítt að lit. En þau hafa viljað kenna það afbæjarmanni einhverjum ónafngreind-um að hafa borið fóla þenna í hús þeirra, til að koma þeim í ólukku. Þessi fyrirbára gerist ekki alls ómögu-leg, með því að bæði þau hús, hvar þetta er fundið, eru opin og ólæst. En á hina síðuna eru þó þessi hús í því sambandi við bæjarhúsin, þar eð innangengt er þeirra á millum, að alls ósennilegt er, að afbæjar-maður hafi getað falið það fundna svo eða komið því svo af sér í fjósjötuna og hesthússtallinn, að ei hefði orðið við vart af bæjarfólki, sem hefur orðið að við kannast, að það haft hafi um húsin daglega umgengni. Þessi viðbára gerist og því ólíklegri sem ekkert kindarhöfuð með annars manns eignarmarki er fundið, hverju þó hver sá, er hefði viljað gera ákærðu misgrunuð um sauðapjófnað, helst mundi

hafa laumað í hús þeirra. Þó það nú eftir áðursögðu ekki sé játað af ákærðu, að þau hafi neinu stolið og þar til séu ei aðrar líkur fengnar, eru þær ískygglegu áðurtöldu sauðakinda leifar, við hverjar ákærðu ekki hafa viljað kannazt, hvers vegna í hinna ákærðu tilliti ei getur verið spursmál um áfellisdom, og þó það þar að auki ekki sé áreiðanlega víst, að þessar umtöluðu fólgnu leifar séu af stolnum kindum, þó að eftir kringumstæðunum séu líkindi til þess, þá fær rétturinn samt ei betur séð, en að það opinbera haft hafi fulla ástæðu til þess að byrja og með dómi að útkljá sök þessa hinum ákærðu á móti, sem ekki hafa getað gert eða ekki viljað gera grein fyrir, hvaðan þeir fyrr umgetnu annarlegu munir voru komnir á þeirra árar, og þetta þess heldur sem ákærðu, að skýrslu hreppstjóranna J. B. Stephensens og Magnúsar Sigurðarsonar, samt vitnis Jóns Jónssonar á Varmadal, eru miður kynnt og misgrunuð í byggðarlaginu um órélega breytni í tilliti til annarra manna fjár, hvar að einnig lýtur, að ákærði Eyjólfur hefur áður verið lögsóttur og þá dæmdur aðeins frí frá frekari ákærum fyrir mannvonzkulega meðferð á annars fé.

Að þessu aðgættu finnur landsyfirrétturinn undirréttarins dóm á góðum rökum byggðan að því leyti hann frífinnur ákærðu Málhildi Gísladóttur einungis frá frekari ákærum, en tilskyldar hana að svara kostnaði sakar, en landsyfirrétturinn fær ei betur séð, en að sama dómsatkvæði eigi einnig að ná yfir ákærða Eyjólf Jónasson sem ráðsmann og fyrirvinnu hinn-

ar ákærðu Málhildar og þannig helzta umsjónar-
mann hennar heimilis. Hvað þá 16 ára gömlu með-
ákærðu Vigdísi Guðmundsdóttur snertir, er undir-
réttarins dóm þar á móti eftir kringumstæðunum
að staðfesta.

Þau svaramanni hinna ákærðu við undirréttinn
tildæmdu laun samþykkjast. Laun sóknara og svara-
manns við landsyfirréttninn ákvarðast 4 rbd. og 3
rbd. silfurmyntar.

Sökin er eftir því þar um upplýsta forsvaranlega
rekin í héraði, og vörn hennar við báða rétti, sem
og sókn við landsyfirréttninn, hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærðu Málhildur Gísladóttir og Eyjólfur Jónas-
son eiga fyrir sóknarans frekari ákærum frí að vera.
Þau borgi annað fyrir bæði og bæði fyrir annað all-
an sakar þessarar kostnað, þar á meðal laun til sókn-
ara hér við réttinn, examinatus juris Svenzon, 4 rbd.
og til svaramanns, examinatus juris Thorgrímsen,
3 rbd., svo og þau svaramanninum við undirréttinn
dæmdu laun. Í tilliti til Vigdísar Guðmundsdóttur á
undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 29. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1846: Examinatus juris Thorgrím-
sen sem skipaður sóknari

gegn

Kristjáni Björnssyni á Hrafnhólum í Kjósarsýslu.

Tilfnið til þess sakamáls, sem hér á um að ræða, er svo á sig komið, að á næstliðnu hausti, þegar að fyrirmælum hlutaðeigandi sýslumanns hafði verið gerð þjófaleit á þeim bæjum, sem liggja í grennd við Esjuna og þar á meðal á Hrafnhólum, út af því, að fram voru komin líkindi fyrir því, að einhver óráð-
vendni mundi þar hafa verið viðhöfð með annarlegt fé, er fundizt höfðu kindur í Kollafjarðarrétt, 4 full-
orðnar og 1 lamb, nýuppmarkaðar, og þar af einn veturgamall sauður með fjármarki hins ákærða. Við téða leit fundust á Hrafnhólum fyrst í júní 2 lömb, annað með óþekkjanlegu marki, og ekki alls fyrir löngu uppmarkað, en annað ekki uppmarkað. Svo fannst og í læk fyrir austan bæinn niðurtroðin, úld-
in gæra af hvítri, fullorðinni kind, og ennfremur í fénu á Hrafnhólum 6 kindur ókunnugar, 4 lömb og 2 kindur fullorðnar. Voru lömbin öll nýuppmörkuð, og 3 mörkuð undir ákærða fjármark, en það 4. undir líkt mark. Ennfremur fannst í leirflagi þar í grennd við bæinn undir moldarbakka nokkuð af kindafót-
um, töluvert af ull, allt vafið innan í peysugarm, sem tilheyrði ákærða. Svo fannst og í öðru flagi niður-
grafið nokkuð af mör, vafið innan í buxnahöld og

pokatusku, sem ákærði hefur kannazt við, að væri hans eign. Og loksins fannst rotin, svört lambsgæra niðurgrafin undir moldarbakka, og bein úr sauð-kindum, urðuð á sama hátt.

Út af þessum líkum um framinn þjófnað og uppmörkun á annarlegu fé var þá gegn ákærða hafin rannsókn, og heimilisfólk hans, ásamt honum, yfirheyrt. Þrætti þá ákærði fyrir allan misverknað frá sinni hálfu, en bar fyrir, að bæði það, sem fólgið fannst á lóð hans, væri sér óafvitandi laumað á hans árar í blóra við sig, og eins synjaði hann fyrir alla vitund og tilverknað, hvað þær í fé hans fundnu og uppmörkuðu kindur áhrærði, og þessari neitun sinni hefur hann stöðugt fram haldið.

Hvað mörkun kinda þeirra, sem fundust í fé hins ákærða, snertir, eru þær líkur, sem fram eru komnar fyrir því, að hann sé af því valdur, ekki nægar til að fella hann gegn neitun sinni sem þar í sekan, því að vísu hefur dóttir hans Herborg borið, að faðir sinn í haust, sem leið, skömmu fyrir réttir, hafi tekið og markað 3—4 kindur, sem hann ekki átti, og haldið það vera sömu kindurnar, sem við þjófaleitina fundust í fénu, eins og hún líka í áheyrn föður síns hefur staðfest þenna framburð sinn, en þetta vitni er eftir réttargerðunum að álíta mjög óupplýst, ekki staðfest í kristindómi sínum og ekki heldur þess vegna tekið í eið, hvað og með tilliti til hlutdeildar þessa vitnis í nokkru af föður síns umvitnaða misverknaði ekki heldur átti við, svo framburður þessa vitnis aðeins vekur grunsemi gegn ákærða, en getur ekki gefið þá vissu, sem er skilyrði fyrir áfellisdómi.

Og þó lagaheimild sé fyrir því að byggja áfellisdom á líkum, er hér þó ekki það samband milli þeirra einstöku atriða, að þau saman tekin innihaldi sannfæringarkraft þann, er áfellisdomur löglega verði byggður á, því engin þau atriði eru fram komin eða sönnuð um ákærða, sem styrki framburð Herðísar (sic) til hlítar eða hrindi þeim fyrirslætti hans, að uppmörkunin sé gerð af einhverjum óvildarmanni hans og í blóra við sig. Sama hlýtur rétturinn og að álíta að því leyti þeim fundnu og fólgnu munum viðvíkur, því þeir eru fundnir allir utan bæjar á þeim stöðum, hvar óviðkomandi mönnum var hægt að komast að, og enginn hefur heldur séð ákærða að fela þá, því að vísu hefur Herðís borið, að ákærði hafi tekið peysugarm þann og buxnahald, sem leitarmennirnir fundu gærurnar og mörinn í í flaginu fyrir ofan bæinn, og vafið utan um mör og fætur þeirrar sauðkindar, sem hann á næstliðnu hausti skyldi, að hennar framburði, hafa stolið og farið með upp fyrir bæinn á Hrafnhólum og fólgið í leirflagi, eins og hvort tveggja er fundið, að því er ráða má af skýrslu leitarmanna, á sama stað og vitnið tilkynnir. En þetta vitni er, eins og þegar var sagt, ekki til greina takandi, og því verður á skýrslu þess ekki byggð nein víska þvert á móti stöðugri neitun ákærða. Og enn þá síður virðast hin önnur fram komnu sakaratriði gegn ákærða, til að mynda kindaþjófnaður sá, sem um hann er vitnaður af börnum hans, að geta til greina komið, því að þeim ganga enn nú minni líkur ákærða til áfellis.

Engu að síður eru þó fram komnar, þegar á allt

er litið, svo megnar líkur gegn ákærða, að hann muni valdur af þeim misverknaði, fyrir hvern hann er lögsóttur, að hann bæði þeirra vegna og hins, að hann áður hefur verið lögsóttur og aðeins fengið frífinning fyrir réttvísinnar frekari ákærum, og það fyrir sama glæp og þann, sem hér er umtalsefni, að hann, eins og undirréttardómarinn hefur ákveðið, ekki getur orðið aðnjótandi annarrar fríkenningar en fyrir réttvísinnar frekari ákærum í þessari sök, hvers vegna undirréttardóminn í þessu tilliti ber að staðfesta.

Hvað meðferð sakar þessarar áhrærir, er þess að geta, að ákærði við undirréttinn hreyfði þeirri kröfu, að undirdómarinn viki úr sæti fyrir það, hann ástæðulítið, eða með ósönnum ástæðum, hefði látið taka sig fastan og setja í varðhald, hvar hann hefði liðið tjón á heilsu sinni, en með ályktun frá 1. maí þ. á. hratt undirdómarinn þessari kröfu, og við yfirréttinn er engu hreyft í hennar tilliti. Að því leyti ástæðum þeim, er ákærði ber þessari kröfu sinni til gildis, viðvíkur, eru þær eftir þeim kringumstæðum, sem upplýstar eru í réttargerðunum, öldungis ónógar til þess að byggja á þeim slíkt uppástand, þar sem var megn grunur um misverknað fram kominn gegn ákærða, sem í sjálfu sér var nóg heimild til að taka hann fastan. En hvað varðhaldsstaðinn sjálfan áhrærir, er það að vísu svo, að hann er Reykjavíkur, en samt lögsóknarinnar einasti og af háyfirvaldinu ákveðni varðhaldsstaður eða fangelsi, og að ákærði hefur borið fram, að hann þar hafi haft beztu hjúkrun og mataræði. En þar eð það á hinn bóginn, sér-

ílaga af því fram komna attesti frá landfysikus, virðist mega ráða, að kuldinn í fangelsinu, eins og ákærði líka hefur sagt, hafi spiltt heilsu hans, eða að minnsta kosti verið aðdragandi til hans heilsuspillis, fær rétturinn ekki betur séð, en að ákærði eigi að vera laus við að borga þann kostnað, sem risinn er af veru hans og nauðsynlegri aðhjúkrun frá 30. desbr. seinastliðnum, þá undirdómarinn kom honum fyrir hjá Jóni Árnasyni á Þingholti hér í bænum, og að þessi kostnaður því eigi að borgast úr opinberum sjóði, en að ákærða þar á móti beri að greiða allan annan af lögsókninni og varðhaldinu löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal laun til svaramanns við undirréttinn með þeirri í undirréttarins dómi ákveðnu upphæð, svo og laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn með 5 rbd. silfurmyntar til hvors þeirra fyrir sig. Þann drátt, sem orðinn er á framkvæmd sakarinnar, virðist undirdómarinn að hafa réttlætt þannig, að ekki verði að honum fundið. Önnur meðferð sakarinnar hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hennar hér við réttinn vítalaus.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó svo, að sá kostnaður, sem frá 30. desember seinastliðna er risinn af veru ákærða og aðhjúkrun hjá Jóni bónda Árnasyni á Þingholti, borgist úr opinberum sjóði. Í laun til sóknara við landsyfirréttninn, examinatus juris Thorgrímsen, og verjanda, exami-

natus juris Svenzon, borgi ákærði 5 rbd. silfurmyntar til hvors þeirra fyrir sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 29. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1846: Examinatus juris Svenzon sem aktor

gegn

húsmanni Jóni Bjarnasyni og bónda Jóni Þorgeirsyni á Oddsstöðum í Vestmannaeyjum.

Húsmaður Jón Bjarnason og bóndi Jón Þorgeirsson á Oddsstöðum hafa í sök þessari áfrýjað Vestmannaeyja aukaréttardómi frá 15. maí í ár, sem fellir þann fyrstnefnda í 10 og þann síðarnefnda í 2×27 vandarhagga refsingu, hinn síðarnefnda þar að auk til pólitísins sérdeilislegu umsjónar um 16 mánuði, fyrir stuld á rekatré af Vestmannaeyja rekafjöru þann 20. apríl þ. á. fyrir austan svonefndan Skarfatanga. Tré þetta kveðst bóndi Jón Jónsson á Ólafshúsum hafa fundið deginum áður á þessum sama stað og merkt annan enda þess venjulegu rekamarki, en þó þá eigi velt því öðru vísi undan sjó en svo, að það ekki tæki út aftur um stórstraumsflóð, og lá það á því líkum stað á klettabelti í fjörunni, er ákærði Jón Bjarnason, ásamt vinnumanni ákærða Jóns Þorgeirssonar, Þórði Sveinbjarnarsyni, degin-

um eftir sáu það þar og björguðu því undan stórstraumsflóði. Þar eð tréð við veltuna á grjótinu datt í sundur, og þeir eigi urðu varir við mark á því eða merki til, að aðrir hefðu unnið að björgun þess áður, urðu þeir ásáttir um, að þeim mundi óhætt að hirða það sem „leiguliða gagn“ og að flytja heim að Oddsstöðum, hvað eð og síðan sama dag skeði með aðstoð ákærða Jóns Þorgeirssonar og Magnúsar Bjarnasonar, bróður ákærða Jóns Bjarnasonar, eftir að þeir með fleirum höfðu sundrað bútunum í fjörunni, svo að þeir gætu borið þá heim að nefndum bæ, hvar það deginum eftir, er Jón Jónsson á Ólafshúsum hafði sagt sýslumanninum frá, að það væri horfið af fjörunni, fannst í bútum, að nokkru leyti í allra manna auglýsni utan bæjar og að nokkru í húsum hinna ákærðu.

Að vísu má það eftir skýrslu undirdómarans álitast, að enginn í Vestmannaeyjum, sem allar eru konungs eign, hafi „leiguliða gagn“ af rekum í þeim skilningi, sem annarstaðar á landinu á beinast við. En á hinn bóginn skýrir hann sjálfur frá, að sá, sem á Vestmannaeyjum finnur rekatré, sem eigi er yfir 3 álnir að lengd, eins og líka hvert það rekatré, er eigi nær 48 sk. uppboðsverði, öðlist það með öllu. Og líka má það með framburði hinna nefndu fjögurra manna, er í seinna sinni sáu og fundu tréð í fjörunni, álitast til hlítar sannað, að það þar einungis við veltuna hafi dottið í sundur, svo að annar búturinn varð $3\frac{3}{4}$, en hinn $2\frac{1}{4}$ álnir á lengd. Báðir þessir sundruðu bútar til samans eru af fjórum óvilhöllum mönnum undir eiðs tilboð virtir aðeins á 48

sk., hver virðing því síður getur álitist óáreiðanlegri en sú sem áður, að miklu leyti eftir sögusögn fyrsta fundarmanns, er ætlaðist til að fá $\frac{2}{3}$ parta verðs af fundinum, er lögð á það ósundrað af tveimur öðrum við seinni virðinguna líka viðstöddum mönnum, sem þessir hvorki hafa eiðfest hana né boðizt til þess, og hún þar að auki er orðin helmingi hærri en sú seinni.

Jafnvel þó það nú virðast megi sem hinir ákærðu eftir skýrslu undirdómarans ekki hafi átt að hirða tréð sem sína eign, án þess að gera hlutaðeigandi umsjónarmann rekans varan við, fær þó landsyfirrétturinn ekki betur séð, en að ákærðir eftir þessum kringumstæðum og grundvallarreglum í tilsk. 11. apríl 1840 30. gr. því síður hefðu átt að sæta ákærum réttvísinnar fyrir tiltækið fremur heldur en Þórður Sveinbjarnarson og Magnús Bjarnason, er voru hjálparmenn að því, sem það er farið fram á albjörtum degi og án allra líkinda til þjófnaðar eða þjófnaðarmeðvitundar, með því það líka eftir þeim upplýstu kringumstæðum má álítast sennilegast, að það merki, er Jón Jónsson tjáist hafa sett á tréð, hafi dulizt þeim, eins og líka það, að annar hefði fundið það áður. Undir eins og þeir því hljóta að dæmast friir af ákærum réttvísinnar í sök þessari, ber kostnað hennar allan að greiða úr opinberum sjóði, þar á meðal þau svaramanninum við undirréttinn dæmdu málsfærslulaun, sem og laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem ákvarðast 5 og 4 rbd. silfurmyntar.

Við aukaréttinn hefur rekstur og meðferð sakar-

innar verið þvílík, að hún eigi verður álitin vítaverð, en sakarfærslan við undir- og yfirréttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Þeir ákærðu, húsmaður Jón Bjarnason og Jón bóndi Þorgeirsson, eiga af ákærum réttvísinnar í sök þessari fríir að vera.

Allur af sök þessari löglega leiðandi kostnaður, og þar á meðal laun til svaramanns við aukaréttinn, studiosus M. J. Austmann, 1 rbd. 32 sk., til aktors við landsyfírréttinn, examinatus juris Svenzon, 5 rbd. og til svaramanns, examinatus juris Thorgrím-sen, 4 rbd. silfurmyntar, greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 29. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1846: Bárður Jónsson á Kálfavík inn-an Ísafjarðarsýslu eigin og samarfa vegna

gegn

bóndanum Jóni Halldórssyni á Sellátrum innan Barðastrandarsýslu.

Appellantinn, Bárður Jónsson á Kálfavík innan Ísafjarðarsýslu, hefur lagt mál það, sem hér er um að dæma, fyrir landsyfírréttinn út af því, að hann þykist vanhaldinn við skipti þau, er skiptaráðandi í Barðastrandarsýslu, settur sýslumaður G. John-

sen, þann 26. febrúar f. á. gerði á dánarbúi móður hans, Sigríðar sálugu Jónsdóttur, og hennar eftirlifandi ektamanns, innstefnda Jóns Halldórssonar á Sellátrum innan Barðastrandarsýslu, og hefur hann því gert þá kröfu, að téður skiptagerningur yrði felldur úr öllu gildi, en skiptaráðandi skyldaður til að fyrirtaka búið að nýju til réttra helminga-skipta milli innstefnda og erfingja Sigríðar sálugu Jónsdóttur, í stað þess að skiptin í héraði lyktuðu þannig, að innstefndi fékk í sinn hlut af dánarbúinu (sem að upphæð var alls 2613 rd. 72 sk.) 2207 rd. 94 sk., en erfingjar hinnar sáluðu þar á móti aðeins 190 rd. 70 sk. Svo hefur hann og (appellantinn) uppástaðið málskostnað af innstefnda og skiptaráðanda með í það minnsta 100 rbd. upphæð.

Þessar málayktir í héraði eru af hlutaðeigandi skiptaráðanda byggðar á svokölluðu „skilmálabréfi“, sem finnst í skiptagerðunum, merkt nr. 2, í hverju segir svo, að á giftingardegi þeirra innstefnda Jóns Halldórssonar og konu hans, hinnar sáluðu Sigríðar Jónsdóttur, þann 17. okt. 1819, hafi gerzt milli þeirra svolátandi skilmálar, að þau leggi með sér helmingafélag af fengnu og ófengnu fé, ef þau eiga börn saman, en verði þeim ekki barna auðið, behaldi brúðurin, ef lengur lifir en maðurinn, helming af öllum eignum þeirra, og hans erfingjar hinum helmingnum. En lifi Jón konu sína, skuli hann behalda öllu búinu, en svara til konunnar erfingja þremur fjórðu þörtum þeirra fjármuna, sem hún bevísanlega innfærði í búið. Svo skyldi og hvort þeirra hjónanna,

sem lengur lifði, halda þeim 30 spesíum, sem konan fékk í morgungjöf.

Til þessa skilmálabréfs hafa hvoru tveggja máls-partar einnig haldið sér fyrir landsyfirréttnum, en í gagnstæðum skilningi, því þar sem appellantinn hefur talið því allt til ógildis, hefur innstefndi álit-ið það vera og eiga að standa í fullu gildi. Og með því þetta bréf þannig er undirstaða málsins, eru þess lyktir einnig undir því komnar, hvert gildi bréfinu er tileinkað, og hljóta því ástæður beggja hlutaðeig-enda að koma til yfirvegunar í því tilliti.

Appellantinn telur bréfinu einkum til ógildis það, að það sé ekki samið í því formi, sem lög gera ráð fyrir, það er að skilja samkvæmt 5—2—20. Hér vanti nefnilega undirskrift hjónanna sjálfra og reglulega uppteiknun yfir fjármuni þá, er hvort hjónanna fyrir sig átti eða innfærði í búið, undir-skrifaða, innsiglaða og staðfesta að minnsta kosti af tveimur samfrændum, eins og hann hefur hreyft því, að skilmálabréfið, að því leyti það bindur ákvarð-anir sínar við það skilyrði, að þeim hjónum ei verði barna auðið, hljóti, þar eð þau hafi eignast börn saman, enda þótt þau séu dáið á undan foreldrun-um, að vera sjálfkrafa fallið úr öllu gildi.

Innstefndi þar á móti ber fyrir, að skilmálabréfs-ins form sé samkvæmt því, er viðgengizt hafi hér á landi, áður en plakat frá 8. jan. 1823 kom út, að specifikation ekki sé nauðsynleg til þess hlutaðeig-andi geti fært sér ákvarðanir D. L. í 5—2—20 í nyt, en að hvert annað löglegt bevís eða sannanir geti gengið í hennar stað, og að þannig þeir í skiptagerð-

unum fram komnu lóðseðlar séu í því tilliti gildir og góðir, svo eftir þeim megi fara, þegar spursmál sé um, hvað Sigriður sáluga hafi komið með inn í bú innstefnda, að þar eð sóknarprestur og svaramenn hafi undirskrifað bréfið, hafi það fullan trúverðugleika, en samfrændur muni ekki hafa verið til á konunnar síðu, og loks, að það væri gagnstætt laganna tilgangi, ef það atriði, að hjónunum varð barna auðið, skyldi, þar sem börnin dóu strax á eftir fæðinguna og þannig á undan foreldrunum, geta gert nokkra breytingu á skilmálabréfinu.

Að því leyti bréfsins gildi er véfengt fyrir formsins sakir, virðist ekki betur en að þessu sé hreyft með góðum ástæðum, og að það uppástand innstefnda, að þetta form slíkra bréfa hafi á þeirri tíð, sem það varð til á, verið almennt og viðgengist hér í landi, getur, þar engin rök eru til þess færð, gegn útbrykkilegri neitun appellantsins ekki tekizt til greina, enda er það hér viðhafða form að öllu fráleitt því, sem D. L. 5—2—20 tilgreinir, því þótt það enda mætti virðast næg sönnun fyrir því, að hjónin hefðu samið skilmálabréfið quæstionis, hvað þó ekki er, eða látið semja það, enda þótt appellantinn hafi viljað að nokkru leyti véfengja undirskriftina undir bréfið með vitnisburði Jóns Þórðarsonar (Act. ad nr. 5 f.), vantar þó mikið á, að þeir framlögðu lóðseðlar geti komizt í samjöfnuð við þá skýlausu og áreiðanlegu upppteiknun (klare og oprigtige Dokument og Specifikation), sem nefndur lagastaður útheimtir, svo þó innstefndi álíti, að specifikation ekki þurfi, en að hver önnur lögleg sönnun geti gengið

í hennar stað, sé fylgt, kemur það í sama stað niður, þar slík sönnun þó ekki er hér fram komin, og nefndur lagastaður þó auðsjáanlega ætlast til, að nákvæm sönnun og skilríki séu fyrir því, hvað hvort hjónanna átti, þegar það giftist, eður síðar meir eignaðist og færði inn í félagsbúið, hvort sem heldur það var að arfi, gjöf eða með öðrum hætti, upp á það, að hvorugs hjónanna erfingjum geti orðið mein að því eða fjármissir. En á hinn bóginn, þegar frá bókstafnum er vikið, er ekki auðvelt að girða fyrir, að brögðum verði komið við, hvað sönnun þá, sem hér ræðir um, snertir, einkum þegar hlutaðeigendur eru dánir.

Í sjálfu sér bera þeir framlögðu lóðseðlar ekki heldur vitni um annað, en að Sigríður sáluga hafi komið með nokkur efni inn í búið, en geta engan veginn sannað eða gefið nægilega upplýsingu um, að hún ei hafi komið með meira eða um efni hennar yfir höfuð. Og þar við bætist, að þessari sönnun er mótmælt, og engin upplýsing fram komin um innstefnda efnahag á þeim tíma, skilmálabréfið var samið, hvað þó allt eins var nauðsynlegt.

Það er og í eðli sínu, að þegar það er ordinarium eða það, sem almennt viðgengst, að félagsbú hjóna skiptist til helminga, þurfi og megi heimta af þeim, sem vilja fara öðru fram sér í hag, fullkomna lagsönnun fyrir ei aðeins, að þar að lútandi ráðstöfun sé gerð, heldur og í gildu lagaformi, og að þetta síðarnefnda ekki geti sagzt að eiga sér hér stað, er í því, sem hér að framan af málsfærslunni er tilgreint, nægilega sannað.

Með því það þannig má álítast, að engin lögmæt specifikation milli Sigríðar sálugu og hins innstefnda sé til í búi þeirra, og að krafa appellantsins um helm-ingaskipti sé á góðum rökum byggð, svo hlýtur hún að takast til greina og honum að veitast því sam-hljóða dómsatkvæði í höfuðefninu.

Hvað áhrærir þau mótmæltu skjöl, finnur lands-yfirrétturinn ekki ástæðu til að taka þá kröfu app-ellantsins til greina, enda hefur hann in specie mótmælt þeim að því leyti þau ekki væru samkvæm þeim af honum framlögðu skjölum, án þess að benda á, hvar í sá mögulegi mismunur væri fólgin. Og sama er að segja um þau frá appellantsins hálfu fram komnu og af innstefnda mótmæltu skjöl, sem hann og virðist að hafa mótmælt að því leyti appellantinn mótmælti hans (þ. e. innstefnda).

Hvað málskostnaðinn snertir, finnst eftir þeim upplýstu kringumstæðum og eðli málsins ekki ástæða til að leggja hann að nokkuru leyti á undirdómar-ann, þó áliti hans á málinu ekki beri saman við lands-yfirréttarins. En eftir málalyktum þessum fær inn-stefndi þar á móti ekki komizt hjá að svara máls-kostnaðinum til appellantsins, og þykir hann hæfi-lega metinn til 80 rbd. reiðu silfurs.

Því dæmist rétt að vera :

Þau áfrýjuðu skipti á dánarbúi Sigríðar sálugu Jónsdóttur á Sellátrum, gerð 26. febrúar 1845, eiga ógild að vera, hvar á móti hlutaðeigandi skiptaráð-andi á að taka búið fyrir að nýju til réttra helminga-skipta að lögum.

Í málskostnað fyrir landsyfirréttnum á innstefndi, Jón Halldórsson bóndi á Sellátrum, að borga appellantinum, Bárði Jónssyni, 80 rbd. silfurmyntar.

Dóminum að fullnægja í málskostnaðarins tilliti innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 31. ágúst

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1846: Examinatus juris Thorgrímsen sem aktor

gegn

Jónatan Jónassyni og Aðalbjörgu Jónsdóttur á Leifsstöðum í Eyjafjarðarsýslu.

Í þessari sök ákærast hjónin Jónatan Jónasson og Aðalbjörg Jónsdóttir á Leifsstöðum í Eyjafjarðarsýslu, hann að amts boði fyrir sauða og annan þjófn-að, ásamt fleiri afbrot, hver ei eru nafngreind í lög-sóknarskipuninni, en hún fyrir hilmingu nokkurs af því af honum stolna. Og er hann við Eyjafjarðar-sýslu aukarétt þann 29. Junii f. á. felldur til 60 vand-arhagga refsingar og lagður undir lögreglustjórnar umsjón í 18 mánuði, auk þess skyldaður að greiða endurgjald, 4 rbd., til Jónasar Illugasonar fyrir frá honum stolinn tvævetran sauð og 2 rbd. 64 sk. til hlutaðeigandi sveitarsjóðs fyrir stolna eins vetra gimbur, er enginn hefur leitt sig að. Sú ákærða er

dæmd sýkn frá frekari ákærum í sökinni. En bæði eru þau fyrir annað og annað fyrir bæði skylduð til að greiða allan kostnað, sem löglega leiðir af sökinni, hverri bæði þau ákærðu, sem aldrei fyrri hafa undir dóm komið, hafa skotið til þessa réttar umdæmis.

Bæði með játningu hins ákærða og upplýstum sakarinnar atriðum er það til hlítar sannað, að hann í haust, sem leið, snemma morguns, áður fólk á bæ hans kom á fætur, hafi stolið tvævetra gömlum sauð og skömmu seinna um kvöld veturgamalli gimbur, slátrað þeim við kvíarnar og borið heim, án þess nokkur vissi af eða hjálpaði honum til. Fyrir illverk þetta er hann af undirdómaranum réttilega fundinn sauðapjófnaðarstrauffs sekur, og má þar undir einnig felast straff það, er hann hafði unnið til fyrir stuld á 6 lóðum rullutóbaks fyrir nokkrum árum síðan í sölubúð kaupmanns Mohrs í Eyjafjarðar verzlunarstað, hverjum hann aftur skilaði, og fyrir ólöglega meðferð á yfirhöfn, 4 rbd. virði, sem hann tjáir sig fundið hafa, en ætlað að kasta á eign sinni. Yfirhöfn þessi er nú aftur heimt eigandanum, sem þó ekki hefur unnið eið að því, að hann hafi mót vilja og vitund orðið hana viðskila.

Þar eð nú áðurnefnd upphæð þess sauðapjófnaðarstrauffs, sem hinum ákærða ber, eftir öllum sakarinnar kringumstæðum af undirdómaranum finnst hæfilega metin samkvæmt forordningu 11. apríl 1840 6. og 78. gr. sbr. tilsk. 24. jan. 1838 4. gr., svo er undirréttarins dóm í þessu atriði að staðfesta.

Sú ákærða, Aðalbjörg Jónsdóttir, hefur stöðugt

synjað allrar meðvitundar um sauðabjófnað manns síns. En þegar litið er til þeirra líka, sem fengnar eru fyrir, að hún hafi verið vitandi um, að sérílagi sauðurinn var stolinn, þá hún síðan matreiddi hann og neytti hans, sem og fyrir því, að þau hjón séu sek orðin í fleiri kinda bjófnaði en sem sannað hefur orðið upp á þau, og þegar ennfremur er litið til hennar ósanna og ósamhljóða framburðar, þá finnst undirdómarinn haft hafa næga ástæðu til að dæma hana sýkna aðeins frá frekari ákærum.

Undirdómarans ákvarðanir um endurgjald þess stolna og kostnað sakarinnar finnast einnig lögum samkvæmar, eins og líka svaramanni hinna ákærðu við undirrættinn tildæmdu laun samþykkjast. Sóknara og svaramanni við landsyfirrættinn bera fyrir sök þessa 6 rbd. og 5 rbd. silfurmyntar.

Í héraði hefur rekstur og vörn sakarinnar verið forsvaranleg, og við landsyfirrættinn hefur hún verið sótt og varin löglega.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa. Í laun til sóknara, examinatus juris Thorgrímsen, borgi þau ákærðu 6 rbd. og til svaramanns, candidatus philosophiæ Melsted, 5 rbd. silfurmyntar.

Það dæmda endurgjald að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 14. september

d ó m u r

í sökinni nr. 8/1846: Candidatus philosophiæ P. Melsted sem aktor

gegn

Þorsteini Guðmundssyni á Vestmannaeyjum.

Í sök þessari áfrýjar hinn ákærði, Þorsteinn Guðmundsson, Vestmannaeyja aukaréttardómi frá 2. júní f. á., hvar með hann fyrir innbrotsþjófnað er felldur til 7 ára rasphússvinnu.

Með eigin játningu hins ákærða og þeim upplýstu sakar atriðum er það sannað, að hann nóttina milli hins 1. og 2. febrúar seinastliðins fór inn í krambúð á Vestmannaeyjum með þeim hætti, að hann setti borð upp við húsgaflaðið, hvar á eru dyr til loftsins með hurð, kræktri að innan og með glerrúðu í. Gler-rúðu þessa braut hann með steini, er hann á borðinu var kominn upp að loftsgaflaðinu, og rétti svo höndina inn um gatið og krækti upp hurðinni að innan. Fór hann síðan niður stiga ofan úr loftinu niður í geymsluhúsrúm, er liggur næst gaflaðinu yfir um þvert loftið og þaðan um opnar dyr inn í krambúðina, hvar hann stal ýmsum vörum, að verðhæð 13 rbd. og 10 sk., svo og 90 sk. í peningum úr læstri peningaskúffu, sem hann lauk upp með nagla, er hann fann í krambúðinni, allt samtals 14 rbd. 4 sk., án þess að leita annarstaðar eða öðruvísi fyrir sér. Fór ákærði síðan upp stigann aftur og sama veg út með hina stolnu muni, er hann lét síga niður um

loftshurðardyrnar í hálstrefli sínum, og faldi þá síðan undir steini í nánd, hvar þeir eigi auðveldlega urðu fundnir, enda varð hann sjálfur að vísa á þá þar, að því leyti hann eigi var búinn að taka þá heim til sín, þegar þjófnaðurinn komst upp.

Ennfremur hefur hinn ákærði meðgengið að hafa nokkrum tíma áður frá öðrum manni stolið bátsár úti við, sem virt er á 32 sk. og aftur er skilað eigand anum.

Að vísu má það nú eftir því, sem í réttargerðunum er upplýst, álítast, að krambúðin, hvar í þjófnaðurinn er framinn, standi í nokkru sambandi við önnur herbergi hússins, og að úr þeim sé innangengt í hana. En þar eð hinn ákærði þó hvorki hefur brotízt eða farið inn í íveruherbergin sjálf, né á nokkurn hátt búið sig þannig út til þjófnaðarins, að tilefni sé til að halda, að hann hefði veitt mótstöðu til að verja sig eða þýfið, þótt einhver hefði komið að honum á meðan, verður hann eigi látinn sæta straffi eftir seinni hluta 12. gr. í tilskipuninni frá 11. apríl 1840, hvar í móti straffið ber að ákvarða eftir fyrri hlutanum, og virðist það eftir kringumstæðunum, einkum með tilliti til, að ákærði nú í fyrsta sinni er orðinn sekur í lagabroti, að hann hefur notið ills uppheldis og lélegrar uppfærðingar, og að hann aðeins er 22 ára að aldri, hæfilega tiltekið það vægasta, er þar ræðir um, eða samkvæmt tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. a og 5. gr. 3×27 vandarhögg og tilsjón lögreglustjórnarinnar í tvö ár. Svo ber honum einnig að greiða í endurgjald til verzlunarfulltrúa Johnsens 2 rbd. 38 sk. fyrir þá stolnu

muni, sem eigi er aftur skilað, samt allan af sök þessari löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal laun þau, sem ákveðin eru svaramanni hans við aukaréttinn, svo og laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem ákvarðast 6 og 5 rbd.

Rekstur sakarinnar og vörn í héraði hefur verið víðtækt, svo og sókn hennar og vörn við landsyfirréttinn forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Þorsteinn Guðmundsson, á að hýðast þrisvar sinnum tuttugu og sjö vandarhöggum og vera undir lögreglustjórnarinnar sérdeilislegu tilsjón í tvö ár.

Svo greiði hann og í endurgjald til verzlunarfulltrúa Johnsen 2 rbd. 38 sk. reiðu silfurs og allan af sök þessari löglega leiðandi kostnað, þar á meðal í laun til studiosus L. J. Austmann 1 rbd., til sóknara við landsyfirréttninn, candidatus philosophiæ P. Melsteds, 6 rbd. og til svaramanns, examinatus juris Thorgrímsens, 5 rbd. silfurmyntar.

Það dæmda endurgjald ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegru birtingu, og honum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 14. september

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1846: Examinatus juris Svenzon sem
aktor

gegn

Ingibjörgu Bjarnadóttur, Magnúsi og Árna Árnasonum, Bjarna Jónssyni og Eggert Ámundasyni í
Húnavatnssýslu.

Sök sú, sem að hlutaðeigandi amts boði hér er
lögð undir landsyfirréttarins dómsúrskurð, er höfðuð og dæmd í héraði við Húnavatnssýslu aukarétt út af aðtekt á rekatré, tilheyrandi Víðidalstungukirkju, hvert tré, sem virt er á 12 rbd., borið hafði upp á rekamark téðrar kirkju fyrir jarðarinnar Sauðadalsár landi í júní 1844, en heimuglega verið tekið af ábúanda jarðarinnar, Ingibjörgu Bjarnadóttur, með tilhjálp hinna meðákærðu, Bjarna Jónssonar, Eggerts Ámundasonar, Magnúsar Árnasonar og Árna Árnasonar, og eru ákærðu, sem öll eru yfir sakamanna lögaldur komin, með dómi undirréttarins þann 29. apríl seinastl. dæmd, Ingibjörg til 12 vandarhagga refsingar, Bjarni og Eggert til 10 vandarhagga, en hinir tveir síðastnefndu frífundnir fyrir réttvísinnar frekari ákærum, en allir samt að ákveðinni tiltölu dæmdir til að borga sakarinnar kostnað.

Að því leyti því hefur verið hreyft af svaramanni, að sök þessi væri privat eðlis, eða að opinber lögsókn ekki lægi við því að eigna sér rekatré á annars reka-

marki, fær þetta álit ekki staðizt eftir löggjöfinni, því Jónsbók Rekabálkur 12 og L. 4—4—4, einnig tilsk. 21. marz 1705 sbr. opið bréf 20. júní 1746, sýnir berlega, að þeim, sem í sviksamlegum tilgangi eignar sér reka, skuli refsað sem þjófnaðarsekum. Þessu verjandans áleti getur því ekki orðið gaumur gefinn.

Hvað Ingibjörgu Bjarnadóttur snertir, þá hefur hún játað, að hún, enda þó hún í fyrstunni, þegar henni var sagt frá trénu, og ráðgert var að hirða það leynilega, ekki þykist hafa vitað, að svo væri gert, hafi samt sem áður, þegar tréð var komið heim að bæ, hjálpað til að fela það í eldhúsinu hjá sér, ásamt þeim meðákærðu Bjarna Jónssyni og Magnúsi Árnasyni, og þannig til að draga dul yfir það fyrir réttum eiganda, eins og hún ekki heldur, þegar fyrirvinna hennar, meðákærði Magnús Árnason, fór því fram við hana að taka tréð, og hann til þess að koma því fram þurfti aðstoðar af heimilisfólki hennar, bannaði því að liðsinna honum, og þannig má álitast að hafa verið samþykkt verknaðinum. Hún er því réttilega fundin sek af undirdómaranum, og virðist henni, sem ekki er áður orðin brotleg í neinum lagaglæp, hæfilega refsað með því af undirdómaranum ákveðna straffi, hvers vegna undirréttarins dóm í hennar tilliti, hvað straffinu viðvíkur, ber að staðfesta.

Ákærði Bjarni Jónsson hefur játað, að hann, líklega eftir tilmælum Ingibjargar og Magnúsar, hafi tekið þátt í því að búta tréð í sundur á fjörunni og koma því heim og fela það, bæði þann bútinn, sem

eftir var skilinn, og hina tvo, sem heim voru fluttir, á eldhúsgólfinu. En þegar aðgætist staða hans, og hvernig hann í öllu var kominn upp á Ingibjörgu, hans afdráttarlausu meðkenning og undanfarin góð breytni, þykir hann muni geta afplánað brot sitt með minna straffi en höfuðmenn þjófnaðarins, og að straff það, sem honum ber, sé af undirdómaranum hæfilega ákveðið.

Eggert Ámundason tók, eftir meðkenningu hans, nokkurn þátt í aðtektinni á trénu, og hefur hann afdráttarlaust kannazt við þessa yfirsjón sína. Honum er það til vorkunnar teljandi, að hann er fáráðlingur og átti sem hjú Ingibjargar að hlýða boði hennar. En það er ekki fullljóst af réttargerðunum, að hann hafi haft ljósa hugmynd um, hvort hann með því að taka þátt í að koma trénu undan framdi lagabrot, en ljóst er það, að hann lét hin, eða einkum Magnús, ráða, og skipti sér ekki af, nema gerði það, sem fyrir hann var lagt. Brot hans þetta hið fyrsta virðist því ekki geta sætt líkamlegri refsingu, en hæfilega geta afplánast með fésekt, sem ákvarðast til 2 rbd. til hlutaðeigandi sveitarsjóðs.

Ákærði Magnús Árnason, aldrei fyrri lögsóttur, hefur þrætt fyrir alla vitund um þessar aðtektir á trénu og borið á móti því öllu, sem hinir meðákærðu allir jafnt og samhljóða hafa upp á hann borið, og hefur undirdómarinn því ekki þorað að fella hann sem sannan að sök. En þegar þau í undirréttardómnum tilfærðu rök gegn Magnúsi eru nákvæmlega yfirveguð í sambandi við sagðan framburð hinna meðákærðu og þeirra í sökinni leiddu vitna, virðist

það engum efa undirorpið, að hann sé sannur að sök, og er einkum það atriði gegn honum, að hann, eftir því sem í actis er sannað, gekkst svo alúðlega og ákaft fyrir því að bæta eigandanum tréð, strax sem um það kvisaðist, og það sumpart af eigin efn-um, því ekki er það skiljanlegt eða sennilegt, að hann vegna húsmóður sinnar hafi einna mest gert það, né heldur eru nokkur líkindi til, að Ingibjörg eftir sinni stöðu til sakarinnar muni skrökva til um það, hvað mikið það var, er hún seldi Magnúsi í hendur í endurgjaldsskyni til eiganda trésins. Vitnisburður Kristínar Guðmundsdóttur hnígur og að því sama, er hún hefur sagt og svarið, að Magnús hafi haft ummæli um að skipta sér eigi af trénu, nema það yrði Ingibjargar eign, og líka það, að hann hefði viljað leiða sig til að láta sér bera saman við hina aðra um það.

Loks geta hinna meðseku vitnisburðir, sem eru samhljóða í því, að Magnús hafi gengizt fyrir öllu með tréð, ekki annað en horft honum til áfellis, því það var engin hvöt fyrir þá að bera ósatt upp á Magnús um leið og þeir játuðu sinn eigin misverknað, en allt, og einkum vitnaframburðirnir, bendir til, að þeir fari með full sannindi.

Þar eð nú allar kringumstæðurnar þannig bera böndin að Magnúsi og þær, eins og hér stendur á, finnast svo sannfærandi, að óhætt virðist að byggja á þeim áfellisdóm, svo getur hann ekki komizt hjá að álítast sannur að sök, og finnst hann þá hæfilega straffaður með sömu refsingu og Ingibjörg, eða með 12 vandarhöggum.

Árni Arnason, áður dæmdur fyrir þjófnað, og eftir því, sem hinir meðákærðu hafa fram borið, við riðinn sökina þannig, að hann var með að koma trénu undan sjó og flytja bútana heim að bænum, þó hann ekki tæki þátt í að fela þá þar, en hann hefur sjálfur stöðugt þrætt fyrir alla meðvitund og alla hlutdeild í þeim honum þannig borna misverknaði. Að því leyti hann því yrði felldur til straffs, yrði það að byggjast á þeim líkum, sem gegn honum eru komnar, eður á kringumstæðanna líkindum. Það er af actis sannað og af honum meðkennt, að hann var á þeim tíma, spýtuna rak, sem sökin rís út af, vinnu- maður hjá Ingibjörgu Bjarnadóttur, og það er hvorki sannað né borið fyrir af honum, að hann hefði verið frá heimilinu, þegar spýtuna rak, og hún var hirt á heimili hans, og vitnisburður Ingibjargar áhrærandi umtal hans um spýtuna, samanborinn við það, er hinir aðrir meðseku hafa borið, inniheldur þar að auki að vísu megna líkur gegn honum, en samt sem áður virðist það úrslit á málefni hans, sem undirdómarinn hefur gert, óhultast, og að hann þannig beri að frífinna, þó aðeins fyrir frekari ákærum.

Sakarkostnaðinn og endurgjald fyrir spjöll á trénu ber þeim ákærðu að greiða einu fyrir öll og öllum fyrir eitt, svo og að greiða laun þau, sem ákveðin eru til svaramanns við aukaréttinn, og til sóknara fyrir landsyfirréttinum 7 rbd. og verjenda 5 rbd. til þeirra hvors um sig.

Sökin hefur í héraði verið forsvaranlega rekin og varin, og sömuleiðis við landsyfirréttinn forsvaranlega verið sótt og varin.

Því dæmist rétt að vera :

Magnús Árnason á að hýðast 12 vandarhöggum, en Eggert Ámundason til hlutaðeigandi sveitarsjóðs að lúka 2 rbd. reiðu silfurs.

Í hinna ákærðu Ingibjargar Bjarnadóttur, Bjarna Jónssonar og Árna Árnasonar tilliti á undirréttarins dómur, hvað straffinu viðvíkur, óraskaður að standa.

Það í undirréttardóminum ákveðna endurgjald og allan kostnað sakarinnar standi þau ákærðu eitt fyrir öll og öll fyrir eitt, þar á meðal í laun til svaramannsins fyrir undirréttinum, administrator R. M. Olsen, 1 rbd., til sóknara fyrir landsyfirréttnum, examinatus juris Svenzon, 7 rbd. og til verjenda, examinatus juris Thorgrímsen og kandidatus philosophiæ Melsted, 5 rbd. silfurmyntar til hvors þeirra um sig.

Dóminum að fullnægja og það dæmda endurgjald og sekt að greiða innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1846, þann 30. nóvember

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1846: Examinatus juris B. Svenzon
sóknari

gegn

Ólafi Björnssyni á Akureyri í Eyjafjarðarsýslu.

Í sök þessari ákæríst Ólafur Björnsson á Akureyri í Eyjafjarðarsýslu fyrir í fyrsta sinni framinn þjófnað, og er hann með sömu sýslu aukahéraðsréttardómi frá 17. september þessa árs felldur til 12 vandarhagga refsingar, samt tilskyldaður að greiða allan af sökinni löglega leiðandi kostnað. Hefur ákærði ei þótt geta unað við dóm þennan og því skotið honum til landsyfirréttarins.

Það er með játningu sjálfs hins ákærða, vitnaframburði og öðrum upplýstum atvikum þessa máls til hlítar sannað, að ákærði þann 30. júní þ. á., þá hann kom inn í sölubúð factors Havsteins á Akureyri, hvar Sigurður Oddsson á Kaupangi var að skoða gleraugu, er hann ætlaði að kaupa, tók þar, þá ákærði og Sigurður voru þar inni tveir einir, en faktorinn genginn inn í næstu stofu í húsinu, ein gleraugu af þeim, sem Sigurður var að velja úr, og varð þó Sigurður ei var við það. Stakk ákærði gleraugum þessum, sem virt eru á 32 sk., í brók sér og gekk síðan út úr búðinni. Þegar faktor Havstein rétt í sama vetfangi kom aftur fram í búðina saknaði hann og Sigurður einna af þeim sex gleraugum, er þessum var leyft að velja úr og lögð höfðu verið í þeim tilgangi á búðarborðið. Bárust þá böndin að ákærða, með því það upplýstist við eftirspurn þá, sem faktor Havstein strax gerði, að enginn annar en ákærði hefði inn í búðina komið á því umgetna tímabili, og dróttaði faktorinn að ákærða, að hann hefði gleraugun tekið, en hann þrætti harðlega fyrir það og bauðst jafnvel að fyrra bragði til að fara úr fötunum, en niðurstaðan á þessu varð, að leitað var

á ákærða og fundust þá gleraugun, sem ákærði hafði tekið, strax á fæti hans innan í sokknum. Það þá ákærði fyrirgefningar og bauð bætur fyrir tiltæki þetta.

Ákærði hefur að vísu borið fyrir sig, að hann hafi ætlað að kaupa gleraugun, og að það hafi orðið fyrir sér í óaðgæzlu, að hann stakk þeim á sig, en eins og ákærði strax í prófréttinum játaði, að hann hefði gengið inn í búðina hjá Havstein erindis- eða tilgangslaust, þannig vekur það atvik, að hann ei hreyfði þessu, þá gleraugun fundust á honum og hann meðkenndi töku þeirra fyrir faktor Havstein eftir þessa framburði og vitnanna Benedikts Þorsteinssonar og Ólafs Guðmundssonar, er þá voru nálægir, en fyrst lætur þetta í veðri vaka, þá hann var tekinn undir rannsókn fyrir pólitíréttinum, grunum, að þessi framburður hans sé ósannur og viðbára ein. Ákærði var heldur ekki, eftir því sem upplýst er undir sökinni með margra vitna skýrslum, svo drukinn þennan dag, að hann væri skertur á ráði eða rænu og ei vissi, hvað hann aðhafðist, eða að líklegt sé, að hann ei hafi munað, hvað gerðist áhrærandi gleraugnatökuna sama daginn sem hann hafði gert sig sekan í henni, þegar hann þó af undirdóm-aranum strax um daginn var tekinn undir rannsókn, og mundi það ei hafa skeð, ef ákærði sökum ofdrykkju hefði verið óhæfur til að gefa skýrslu.

Því hefur verið hreyft af svaramönnum hins ákærða í héraði og hér við réttinn, að brot ákærða beri að heimfæra undir 30. grein í tilskipun frá 11. apríl 1840 og að fjárútlát eigi hér að við hafa sam-

kvæmt þessum lagastað, en landsyfirréttnum þykir ei lagaástæða til að aðhyllast þessa meiningu, af því verðhæð hinna stolnu gleraugna sé svo lítil, þar eð þjófnaðarhugmyndin ekki er bundin við neina vissa verðhæð á því, sem stolið er, og hér skiptir ekki máli um það hnúpl, sem sá tilvítnaði lagastaður ræðir um. Þar að auki hefur ákærði brúkað alla mögulega viðleitni til að dylja brot sitt, hvert hann ei fyrr meðkenndi en ekkert undanfæri lengur gafst honum og þýfið fannst á honum, enda hefur hann ei sýnt sig með öllu hreinskilinn undir rannsókni málsins.

Það er því álit landsyfirréttarins, að undirdómarinn hafi réttilega dæmt ákærða, sem langt er kominn yfir sakamanna lögaldur og ei fyrr hefur sætt ákærum eða straffi fyrir nokkurt lagabrot, til reglulegs þjófnaðarstraffs samkvæmt tilskipun frá 11. apríl 1840 1. gr. jfr. tilsk. frá 24. janúar 1838 4. gr. litra b, og þar eð rétturinn einnig eftir kringumstæðunum hlýtur að fallast á þá ákveðnu upphæð straffsins, eins og á undirréttardómsins ákvarðanir með tilliti til sakarkostnaðarins, þar á meðal þeirra svaramanni hins ákærða í héraði dæmdu málsfærslulauna, ber undirréttardóminn að öllu leyti að staðfesta. Þar að auki hlýtur ákærði að greiða allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn, 4 og 3 rbd. reiðu silfurs.

Hvað meðferð sakarinnar áhrærir, hlýtur landsyfirréttnurinn að geta þess, að eiðtaka sú, er farin er fram í tilliti til J. Thorarensens og S. Benjamínssonar, ekki virðist samkvæm grundvallarreglunni í til-

skipun frá 13. október 1819 og plakati 28. marz 1800, þar sem ákærði var *búinn að játa*, að hann, þótt drukinn væri, þó hefði vitað, hvað hann talaði og gerði, og þegar svo var, stóð á sama, hvort hann hefði drukkið einu staupi meira eða minna. Að öðru leyti hefur meðferð, rekstur og vörn sakarinnar í héraði verið forsvaranleg, eins og sókn og vörn hennar hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa.

Ákærða, Ólafi Björnssyni, ber að greiða allan af áfrýjun sakarinnar til landsyfirrættarins löglega leiðandi kostnað, þar á meðal laun til sóknara fyrir landsyfirrættinum, examinatus juris Svenzon, 4 rbd. og til svaramanns, candidatus philosophiæ P. Melsteds, 3 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 18. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 1/1847: Candidatus philosophiæ P. Melsted sóknari

gegn

Gísla Jónssyni frá Árnessýslu.

Með dómi, gengnum 26. október seinastliðna við Gullbringu- og Kjósarsýslu extrarétt, er Gísli Jóns-

son frá Árnessýslu, sem á næstliðnu vori hnuplaði frá verzlunarfulltrúa Fischer í Keflavík ýmsum munum, virtum í allt á tvo rd. 40 sk., dæmdur í 8 rbd. bætur til Rosmhvalaness sveitarsjóðs, auk þess að standa allan af lögsókninni gegn honum leiðandi kostnað, og hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið þessum dómi til landsyfirrættarins.

Með þeim í sökinni teknu frumprófum, sem og með ákærða eigin meðkenningu, er það upplýst og sannað, að þeir munir, sem ákærði hnuplaði, væru: $5\frac{1}{8}$ pund af kexi, 2 pund af skonroki, $7\frac{5}{8}$ pund af skipsbrauði, einn pakki af nöglum (eða 2 hundruð af 1 þumlungs saum), 1 brýni, $\frac{3}{4}$ pund af neftóbaki og 6 stykki cichorie-kaffi, og er það hér af jafnframt ljóst, að einungis nokkuð af þessum munum voru matvæli, en hitt munir, sem ekki eiga skylt þar við. Bæði þessa vegna, sem og hins, að ákærði hvorki gat hagnýtt né heldur hagnýtti þau teknu matvæli þegar í stað, heldur tók þau heim með sér til fram-búðar, getur landsyfirrætturinn ekki fallizt á álit undirdómarans, að afbrot ákærða heyri undir 30. grein í tilskipun frá 11. apríl 1840, og þar við bætist, að misbrot ákærða virðist að bera með sér öll þjófnaðar kennimerki, þar sem ákærði gerði sér erindi inn í annars manns hús eftir þeim stolnu munum, tók þá þar leynilega og hafði heim með sér og þrætti líka fyrir í fyrstunni, við Helga Teitsson, tóbakstökuna, þangað til þessi fann það á honum. En það atriði að upphæð hins stolna er lítil, og að hann meðkenndi brot sitt tregðulaust, getur einungis komið til greina sem mildandi kringumstæða, þegar meta

á straffssekju hans, en ekki undanþegið það laganna venjulega straffi. Undirréttarins dómi er því í straffsins tilliti að breyta, og hlýtur ákærði að sæta reglulegu þjófnaðarstraffi eftir 1. grein í tilskipun af 11. apríl 1840. Eftir kringumstæðunum virðist það hæfilega metið til 10 vandarhagga refsingar. Svo ber honum og samkvæmt undirréttarins dómi að standa allan af lögsókninni löglega leiddan kostnað og þar á meðal til sóknara og svaramanns fyrir landsyfirréttinum, 4 rbd. til hvors um sig.

Meðferð og rekstur sakarinnar fyrir undirréttinum virðist forsvaranleg, og hér við réttinn hefur sókn og vörn í henni verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Gísli Jónsson, á að hýðast 10 vandarhöggum. Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara og svaramanni við landsyfirréttin, candidatus philosophiæ P. Melsted og stiftskontorista L. Johnsen, bera 4 rbd. reiðu silfurs hvorum um sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 15. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1847: Candidatus philosophiæ P. Melsted sóknari

gegn

Svani Jónssyni í Borgarfjarðarsýslu.

Með dómi, felldum við Borgarfjarðarsýslu auka-héraðsrétt þann 29. janúar þ. á., er ákærði, Svanur Jónsson, innan sömu sýslu, dæmdur fyrir þjófnað í þriðja sinni til fjöggra ára betrunarhússvinnu, sem og til að lúka skaðabótum og sakarinnar kostnaði, hverjum dómi ákærði hefur áfrýjað til landsyfir-réttarins.

Afbrot það, sem ákærða er gefið að sök og hann dæmdur fyrir, er þar í fölgð, að hann á næstliðnu vori nóttina til þess 18. júní hnuplaði á klettunum við sjóinn fyrir norðan Heynes nokkrum fiskum, 21 að tölu, en að vikt 37 pund og metnum á 1 rd. 48 sk. reiðu silfurs, frá bóndanum Jóni Guðmundssyni á Litla-Sandi á Hvalfjarðarströnd og í sama sinni haldfæri með blýsökkku og öngli, sem lá í bát, sem til-heyrdi bónda á sama bæ. Þetta er virt á 80 sk. silfur-myntar. Sökkuna batt hann í knippi með færinu og bar heim til sín að Sýruparti á Skaga og lét hann hjá fiski sínum úti, en lét fiskana aftur góðviljug-lega af hendi við Bjarna Helgason á Heynesi, í hvers vörzlum fiskurinn var, þegar þessi nóttina næstu eftir kom og krafðist hans af honum, en færinu og sökkunni, sem var eign Bjarna Bjarnasonar á Hey-

nesi, bauðst ákærði til að skila eigandanum aftur, en hann sinnti ekki því boði, og því hefur þessum munum ekki verið aftur skilað, en þar á móti er endurgjalds krafizt í því tilliti.

Í annan stað er ákærða gefið að sök, að hann hafi ætlað að stela peningabuddu með hér um bil 5 rbd. reiðu silfurs frá norðlenzkum ferðamanni, Zachæus Bjarnasyni að nafni, búandi á Búrfelli innan Húnavatnssýslu, þegar þessi kom á næstliðnu vori á Akranes þann 24. júní, en þessi peningabudda er deginum eftir aftur heimt eigandanum, þá er hinn ákærði meðgekk fyrir honum, að buddan væri í hans vörzlum, og lét hana við hann af hendi á heimili sínu, Sýruparti.

Ákærði hefur borið fyrir, að hann, þegar hann hnuplaði fiskinum og færinu, ekki hafi verið algáður, og að sér muni þess vegna hafa orðið þessi yfirsjón á, en engin neyð hafi rekið sig til að vinna verkið, en hann játar jafnframt þessu, að hann, þótt drukinn væri, þó hafi vitað allt, hvað hann aðhafðist, og að hinu sama hnígur vitnisburður þeirra manna, sem fenginn er og gefinn af þeim, sem rétt á undan og eftir áttu tal við ákærða. Að þessu aðgáðu getur ákærði því ekki komizt hjá því að álítast sekur í þessum hér greinda þjófnaði.

Hvað þar á móti áhrærir tókuna af peningabuddunni, er það að vísu svo, að hún var í ákærða vörzlum og er af honum afhent eigandanum, eins og það er sannað í hennar tilliti, að ákærði, þegar samferðamenn Zachæusar fóru þess á leit við hann, hvort buddan væri ekki hjá honum, synjaði þess fyrir þeim

og líka fyrir sjálfum eigandanum, þótt hann síðan meðkenndi það fyrir honum og skilaði buddunni. En ákærði hefur borið fram, að hann hafi tekið budduna í vörzlu sína eftir bón eigandans um leið og hann hafi eftir beiðni þessa hirt annan farangur hans, en að Zachæus hafi verið dauðadrukkin og lagzt svo-leiðis fyrir, að hann hafi að vísu þrætt fyrir að vita um budduna, þegar samfylgdarmenn Zachæusar inntu hann eftir henni, en það hafi verið af því, að sér hefði þótt það ekki koma þeim við. Og við eigandann sjálfan hafi hann, þegar hann morguninn eftir spurði eftir buddunni, ekki þrætt fyrir budduna, einungis sagt, hún væri ekki hjá sér, sem satt hafi verið, því buddan hafi legið heima í Sýruparti í opnu kúforti hans. En þegar þeir voru orðnir einsamlir, hafi hann strax sagt Zachæusi frá buddunni, fylgzt með honum heim að heimili sínu og fengið honum hana.

Þessi framburður ákærða finnst eftir kringumstæðunum svo sennilegur, að ekki virðist næg ástæða til að dæma hann sem sekan í því að hafa viljað stela buddunni, því eftir framburði Zachæusar virðist ekki mega fara, og einkum í því atriði, að buddan hafi sér horfið án vilja síns og vitundar, þar sem það er vitnað og sannað, að hann, þegar ákærði tók budduna til sín, var út úr af ofdrykkju og segist sjálfur ekki muna, hvað skeð hafi um kvöldið eða nóttina, sem taken skeði. En um viðræður þeirra Zachæusar og ákærða deginum eftir út af buddunni eru skýrslur vitnanna ekki öldungis samhljóða. Þess vegna sér rétturinn ekki betur, en að ákærði hljóti

að fríkennast fyrir buddustuldinum, en þó ekki nema fyrir sóknarans frekari ákærum.

Hvað straffi hins ákærða, sem tvisvar sinnum áður er straffaður fyrir þjófnað, nefnilega eftir undirréttardómi frá 16. marz 1839 með 20 vandarhöggum og eftir hæstaréttardómi af 25. nóvember 1842 með 81 vandarhagga refsingu, viðvíkur, virðist eftir þeim hér að framan töldu atriðum sakarinnar straffið hæfilega metið þannig sem þetta er af undirdóm-aranum ákveðið, og ber því undirréttarins dóm bæði í straffsins, sem og líka í endurgjaldsins og sakarkostnaðarins tilliti að staðfesta. Þau svaramanni hins ákærða í héraði tildæmdu laun virðast hæfilega ákveðin. Kostnað sakarinnar fyrir landsyfirréttnum ber ákærða að lúka, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem ákvarðast 5 rbd. til fyrrnefnda og 4 rbd. til hins síðarnefnda.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg, og sókn hennar og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa. Allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiddan kostnað á ákærði að bera, og þar á meðal í málsfærslulaun til sóknara við landsyfirréttninn, candidatus philosophiæ P. Melsteds, 5 rbd. og til svaramanns síns, stiftskontórista L. Johnsens, 4 rbd., hvoru tveggja í silfurmynt.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 15. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1847: Candidatus philosophiæ P. Melsted sóknari

gegn

Eyjólfi Jónasarsyni frá Kjósarsýslu.

Með Gullbringu- og Kjósarsýslu aukahéraðsréttardómi frá 31. desbr. f. á. er fyrrverandi vinnumaður í Þverárkoti í Kjalarneshreppi Eyjólfur Jónasarson felldur til 10 vandarhagga refsingar og til sakarkostnaðar útláta fyrir það, að hann þann 6. og 7. júní f. á. hafi tekizt á við hreppstjóranann í nefndum hreppi, Magnús Sigurðsson, viljað jarðvarpa honum og undið fingur hans í þeim ryskingum, svo hann blánaði og bólгнаði upp, auk annars fleira, og það meðan hreppstjórinn rækti verk sinnar köllunar. Þessum dómi hefur hinn ákærði skotið til landsyfirréttarins atkvæða.

Það er með vitnaframburði og eigin játningu hins ákærða nægilega sannað, að hann seint að kvöldi hins 6. júní, þegar hann kom heim að Þverárkoti, hvar hreppstjóri Magnús Sigurðsson að yfirvaldsráðstöfun með tveimur öðrum hélt vörð yfir eigum ekkjunnar Málhildar, er um daginn höfðu við fógeta aðgerðir verið bornar þar út úr bænum, hafi ofsamikill og gramur í geði bæði með áreitingarorðum og verkum ráðizt á hreppstjóranann og veitt honum áverka á fingri, er bæði blánaði og bólгнаði upp, og það en þótt hann vel þekkti hreppstjóranann og vissi,

í hverjum erindagerðum hann var staddur í Þverárkoti. Það er einnig sannað, að hann daginn eftir, eða þann 7. júní, hafi aftur tvívegis ráðizt á hreppstjóránn og viljað jarðvarpa honum, ef hann vegna viðstaddra veitta liðsinnis við hreppstjóránn hefði fengið því fram komið. Tildrög til þessara frumhlaupa hins ákærða voru, að hreppstjóránn um nóttina varnaði honum í því skapi, hann þá var, að fara inn í bæinn í Þverárkoti, hvar það fólk var í svefn komið, er daginn áður við fógetans aðgerðir var flutt inn í húsin. En daginn eftir voru tildrögin þau, að hreppstjóránn vildi hamla ákærða frá að hrifsa burt kistu úr farangri þeim, er hreppstjóránn hélt vörð yfir, en hverja ákærði þóttist eiga. Rétturinn fær ekki betur séð, en að hreppstjóránn, sem pólití og réttarþjónn, í hvoru tveggja tilliti hafi gegnt embættisstörfum sínum, því sem hreppstjóri sveitar sinnar bar honum að viðhalda ró og friði sveitar sinnar og varna því friðarbroti, er fyrir var að óttast, ef ákærði í illu skapi hefði náð inngöngu í bæjarhúsin, hvar það fólk var fyrir í svefni, frá hverju ákærða og húsmóður hans Málhildi daginn áður var að yfirvalds afskiptum útrýmt. En sérlega yfirvalds-skipun hafði hann til að halda vörð yfir því úr Þverárkots húsmunum út borna, þangað til eigandinn, Málhildur, veitti því viðurtöku, þangað fluttu, hvar hún valdi sér bólfestu, eða hreppstjóránn vísaði henni á húsnæði. Það fær ei afsakað ákærða, þó hann í raun og veru átt hefði þá kistu, er hann vildi ná burt úr farangri Málhildar, fyrir hverju þó engin sönnun er fram komin, því eftir því, sem fram hafði far-

ið á undan og bókað finnst, frumprófsins bls. 21, eftir hverju ákærði hafði neitað, að hann ætti nokkuð í Þverárkoti, gat hvorki yfirvaldið né hreppstjórinn annað vitað, en að allt það útborna væri eign Málhildar, og stóð það þannig undir sérlegri varatekt og umsjón hreppstjórans. Eftir öllu þessu fær rétturinn ei betur skynjað, en að ákærði hafi á ofríkisfullan hátt brotið friðhelgi hreppstjórans, meðan hann gegndi embættisköllum sinni, eða með tilliti til hennar, og að misbrot hans sé því af undirdóm-aranum réttilega heimfært undir 16. gr. af tilskipun 4. október 1833.

Hvað viðvíkur upphæð þess straffs, er ákærða ber eftir nýnefndum lagastað, þá virðist réttinum hún of vægilega tiltekin af undirdómaranum, þegar til þess er litið, að bæði fyrrverandi húsmóðir ákærða sem og vitnin gerðu allt sitt til að hindra árásir hans á hreppstjórann, að hann að fyrra bragði einnig veitti hreppstjóranum óþægðar og önugyrði, þó orðin hafi ei orðið tilgreind, og þau því ei verði sérílagi ákærða til áfellis metin, og að hann tvisvar áður hefur undir opinberar ákærur komið, í annað sinn fyrir meinta hlutdeild í mannvonzkufullu fjárdrápi innan Húnavatnssýslu og í hitt skiptið fyrir meintan sauðabjófnað innan Kjósarsýslu, en þótt hann í hvort tveggja skiptið væri frífundinn frá réttvísinnar frekari ákærum. Straff hans finnst hæfilega ákveðið til 20 vandarhagga, og er því undirréttarins dóminum að svo miklu leyti að breyta, hvar á móti hann í sakarkostnaðarins tilliti er að staðfesta. Þau svaramanni hins ákærða við undirréttinn til

dæmdu laun samþykkjast. Sóknara og svaramanni hér við réttinn bera 4 rbd. hvorum fyrir sig, og lúkist laun þau af ákærða, sem annar kostnaður sakarinnar.

Undirdómarinn finnst ánægjanlega að hafa réttlætt þann drátt, er orðið hefur á sökinni í héraði, hvers vegna meðferð hennar og rekstur, samt vörn þar, hefur verið forsvaranleg. Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Eyjólfur Jónasarsen, á að hýðast 20 vandarhöggum. Í sakarkostnaðarins tilliti á undirrættarins dómur óraskaður að standa. Til sóknara við landsyfirrættinn, candidatus philosophiæ P. Melsteds, og til svaramanns, stiftskontorista L. Johnsens, lúki ákærði 4 rbd. silfurmyntar til hvors um sig í málsfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 12. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1847: Examinatus juris Svenzon sóknari

gegn

Kristjáni Jóhannesarsyni á Hranastöðum í Eyjafjarðarsýslu.

Með Eyjafjarðarsýslu aukahéraðsréttardómi frá 31. desember seinastliðna er ákærði, Kristján bóndi

Jóhannesarson á Hranastöðum, felldur til 15 vand-
arhagga refsingar og málskostnaðar útláta að sinni
hálfu fyrir að hafa stolið svörtu haustlambi frá
vinnumanni sínum og náfrænda, Guðmundi Péturs-
syni, en þessi til 10 rbd. sektar fyrir að hafa gefið
ósannan framburð fyrir rétti. Hefur Guðmundur
Pétursson unað við dóm þennan, en Kristján Jó-
hannesarson hefur skotið honum til landsyfirréttar-
ins, og verður málið því einungis að þess síðarnefnda
leyti tekið undir landsyfirréttarins álit.

Eftir réttargerðunum er máls þessa undirrót og
helztu atvik þess þannig vaxin: Á seinast liðnu vori
seint á stekkjartíma bauð ákærði, Kristján Jóhann-
esarson, vinnumanni sínum og bræðrungi, Guðmundi
Péturssyni, svart stekkjarlamb. Vildi Guðmundur
Pétursson í fyrstunni ekki þiggja lambið, þá ákærði
bauð honum það, og hefur ákærði ei viljað kannast
við, eins og ei eru fram komnar líkur fyrir, að hann
hafi oftár en í eitt skipti farið þess á leit við Guð-
mund að þiggja lambið. Nokkru síðar átti kona
ákærða, Þórunn Björnsdóttir, tal við Guðmund Pét-
ursson um lamb þetta og réði honum til að þiggja
það, þar manni hennar ella mundi mislíka við Guð-
mund, en þessi færðist þá með hægð undan tilboðinu
um lambið, með þeim ummælum, að þau hjón væru
svo kindafá. En strax eftir að þetta tal hafði fram
farið milli Þórunnar Björnsdóttur og Guðmundar
Péturssonar markaði þessi svarta lambið í lambaset-
unni undir sitt mark: Sýlt, hófbiti aftan hægra, heil-
rifað vinstra. Var þá ákærði, Kristján Jóhannesar-
son, sem áður var búinn að marka öll önnur lömb

sín, fjarverandi, og hefur hann neitað, að hann hafi séð mark Guðmundar á lambinu, en þó fram borið, að einhver á heimilinu muni hafa sagt, að markið væri á það komið, eins og ákærði og kona hans hafa synjað framburði Guðmundar Péturssonar um, að þessi hafi þakkað þeim fyrir gjöfina á lambinu. Var svo lambið rekið á fjall ásamt öðru fé ákærða, en í haust heimtist það í Stóra-Eyjarlandsrétt, og rak ákærði það þaðan, því Guðmundur Pétursson var ei í réttinni, heim til sín að Hranastöðum og slepti því þar í fjallið með fé sínu, en gat ekkert um við Guðmund Pétursson, að lambið væri heimt, eins og líka Guðmundur ei spurði hann að því. Fám dögum eftir fékk ákærði þetta svarta lamb Jóni bónda Sigurðssyni á Víðirgerði, þá stöddum í Stórhólsrétt, í þóknunar skyni fyrir, að þessi í fyrra sumar hafði um tíma haldið barn fyrir ákærða, og hefur Jón bóndi fram borið, enda þótt ákærði ei finnist að hafa verið inntur eftir því, að þessi hafi beðið sig um að afmarka lambið strax, hvað Jón og gerði á þann hátt, að hann bætti bita framan á hægri, en bita framan og fjöður aftan á vinstra eyrað. Nokkru seinna hvarf lambið Jóni, en það fram kom hjá hreppstjóra sveitarinnar meðal úrgangskinda, hvar það dó úr fjárpestinni. Vaknaði þá kvis og grunur í sveitinni um eitthvað tortryggilegt með tilliti til þess umgetna svarta lambs, og varð það þá sveitfleygt, að lambinu mundi af ákærða hafa verið stolið frá vinnumanni hans, Guðmundi Péturssyni. En þegar að þessum kom, sagði hann mörgum vitnum utan réttarins, er seinna fram báru það fyrir rétti, að

hann í sumar hefði beðið ákærða að hafa skipti við sig á því svarta lambi, er ákærði hafði boðið honum, og öðru hvítu, er ákærði skildi fódra fyrir hann og afhenda honum veturgamalt framgengið, og að þetta hefði orðið samkomulag þeirra á milli, og ítrekaði Guðmundur Pétursson þennan framburð sinn fyrir réttinum, eins og ákærði hefur frá skýrt í réttinum, að hann vegna þessa umtals og samkomulags við Guðmund ekkert hafi við hann talað frammar um svarta lambið, þótt hann hefði látið það í burtu. En Guðmundur Pétursson tók aftur í réttinum þennan framburð sinn um skiptin á lömbunum sem ósannan, og bar fram, að það hefði aldrei komið til orða milli sín og ákærða að hafa skipti á lömbunum, áður en þessi fargaði lambinu til Jóns bónda í Víðirgerði, en að ákærði hafi í haust, eftir að orðrómurinn kviknaði um lambið, beðið sig að segja, að svona hefði staðið á, hverjum framburði Guðmundar Péturssonar ákærði hefur stöðuglega neitað.

Þótt nú Guðmundur Pétursson hafi fráfallið endurgjaldi fyrir það umhöndlaða lamb, er virt hefur verið á 80 sk., og enda þótt hann með afturköllun framburðar síns fyrir rétti hafi játað upp á sig lagabroti, fær landsyfirrætturinn samt ei betur séð, en að Guðmundur Pétursson, sem þar að auki í fyrstunni ei vildi gera neitt úr töku svarta lambsins, eftir grundvallarreglunni í D. L. 1—13—17 ei sé löggilt vitni með tilliti til þess að ákærða dróttaða þjófnaðar á lambinu, að því leyti Guðmundur með honum skyldi vera ofurliði borinn, einkum þar eð hann eftir skýrslu sinni eftir á tók þátt í þessu verki með því

að leitast við að draga dul yfir það, og finnst því Guðmundar framburður, sem þar að auki er einstakur, ei geta lagzt til grundvallar ákærða til áfellis gegn þessa stöðugu neitun, og þar sem ei virðast vera fram komnar neinar áreiðanlegar líkur, er styrki framburð Guðmundar Péturssonar, um að hans síðari skýrsla, með hverri hann tekur aftur sína fyrri skýrslu, sé sönn eða með öllu áreiðanleg.

Hitt virðist þar á móti hvorki ósennilegt né ólíklegt, að bæði Guðmundur Pétursson og ákærði hafi hvor um sig álitð sig eiga lambið, ákærði, af því að Guðmundur ekki vildi þiggja það, en Guðmundur, af því að honum var boðið það, og hann markaði það undir sitt mark. Og þótt nú rúmur hálfur mánuður liði frá því ákærði lét lambið í burtu þangað til hann sagði Guðmundi frá því, og hann, þá hann fargaði lambinu, hlyti að sjá, að hans mark ei var á því, og þótt hann að nokkru leyti hafi flækt í mótsagnir við sjálfan sig, virðist réttinum þó ei öldungis næg ástæða vera til að fella ákærða sem þjóf að téðu lambi, með því hann heldur aldrei hafði afhent það Guðmundi Péturssyni, og það ei er fullsannað, að ákærði hafi vitað, að *Guðmundur* hafi markað sér það, og þó nú svo hefði verið, þykir ei öldungis óhult að álíta förgun lambsins af ákærða sem ólöglega, þegar litið er til þess umvitnaða samkomulags um lambaskiptin við Guðmund, hvers samkomulags tilvera ei álízt, eftir því áðursagða, hrakin með öllu við Guðmundar afturköllun á framburði sínum þar að lútandi. Hér við bætist ennfremur, að ákærða náni skyldugleiki við Guðmund Pétursson eftir hlut-

arins eðli gat haft, og hefur að líkindum haft, þá verkun á ákærða, að hann ei brúkaði aðra eins varkárni með tilliti til lambsins, eins og ef það hefði tilheyrt einhverjum út í frá.

Ákærða ber því að njóta frídæmingar fyrir þjófnæði á því umgetna lambi. Þó virðist hann eftir sakarinnar kringumstæðum einungis geta öðlzt hana frá sóknarans frekari ákærum. Og er undirréttarins dómi í þessu atriði þannig að breyta, en þar á móti ber hann að staðfesta í sakarkostnaðarins tilliti, sem og í tilliti til þeirra launa, sem ákærða svaramanni eru dæmd í héraði.

Sóknara og svaramanni fyrir landsyfirréttnum bera 5 og 4 rbd. reiðu silfurs, er ákærða einnig ber að greiða.

Málið hefur í héraði verið rekið með tilhlýðilegum hraða, og meðferð sakarinnar hefur verið lögmæt. Þó getur landsyfirréttnurinn ekki leitt hjá sér að láta í ljós, að eiðtaka vitnanna Jóns Sigurðssonar, Gunnlaugs Þorsteinssonar, Jóhanns P. Sigurðssonar, Guðrúnar Jónsdóttur, en þó einkum konu ákærða, Þórunnar Björnsdóttur, og Guðmundar Péturssonar, ekki virðist samkvæm tilskipun frá 13. okt. 1819 3. gr., þar sem vitnanna framburðir bæði eru einstakir, og enginn þeirra inniheldur nokkuð áríðandi atvik, er ákærði hafði neitað, hvað einkum á sér stað með konu ákærða, eins og eiðtaka Guðmundar Péturssonar átti því síður að fram fara sem hans framburður er hvikull og óstöðugur, og hann sjálfur, þótt ei væri fyrr en á eftir, var flæktur við það tiltæki, sem ollað hefur höfðun þessa máls gegn ákærða.

Undirdómarinn varð líka fyrir fram að sjá, að þessi eiðtaka mundi verða árangurslaus til uppgötvunar sannleikans.

Vörn sakarinnar í héraði, eins og sókn og vörn hennar við landsyfirréttinn, hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Kristján Jóhannesarson, á fyrir sóknarans frekari ákærum í þessu máli frí að vera.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Til sóknara við landsyfirréttinn, examinatus juris B. Svenzon, og til svaramanns, candidatus philosophiæ P. Melsteds, lúki ákærði til hins fyrrnefnda 5 rbd. og til hins síðarnefnda 4 rbd. reiðu silfurs í málsfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 12. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1847: Candidatus philosophiæ P. Melsted skipaður sóknari

gegn

bóndanum Guðmundi Ólafssyni og konu hans Þórdísi Ebenezardóttur á Vindhæli og bændunum Sigurði Árnasyni á Höfnum, Þorbergi Þorbergssyni hreppstjóra á Sæunnarstöðum, Jósef Jóelssyni á Spákonufelli og Birni Þorlákssyni á Þverá, öllum í Húnavatnssýslu.

Með dómi, felldum við Húnavatnssýslu aukahér-
aðsrétt af sýslumanni í Skagafjarðarsýslu L. Thor-
arensen, þann 30. janúar seinast liðna eru þau
ákærðu, hjónin Guðmundur Ólafsson og kona hans
Þórdís Ebenezardóttir á Vindhæli innan fyrst
nefndrar sýslu, dæmd fyrir að hafa gift sig án laga-
leyfis, hvort um sig í 10 rbd. bætur til Vindhælis-
hrepps sveitarsjóðs, og Þórdís þar að auki fyrir
óhlýðni gegn háyfirvaldsins skipun, að hún skyldi
vera í burtu af heimili meðákærða, til 27 vandar-
hagga refsingar, en svaramenn þeirra, bændurnir
Sigurður Árnason á Höfnum, hreppstjórinn Þor-
bergur Þorbergsson á Sæunnarstöðum, Jósef Jóels-
son á Spákonufelli og Björn Þorláksson á Þverá, eru
fríkenndir fyrir sóknarans frekari ákærum, og loks
eru öll þau ákærðu skylduð til að standa eitt fyrir
öll og öll fyrir eitt allan af sökinni löglega leiðandi
kostnað, og hafa allir hlutaðeigendur skotið þessum
dómi til landsyfirréttarins.

Hvað nú fyrst áhrærir Guðmund Ólafsson, er brot
það, sem honum er gefið að sök, þar í fólgir, að hann,
sem skilinn var að fullu og öllu við fyrri konu sína,
Ingibjörgu Árnadóttur, eftir konunglegu leyfisbréfi
af 24. febrúar 1844, gifti sig í annað sinni með-
ákærðu, Þórdísi Ebenezardóttur, þann 23. marz
1845, án þess að hafa í leyfisbréfinu öðlazzt útprykki-
legt leyfi til að gifta sig að nýju, og er hann fyrir
þetta dæmdur eftir tilskipun 30. marz 1827 2. grein
samanborna við tilskipun 21. desember 1831 II. 2.
grein, eins og nú var sagt. Að vísu er það ljóst, að
ákærði ekki hafði í leyfisbréfinu, sem upphafði til

fulls hans fyrra hjónaband, fengið skýlausa heimild til að gifta sig að nýju, en þetta atvik virðist ekki einhlítt til að fella hann í straff, þegar aðgætist, að ekkert það var undan gengið af hans hálfu, sem gæti bannað honum að gifta sig að nýju, þar hann hvorki hafði orðið brotlegur með þeirri stúlku, sem hann giftist, meðan hann var giftur í fyrra sinni, né aðhafzt neitt það, með hverju hann gæti brotið þennan rétt af sér, en hegðað sér, eins og þeir fram-
lögðu vitnisburðir frá hlutaðeigandi sóknarprestum nægilega votta, sómasamlega, ekki einungis, meðan á skilnaðartíðinni stóð, heldur og á meðan hann var giftur fyrri konu sinni, þó þau ekki ættu skap-
lyndi saman. En að giftingarleyfið ekki er tekið fram í hans tilliti í leyfisbréfinu, virðist komið af því, að hjónabandið var upphafið eftir bón konunn-
ar, og skilríki þau, sem ákærði nú hefur framlagt um sómasamlega hegðun sína, meðan á skilnaðartíðinni stóð, ekki komu þá fram, eins og þetta atriði ein-
ungis stóð í vegi fyrir bæn hans, þegar hann árið 1841 sótti um í því konunglega danska kancellíi að fá hjónaband sitt upphafið og leyfi til að innganga nýtt hjónaband. Að ákærði og hafi álitnið sig hafa heimild til að giftast að nýju, eftir að hans fyrra hjónaband þannig var til fulls og alls af konungi upphafið, sannast og af því, að hann sýndi presti þeim, sem gaf hann í hans seinna hjónaband, af-
dráttarlaust öll þar að lútandi skilríki og þar á meðal leyfisbréfið, og framburður hans hefur stöðuglega hnígið að því, að hann eins og þá á stóð meinti sér heimilt að gifta sig að nýju. Rétturinn fær því ei

betur séð, en að ákærði eigi að öðlast fríkenningu frá sóknarans ákærum, þó svo að hann standi kostnað sakarinnar þannig sem síðar verður ákveðið.

Hvað þar næst áhrærir meðákærðu Þórdísi Ebenzardóttur, þá er hún dæmd bæði fyrir óleyfilega giftingu og líka fyrir óhlýðni gegn háyfirvaldsins banni. Hvað hið fyrra atriði snertir, er ekkert það fram komið eða sannað í fari hinnar ákærðu, sem geti bannað henni að giftast meðákærða Guðmundi Ólafssyni, því hvorki hafði hún orðið brotleg með honum né heldur voru aðrir meinbugir á þeim ráðahag, og hún hlýtur þess vegna að fríkennast fyrir sóknarans ákærum í þessu atriði sakarinnar.

Hvað hið annað sakaratriði þar á móti snertir, er það bæði með þeim leiddu vitnum og meðkenningu hinnar ákærðu sannað, að hún, sem með hlutaðeigandi amtmanns úrskurði frá 6. apríl 1844, birtum henni af stefnuvottum þann 27. s. m., var fyrirboðið að hafast við á heimili meðákærða, eigi að síður mestpart frá þeim tíma og til þess hún árinu eftir giftist dvaldi hjá meðákærða og var í brauði hans á Vindhæli, og hún er þannig orðin sek í óhlýðni gegn háyfirvaldsins skipun, í hverju tilliti það ekki fær réttlætt hana, að henni ekki gat skilizt, hvers vegna henni var bannað að dvelja hjá meðákærða, né heldur það, að ekkert hneykslanlegt er upp á hana sannað í sambúð hennar við Guðmund, núverandi mann hennar, því réttinum er óviðkomandi að meta ástæður yfirvaldsúrskurðarins, en í þessu atriði, því nefnilega, að ekkert ósæmilegt eða hneykslanlegt er fram komið í fari hinnar ákærðu, meðan hún þann-

ig hafðist við hjá meðákærða, finnur landsyfirrétturinn þó ástæðu til að láta þessa óhlýðni hennar, fyrir hverja hún áður með þessa réttar dómum frá 30. apríl 1838 og 26. júlí 1841 er dæmd til 10 og 15 vandarhagga refsingar, eins og nú er komið, og með sérdeilis tilliti til gjörvallra sakarinnar kringumstæða og atvika, nú einungis varða fébótum til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, sem eftir efnahag hennar virðist hæfilega ákveðnar til 20 rbd. reiðu silfurs, hvar að auki henni ber að greiða in solidum ásamt meðákærða sakarinnar kostnað, eins og síðar segir.

Þeir meðákærðu svaramenn hafa stöðuglega synjað fyrir, að þeir hafi öðruvísi en sá framlagði svaramanna seðill með sér ber verið svaramenn hinna meðákærðu, en þar eð þeir í seðli þessum afsegja alla ábyrgð af hjónabandinu og engin sönnun er fengin fyrir því, að seðillinn hafi verið annars innihalds en þeir segja, því sjálfur er hann týndur og er því hvergi fram kominn, svo geta þeir ekki heldur álitizt að hafa skuldbundið sig sem svaramenn, og hafa því í þeim eiginlegleika enga ábyrgð á hendi. Þeir hljóta því öldungis að frífinnast fyrir sóknarans ákærum, og sá kostnaður, sem risinn er af málsókninni gegn þeim fyrir undir- og yfirrétti, að greiðast úr opinberum sjóði.

Samkvæmt framan skrifuðu ber því undirréttarins dómi að breyta.

Sakarinnar kostnað fyrir landsyfirréttinum og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns, 6 rbd. til hvors um sig, beri þau ákærðu Guðmundur Ólafsson og Þórdís Ebenezardóttir að helmingi, eins og

þau í sama hlutfalli beri sakarinnar kostnað fyrir undirrétti og borgi þeirra svaramanni þau honum þar ákveðnu laun, hverra upphæð samþykkist.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg og sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærða, Þórdís Ebenezardóttir, á að borga 20 rbd. silfurmyntar til Vindhælishrepps fátækra sjóðs. Guðmundur Ólafsson á Vindhæli, Sigurður Árnason á Höfnum, Þorbergur Þorbergsson á Sæunnarstöðum, Jósef Jóelsson á Spákonufelli og Björn Þorláksson á Þverá eiga fyrir sóknarans ákærum í þessari sök friir að vera.

Kostnað sakarinnar fyrir landsyfirréttnum og þar á meðal laun til sóknarans, candidatus philosophiæ Melsteds, og verjanda, examinatus juris Svenzons, 6 rbd. til hvors um sig, beri þau ákærðu Guðmundur Ólafsson og Þórdís Ebenezardóttir in solidum að helmingi og í sama hlutfalli fyrir undirréttinum, en annar sakarinnar kostnaður fyrir báðum réttum greiðist að öllu leyti úr opinberum sjóði.

Þau dæmdu útlát ber að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 12. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1847: Examinatus juris Svenzon sóknari

gegn

Ingimundi Jónssyni á Helludal í Árnessýslu.

Með eigin játningu og öðrum framkomnum upplýsingum er það í þessari sök, sem skotið er til landsyfirréttarins frá Árnessýslu aukahéraðsrétti, löglega sannað, að ákærði, Ingimundur Jónsson, í seinast liðnum janúarmánuði eitt kvöld eftir dagsetur, en áður en háttað var, hefur stolið úr læstri skemmu í Úthlíð frá bóndanum þar, Þorsteini Þorsteinssyni, tólgarskildi, að vikt $38\frac{1}{2}$ pund og metnum á 6 rd. 40 sk. Þjófnað þennan framdi hann með þeim hætti, að hann reif gat á torfpakið á skemmunni og seildist svo með handlegginn og efra hlut líkamans inn í skemmuloftið og náði svo tólgarskildinum út á milli sperranna og gafhlaðsins.

Þar eð ákærði eftir þessari skýrslu sinni, sem fara verður eftir við úrslit sakarinnar, ekki fór með allan líkamann inn í húsið, hvar þjófnaðurinn skeði, og hann þess vegna að réttarins áliti ekki verður felldur til straffs eftir tilskipun frá 11. apríl 1840 12. gr., hlýtur hann, sem er fæddur 14. október 1808 og ekki er áður dæmdur fyrir nokkurt lagabrot, að dæmast eftir nefndrar tilskipunar fyrstu gr. fyrir einfaldan þjófnað, en hvað upphæð straffsins snertir, virðist, þegar litið er til þeirra herðandi atvika, sem

Þjófnaðinum eru samfara, að ákærða sé hæfilega refsað með 18 mánaða betrunarhússvinnu, sem eftir tilskipun frá 24. janúar 1838 samgildir tvisvar sinn-um 27 vandarhöggum, í hverri refsingu það straff einnig er fólgið, sem ákærði mætti hafa verðskuldað fyrir þá hvinnsku og lausamennsku, sem honum er gefin að sök og hann er ákærður fyrir.

Í tilliti til sakarkostnaðarins, að meðtöldum þeim launum, sem verjanda í héraði eru ákveðin, ber undirréttarins dómur óraskaður að standa. Í laun til sóknara fyrir landsyfirréttinum, examinatus juris Svenzons, borgar ákærði 5 og til verjanda, candidatus philosophiæ P. Melsteds, 4 rbd. í málsfærslulaun.

Það vitnast hér með, að meðferð sakarinnar við undirréttinn og málsfærslan við landsyfirréttinn hef-ur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Ingimundur Jónsson, á að hýðast tvisvar sinnum 27 vandarhöggum og vera undir lögreglustjórnarinnar sérlegri tilsjón 18 mánuði.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Í málsfærslulaun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, examinatus juris Svenzons og candidatus philosophiæ P. Melsteds, borgi ákærði til hins fyrrnefnda fimm, en til hins síðarnefnda fjóra ríkisbankadali reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 25. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 8/1847: Examinatus juris Svenzon
sóknari

g e g n

Niels Þórarinssyni á Hólmahjáleigu í Rangárvalla-
sýslu.

Ákærði, bóndi Niels Þórarinsson á Hólmahjáleigu innan Rangárvallasýslu, er í þessari sök, sem höfðuð er og dæmd við greindrar sýslu aukahéraðsrétt, með eigin játningu og öðrum framkomnum upplýsingum orðinn sannur að því, að hann á næstliðnu sumri hafi tekið til sín og þar næst eignað sér poka með ýmsum munum, virtum á 7 rd. 88 sk. og tilheyrandi bónda Jóni Þorlákssyni á Litluheiði innan Skaftafellssýslu, með þeim hætti, að ákærði, sem kom utan úr Vestmannaeyjum á sama skipi sem pokinn var á, tók pokann, þegar á land kom, og hafði hann heim með sér og duldist þess og, að pokinn væri hjá sér niður kominn, unz hann, þegar fara átti að gera þjófaleit í byggðarlaginu, sagði frá, að hann hefði hirt pokann, enda var hann þá búinn að eyða því úr honum, sem matarkyns var, en hinu var aftur skilað réttum eiganda.

Fyrir þetta misbrot er ákærði dæmdur til að líða þrenna 27 vandarhagga refsingu, líka til að lúka sakarkostnaði og endurgjaldi hins stolna, sem ekki aftur heimtist eigandanum, 3 rd. 48 sk. Og hefur suðuramtið skotið dómi þeim til landsyfirréttarins.

Upplýsingu sakarinnar í héraði finnst ei svo mjög ábótavant, að ei sé óhætt hér á hana fullnaðardóm að leggja.

Hvað áhrærir það straff, sem ákærði, sem langt er yfir sakamanna lögaldur kominn, mætti hafa unnið til með þessum þjófnaði sínum, þá getur landsyfirrætturinn ekki fallið á undirdómarans ákvörðun viðvíkjandi straffsins upphæð, því að vísu er ákærði áður með dómi frá 28. Augusti 1839 dæmdur til 20 vandarhagga refsingar fyrir samkynja yfirsjón og þá, sem hann nú er orðinn sekur í, en hvort tveggja misbrot ákærða er lítið í sjálfu sér, og ber, þegar á allt er lítið, með sér, að hér á heima minimum af því straffi, sem tilskipanin frá 11. apríl 1840 13. gr. (sbr. við tilsk. 14. jan. 1838 4. gr.) tiltekur.

Ákærða virðist þannig hæfilega hegnt með 1 árs betrunarhússvinnu, eða 40 vandarhagga refsingu, og ber undirrættarins dómi í þessu atriði þannig að breyta.

Í tilliti til sakarkostnaðar og þess ídæmda endurgjalds ber undirrættarins dómur þar á móti óraskaður að standa.

Til sóknara hér við réttinn, examinatus juris Svensons, borgar ákærði 5 rbd. og til verjanda, candidatus philosophiæ P. Melsteds, 4 rbd. silfurmyntar.

Rekstur og meðferð málsins í héraði hefur verið víðtalaus, því þó ekkert finnst við sökina gert frá 9. september til 4. nóvember, í næstum 2 mánuði, er ekki ólíklegt, að í hið minnsta nokkuð af þessu tímabili hafi eyðzt við útvegun þingsvitnisins frá Skafta-

fellssýslu. Hér við réttinn hefur sókn og vörn sakarinnar verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Níels Þórarinsson á Hólmahjáleigu, á að hýðast 40 vandarhöggum og vera undir lögreglustjórnarinnar umsjón í eitt ár.

Í sakarkostnaðarins og í þess dæmda endurgjalds tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara fyrir landsyfirréttnum, examinatus juris Svenzon, borgar ákærði 5 rd., en verjanda, candidatus philosophiæ P. Melsted, 4 rd. silfurmyntar.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, þann 25. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1847: Candidatus philosophiæ P. Melsted sóknari

g e g n

Magnúsi Ólafssyni á Berjanesi í Rangárvallasýslu.

Magnús Ólafsson á Berjanesi innan Rangárvallasýslu ákærist undir þessari sök fyrir að hafa á næstliðnu hausti markað undir sitt mark svartfleckkótt lamb í Berjanessrétt, en sem Hannes Pálsson, bóndi á Brók innan greindrar sýslu, eignaði sér strax á eftir og tók til sín sem sína réttu eign, og er ákærði fyrir þetta tiltæki álitinn með þjófsstraffi og dæmd-

ur í tíu vandarhögg og sakarkostnað, og þar á meðal í 3 rbd. salarium til þess honum setta svaramanns fyrir undirréttinum.

Það er nú að vísu sannað og meðkennt af ákærða, að hann hafi umvendað eða breytt markinu á því umrædda lambi á þá leið, að það þar af varð hans fjármark, „hálfur stúfur framan hægra og fjöður aftan og biti framan vinstra“, en það má líka álítast leiddar líkur að því, að markið á lambinu hafi verið í sjálfu sér í nokkurri líkingu við hans, að því leyti fjármark þess manns, sem eignaði sér og tók lambið, er sneitt framan hægra og gagnbitað vinstra, enda hefur ákærði stöðugt borið fram, að hann hefði ætlað lambið sína eign, og hann ætlað einungis að lagfæra á því markið.

En þó það nú mætti álítast sannað, að þetta seinastnefnda mark hefði verið á lambinu, hvað þó ekki er nægilega sannað, að verið hafi, er það atriði þó ekki einhlítt til þess að fella ákærða sem þjóf að því, þar sem sá, sem eignaði sér og tók lambið af ákærða sem sína eign, ekki hefur sannað eignarrétt sinn til lambsins á þann hátt, sem ráð er fyrir gert í D. L. 6—17—8, 9, 10, og kringumstæður sakarinnar gera það líklegt, að hann nú ekki mundi geta komið slíkri sönnun við, svo leiðir þar af, að það ekki getur álítast sannað, að ákærði sé sekur að gefinni sök, og hlýtur hann því að njóta frikenningar fyrir sóknarans ákærum í þessari sök, og kostnaður hennar að borgast úr opinberum sjóði, og þar á meðal laun til svaramanns við undirréttinn, sem virðast hæfilega metin

til 2 rbd., en hér fyrir réttinum bæði til sóknara og svaramanns, 4 rbd. til hvors fyrir sig.

Meðferð málsins og rekstur í héraði hefur verið þannig, að ekki er næg ástæða til að láta undirdóm-arann hafa þar af ábyrgð, en hér við réttinn hefur sókn og vörn sakarinnar verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Magnús Ólafsson, á fyrir sóknarans ákær-um í þessari sök frí að vera. Kostnaður sakarinnar fyrir undir- og yfirrétti, og þar á meðal laun til svara-manns í héraði, hreppstjóra E. Þorbjarnarsonar, 2 rbd., og sóknara og svaramanns hér við réttinn, cand. philos. P. Melsteds og examinatus juris Svenzons, 4 rbd. til hvors um sig, borgist úr opinberum sjóði.
Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, 31. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1847: Prestur Sigurður Thórarensen á Hraungerði

gegn

bóndanum Nikulási Sveinssyni á Litlagerði innan Rangárvallasýslu og sýslumanni Magnúsi Stephen-sen.

Mál það, sem appellantinn, prestur Sigurður Thór-arensen á Hraungerði innan Árnessýslu, hér hefur lagt undir landsyfirréttarins álit og dóm, er þannig

vaxið og undir komið, að þá velnefndur prestur árið 1827 hafði byggt jörðina Stórólfshvol með þarverandi kirkju og nokkrum kirkjunni tilheyrandi hjáleigum var orðinn þess vísari, að búið var að selja tvær kirkjujarðir, sem áður höfðu tilheyrt kirkjunni á Stórólfshvoli, gerir hann fyrirspurn í kancellíinu um það, hvort slík sala hefði verið lögmæt, og þegar þetta stjórnarráð í bréfi frá 17. desember 1833 (sbr. annað kancellíbréf frá 7. maí 1836) hafði gefið þann úrskurð, að salan með þeim hætti, sem hún var orðin, hefði verið ólögmæt, og að presturinn sem eigandi Stórólfshvolskirkju væri skyldur til og bær um að innleysa þessar jarðir kirkjunnar vegna, fer hann og semur meðal annars við eiganda hjáleigunnar Litlagerði, sem var ein af þeim seldu hjáleigum og hvar innstefndi nú býr, Þorstein Hreinsson, þann 17. desember 1834 þannig, að nefndur Þorsteinn afsalar frá sér og sínum erfingjum hjáleiguna Litlagerði og afhendir hana kirkjunnar eiganda, appellantinum, til allra eignarnota og umráða, honum og hans erfingjum, móti því, að presturinn skyldi gjalda Þorsteini eða hans erfingjum 30 álnir í landskuld, helming í fríðu og helming í peningum, og 20 pund smjörs í leigur árlega, en ef út af brygði, afsala honum eða erfingjum móti greindri afgift áþekktum jarðarparti, eftir sem hlutaðeigendum kæmi saman um.

Þegar þetta var um garð gengið og þannig samið, byggir appellantinn nokkru síðar eða vorið 1841 innstefnda, Nikulási Sveinssyni, jörðina Litlagerði, og fór innstefndi að jörðinni sama vor, og þó hann ekki tæki við byggingarbréfi hjá appellantinum fyrir jörð-

inni, má það þó eftir málsfærslunni álitast sannað, að afgjaldið hafi verið 60 álna landskuld og 2 fjórðungar smjörs í leigur, sem og að innstefndi hafi goldið þennan leigumála þau árin, sem Þorsteinn Hreins-son lifði eftir það innstefndi fór að jörðinni. En þegar Þorsteinn var dáinn árið 1844, skiptist meðal annars jörðin Litlagerði erfingjum hans í arf, sem aftur seldu það, ásamt Stóragerði, appellantinum fyrir 350 rbd. reiðu silfurs með afsalsbréfi, sem dagsett er 28. nóvember 1845. Fylgdi þar og með það skilyrði, að ábúendur jarðanna, hvar af innstefndi er ábúandi Litlagerðis, mættu búa þar svo lengi sem þeir vildu, fyrir þann leigumála, sem ákveðinn hafði verið í byggingarbréfi seljanda frá 20. maí 1845, nefnilega 30 álna landskuld og 2 fjórðunga smjörs í leigur, og tók appellantinn við þessu kaupbréfi fyrir eigninni eftir að hann lokið hafði andvirðinu. En þar sem ábúandi Litlagerðis, sá innstefndi, ekki borgaði fyrir fardagaárið 1844 það afgjald, sem hann þangað til má álitast að hafa goldið appellantinum, nefnilega 60 álna landskuld og 2 fjórðunga smjörs í leigur, kallar appellantinn innstefnda fyrir sáttanefnd þann 23. september 1845 fyrir það, sem honum þótti eftir standa af afgjaldinu, eftir því, sem hann kvað, gjaldast ætti, og jafnframt í því skyni, að hann (innstefndi) skyldi undirskrifa byggingarbréf það; sem hann ætli að leggja fram í sáttanefndinni, eða að öðrum kosti fara af jörðinni. En þar sætt ekki varð á komið, byggir appellantinn innstefnda út af jörðinni 4. desember 1845. Og þegar hann ekki veik í burtu, kallar appellantinn innstefnda aftur fyrir

sáttanefnd 9. ágúst 1846, og þar hér ekki heldur gekk saman með málsþörtunum, leggur appellantinn málið undir lögsókn og dóm, sem féll þann 23. nóvember 1846 þannig, að innstefndi var frikenndur fyrir sóknarans ákærum, og málskostnaður látinn falla niður.

Eftir þeim þannig tilgreindu atriðum þessa máls, virðist það einsætt, að úrslit þess hljóti að vera komið undir því, hvort skjalið af 17. desember 1834, með hverju Þorsteinn Hreinsson, þáverandi eigandi Litlagerðis, eftirlætur appellantinum greinda jörð, geti, eins og þessi fer fram á, álitizt að vera eignar- og afsalsbréf fyrir jörðinni honum (appellantinum) til handa, eða, eins og innstefndi uppástendur, einungis heimili appellantinum umráðarétt yfir jörðinni, en að eignarrétturinn hafi eins eftir sem áður verið hjá Þorsteini Hreinssyni. Til þess að geta skor- ið úr þessu spursmáli, er það nauðsynlegt að yfirvega skjal þetta nokkuð nákvæmar.

Þegar skjalið er lesið í sínu samanhengi og skoðað, eins og það kemur fyrir, virðist það ekki geta verið nokkrum vafa undirorpið, að skjalið ekki geti álitizt að vera eignarafsalsbréf, því hvorki er þar tilgreind nokkur verðhæð fyrir jörðina eða nokkur afgreiðsla sett í hennar stað eða $\frac{1}{2}\%$ skattur þar af goldinn, þegar skjalið var þinglesið, né heldur er það að nokkru leyti í því formi, sem afsalsbréf eiga og eru vön að vera, enda nefnist skjalið aðeins *samningur* (kontrakt), hvar af það virðist auðsætt, að það sé kaupasamningur, hver og seinna fullgerðist milli appellantsins og erfingja Þorsteins heitins Hreinssonar. Að sönnu stendur í skjalinu, að Þor-

steinn Hreinsson afsali frá sér og sínum erfingjum jörðina Litlagerði og afhendi hana Stórólfs-hvolskirkju eiganda, appellatinum, frá þeim degi til allra eignarnota og umráða fyrir 30 álna landskuld og 2 fjórðunga smjörs í leigur árlega, hverja afgreiðslu appellantinn undirgengst að borga, samt, ef út af því bregði, að afsala Þorsteini áþekktum jarðarparti eftir samkomulagi. En í þessum orðum innibínt ekki nauðsynlega afsölun eignarréttarins eða meira en innstefndi uppástendur. Miklu fremur virðist allt að lúta að því, að hér sé einungis samið um umráð og væntanlega eignarafsölun jarðarinnar, þannig að umráð öll frá þeim degi skyldu hverfa undir appellantinn, en sjálfur eignarrétturinn að sinni vera hjá Þorsteini.

Að þessu hnígur að atriði beinlínis, að appellantinn undirgengst að borga Þorsteini landskuld, eins og áður, og það, að hann lofar honum, að ef hann ekki standi í skilum, að láta hann þá fá annan áþekktan jarðarpart eftir samkomulagi, því ef skjalið var afsalsbréf, og eignarrétturinn genginn frá Þorsteini yfir til appellantsins, þá átti þessi ákvörðun ekki við. En þó nú þetta álit þrátt fyrir það, sem nú er talið, kynni virðast vafasamt, þá hverfur þó í þessu til-liti allur efi, þegar það aðgætist, að appellantinn, þegar búið var að leggja jörðina Litlagerði sem rétta eign Þorsteins Hreinssonar erfingjum hans út í arf, ekki einungis lætur þessi skipti óáfrýjuð, bæði fyrri og nú, heldur og kaupir af erfingjunum jörðina og fær hjá þeim reglulegt afsalsbréf, því með því að viðurkenna þannig eignarrétt Þorsteins yfir jörðinni

(og þetta hefur hann gert, er hann hefur látið skiptin á búi Þorsteins, hvar eignarréttur þessa yfir Litlagerði er beinlínis antekinn, óáfrýjuð), viðurkennir hann jafnframt, að skjalið frá 17. desember 1834 ekki sé afsalsbréf, heldur, eins og innstefndi fer fram, einungis kaupa- og umráðasamningur af hendi eigandans Þorsteins til appellantsins yfir jörðinni Litlagerði. En þegar svo er komið heimild appellantsins yfir jörðinni Litlagerði, þangað til hann fékk afsalsbréfið frá 28. nóvember 1845, leiðir þar af, að þó það mætti álítast sannað, að innstefndi hefði galdið það afgjald af jörðinni, sem appellantinn uppástendur þau árin, sem hann bjó á jörðinni undir umráðum appellantsins, áður en Þorsteinn dó og skipti fóru fram á búi hans, flýtur ekki þar af nokkur skylda fyrir hann að borga afgjaldið með sömu upphæð eftirleiðis eða öðruvísi en byggingarbréf það, sem hann fékk, þegar Þorsteinn var dáinn, hjá réttum eigendum jarðarinnar, með sér ber, því appellantinn hefur keypt jörðina með því skilyrði, að ábúandi hennar, innstefndi, skyldi mega búa þar með þeim í byggingarbréfi seljanda ákveðnu skilmálum, sem appellantinn nú ekki getur skorast undan að halda, og þar borgun er greidd fyrir þau árin, sem síðan eru liðin, er annað hvort er borgað eða framboðið samkvæmt uppáhljóðan byggingarbréfsins frá 20. maí 1845, svo verður ekki sagt, að innstefndi hafi í nokkru vanhaldið leiguliðaskyldur sínar við appellantinn, eða að appellantinn hafi haft ástæðu til að lögsækja hann.

Innstefndi hlýtur því, eins og undirdómarinn hef-

ur ákvarðað, að verða öldungis frí fyrir appellantsins ákærum, og þessi fær eftir málavöxtum ekki komizt hjá því að borga innstefnda málsins kostnað fyrir yfirréttinum með þeirri upphæð, sem síðar verður ákveðin, hvar á móti landsyfirrætturinn finnur með undirdómaranum ástæðu til að láta málskostnaðinn falla niður fyrir undirrættinum.

Hvað því næst undirdómarans aðgerðir í þessu máli snertir, hefur appellantinn fundið þær svo frá-leitar réttu lagi, að hann hefur stefnt undirdómaranum til að standa til rétta í þeirra tilliti. Að því leyti þetta uppástand hans styðst við og er byggt á skiptagerðunum í búi Þorsteins Hreinssonar, er landsyfirrættinum óviðkomandi að meta ástæður appellantsins, þar sem þessi skipti standa sem óáfrýjuð í fullu gildi, en þar undirdómarinn hefur farið og hlaut að fara í þessu máli eftir því, sem við téð skipti á búi Þorsteins var orðið rétt á milli partanna áhrærandi jörðina Litlagerði, og appellantinn hefur viðurkennt fyrir sitt leyti lögmæti skiptagerðanna, en aðgerðir undirdómarans í þessu máli eru samhliða því, er af skiptunum leiddi viðvíkjandi skyldum innstefnda og ábúðarrétti hans á jörðinni Litlagerði, svo flýtur aftur þar af, að appellantinn má álítast ófyrirsynju að hafa stefnt undirdómaranum til að standa til rétta fyrir aðgerðir sínar. Og fyrst svo er, fær hann ekki komizt hjá að borga honum hæfilega kost og tæripeninga samkvæmt N. L. 1—6—11 og það með þeirri upphæð, nefnilega 30 rbd. reiðu silfurs, sem af undirdómarans málsfærslumanni er uppástaðið, þar eð þessari upphæð er ekki með einu orði mótmælt frá

appellantsins hálfu. Þar á móti virðist ekki næg ástæða til að sekta appellantinn fyrir þau af honum um undirdómarann viðhöfðu og tilgreindu ósæmilegu svigurmæli, þó verjandi hafi farið því fram, en að öðru leyti verður ekki komizt hjá því að taka hans uppástand til greina um það, að þessi ósæmilegu svigurmæli verði af landsyfirréttnum dæmd að eiga sem ósögð að vera.

Hvað sekt fyrir óþarfa þrætu til hins íslenska jústitskassa, sem einnig er uppástaðin, snertir, finnst ekki öldungis næg ástæða til að dæma appellantinn til að borga hana.

Kostnað málsins fyrir landsyfirréttnum hlýtur appellantinn eftir þessum málalyktum að borga innstefnda, og finnst hann með hliðsjón af uppástandi innstefnda, gegn hverju engin mótmæli eru fram komin, hæfilega metinn til 30 rbd. reiðu silfurs.

Því dæmist rétt að vera :

Nikulás Sveinsson á Litlagerði á fyrir appellantsins ákærum í þessu máli frí að vera.

Kostnað málsins borgi appellantinn innstefnda fyrir landsyfirréttnum með 30 rbd. reiðu silfurs, en kostnaður málsins fyrir undirréttnum falli niður.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Árið 1847, 13. september

d ó m u r

í málinu nr. 10/1847: Kammerráð, sýslumaður P. Melsted sem skipaður sækjandi vegna prestsins að Stað í Grindavík

gegn

sjálfseignarbónda Jóni Sæmundssyni á Húsatóttum.

Mál það, sem hér ræðir um, var í héraði risið út af því, að beneficiarius til Staðar í Grindavík, presturinn sira Geir Bachmann, fyrimunaði innstefnda, sjálfseignarbónda Jóni Sæmundssyni á Húsatóttum, að nota rekaftak á Staðarkirkju landi á svokölluðum Fílalegum, Sölvabásum og Hróbásum eða Hróbásmölum, sem hann sem eigandi að jörðinni Húsatóttum þóttist eiga rétt til og hafa notið að undanfögnu, en sem appellantinn telur eign Staðarkirkju, og er undirréttarins dómi í málinu, sem dæmir innstefnda hálfan trjáviðarreka (að vogrekum undanskildum) á Háleyjum og Sölvabásum, eftir fenginni uppreisn skotið til þessa réttar úrlausnar eftir háyfirvaldsins ráðstöfun.

Fyrirfram er þess að geta, að appellantinn hefur uppástaðið dóm undirréttarins í málinu dæmdan ómerkan, af því undirdómarinn ekki hafi samkvæmt fyrimælum N. L. 1—7—1 tekið meðdómsmenn, en hér við er fyrst athugandi, að báðir hlutaðeigandi málspartar hafa verið því samþykkir, að málið væri dæmt án meðdómsmanna, og þar næst og einkanlega, að appellantinn ekki hefur stefnt dóminum til ómerk-

ingar, heldur einungis, að honum yrði breytt Staðarprestakalli til hagnaðar.

Eins og því dómarrinn, sem ekki hefur mætt eða mæta látið, hafði ástæðu til að halda, að appellantinn ekki hefði neitt verulegt gegn málsins formlegu meðferð fram að færa, þannig getur appellantinn heldur ekki eftir svofellda stefnu fengið dómsgerning þann nú dæmdan ómerkan, sem hann eftir stefnunnar eigin innihaldi má álítast að hafa áfrýjað í allt öðru augnamiði, og því getur þetta uppástand appellantsins ekki komið til greina.

Hvað því næst áhrærir þá af innstefnda útteknu gagnstefnu viðvíkjandi breytingu undirréttardómsins með tilliti til rekaplázins Hróabása, hefur appellantinn mótmælt henni, af því hún einungis er birt fyrir hans fullmektugum, sem eftir stiftamtsins autorisation átti einungis að taka við skjölunum og biðja um frest í málinu, þegar það var tekið fyrir þann 16. f. m. og innstefndi kom fram með tilsvár sitt í því. Rétturinn fær af þeirri tilgreindu ástæðu ekki betur séð en að þessi appellantsins krafa hljóti að takast til greina, þar sem hann, eins og skjalið nr. 10 ber með sér, hefur einskorðað fullmaktina einmitt við þau tvö atriði, að taka við skjölunum í réttinum og senda þau til sín og biðja um frest í málinu, því þar af leiðir, að hann ekki getur álitizt að hafa gefið umboðsmanni sínum annan eða meiri rétt en hann útprykkilega hefur tiltekið, og þar með útilykst þá heimild umboðsmannsins til að taka við gegnstefnunni með gildri réttarverkun.

Þegar nú sjálft málið kemur til yfirvegunar, bygg-

ir appellantinn kröfu sína á því, að rekinn quæstionis, sem liggur fyrir Staðarkirkju landi, hafi með umsteypingu Viðeyjarklausturs, þegar það með eignum sínum við siðaskiptin kom undir konung, komið undir Staðarkirkju, eins og nefnd kirkja hafi eignazt Viðeyjarklausturs reka á Húsatóttu landi, að sú vitnaleiðsla, sem fram sé farin, hafi á engan hátt sannað eða helgað Húsatóttum rekann quæstionis, og að innstefndi ekki heldur hafi nokkur heimildarskjöl fyrir rekanum, því af þeim framlögðu skjölum geti ekki komið til greina nema þeir autoriseruðu máldagar, og þeir eignu Viðeyjarklaustri aðeins „allan viðreka undir bergi út frá Stað og hálfan viðreka í Háleyjarhöfn“, alltsvo engan reka undir Staðarbergi, eða frá Garðbjargsenda og út að Sölvabásunum, en Sölvabása rekinn sá undan þeginn, en þar á móti eignu máldaginn klaustrinu hálfan viðreka í Háleyjarhöfn. Nú sé um rekann fyrir Staðarbergi engin þræta, en að í réttargerðunum sé ekki fram komin nein gild röksemd fyrir því, að hinn seinastnefndi reki sé undir Húsatóttir. Enginn af þeim vitnisburðum, sem undirdómarinn byggir á, tileinki Húsatóttum rekann fyrir Háleyjum, og þar Viðeyjarklaustur hafi ekki upp í margar aldir notað þennan reka, sé eftir Jónsbók Rekabálki 1. kap. præsumption fyrir því, að rekinn sem liggjandi fyrir Staðarlandi sé horfinn undir Staðarkirkju. Því, ætti hann nú að tilheyra Húsatóttum, yrði eigandi jarðar þessarar að færa fyrir þeim rétti fullt lagabevís, þar rekaítakið liggi á annarrar jarðar landi, og þetta hafi hann ekki gert, og þar af hljóti að leiða, að Húsatóttu eigandi hvorki

geti átt neitt tilkall til rekans í Háleyjum eða Sölva-
básun.

Innstefndi hefur þar á móti borið fyrir, að þar reki sá, sem áður fylgdi Húsatóttum, meðan þessi jörð tilheyrði Viðeyjarklaustri, ekki hafi verið undan skilinn við söluna á jörðinni, eins og upplýst er, að átt hafi sér stað með önnur ítök Viðeyjarklausturs, þegar heimajörð þessi sjálf var seld, en hún verið seld með öllum hennar ítökum og réttindum, leiði þar af, að rekinn quæstionis, þar sem rekinn hvorki hafi verið seldur sér eður seldur í leigu eða afhentur öðrum til eignar upp frá því klaustrið var af tekið, hljóti að hafa fylgt með í kaupi eða sölu jarðarinnar, að hlutaðeigendur aldrei hafi fyrirmunað Húsatótta eigendum að nota rekann quæstionis, hvorki biskupar í Skálholti né presturinn í Grindavík, fyrr en appellantinn hafi byrjað á því, en ekki sé að marki hafandi það, sem biskupa og prófaste skoðanir segi um þetta atriði. Svo skírskotar hann og til þeirrar vitnaleiðslu, sem gengin er fyrir héraðsréttinum, sem sanni það sama sem þeir gömlu (frá árunum 1601, 1603 og 1607) framlögðu vitnisburðir innihaldi, nefnilega að þeir umbrættu rekar hafi nú einninn upp í 50 ár verið átölulaust brúkaðir og notaðir af eigendum Húsatótta fram á þennan dag, og loks skírskotar hann til máldaganna fyrir kirkjunni á Stað og fyrir Viðeyjarklausturseignum í þessu tilliti.

Þegar nú hvorutveggja ástæður eru bornar saman innbyrðis, þykir mega fullyrða, að frá appellantsins hálfu ekki séu fram komin nein áreiðanleg heimildarskjöl fyrir rekanum quæstionis, sem að nokkru leyti

eftir játun appellantsins og að nokkru eftir framkomnum sönnunum var orðin annarleg eign, nema hvað appellantinn hefur sín megin þá ástæðu, að rekarnir liggi á Staðarkirkju landi, en það er í annan stað aftur víst og sannast af máldögnum, sem fram eru lagðir, að Viðeyjarklaustur átti með Húsatóttum viðarreka hálfan fyrir Háleyjum, og vitnisburðirnir frá 1601—1603 innihalda ástæðu fyrir, að Húsatóttir brúkuðu þá rekann fyrir Háleyjum og Sölvabásum. Það er því einkum *brúkunin*, sem eftir verður farið, og sem hlýtur að taka af þann efa, sem millum partanna sumpart er talinn á tilkalli Viðeyjarklausturs og Húsatótta til rekans eftir orðaskipun heimildarskjalanna um brúkun hans, og er hún (brúkunin) eftir þeim framkomnu vitnisburðum í málinu farin fram af eigendum Húsatótta átölu-laust nú í langan tíma, að vísu meir en í 50 ár. Og með því styrkist það til hlítar, sem innstefndi uppástendur, að klausturrekinn quæstionis hafi gengið yfir til eigenda Húsatótta, en ekki horfið undir Staðarkirkju, því það virðist einsætt, að þar sem ekki eru heimildarskjöl, verði brúkunin að ráða, þegar skera skal úr því, hverjum sú eign, sem er umtalsefni, með réttu tilheyri. Og þetta álit hefur líka undirdómarinn aðhyllt, hvað rekaréttinn á Háleyjum og Sölvabásum snertir.

Eftir framanskriðuðu fær rétturinn því ekki betur séð, en að undirréttarins dómur sé á góðum rökum byggður, og ber hann því að öllu leyti að staðfesta.

Málskostnaður fyrir báðum réttum finnst eiga að falla niður.

Þeim skipaða málsfærslumanni bera 8 rbd. í málsfærslulaun. Að því leyti málið er gjafsóknarmál, hefur málsfærslan verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Þeirri í máli þessu útteknu gagnáfrýjunarstefnu frávísað.

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Þeim skipaða málsfærslumanni, kammerráði, sýslumanni Melsted, bera 8 ríkisbankadalir í málsfærslulaun, sem greiðist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1847, 13. september

d ó m u r

í málinu nr. 11/1847: Ekkja dannebrogsmanns Eiríks Sveinssonar á Ási og börn þeirra, presturinn sira Jón Eiríksson, Vigfús bóndi Eiríksson, Stefán vinnumaður Eiríksson, og Sigurður bóndi Einarsson sem ektamaður Önnu Kristínar Eiríksdóttur

gegn

erfingjum fyrri konu nefnds dannebrogsmanns, Kristínar Einarsdóttur, og skiptaráðandanum Magnúsi sýslumanni Stephensen.

Í máli þessu áfrýjar ekkja dannebrogsmanns Eiríks Sveinssonar á Ási og börn þeirra, sem öll eru

myndug, skiptaréttarúrskurði sýslumannsins í Rang-
árvallasýslu í dánarbúi nefnds dannebrogsmanns og
skiptum þeim á því, sem um leið eru farin fram þann
3. ágúst 1846 á þá leið, að erfingjum fyrri konu hins
andaða samkvæmt Laganna 5—2—69 er skiptur
þriðjungur búsins, og heimta áfrýjendur í málssókn-
arskjali frá 2. f. m., að skiptaúrskurðurinn fellist úr
gildi, að skiptaráðandinn skyldist til að fá þeim bú-
ið í hendur með sömu ummerkjum og ástandi sem
það var í, er það var tekið til meðferðar af skipta-
réttinum eftir kröfu hinna innstefndu, og til að
borga sækjendum málskostnaðinn með 47 rbd. 94 sk.

Aftur á móti hafa þeir innstefndu, sem eftir stefn-
unni eru 20 að tölu, auk skiptaráðandans, fyrst og
fremst heimtað málinu vísað frá og skiptaráðandan-
um dæmda í kost og tæripeninga 15 rbd., eða þá í
annan stað, að úrskurður skiptaráðandans standi
óraskaður, þó þannig, að erfingjum Kristínar heit-
innar Einarsdóttur dæmist lagarenta af þeim þriðj-
ungi búsins, sem þeim er skiptur, frá uppskriftar-
degi þess, svo og að öllum þeim innstefndu þá líka
dæmist 30 rbd. í málskostnað.

Að því leyti sem hinir innstefndu byggja frávís-
unarkröfu þeirra á því, að þeim eigi sé stefnt til að
þola landsyfirréttarins dóm, þann er ógildi þann
áfrýjaða úrskurð og skiptin, sem á honum eru byggð,
þá verður eigi betur séð, en að stefnan, þó ekki sé
hún samin á sem reglulegastan hátt, að þessu leyti
hafi fullan áfrýjunarkraft, þar eð það er tekið fram
í henni, að hverju leyti skiptaúrskurðurinn ekki geðj-
ist stefnendum, hvers þeir ætli svo að krefjast til

breytingar honum, og að þeir eigi að þola dóm landsyfirréttarins í þessu máli, og getur þá ekki verið efi á, í hverju skyni, jafnvel þó skiptaréttarúrskurðurinn eigi sé tekinn upp orð fyrir orð, eins og vandi er til, í stefnunni, heldur einungis þau atriði úr honum og skiptagerningnum, sem eru umtalsefni í málinu.

Þar eð sá meðal hinna innstefndu, sem hefur tekið málstað þeirra við landsyfirrétttinn, bæði við stiftamtið hefur mælt til að mega það fyrir hönd þeirra án undantekningar, og hann líka hefur lagt fram ótakmarkaða fullmakt til þess frá þeim af samörfum sínum, sem mótmælalaust mætti fyrir þeirra hönd við skiptaréttinn, þykir eigi heldur, að ástæða sé fyrir frávísun málsins, sem er dregin af því, að ekki sé sönnun fyrir, að stefnan sé birt á löglegan hátt eða af þeim réttu stefnuvottum, sé takandi til greina.

Í aðalefni málsins er sá áfrýjaði skiptaúrskurður og gerningur byggður á innbyrðis arfleiðslubrési hjónanna dannebrogsmanns Eiríks Sveinssonar og fyrri konu hans, Kristínar Eiríksdóttur (svo), sem andaðist þann 8. október 1800 barnlaus á 51. aldursári. Frumrit af arfleiðslubrési þessu hefur að vísu ekki komið fram undir málinu, en í skiptaréttinn er lögð afskrift af því, tekin eftir defect lögþingis afsalsbréfa og veðmálabók.

Af afskriftinni verður ekki séð, hvenær arfleiðslubrésið er samið, en bæði segir í hinni konunglegu staðfestingu þess, sem einnig er afskrifuð af sömu bók frá 4. nóv. 1796, að það sé dagsett 12. júlí sama ár, og líka kemur þetta heim við þá dönsku þýðingu af því, sem fengin er eftir á, meðan á skiptunum stóð,

ásamt staðfestingunni sjálfri, hjá hinu konunglega danska kancellíi, en að öðru leyti er því eigi móti mælt, að arfleiðslubrésið í hinni íslenzku afskrift sé hið sama sem þýtt var í hinu danska eftirriti arfleiðslubrefsins, er nú var getið, eða þá farið fram á, að það sé fært rangt inn í afsalsbókina, að því leyti sem lesa má í henni, hvers vegna það íslenzka eftirrit af arfleiðslubræfinu, sem þannig er komið fram, hér hlýtur að leggjast til grundvallar, þar eð ekkert eftir þessum kringumstæðum verður af því dregið, eins og sækjendur ætla, að skiptaráðandi og hlutaðeigendur álíta nauðsynlegt að fá eftirrit úr kancellíinu af arfleiðslubræfinu, það er tæki af allan efa í þessu efni.

Með því nú arfleiðslubréf þetta hvergi gerir ráð fyrir því, að það, sem lengst lifir hjónanna, giftist aftur og afli barna, heldur yfir höfuð tekur svo til orða: „en að báðum okkur burtkölluðum frá þessum heimi, skal það, sem óeytt, skuldlaust eftir verður, skiptast millum beggja þá lifandi næstu erfingja eftir lögum“. Og þar eð hjónin einungis áskilja hvort öðru, „að það eftirlifandi taki að sér það heila bú og fémuni til halds og trausts, brúkunar ávaxta og alls ágóða alla sína lífstíð“, svo virðist tilgangur þeirra engan veginn hafi verið sá, að útiloka hvort annars erfingja frá arftöku eftir sig, heldur miklu fremur eftir vanalegri þýðingu orðanna „til halds og trausts“ í sambandi við orðin „sína lífstíð“ að láta það, sem lengur lifði, njóta búsins til dánardægurs, og að slá skiptunum á frest, þangað til þau bæði væru önduð,

og mátti sjálfsagt fá eins fullgilda staðfestingu konungs fyrir þvílíkri testamentisgerð eins og þó til þess hefði verið ætlað af þeim, að það, er lengur lifði, fengi fullkominn eignarrétt yfir búinu, að útilokuðum erfðarétti útarfa þess, er fyrr deyði, og gat það út af fyrir sig ekki orðið rétti þessum til fyrirstöðu, að sá, er lengur lifði, aflaði búinu, ef það ekki var haft í skilyrði af hjónunum, en þvílíkt skilyrði vantar alveg í testamentisgerðina, og getur engan veginn sækjendum í hag innibundizt í þeim orðum: „Og verði okkur ekki framvegis barna auðið, sem okkur eftir lifi“, er þau eftir skipun þeirra hljóta að hafa tillit til beggja hjónanna sjálfra innbyrðis, og eigi til annars hvors. Og verða orðin í staðfestingunni: „saafremt fornævnte Erik Svendsen og Hustru sig ingen Livsarvinger paa nogen af Siderne efterlader“ að skiljast þessu samkvæmt, er þau annars ekki gætu komið heim við þá ákvörðun í testamentinu, að búinu að báðum hjónunum dánunum skyldi skipta millum beggja þá lifandi næstu erfingja eftir lögum, sem hlýtur að taka af allan efa um vilja hjónanna eftir testamentisgerðinni sjálfri.

Eftir þessum málavöxtum og þar eð skiptaréttarúrskurðinum, að því leyti hann synjar þeim innstefndu um rentu af þeim þriðjungi, sem kom til skipta á millum þeirra, ekki er áfrýjað af þeirra hálfu, verða þær málalyktir hér við réttinn, að hann í alla staði standi óráskaður. Kostnaður málsins við yfirréttinn virðist eftir kringumstæðunum réttilega eiga að falla niður millum partanna, þó þannig, að

skiptaráðandanum, sem stefnt er til útláta, dæmist kostur og tæripeningar af sækjendunum, sem hæfi-lega þykja ákveðin með 10 rbd.

Því dæmist rétt að vera :

Sá áfrýjaði skiptaréttarúrskurður á óraskaður að standa.

Í kost og tæripeninga greiði sækjendurnir skiptaráðandanum, sýslumanni M. Stephensen, 10 rbd. — tíu ríkisbankadali — silfurmyntar innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum. Að öðru leyti á málskostnaður að falla niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1847, 6. desember

d ó m u r

í málinu nr. 12/1847: Fullmektugur Jón Guðmundsson skipaður sóknari

gegn

vinnumanni Gísla Jónssyni, Guðmundi Bjarnasyni og Sveini Þórðarsyni í Skagafjarðarsýslu.

Með eigin játningu og öðrum fram komnum gögnum er það ljóslega sannað, að vinnumaður á Fjalli innan Skagafjarðarsýslu, Gísli Jónsson, og vinnu-menn á Felli, Guðmundur Bjarnason og Sveinn Þórðarson, hafa aðfaranóttina til þess 22. marz þessa árs eftir háttatíma stolið 100 specíum frá prestinum síra Jóni Hallssyni á Felli, húsbónda beggja þeirra síðar-

nefndu, með því móti, að þeir tveir fyrrnefndu eftir að þeir ákærðu, til hvattir af Sveini Þórðarsyni, allir saman höfðu talað sig saman um stund og stað, skáru með torfljá gat á þekjuna á stofunni á Felli, fóru svo inn um gatið inn á stofuloftið og annar þeirra, Gísli, niður í stofuna, hvar hann með lykli, sem hann fann þar fyrir sér, lauk upp læstu skattoli, sem stóð í stofunni, og tók þar greinda peninga, læsti svo aftur skattolinu og fór, ásamt Guðmundi Bjarnasyni, út aftur sömu leið, en Sveinn Þórðarson lá, meðan þetta fór fram, inni í rúmi sínu í baðstofunni á Felli vakandi til þess að hann, ef vart yrði við nokkurn umgang fólksins, gæti varað félaga sína við, og þeir svo komizt undan. Það er enn fremur sannað og meðkennt, að þeir tveir fyrrnefndu ákærðu, Gísli og Guðmundur, hafi nóttina milli þess 17. og 18. janúar þessa árs eftir að fólk var háttað gert sig seka í húsbrotspjófnaði úr læstri skemmu, sem Guðmundur Bjarnason sprengdi upp með járnreku á bænum Skála, og stolið þaðan ýmsum munum, sem metnir voru á 5 rbd. 22 sk. silfurmyntar.

Fyrir þennan misverknað eru þeir ákærðu, sem allir eru komnir yfir sakamanna lögaldur, dæmdir við Skagafjarðarsýslu aukahéraðsrétt þann 30. september þessa árs hvor um sig í 8 ára rasphússvinnu, samt til að borga allan sakarinnar kostnað in solidum, og hafa þeir allir skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Af þeim tilgreindu atvikum þessarar sakar er það ljóst, að þeir ákærðu eru, eins og undirdómarinn líka hefur álitnið, orðnir sekir í innbrotspjófnaði, og eins

er misbrot þeirra réttilega af honum heimfært undir 12. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840, hennar annan kafla. En þar á móti getur landsyfirrætturinn ei betur séð en að straffið sé ákveðið með meiri upphæð en tilverknaði þeirra samsvari, þegar lítið er til þeirra fúsu meðkenningar, undanfarinnar góðu breytni, unga aldurs og laklegu uppfraðingar. Svo virðist ekki betur en að Sveinn Þórðarson ekki sé jafn sekur þeim Gísla og Guðmundi, því auk þess að hann ekki átti neinn þátt í þjófnaði þeirra á Skála, sem þeir voru einir um og genginn var á undan, þannig vottar hluttekta hans í þjófnaðinum á Felli nokkuð minni ósvífni en hinna, er unnu verkið sjálf, eins og líka löggjöfin ætlast til, að slík hluttaka geti stundum sætt minna straffi en að standa að sjálfu misverkinu, þó á hinn bóginn það atriði mæli á móti honum, að hann er betur upplýstur en hinir og þannig hefur ljósari hugmynd um skyldur sínar, eins og líka það, að hann er 10 árum eldri og kom fyrir fram upp með og hvatti hina til að framkvæma þjófnaðinn á Felli, og það frá húsbónda sínum.

Þegar nú á að meta það straff, sem þeim ákærðu réttilega ber fyrir misverknað þeirra, virðist það, hvað Guðmund Bjarnason og Gísli Jónsson snertir, hæfilega ákveðið til 7 ára opinbers erfiðis fyrir hvorn þeirra, sem, hvað Guðmund áhrærir, þykir hæfilegast, að hann út standi í Kaupmannahafnar festingu, en Gísli þar á móti, með tilliti til plakats frá 27. febr. 1827 og 82. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840, í Kaupmannahafnar tukthúsi. En í Sveins Þórðarsonar tilliti finnst straffið hæfilega metið til 6 ára festingar-

erfiðis, og er undirréttarins dómi þannig í straffsins tilliti að breyta, en hvað kostnað og það ídæmda endurgjald snertir að staðfesta.

Sakarinnar kostnað fyrir landsyfirréttnum ber þeim ákærðu að standa in solidum, og þar á meðal til sóknara fyrir landsyfirréttnum 6 rbd., en til svaramanns 5 rbd. silfurmyntar.

Hvað meðferð og rekstur sakarinnar í héraði snertir, bera réttargerðirnar það með sér, að sökin hefur orðið mjög seinfara, þar sem ekkert finnst við henni hreyft frá 5. júlí til 23. september, án þess nokkrar ástæður séu samkvæmt tilskipun frá 3. júní 1796 26., cfr. 27. gr., greindar þessum drætti til réttlætningar. En þar hinir ákærðu ekki hafa setið í varðhaldi, svo finnur landsyfirrætturinn, að komizt verði hjá því að láta undirdómarann hafa ábyrgðarhluta af þessum drætti, og því vitnast, að meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hafi verið slíkur, að þar af ekki geti leitt ansvar.

Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn sakarinnar verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir ákærðu, Guðmundur Bjarnason og Sveinn Þórðarson, eiga að straffast með festingarerfiði, fyrrnefndi í 7 ár, en síðarnefndi í 6 ár, en Gísli Jónsson með 7 ára tukhússvinnu.

Í kostnaðarins og þess ídæmda endurgjalds tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara fyrir landsyfirréttnum, fullmektugum J. Guðmundssyni, bera 6, en svaramanni, stúdent L. M.

Johnsen, 5 rbd. í málsfærslulaun, sem, eins og annar sakarinnar kostnaður, greiðist af þeim ákærðu einum fyrir alla og öllum fyrir einn.

Það ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1847, þann 13. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 13/1847: Fullmektugur Jón Guðmundsson sóknari

gegn

Jóni Jónssyni eldra og Jóni Jónssyni yngra á Helgafelli innan Kjósarsýslu.

Með dómi felldum við Kjósarsýslu aukahéraðsrétt þann 9. nóvember seinastliðna voru þeir ákærðu, Jón Jónsson vinnumaður á Helgafelli og unglingspiltur sama staðar, Jón Jónsson, felldir fyrir á þá sannaðan þjófnað og hilmingu, fyrrnefndi til þrisvar sinnum tuttugu og sjö vandarhagga refsingar, en síðarnefndi til tólf vandarhagga hirtingar, auk þess að standa allan af lögsókninni gegn þeim leiddan kostnað. Og hafa þeir báðir skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Um Jón eldra, sem er 19 vetra og aldrei áður ákærður fyrir lagabrot, er það með hans eigin meðkenningu og öðrum framkomnum gögnum löglega

sannað, að hann þann 9. október þessa árs eftir háttatíma hafi farið á fætur úr rúmi sínu á Helgafelli og gert sér ferð að Leirvogstungu og um nóttina farið þar inn í læsta skemmu með því móti að ýta með höndunum frá fjalarstúfum nokkrum, sem negldir höfðu verið fyrir lítið op á skemmupílinu rétt hjá skránni, svo hann gat gegnum opið skotið skráarlokunni frá og farið inn í skemmuna, hvaðan hann stal 15 mörkum mörs og nokkru af smjöri. Svo er það og upp á hann sannað, að hann sömu nóttina hafi á heimleiðinni gert sér krók að tjaldi ferðamanna, sem hann hafði fengið vitneskju um daginn áður, að hefðu áð sömu nóttina á svokölluðum Víðirodda, og stolið frá þeim úr farangri þeirra hjá tjaldinu læstri skrínu og úr tösku, sem einnig var þar fyrir, herðaklút og pela með brennivíni. Skrínuna braut hann síðan upp á leiðinni og tók úr henni átta speciur, tóman belg, ein spil, nokkuð af kæfu og smjöri og hafði allt síðan heim með sér, en kastaði skrínunni, sem fannst daginn eftir af þeim, er áttu hana, með því, sem eftir var í henni. Þeir stolnu munir, þar á meðal gamlar koparstangir, stolnar frá Hans bónda Hanssyni, fundust við þjófaleit þann 11. október næst á eftir í rúmi ákærða á Helgafelli og eru virtir til samans á 19 rbd. 36 sk. Þeim er annað hvort aftur skilað eður endurgjaldi fyrir það, er á skortir, frá fallið.

Hvað straff það áhrærir, sem ákærði mætti hafa bakað sér með þessu misbroti, virðist þetta nægilega ákveðið í undirréttarins dómi eftir 1. lið í 12. gr. tilskipunar frá 11. apríl 1840, og eins virðist upphæð

straffsins, þegar litið er til ákærða unga aldurs, menntunarleysis og nokkurn veginn fúsu meðkenn-ingar, hæfilega metin, og ber því dóm undirréttarins í ákærða tilliti að staðfesta.

Hvað ákærða Jón Jónsson yngra því næst snertir, hver aðeins er rúmra 15 ára að aldri og eigi fyrir ákærður, er brot hans þar í fólgið, að hann fyrir fram var meðákærða samvitandi og samþykkur um það að stela frá ferðamönnum þeim, sem hinn stal frá, neytti með honum þess stolna og hjálpaði honum til að bræða saman mörinn, kæfuna og smjórið daginn eftir og duldi allt með honum, en sagði ekki foreldrum sínum frá neinu, þó hann hefði þar til bæði tíma og tilefni, sem allt vottar, að hann hefur verið meðákærða samþykkur og meðvitandi í verknaðinum, enda þótt hann ekki tæki aðra hlutdeild í honum sjálfum.

Hann getur því ekki komizt hjá straffi, og finnst það og af undirdómaranum ákvarðað með hæfilegri upphæð. En landsyfirrætturinn getur þar á móti ekki verið undirdómaranum samþykkur í því, að ákærði eigi að dæmast fyrir hilmingu, þegar litið er til þeirrar tilgreindu hlutdeildar hans í þjófnaðinum, í hverri hans hlutdeild það virðist höfuðatriðið, að hann fyrir fram varð meðákærða samþykkur í verknaðinum, að því leyti stuldinn frá ferðamönnunum snertir, og ber ákærða því að líða þetta straff sem sekum í þjófnaði.

Sóknara fyrir landsyfirrættinum bera 5 rbd., en þeim settu svaramönnum 4 rbd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun, sem þeir ákærðu hljóta að borga in solidum, ásamt öðrum kostnaði sakarinnar. Þau

svaramönnum hinna ákærðu við undirréttinn til-
dæmdu laun samþykkjast.

Rekstur og meðferð sakarinnar við undirréttinn
hefur verið lögmæt, og sókn og vörn hennar hér við
réttinn forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Jón Jónsson yngri á að hýðast 12 vandarhöggum.
Að öðru leyti á undirréttarins dómur óraskaður að
standa.

Sóknara fyrir landsyfirréttinum, fullmektugum
Jóni Guðmundssyni, bera 5 rbd., en svaramönnun-
um, candidato philosophiæ P. Melsted og stúdent L.
M. Johnsen, 4 rbd. hvorum fyrir sig í málsfærslu-
laun, sem, eins og annar sakarinnar kostnaður, lúk-
ist af þeim ákærðu einum fyrir báða og báðum fyrir
einn.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1847, þann 27. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 14/1847: Fullmektugur Jón Guðmunds-
son sóknari

gegn

Jóni Gíslasyni á Holu í Snæfellsnessýslu.

Með dómi, felldum við Snæfellsnessýslu aukahér-
aðsrétt þann 19. október seinastl. er ákærði, Jón

Gíslason á Holu við Stykkishólm, dæmdur til fjöggra ára betrunarhúsvinnu fyrir ýmislegan og oftsinnis framinn þjófnað, bæði úr læstum húsum og á öðrum stöðum, samt til að standa allan af sökinni leiddan og leiðandi kostnað og að borga ígjald þess stolna, er ei hefur verið aftur skilað réttum eigendum þess. Hefur faðir ákærða skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Þess ber fyrir fram að geta, að sóknari við landsyfirrættinn hefur krafizt fyrst og fremst, að málinu verði til nýrrar og ýtarlegri meðhöndlunar vísað heim í hérað, bæði af því, að ekki sé fram komið skírteini fyrir, að ákærði ei hafi áður sætt lagaákæru eða hegningu fyrir drýgð afbrot, og líka hins vegna, að undirrættardómurinn um ígjöld hins stolna komi ekki með öllu heim við frumpróf sakarinnar. En landsyfirrætturinn finnur ei næga ástæðu til að taka þessa kröfu sóknarans til greina, því hvað hinu fyrra atriðinu viðvíkur, þá inniheldur undirrættarins dómur í niðurlagi hans skýlaust, að ákærði, sem nú er á 20. ári og um hvern það er upplýst, að hann er fæddur og hefur alið allan sinn aldur í Snæfellsnessýslu, sem undirdómarinn hefur verið fyrir um mörg ár, hafi ei áður verið straffaður eða lögsóttur um nokkra lagayfirtroðslu, og virðist landsyfirrættinum, að þessi vitnisburður dómarans í sjálfum dóminum eins áreiðanlegur og á honum byggjandi eins og þó hann hefði af honum verið gefinn sér í lagi og borinn undir ákærða, áður en sökin var upp tekin til dóms. En hvað hið síðara atriðið áhrærir, fær landsyfirrætturinn ei séð, að nein veruleg ósamhljóðan sé í því

greinda tilliti milli frumprófanna og undirréttar-dómsins, sem gæti haft þessa verkun, því þó ígjaldið til kaupmanns Benediktsens virðist dæmt of hátt um 36 sk., þykist landsyfirrætturinn bær um að lagfæra þetta atriði, sem er það eina, er hér geti eftir upp-lýstum málavöxtum til greina komið. Sökina ber því undir dóm að taka í höfuðefninu.

Það er með játningu ákærða og öðrum fram komn-um gögnum í sök þessari löglega sannað, að hann hef-ur frá því í fyrra vetur og til þess í sumar leið oft-sinnis gert sig sekan í ýmsum smáþjófnaði og þar að auki ei sjaldnar en 6 sinnum annað hvort læðzt inn eða látið loka sig inni í pakkhúsum eða krambúðum, þar á meðal tvisvar brotízt inn í hús í Stykkishólmi, sem fólk hefur haldið til í, í fyrra skipti um dag, en í hið síðara á nóttu, eftir að próf var byrjað í sök-inni, og stolið úr húsum þessum í hvert sinni ei all-litlu, sem, eins og hið annað af honum stolna, að nokkru leyti er aftur skilað réttum eigendum eða þeim dæmt endurgjald fyrir af ákærða. Báðum sinn-um fór hann inn í hús þessi á þann hátt, að hann ann-að hvort plökkaði gluggann frá eður mólvaði nagla, sem glugginn var negldur með, og steig svo inn, hið síðara skiptið á næturþeli í krambúðarhús þess manns, sem hann var í varðhaldi hjá, í hverju kram-búðin, þar sem ákærði fór inn og stal, er aðskilin frá svefnherberginu niðri með tveimur dyrum, einni stofu í milli, svo þvergangi yfir húsið og þaðan tveimur dyrum og gestastofu, eins og það er vitnað, að fólkið í húsinu svaf upp á lofti, nema ein stúlka í stofu í hinum enda hússins, fjærst krambúðinni.

Ákærði fór ei lengra en í krambúðina og hafði enga verju meðferðis, eins og sá maður, sem innbrot þetta skeði hjá, hefur vitnað, að ákærði sé mesti meinleysingur, og hann hefur frá skýrt, að þó hann hefði komið að ákærða undir innbrotinu, mundi þessi ekki hafa gert sér neitt mein.

Undirdómarinn hefur heimfært þennan innbrotsþjófnað ákærða undir 1. lið í 12. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840, en landsyfirrétturninn getur ekki hér í verið honum samdóma, því hann fær ekki betur séð, en að innbrotið á næturtíma í krambúð kaupmanns Benediktsens heyri beinlínis undir 2. lið í greindum lagastað. En með því þær tilgreindu kringumstæður draga úr innbroti ákærða, virðist straffið að geta ákveðizt með þeirri tilteknu minnstu upphæð, eða sex ára opinberu erfiði, sem ákærða samkvæmt 82. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840 á að útstanda í Kaupmannahafnar tukthúsi, og er hér í innifalið straffið fyrir þær aðrar af ákærða frömdu og meðkenndu þjófnaðaryfirsjónir. Undirréttarins dómi er þannig í straffsins tilliti að breyta, en að öðru leyti að staðfesta, þó svo, að ígjaldið til róðumeistara Benediktsens sezt niður til 1 rbd. 84 sk.

Allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað, þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrétttinn 5 rbd. í málsfærslulaun til hvors um sig, ber ákærða ennfremur að greiða.

Hvað meðferð og rekstur sakarinnar í héraði áhrærir, þá er það að vísu svo, að ekkert finnst við sökinni hreyft frá 18. júní til 6. október, en þar eð ákærði, þó hann sé kallaður fangi, ekki hefur setið

í eiginlegu varðhaldi, heldur einungis hefur verið settur undir umsjón (sbr. frumprófið 18. júní í endanum), og undirdómarinn hefur réttlætt þann orðna drátt bæði með heilsuleysi hans og fjarveru vitnisins Lárusar Þorleifssonar við fiskiveiðar á þiljubátum til öndverðlega í septembermánuði, virðist undirdómarinn eftir kringumstæðunum ei geta haft neinn ábyrgðarhluta af þeim nefnda drætti sakarinnar, því undirdómarinn gat ei heldur fyrir fram vitað það, sem síðar kom fram, að framburður vitnisins Lárusar Þorleifssonar ei í neinu verulegu upplýsti sökina. Þess vegna vitnast hér með, að meðferð og rekstur sakarinnar í héraði ei hafi verið vítaverður. Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn sakarinnar verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Jón Gíslason, á að setjast til erfiðis í Kaupmannahafnar tukthúsi í sex ár. Í tilliti til sakarkostnaðarins og þess ídæmda endurgjalds á undirrættarins dómur óraskaður að standa, þó svo, að ígjaldið til róðumeistara Benediktsens sezt niður til 1 rbd. 84 sk.

Sóknara fyrir landsyfirrættinum, fullmektugum Jóni Guðmundssyni, og svaramanni, stúdent L. M. Johnsen, bera 5 rbd. hvorum fyrir sig í málsfærslulaun, er, eins og annar af sakarinnar áfrýjun leiðandi kostnaður, borgist af ákærða.

Það ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá

dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 21. febrúar

d ó m u r

í gjafsóknarmálinu nr. 1/1848: Fullmektugur Jón Guðmundsson skipaður sækjandi vegna prests sira Snorra Brynjólfssonar á Eydölum

gegn

eigendum og ábúendum jarðarinnar Þverhamars í Suður-Múlasýslu, Nikulási Brynjólfssyni, Jóni og Höskuldi Bjarnasonum.

Eftir fengið allranáðugast uppreisnarbréf og gjafsókn fyrir landsyfirréttnum hefur presturinn sira Snorri Brynjólfsson á Eydölum í Suður-Múlasýslu vegna kirkjunnar þar með stefnu af 9. ágúst árið, sem leið, áfrýjað aukahéraðsréttardómi téðrar sýslu, gengnum 1. desember 1845, í máli því, er presturinn höfðaði í héraði gegn eigendum og ábúendum jarðarinnar Þverhamars, Nikulási Brynjólfssyni, Jóni og Höskuldi Bjarnasonum, út af rekatöku téðra bænda á svokallaðri Meleyri, er liggur fyrir Breiðdalsfjarðar botni og sem sækjandinn meinar, að liggi undir Eydalakirkju.

Með téðum undirréttardómi eru þeir stefndu fríir dæmdir frá ákærum sækjanda vegna Eydalakirkju, en málskostnaður er látinn falla niður.

Við landsyfirrættinn hefur sækjandinn látið fram leggja ýms ný skjöl í málinu, þar á meðal nýjan afstöðuuppdrátt af þrætulandinu, sem að vísu er greinilegri en sá, sem festur er við réttargerðirnar frá héraði, en hefur þó ei til þess öðlæzt konunglegt leyfisbréf. Svo hefur hann og látið krefjast þess, að héraðsréttardómurinn verði dæmdur ógildur, en Meleyri og allur reki, sem inn á hana rekur, verði dæmt eign Eydalakirkju, samt að hinir stefndu verði tilskyldaðir að borga allan af málinu leiddan og leiðandi kostnað, og að þeir verði sektaðir fyrir óþarfa þrætgirni og ástæðulausa málsýfingu.

Þar á móti hafa hinir stefndu gert þá réttarkröfu, að Meleyrin með öllum gögnum og gæðum dæmist jarðarinnar Þverhamars eign, eða þá að öðrum kosti, að héraðsréttardómurinn verði dæmdur óraskaður að standa, eins og líka, að þeim verði tildæmdur sanngjarn málskostnaður.

Það, sem fyrst kemur til athuga, er, hvort þau nýju skjöl, er sækjandinn hefur lagt fyrir landsyfirrættinn, án þess þar til að hafa öðlæzt leyfi og án þess að hafa birt þau fyrir þeim stefndu í héraði, geti tekið til greina við úrslit málsins, og sér í lagi, hvort þrætulandsins afstöðuuppdráttur, sem framlagður er undir ad 5 b. i., og sem ei sést að hafa verið sýndur þeim stefndu eða samþykktur af þeim, beri að leggja til grundvallar, og virðist landsyfirrættinum, að þessu beri að svara játandi, þar eð alls engum mótmælum gegn þessum skjölum hefur verið hreyft af hálfu þeirra stefndu hér við réttinn. Eftir grundvallarreglum löggjafarinnar um einkamálaflutning

mega þeir því álítast ekkert að hafa haft að athuga við þau og að hafa viðurkennt þau, enda er þessi afstöðuuppdráttur í öllu verulegu samkvæmur þeim við undirréttinn framkomna, þótt hann sé yfirgripsmeiri, auðugri og skýrari.

Beggja málspartanna réttarkröfur, bæði við undir- og yfirréttinn, hafa hnigið ekki einungis að því, að þeim hvorum um sig væru tildæmd rekaréttindi á þrætuplázinu Meleyri, heldur hafa þeir hvor um sig krafizt, að eignarréttur allur yfir Meleyrinni yrði sér tildæmdur. En þar eð klögun sækjandans til sáttanefndarinnar í héraði einungis virðist áhræra Eydalakirkju meintan rekarétt á Meleyri og sú hin konunglega uppreisn í málinu einungis áhrærir „Forstrandsret þaa en Landstrækning, som kaldes Meleyri“, eins og líka stefnan til þessa réttar einungis hnígur að því sama, svo finnur landsyfirrétturninn sig ei bæran um að gera annað að álitum en það, hverjum rekaréttindin á Meleyrinni réttilega beri.

Sækjandinn byggir fyrst og fremst Eydalakirkju rétt til rekans á Meleyri á máldögum biskupanna Wilchins og Gísla, er konungur hefur staðfest, þar svo segir í hinum fyrra, „að Stephani kirkja á Eydölum eigi hið næsta land að Hóli með öllum gögnum og gæðum“, en í hinum síðara: „Hið næsta land að Ósi með öllum gögnum og gæðum“. Og hafa partarnir viðurkennt, að bærinn að Hóli hafi verið fluttur að Ósi eftir að Wilchin og áður en Gísli ritaði máldaga sinn. Einnig hefur sækjandinn borið fyrir sig visitazíur biskupanna, er ná yfir tímabilið frá 1591—1779, og prófasta visitazíur til 1818, er tileinka kirkjunni

í Eydölum „reka allan inn á Meleyri“, gagnvart hverri bærinn á Hóli stóð í fyrndinni, unz bærinn að Ósi var reistur skammt innar við ósmynnið, nema visitazía magister Brynjólfs Sveinssonar frá 1641, er segir, „að kirkjan eigi allan reka, er rekur *innan* á Meleyri“, hvað sækjandinn meinar að vera mis-skrifað, með því bæði skjalið ad nr. 5 b. a., sem komið er fram við landsyfirrættinn án allra mótmæla frá þeim stefndu og sem meinast ritað 1591, til hvers áratals þó nýnefnd visitazía vitnar, eins og líka allar seinni visitazíur eigna kirkjunni allan reka, þann er rekur *inn* á Meleyri. Líka hefur sækjandinn með vitnum sannað ei aðeins, að hann, sem verið hefur prestur í Eydölum síðan 1817, heldur og formenn hans í kallinu um langan aldur hafi opinberlega og óátalið í samfelli látið hirða reka af eyrinni, jafnvel endur og sinnum látið slá hana eða leigt hana öðrum til beitar eða slægna. Svo hefur hann einnig fram lagt lögfestur fyrir Meleyrinni frá árunum 1787, 1789, 1792, 1793, 1794, 1795, 1797, 1802 og 1817, er aldrei hefur verið mótmælt af Þverhamars eigendum eða öðrum, og allar þessar lögfestur eru visitazíunum samhljóða í því að eigna Eydalakirkju „allan reka, er rekur inn á Meleyri“, hvar að auki hann hefur sér í lagi fram borið, að eigandi $\frac{1}{3}$ hluta úr Þverhamri, Þórður Gíslason, hafi birt elztu lögfestuna frá 1787, án þess að hreyfa nokkrum mótmælum í gegn henni, og að Þverhamarsmenn ekki hafi eignað sér neitt tilkall til Meleyrar, þá þeir lögfestu land sitt allt frá fjalli til fjöru, og er hvorugu þessu af þeim stefndu með berum orðum neitað.

Þeir stefndu bera þar á móti til síns máls, að Meleyri sé áföst við Þverhamars land og liggi út frá því miðju. Þeir neita, að máldagarnir tileinki Eydalakirkju þá umþrættu Meleyri, eins og þeir líka mótmæla vísitazíunum sem heimildarskjölum, en hafa viljað leiða vitni að því, að þeir og formenn þeirra hafi endur og sinnum notað Meleyrina til hagagöngu og tekið reka af henni.

Sækjandinn hefur sýnt, að undirdómaranum hefur skjátlazt, þar sem hann skilur svo orð máldaganna: „næsta land að Hóli eða Ósi“, að land þessarar Eydala kirkjujarðar liggi að landamerkum heimarjarðarinnar Eydala, og var undirdómaranum þetta vorkunn, þar sem ekki við undirréttinginn var nein hreyft um, eins lítið og það sést af þeim þar framlagða afstöðuuppdrætti, að bændaeignin Eyjar liggur á milli Eydala og Óss lands.

En hvort heldur sem væri, verður ei þar af ályktað með neinni vissu, að „næsta land að Ósi með öllum gögnum og gæðum“ sé það sama sem Meleyri, eða að máldagarnir með þessari eign kirkjunnar hafi meint Meleyri, og þykir því síður næg ástæða til að álíta, að svo sé, sem það er upplýst, að Meleyri nú er skilin frá Óss landi með 80 faðma breiðum hyl. Allt eins lítil vissa verður fengin fyrir því, að máldaganna „allan reka fyrir sambeit“ beri að skilja svo sem þar með sé meintur reki allur á Meleyri.

Þeir stefndu hafa heldur hvorki fram komið með eignar- eða heimildarskjöl fyrir Meleyrinni og sér í lagi fyrir viðarrekanum á henni, hvar á móti þeir mest hafa viljað byggja réttarkröfu sína á Meleyrar-

innar afstöðu frá Þverhamars landeign, og að eyrin sé þar áföst við, og verður því ekki neitað, að það umþætta rekapláz liggur eins gengt (sic) útsuðri frá Þverhamars landi sem gengt landsuðri frá Ey-dala kirkjulandi. Þau líkindi, sem dregin verða af afstöðu Meleyrar frá báðum þessum landeignum, máls-partanna kröfum til styrkingar, virðast því að vega hvor móti öðrum, að meðtaldri þeirri bendingu, er mál dagar Eydalakirkju kynnu virðast að gefa fyrir hennar betri rétti.

Þegar nú þannig eignarskjöl vantar á báðar síður, verður málinu til úrslits að líta til annarra heimildarskjala, og eru þá engin slík fram komin frá hinna stefndu hálfu fyrir rekaréttinum á Meleyri, hvar á móti stefnandinn hefur með biskupa og prófasta vísitazíum og mörgum lögfestum sannað, að sá umþætti rekaréttur á Meleyri hafi eignaður verið Eydalakirkju frá því á 16. öld. Af þessum eru vísitazíur prófasts Jóns Þorlákssonar frá árunum 1749 og 1773, ómótmæltar af þeim stefndu (ad nr. 5 B. b., g.), einkar markverðar, þar eð þær sýna, að Þverhamars eigendur þá hafa vakið umtal um réttindi til Meleyrarinnar, en fallið frá því aftur. Um orðið „innan á“

vísitazíu magister Brynjólfs Sveinssonar frá 1641. hverrar áður er getið, verður rétturinn að fallast á sækjandans meiningu, þegar litið er til frumskjalsins ad nr. 5 B. a., sem segir inn á, en ekki innan á, og til hvers nefnd vísitazía sýnist að vitna.

Landsyfirrétturninn hlýtur að vísu að vera undirdómaranum samdóma í því, að vísitazíur biskupanna ei geta út af fyrir sig verið gild eignarskjöl fyrir

eignum kirkna gegn öðrum, er eignarskjöl hafa í höndum. En þar sem, eins og hér er á statt, engin eignarskjöl eru á móti, verða þær þó að álítast sem heimildarskjöl fyrir brúkuninni á því, er þær segja, að kirkjunum réttilega ber, og er því að lyktum að skoða, hverninn notkun rekaréttarins á Meleyri að undanfögnu hefur verið varið á báðar síður.

Hvað þetta atriði snertir, þá hefur sækjandinn með vitnum sannað, að bæði hann og formenn hans í kallinu hafi um langan tíma, nú í yfir 60 ár næst undanfarin, eftir heimildum vísitazíanna opinberlega og óátalið hirt reka á Meleyrinni, sem þeir hafa höndum á komið, auk þess sem þeir líka hafa leigt eyrina öðrum, jafnvel stundum Þverhamarsmönnum, til beitar eða slæгна. Þar á móti hafa þeir stefndu ekki með vitnum sínum getað sannað neina stöðuga notkun rekaréttar á Meleyrinni, um hverja tvö þeirra vitni ekkert vita, en það þriðja, Sigurður Sigmundsson (akts bls. 30), gerir ei neina löglega sönnun í þessu tilliti, eins og það heldur ekki ber annað, en að það hafi orðið vart við, að Þverhamarsmenn hafi tekið rekaspýtur á eyrinni.

Eftir því, sem að framan er útlistað, fær landsyfirrétturinn ei betur séð, en að notkun Eydalapresta á rekaréttinum fyrir Meleyri hafi bæði verið svo langvinn og stöðug, að Eydalakirkju í fylgi af Jónsbókar Landsleigubálks 26. kapitula eigi að til dæmast reki sá allur, sem rekur inn á Meleyri, og að stefnandans réttarkröfu þannig að svo miklu leyti veitist meðhald. Þar á móti finnst engin ástæða til að sekta þá stefndu fyrir þrætugirni, eins og líka

réttast finnst, að málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður, þó svo, að þeir stefndu einn fyrir alla og allir fyrir einn borgi sækjandans skipaða málsfærslumanni, sem þannig vinnur málið eftir landsyfirréttarstefnunni, 8 rbd. silfurmyntar í málsfærslulaun.

Að því leyti mál þetta er gjafsóknarmál, hefur málsfærslan verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Kirkjunni í Eyðölum ber reki allur, er rekur inn á Meleyri.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður, þó svo, að þeir stefndu, bændurnir Nikulás Brynjólfs-son, Jón Bjarnason og Höskuldur Bjarnason einn fyrir alla og allir fyrir einn borgi 8 rbd. silfurmyntar til sækjandans skipaða málsfærslumanns, fullmektugs Jóns Guðmundssonar, sem borgist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 21. febrúar

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1848: Fullmektugur Jón Guðmundsson skipaður sóknari

gegn

fanganum Þorsteini Guðmundssyni á Presthúsum í Vestmannaeyjum.

Með Vestmannaeyjasýslu aukahéraðsréttardómi frá 20. desember, er seinast leið, er fanginn Þor-

steinn Guðmundsson felldur til 8 ára rasphússprælkunar fyrir í annað sinn framinn innbrotsþjófnað og uppálagt að borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað og að lúka endurgjaldi fyrir þá stolnu muni, er ei hafa heimzt aftur þeim, er fanginn stal frá. Hefur ákærði skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Það er með eigin játningu fangans og öðrum upplýstum atvikum í sök þessari löglega sannað, að hann hefur aðfaradnóttina til 2. desember seinastliðins eftir að hann þá var háttaður farið aftur á fætur og brotízt inn í geymsluhús í Austurkaupstaðnum þar á eyjunum, er ei var áfast við íbúðarhúsin, á þann hátt, að hann stakk upp með 1 og $\frac{1}{2}$ þumlungs löngum al, er hann hafði meðferðis, tvílæstan hengilás fyrir téðu húsi. Þegar hann þannig var kominn inn í húsið, skar hann bönd af kassa nokkrum, er þar var, tók úr honum 12 flöskur af extrakt og sprengdi upp læsta kistu með 16 þumlunga löngum, fjaðralausum skutul, er yddur var í báða enda og hann hafði tekið heiman að með sér, úr hverri hann stal ýmsum munum, og ennfremur úr geymsluhúsinu tveimur hálfankerum af brennivíni. Þeir stolnu munir, sem fanginn fór burt með úr geymsluhúsinu í tveimur ferðum, eru verðlagðir á 30 rbd. 56 sk., hvar af aftur er skilað 25 rbd., en endurgjald dæmt hlutaðeigendum fyrir þá vantandi 5 rbd. 56 sk.

Undirdómarinn hefur réttilega heimfært þennan innbrotsþjófnað fangans, sem er 23 ára að aldri og með þessa réttar dómi frá 14. september 1846 er dæmdur fyrir fyrsta innbrotsþjófnað eftir tilskipun frá 11. apríl 1840 12. gr. 1. lið til 3×27 vandarhagga

refsingar, undir 12. og 13., sbr. 14. gr. í nefndri tilskipun. Eins finnst upphæð straffsins af þeim ástæðum, er dómariinn hefur tilgreint, hæfilega metin. En hvað þrælkunarstaðnum viðvíkur, verður landsyfirrætturinn að álíta, að festing sé þar tiltækilegri en rasphúsið, þegar litið er til fangans æsku, forsómaða uppeldis, skorts á kristindómsþekkingu og hans fúsu játningar.

Undirrættarins dómi ber þannig að breyta í þrælkunarstaðarins tilliti, en hvað sakarkostnaðinn og það ídæmda endurgjald áhrærir að staðfesta.

Sóknara og svaramanni við landsyfirrættinn bera 5 rbd. og 4 rbd., er fanginn greiði, eins og annan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað.

Meðferð og rekstur sakarinnar við undirrættinn og sókn og vörn hennar við landsyfirrættinn hefur verið lögmet.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa, þó svo, að þrælkunarstaðurinn sé í festingu.

Allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað, þar á meðal laun til sóknara við landsyfirrættinn, fullmektugs Jóns Guðmundssonar, 5 rbd., og til svaramanns, L. M. S. Johnsens, 4 rbd. reiðu silfurs, ber fanganum Þorsteini Guðmundssyni að borga.

Það ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri auglýsingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 27. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1848: Fullmektugur Jón Guðmundsson skipaður sóknari

gegn

Kristjáni Björnssyni á Hrafnhólum í Kjósarsýslu.

Í sök þeirri, sem hér er lögð undir landsyfirréttarins úrskurð, er Kristján Björnsson á Hrafnhólum innan Kjósarsýslu ákærður fyrir illyrði, höfð við og um hreppstjóra sveitarinnar, Magnús Sigurðsson, þegar hann að boði sýslumanns í haust þann 9. nóvember, ásamt tveimur vitnum, kom að heimili ákærða þess erindis að sækja þangað dóttur þessa, Kristínu, á 8. árinu, er hlutaðeigandi sóknarprestur hafði borið sig upp um það fyrir sýslumanni, að stúlkubarn þetta ekki fengi í föðurhúsum þá uppfræðingu, sem vera bæri, og þess vegna skorað á yfirvaldið, að stúlk-an yrði tekin burtu og komið fyrir á öðrum betri stað.

Það er nú að vísu sannað og upplýst, að ákærði tók erindi hreppstjórans, þegar að fram kom, með háreysti og ofstopa og hafði við hann og um hann ýms óviðurkvæmileg orð, af hverjum sér í lagi eru tilgreind þau, að hreppstjórinn væri „þjófur, falsari og rógberi“. Og þó ákærði hafi ekki viljað kannast við, að hafa haft þessi ummæli, má það þó álítast sannað upp á hann, að svo hafi verið, en það er við framburð vitnanna líka fram komið, að orðið „þjóf-ur“ sé af ákærða við haft í þeim skilningi um hrepp-

stjórann, að hann eins og stæli barninu, sem hann átti að sækja, frá sér, og hin orðin virðast benda að því sama, að með þeim hafi ákærði eins og viljað dróttu að hreppstjóranum, að hann hafi rægt sig fyrir uppeldi á barninu.

Þar eð nú þessi ummæli þannig ekki virðast sögð í því skyni að meiða hreppstjórans góða mannorð né rykti, og það af því hér við réttinn fram komna att-esti frá landlækni Thorstensen má álitast sannað, að ákærði bæði yfir höfuð og sér í lagi, þegar hann kemst í geðshræringu eða reiðist, eins og hér var tilfellið, ekki hefur full ráð á sjálfum sér, né er fullkomlega heilvita maður, fær rétturinn ekki betur séð, en að ákærði, sem reyndar og verður mæld nokkur vorkunn, þó honum sárnaði út af því, sem fram átti að fara, og yrði, eins og hann er skapi farinn, til frekyrtur, hljóti að dæmast frí fyrir sóknarans ákærum fyrir það, sem honum er hér gefið að sök, en að hann þó eftir kringumstæðunum eigi að standa sakarinnar kostnað bæði í héraði samkvæmt undirréttardóminum og við landsyfirréttninn, og þar á meðal að borga til sóknarans við landsyfirréttninn 5 og til svaramanns hans þar 4 rbd. reiðu silfurs.

Sakarinnar meðferð og rekstur við héraðsréttinn hefur verið lögmæt, eins og sókn og vörn hennar við landsyfirréttninn.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Kristján Björnsson, á fyrir sóknarans ákærum í sök þessari frí að vera.

Í sakarkostnaðarins tilliti við héraðsréttinn á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara fyrir landsyfirréttinum, fullmektugum Jóni Guðmundssyni, og svaramanni, cand. philosophiæ P. Melsted, borgi ákærði, þeim fyrra 5, en þeim síðara 4 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 27. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 4/1848: Candidatus philosophiæ P. Melsted skipaður sóknari

gegn

Gísla Bjarnasyni frá Þorbergsstöðum í Dalasýslu.

Í sök þessari, sem höfðuð er innan Snæfellsnes-sýslu og á hverja dómur var lagður við aukahéraðsrétt téðrar sýslu þann 27. janúar seinastliðinn, er það með játningu ákærða, Gísla Bjarnasonar frá Þorbergsstöðum í Dalasýslu, og öðrum upplýstum atvikum löglega sannað, að hann í næstliðnum októbermánuði hefur stolið hálstrefju úr ólæstu kamersi á lofti uppi í íbúðarhúsi í Ólafsvík, hvar hann þá var sjómaður, og geymt hana hjá sér í viku, án þess að lýsa henni, samt ennfremur hvinnskað blekbyttu úr blýi og tinstaupi. Allir þessir hlutir, sem fundust í vörzlum ákærða og verðlagðir hafa verið á 1 rbd. 48 sk., eru eigendunum aftur fengnir.

Svaramaður ákærða hér við réttinn hefur farið því fram, að sökin væntanlega sé ranglega höfðuð og meðhöndluð sem sakamál, hvers vegna hann hefur krafizt, að henni verði vísað heim í hérað til nýrrar dómsáleggingar sem pólitísök samkvæmt tilskipun frá 11. apríl 1840 30. grein, en landsyfirrætturinn finnur ekki ástæðu til að taka þessa kröfu til greina, þar eð hugmyndin um þjófnað ekki er bundin við neina vissa verðhæð, og hvinnska ákærða ei er þeirrar tegundar, sem nefndur lagastaður gerir ráð fyrir. Þar á móti verður landsyfirrætturinn að fallast á álit undirdómarans, sem réttilega hefur heimfært brot ákærða undir 1. grein af tilskipuninni frá 11. apríl 1840, sbr. tilskipun frá 24. janúar 1838 4. gr. b., og ákveðið honum reglulegt þjófnaðarstraff. En hvað upphæð straffsins áhrærir, virðist hún af undirdómaranum vera heldur linlega tiltekin með 10 vandarhöggum, þegar litið er til þess, að ákærði, eftir að hann í frumprófinu þann 26. október 1847 var búinn að meðganga þjófnað sinn, leitaðist við í prófinu þann 10. janúar þessa árs með miklum vífilengjum og ósönnum framburði, er hann varð við ýtarlegri rannsókn að játa, að væri öldungis ástæðulaus, að afturkalla meðkenningu sína, samt að hann stal oft- ar en í eitt skipti, og að hann eftir því framlagða fermingarattesti hefur góða þekkingu á sínum skyldum. Ákærða, sem nú er á 20. ári, og ei finnst áður að hafa verið straffaður, þykir því hæfilega refsað með 15 vandarhöggum, og ber undirrættarins dómi í straffsins tilliti þannig að breyta, en hvað sakar-

kostnaðinn áhrærir að staðfesta með þeirri breytingu, er síðar segir.

Sóknara og svaramanni við landsyfirrættinn bera 4 rbd. hvorum fyrir sig, er, eins og annar af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnaður, borgist af ákærða.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði virðist forsvaranleg. Þó getur landsyfirrætturinn ekki leitt hjá sér að finna að því, að seinni hluti undirrættardómsins, þar sem um svaramanninn ræðir, virðist saminn í þeim orðatiltækjum, sem ekki eru samboðin þeirri alvöru og virðing, sem í dómum ber við að hafa, hvers vegna dómurinn á þessum stað ekki hefur þann alvörublæ á sér, sem vera bæri.

Verjandi við undirrættinn virðist einnig að hafa við haft óþörf og óviðurkvæmileg svigurmæli og miskilið stöðu sína og þannig ekki eiga skilin nein málsfærslulaun, sem þannig eiga að falla niður, en ekki finnur landsyfirrætturinn næga ástæðu til þess að láta hann þar að auki sæta bótum.

Við landsyfirrættinn hefur sókn og vörn sakarinnar verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Gísli Bjarnason, á að hýðast 15 vandarhöggum.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirrættarins dómur óraskaður að standa, þó þannig, að svaramannslaunin í héraði falli burtu.

Allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað, þar á meðal til sóknarans við landsyfirrættinn,

cand. philosophiæ P. Melsteds, og svaramanns, skólakennara P. Guðjohnsens, 4 rbd. silfurmyntar til hvors um sig, ber ákærða, Gísla Bjarnasyni, að borga.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 22. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1848: Sýslumaður Th. Gudmundsen skipaður sóknari

gegn

Birni Kristjánssyni og Steini Vigfússyni úr Húnavatns- og Skagafjarðarsýslum.

Með dómi, gengnum þann 15. f. m. við Reykjavíkurbæjar aukarétt, er fanginn Björn Kristjánsson frá Húnavatnssýslu og Steinn Vigfússon frá Skagafjarðarsýslu dæmdir, hinn fyrri sem sekur í hestsþjófnaði til 8 ára festingarerfiðis og hinn síðari til sakarkostnaðar útláta að sinni hálfu, en að öðru leyti er hann dæmdur laus við frekari ákærur réttvísinnar. Báðir hafa þeir skotið þeim dómi til landsyfirréttarins.

Hvað fangann Björn Kristjánsson snertir, er hann með eigin meðkenningu og fengnum skýrslum sannur orðinn að því, að hann vorið 1846 hafi tekið móálóttan hest, er var eign Skúla Símonarsonar á Eiði við Reykjavík, í haganum við Grænuborg í bænum, og samdægurs haft á honum hestakaup við bónda

Þorvarð Erlendsson á Stóra-Klofa í Rangárvalla-sýslu fyrir rauðstjórnottan hest, hvern hann aftur seldi þeim meðákærða Steini Vigfússyni fyrir 7 rbd., og var sá hestur sleginn af skömmu síðar, en er af hestsins fyrri eiganda, Þorvarði Erlendssyni, og ná-grönnum hans metinn á 9 rbd. 48 sk. Sá hinn upphaflega stolni móálótti hestur er af eigandanum metinn á 16 rbd., og mat það er samþykkt af fanganum, og það að öðru leyti upplýst, að hesturinn var kominn nærri tvítugsaldri.

Þegar því næst meta skal straff það, er fanganum mætti hæfa fyrir þetta afbrot sitt, kemur það á eina hlið til greina, að hann ei aðeins er illa kynntur, heldur og dæmdur áður, 1842, fyrir einfaldan þjófnað til 15 vandarhagga refsingar, og að hann hefur treglega meðgengið misbrot sitt og við haft ýms ósannindi, sem hann síðar hefur orðið að taka aftur, en á hina síðuna er fangans sannaða vanþekking á skyldum sínum, gáfnaskortur og samlíf við miskynnt fólk, meðan hann var að alast upp og lunderni hans og háttsemi átti að lagast undir fullorðinsárin. Þegar þessi atriði eru saman borin og það ásamt er tekið til greina, að hesturinn, sem fanginn stal, var fyrir elli sakir affarafé, fær rétturinn ei betur séð, en að straff fangans sé hæfilega metið eftir tilskipun 11. apríl 1840 6. og 13. sbr. 14. gr. til 4 ára festingar-erfiðis, og er þar í innifalið straff fyrir sviksamlega meðferð hans á ofnbrauði því, sem við rekstur sakarinnar sannað er og viðurkennt, að hann tekið hafi í Einars Sæmundssonar nafni hjá bakara Bernhöft

í Reykjavíkurbæ. Þannig er undirréttarins dómi í straffsins tilliti að breyta.

Meðákærða, Steini Vigfússyni, er gefið að sök, að hann að líkindum hafi verið vitandi um, hverninn hestur sá hinn rauðstjörnótti, er hann keypti af fanganum Birni Kristjánssyni, hafi verið undir kominn, og er hann því ákærður sem að líkindum sekur í hilmingu eða fyrir að hafa vísvitandi haft rangfengna muni í vörzlum sínum.

Það, sem í þessu tilliti hefur getað leiðzt í ljós, hefur samt ekki sannað þetta upp á hann. Hann hefur að vísu játað, að hann hafi haft grun um, að eitt-hvað gæti verið óhreint um eign fangans, hvað hestinn snerti, en hann hefur jafnframt í skýrslu sinni bundið þetta þar við, að hann hafi þekkt fangann þjófgefinn og áður fyrir þjófnað dæmdan. Af hinni sömu ástæðu leiðir hann og þá varhygð sína, að hann tók, að því er hann segir, af fanganum bréfaða kvittun fyrir því, að honum væri hesturinn frjáls. En þessi fyrir fram þekking ákærða á fanganum var fullnæg til að gera þessi viðskipti hans við fangann tortryggileg og gefa réttvísinni ástæðu til að ákæra hann sem líklegan meðhilmara, því heldur sem ákærði tók skírteini fyrir hestinum, hvað í slíkum tilfellum er að öllu óvenjulegt, en að öðru leyti hefur hann þó ei viljað eða ekki getað komið fram með það tilvitnaða bréf, þar hann segir, að það sé glatað. Ákærði hefur líka skírskotað til votta, sem við hafi verið staddir kaupin, en þessir hafa að öllu brugðizt honum. Og loks hefur vitnið Alexíus Árnason eiðfest, að hann hafi varað ákærða, áður en kaupin gerðust, við

því að hafa viðskipti við fangann, en ákærði þykist ei geta til þess munað. En eins og í þessum atriðum ekki er ástæða fyrir því, að ákærði sé sannur að gefinni sök, þannig virðist ekki betur, en að ekki sé heldur í þeim það sannfæringarafl, sem geti réttlætt það, að ákærði njóti aðeins fríkenningar fyrir frekari ákærum, en að það sé samkvæmast öllum málavöxtum, að hann verði frí fyrir sóknarans ákærum, en að hann beri þó þann kostnað af sökinni, sem síðar segir.

Svo finnst og ástæða til, að réttvísinni, eins og í undirréttarins dómi er ákveðið, geymist réttur gegn ákærða Steini Vigfússyni út af því, sem honum er borið á brún í vitnisburði prestsins sira Jóns Reykjalíns.

Í endurgjaldsins sem og sakarkostnaðarins tilliti er undirréttarins dóm að staðfesta, þó þannig, að fanginn Björn Kristjánsson eftir kringumstæðum sakarinnar ber einn allan kostnað við undirréttinn, að undanteknum svaramanns launum þar, hverra upphæð samþykkist og hver nefndur fangi og ákærði Steinn beri hvor að helmingi samkvæmt undirréttarins dómi.

Sóknara við landsyfirréttninn bera 6 rbd., en svaramönnum þar 5 rbd. hvorum fyrir sig, sem borgist, eins og svaramanns launin við undirréttinn, að helmingi af hvorum, fanganum og þeim ákærða.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg. Sókn við landsyfirréttninn og vörn fyrir báðum réttum hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Fanginn Björn Kristjánsson á að setjast til festingarerfiðis í 4 ár. Ákærði Steinn Vigfússon á fyrir sóknarans ákærum í sök þessari frí að vera, en réttvísinni geymist réttur gegn honum út af vitnisburði Jóns prests Reykjalíns.

Í þess ídæmda endurgjalds tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirrættinn, sýslumanni og héraðsdómara Gudmundsen, bera 6 rbd., en svaramönnum, organista Guðjohnsen og stiftskontórista L. M. Johnsen, 5 rbd. hvorum fyrir sig í sakarfærslulaun.

Kostnað allan sakarinnar beri fanginn Björn Kristjánsson eingöngu, að undanteknum sakarfærslulaunum fyrir báðum réttum, sem hann og ákærði Steinn Vigfússon beri hvor að helmingi.

Það ídæmda endurgjald ber að greiða innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og að öðru leyti ber dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 4. september

d ó m u r

í málinu nr. 7/1848: Sjálfseignarbóndi Grímur Norðurlandspóstur Jónsson

gegn

vinnukonu Önnu Guðrúnu Eiríksdóttur á Friðriksgáfu í Eyjafjarðarsýslu.

Þar eð vinnukonu Önnu Guðrúnu Eiríksdóttur á Friðriksgáfu, sem er 21 árs gömul, ógift og þannig

ómyndug, ei hefur í héraði fyrr eða seinna stefnt verið með verndar- eða talsmanni í máli þessu, sem meðhöndlað er og dæmt við Eyjafjarðarsýslu pólitírétt og þaðan er af sækjandanum skotið til þessa réttar, og enginn slíkur er henni settur og málið þó eftir eðli sínu snerti æru hennar og eignarréttindi, finnur landsyfirrétturinn, að ekki verði hjá því komizt ex officio að dæma þann fallna pólitíréttardóm og alla málsins meðferð í héraði ómerka.

Eftir þessum málalokum þarf það ei að koma til álita, að pólitíréttardómurinn hvorki er upp sagður að tilkölluðum hlutaðeigandi málsþörtum eftir tilskipun frá 15. janúar 1817 1. gr. né þeim gefin ávísun um dómsuppsagnardaginn né dómurinn eftir á birtur af hlutaðeigandi stefnuvottum. Málskostnað við landsyfirréttinn finnst appellssækjandinn eftir þessum málavöxtum eiga að borga hinni innstefndu með forsvarsmanni með 10 rbd. silfurmyntar.

Því dæmist rétt að vera :

Pólitíréttarins dómur og málsins meðferð í héraði eiga ómerk að vera.

Málskostnaðinn fyrir landsyfirréttinum borgi sækjandinn, Grímur sjálfseignarbóndi Jónsson, þeirri stefndu, Önnu Guðrúnu Eiríksdóttur á Friðriksgáfu með forsvarsmanni, með 10 rbd. silfurmyntar.

Það ídæmda greiðist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 2. október

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1848: Candidatus philosophiæ P. Melsted

gegn

Kristjáni Guðlaugssyni frá Brandaskarði í Húnaþingi.

Með Gullbringu og Kjósarsýslu aukaréttardómi frá 24. ágúst þettað árið er ákærði, Kristján Guðlaugsson frá Brandaskarði í Húnaþingi, fyrir hestspjófn að felldur til þriggja ára betrunarhússvinnu, og hefur sá dómfelldi skotið þeim dómi til landsyfirréttarins.

Með ákærða eigin játningu og öðrum fram komnum sönnunum er það til hlítar upplýst, að hann þann 4. júlí árið, sem leið, kominn á heimferð sína norður frá Suðurlandi, hafi á mýrunum nálægt Bústöðum í Gullbringusýslu stolið 10 vetra gömlum hesti, rauðstjörnöttum á lit og seinna virtum á 16 rbd. silfurmyntar, hvern hest hann strax á eftir lét í burtu í hestakaupum fyrir annan hest rauðstjörnöttan með tveggja ríkisdala milligjöf. Er sá stolni hestur aftur heimtur réttum eiganda, en ekki sá, er ákærði fékk fyrir hann í umskiptunum, hvers vegna líka ákærði er við undirréttinn dæmdur til 10 ríkisdala endurgjalds til þessa hests eiganda, Halldórs bónda Guðnasonar á Galtalæk, samt til útláta alls kostnaðar, er af sökinni hefur risið.

Misbrot ákærða, sem kominn er yfir lögaldur saka-

manna, 26 ára gamall, og er þó aldrei fyrri ákærður eða straffaður, finnst af undirdómaranum réttilega heimfært undir 6. grein tilskipunar frá 11. apríl 1840, eins og það einnig fær þessa réttar meðhald, að ákærða er valið lægsta þar fyrir stórgripabjófnað ákveðið straff, því bæði hefur játning hans verið fús og óhvikul, og honum borizt góðir vitnisburðir, og líka er ákærði, er misst hafði hest sinn úr ferðinni og fann ei aftur, í vandræðum að geta framhaldið ferð sinni, hver ástæða þó ei finnst fullnóg til að breyta straffsins tegund og upphæð eftir tilgreindum lagastað frá þriggja ára opinberu erfiði til 3×27 vandarhagga refsingar, jafnvægi tveggja ára opinbers erfiðis.

Undirréttarins dóm er því í straffsins tilliti að staðfesta, og hans ákvarðanir um skaðabætur til Halldórs bónda Guðnasonar og sakarinnar kostnaðar endurgjald finnur þessa réttar meðhald. Þau dæmdu svaramanns laun í héraði samþykkjast. Undirréttarins dóm er því að öllu leyti að staðfesta, þó svo, að þeir Einari Þorlákssyni í Neðradal tildæmdu 4 rbd. teljist verða sakarinnar kostnaður. Sóknara við landsyfirrétttinn bera 5 rbd., en svaramanni 4 rbd. silfurmyntar, sem lúkist af ákærða, eins og annar sakarinnar kostnaður.

Rekstur og vörn sakarinnar fyrir undirréttinum hefur verið lögmæt, og sókn og vörn hér við réttinn forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó

svo, að þeir Einari Þorlákssyni í Neðradal tildæmdu 4 rbd. teljist meðal sakarinnar kostnaðar.

Sóknara við landsyfirréttinn, cand. philosophiæ P. Melsted, bera 5 rbd., en svaramanni, stiftskontórista Þ. Jónassen, 4 rbd., sem borgist af hinum ákærða.

Ídæmt endurgjald ber að greiða innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og dómi þessum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 13. nóvember

d ó m u r

í sökinni ¹⁾/1848: Ingvar Runólfsson

gegn

presti sira Markúsi Johnsen í Odda.

Með landsyfirréttarstefnu frá 23. júlí þ. á. og eftir konunglegu uppreisnarbréfi frá 21. s. m. áfrýjar aðalstefnandinn, Ingvar bóndi Runólfsson, sem nú er búandi á Eystri-Hól innan Rangárvallasýslu, dómi felldum við téðrar sýslu aukahéraðsrétt þann 23. október 1847, sem skyldar hann til undir 1 rbd. sekt daglega að fara með allt sitt að næstu fardögum (1848) frá þáverandi ábúðarjörð sinni, Ártúnum, Oddastaðar kirkjueign, svara afgjaldi jarðarinnar og borga álag á hana eftir úttekt, samt í málskostnað 12 rbd. reiðu silfurs. Hefur hann nú krafizt þess hér

1) Númer málsins vantar.

við réttinn fyrst og fremst, að þessi dómur undirréttarins yrði felldur úr gildi, og að honum verði dæmdur ábúðarrétturinn á jörðunni Ártúnum og í málskostnað 39 rbd. 16 sk. En til vonar og vara hefur hann krafizt þess, að undirréttarins dómur sviptist gildi, hvað útsvörun jarðarálags og jarðarafgjalds, samt málskostnaðinn snertir, en að honum dæmist 42 rd. silfurs í málskostnað hjá gagnstefnandanum.

Innstefndi, presturinn sira Markús Johnsen, hefur þar á móti krafizt eftir gagnstefnu frá 16. f. m. og að fenginni gjafsókn, að undirréttardómurinn ekki einungis yrði staðfestur, heldur og, að aðalstefnandinn þar að auki yrði dæmdur í áverka- og ofríkisbætur, sektaður til jústitskassans fyrir óþarfa þætu og skyldaður til að borga innstefnda að skaðlausu málsins kostnað fyrir landsyfirréttinum.

Að því leyti aðalstefnandinn hefur mótmælt gildi gagnstefnunnar af þeirri ástæðu, að hún ekki sé birt aðila málsins, Ingvari Runólfssyni m. fl., er þess fyrir fram að geta, að þetta hans uppástand ekki getur til greina komið, þegar litið er til N. L. 1—4—20 og tilskipunar frá 15. Augusti 1832 18. gr., og er gagnstefnuna sem slíka því gilda að álíta.

Þegar efni málsins því næst kemur til álíta, er það þar í fölgildi, að aðalstefnandinn í fardögum 1847 flutti sig að Oddakirkju jörð Ártúnum, en þar prestinum í Odda, innstefnda sira Markúsi Johnsen, þótti hann vera að jörðinni kominn án allrar heimildar, kallaði hann aðalstefnandann fyrir sáttanefnd til þess að fá hann til að fara góðviljuglega aftur frá

jörðinni, en þar hann ekki varð neinu ágengt, stefndi hann málinu fyrir undirrétttinn, sem lagði þann dóm á málið, sem þegar var tilgreint.

Það er bæði ljóst af réttargerðunum og viðurkennt af málspörtunum sem alkunnugt, að aðalstefnandinn er á næstliðnu vori fluttur burtu frá jörðinni Ártún-um, og að undirrétttardóminum í þessu atriði þannig þvingunarlaust er af honum fullnægt. En þar eð aðalstefnandinn þannig með því sjálfviljuglega að fullnægja undirrétttardómsins ákvörðun um burtferð hans frá jörðinni Ártúnum í næstliðnum fardögum verður að álitast að hafa sagt sig frá að áfrýja undirrétttardóminum í þessu atriði, fær rétturinn ekki betur séð, en að aðalréttarkröfu hans að svo miklu leyti beri að frávísa. Hér er því einungis spursmál um hin önnur atriði málsins, afgjaldið af jörðinni og álagið á hana, sem og um þær tilgreindu áverka- og ofríkisbætur, sem undirrétttarins dómur einnig um talar.

Hvað þá fyrst afgjald og álag á jörðina Ártún, sem aðalsækjandinn er dæmdur til að borga, snertir, er þess að gæta, að þetta er ekki, að því er ráðið verður af klögun og fyrirkalli í málinu til sættanefndarinnar, lagt undir sættatilraun, því í klöguninni er það *einasta* gert að *kæruefni*, að aðalsækjandinn hafi í heimildarleysi farið að jörðinni og ekki viljað síðan standa góðmótlega upp frá henni. Að því leyti þessi atriði því eru tekin undir dómsatkvæði, verður ekki hjá því komizt, að undirrétttarins dómur verði ómerkur dæmdur. Hin sama hlýtur niðurstaðan að verða, hvað áverka- og ofríkisbæturnar snertir, því ekki heldur finnst þeirra getið eða krafizt í klögun-

inni til sáttanefndarinnar, og enda þó svo hefði verið, þá hefði landsyfirrætturinn þó orðið að verða undirdómaranum í því samdóma, að þessar bætur ekki gætu átt sér stað, því að vísu var það svo, að gagnstefnandinn bannaði aðalstefnanda að fara að jörðinni Ártúnum, en þessi hafði áður að minnsta kosti fengið vilyrði fyrir jörðinni hjá réttum hlutaðeiganda, Árna hreppstjóra Jónssyni á Stóra-Hofi, umboðsmanni þess manns, sem þá hafði rétt umráð Oddastaðar og kirkjujarða, nefnilega prófasti A. Johnsen. Og þó það vilyrði eða leyfi fyrir jörðinni, sem aðalsækjandinn fékk hjá téðum hreppstjóra Árna, væri ekki gefið, nema hvað hann sjálfan snerti, er hann segist hafa vísað til Filippusar Þorsteinssonar á Bjólu sem þess manns, er ásamt sér hefði byggingarráð yfir Oddakirkju jörðum, meðan staðurinn væri óveittur, og þannig bent aðalsækjandanum á, að beggja þeirra leyfi væri nauðsynlegt, þá virðist það þó ekki að geta leitt af sér ofríkisbætur, að hlutaðeigandi lét sér þetta hreppstjóra Árna leyfi nægja fyrir jörðinni, og það því síður sem hann viðvíkjandi jarðartökunni alltaf fór bænarveg við gagnstefnandann, eftir að hann fékk umráð jarðanna, en átti, eins og komið var, bággt úr að ráða, orðinn jarðnæðislaus og í eindaga komið. Í hverju tilliti þess einnig ber að gæta, að gagnstefnandinn í innleggi sínu til undirrættarins, dags. 13. Augusti 1847, sjálfur játar, að hann á forlíkunarfundinum 23. júní 1847 hafi gefið eftir, að aðalstefnandinn fengi þetta árið að hanga við jörðina, þ. e. til fardaga árið 1848, ef hann þá

góðviljuglega vildi fara frá henni, eins og síðan er orðið.

Eftir þessum málavöxtum finnst ekki ástæða til að sekta appellantinn fyrir óþarfa þrætu né til að uppáleggja honum málskostnað, sem virðist eiga að falla niður fyrir báðum réttum, og að settum svaramanni gagnstefnandans við yfirréttinn beri málsfærslulaun úr opinberum sjóði, og virðist upphæð þeirra réttilega metin til 8 rbd. reiðu silfurs.

Málið hefur að því leyti það er gjafsóknarmál verið flutt og rekið forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera:

Hvað rétt aðalstefnandans, Ingvars bónda Runólfs-sonar, til ábúðar á jörðinni Ártúnum snertir, frávístast málinu, en að öðru leyti á undirréttarins dómur um afgjald og álag á jörðina Ártún, ofríkis- og áverkabætur ómerkur að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Skipuðum málflutningsmanni gagnstefnandans við landsyfirréttinn, sýslumanni og héraðsdómara Th. Gudmundsen, bera 8 — átta — ríkisdalir í málsfærslulaun, sem borgist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 4. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1848: Skólakennari, organisti P. Guðjohnsen sóknari

gegn

sveitarlimi Hjálmarí Þorsteinssyni í Barðastrandarsýslu.

Með Barðastrandar pólitíréttarúrskurði frá 15. maí í ár er niðursetningur í Suðurfjörðum Hjálmar Þorsteinsson felldur til 20 vandarhagga refsingar fyrir flakk, móþróa, leti og ósiðlega breytni, en amtmáðurinn í Vesturamtinu hefur skotið úrskurði þessum til landsyfirréttarins atkvæða.

Með eigin játningu ákærða og öðrum upplýstum atvikum má það í sök þessari álítast löglega sannað, að hann, þrátt fyrir aðvörun og forboð hlutaðeigandi hreppstjóra um að víkja nokkuð út úr sveitinni, hefur í fyrra vetur tekizt á hendur flakkferð vestur í Ísafjarðarsýslu og víða innan Barðastrandarsýslu í þeim tilgangi að sækja falhendisgjafir. Að vísu hefur ákærði einnig sagt, að meðfram hafi hann í ferð þessari ætlað að leita sér lækninga með blóðtökum, en fyrir utan það, að hann ei hefur tilgreint, af hvaða sjúkdómi hann hafi veikur verið, eins og engin átylla finnst í þeim að vísu stuttu réttargerðum sakarinnar fyrir því, að hann veikur sé, þannig hefur hann ei getað nafngreint þá menn, er hann í lækninga- eður blóðtökuskyni vitjaði. Aftur er honum af bónda þeim, er hann var settur niður hjá, borið, að hann taki lítið til hendi, eins og að öðru leyti um hann er vitnað, að

með honum hafi sökum óhlýðni, mótpróa og af því hann brúki ljótan og ómanneskjulegan munnsöfnuð og nenni ekkert að vinna orðið að gefa 9 vætta meðlag fyrir þetta ár.

Landsyfirrætturinn fær ei betur séð, en að ákærði, sem er 42 ára að aldri og um hvern ei er vitnað, að hann fyrr hafi lögsóttur eða straffaður verið, af undirdómaranum sé réttilega dæmdur fyrir flakk sitt í forboði sveitarstjórans og sýnda óhlýðni og leti samkvæmt reglugerð frá 8. janúar 1834 22. og 23. gr. En hvað upphæð straffsins áhrærir, finnst hún vera af undirdómaranum heldur hátt ákveðin, en ákærða hæfilega refsað með 15 vandarhöggum, hvar að auki honum ber að standa allan af sökinni og áfrýjun hennar löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara og svaramanns fyrir landsyfirrættinum 4 og 3 rbd. til hvors um sig.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, eins og sókn og vörn hennar við landsyfirrættinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Pólitírættarins úrskurður á óraskaður að standa, þó þannig, að ákærði hýðist einungis 15 vandarhöggum. Svo ber honum að standa allan löglegan kostnað sakarinnar, og þar á meðal laun sóknara fyrir landsyfirrættinum, skólakennara Guðjohnsens, 4 rbd. og til svaramanns, stúdents H. Schevings, 3 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 4. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 12/1848: Skólakennari Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

Jóni Jónssyni á Hringsdal og bændunum Bjarna Sveinssyni og Sæmundi Hallgrímssyni úr Barðastrandarsýslu.

Með pólitíréttarúrskurði, felldum við Barðastrandarsýslu pólitírét 17. maí í ár, er ákærði Jón Jónsson á Hringsdal fyrir lausamennsku felldur til 10 vandarhagga pólitíaga, en bændurnir Bjarni Sveinsson í Kvestu og Sæmundur Hallgrímsson á Hringsdal hafa fyrir pólitíréttnum boðizt til að svara 2 rbd. hvor sem bótum til fátækra fyrir hilmingu með lausamennsku hins ákærða. Vesturamtið hefur skotið dómsúrskurðinum í allra þessara tilliti til landsyfirréttarins.

Hvað þá fyrst þá tvo síðarnefndu bændur snertir, þá er um þá enginn dómsúrskurður fallinn í héraði, heldur hafa þeir skotið til Vesturamtsins úrskurðar um tilboð sitt. Þeirra málefni getur því hér ei tekizt til álita, en er að frávísa þessum rétti.

Svaramaður hins ákærða Jóns Jónssonar hefur hér við réttinn hreyft því, að ákærði eigi annað hvort að dæmast sýkn sakar eða pólitíréttarins úrskurður að ónýtast, vegna þess að pólitíréttar meðferð eigi ekki við lausamennskumál, en landsyfirrétturinn fær ei gefið þessu meðhald, þegar litið er til 24. greinar í

reglugerð 8. janúar 1834, samanber 20. grein. Að vísu finnst undirdómarinn ekki með berum orðum að hafa tekið sökina undir dóm eða úrskurð né að öðru leyti nákvæmlega að hafa bundið sig við venjuleg form í sakamálum, en bæði er þetta minna vítavert í pólitímálum og líka finnst það ekki á nokkurn hátt hafa komið ákærða að meini, hvers vegna landsyfirrétturinn ei finnur ástæðu til að ónýta héraðspólitíréttarins aðgerðir og ályktan í sökinni.

Ákærða er gefið að sök, að hann hafi gert sig sekan í lausamennsku mikinn hluta næstliðins árs, og er það í því tilliti upplýst og sannað, að hann, sem í fyrra vor var vistaður hjá prestinum sira Ólafi Pálsyni á Otrardal, en fékk lausn frá vist þeirri með því skilyrði, að hann ekki gerðist lausamaður, hafi þá einungis að hálfu farið í vist hjá bóndanum Bjarna Sveinssyni á Kvestu, en verið lausamaður að hálfu, af því þessi húsbóndi hans lofaði honum að standa inni fyrir, að lausamennskan ei skyldi koma honum að gjaldi. Seinna um sumarið yfirgaf ákærði án gefinna orsaka að öllu vistina hjá Bjarna og fór til bóndans Sæmundar Hallgrímssonar sem lausamaður að öllu. Kærði þá Bjarni hann fyrir sýslumanni, sem á næstliðnu manntalsþingi tók sökina fyrir og úrskurðaði ákærða sem sekan í lausamennsku 10 vandarhagga refsingu.

Ákærði má eftir þeim þannig fram komnu upplýsingum álítast sannur orðinn að lausamennsku og hefur því bakað sér það straff, er enn þá gildandi löggjöf, tilskipunin frá 19. febrúar 1783, endurnýjuð við 20. grein í fátækrareglugerðinni frá 8. janúar

1834 og 2. gr. tilskipunar 24. jan. 1838, segir þeim á hendur, er uppvísir verða að lausamennsku. Landsyfirrétturinn finnur ei neina ástæðu til að binda lausamenskustraffið við fyrir fram skeða aðvörun, eða að þeim ákærða hefði verið vísað á vist, því löggjöfin gefur til þess enga átyllu, eins og kancellíbréf frá 1. marz 1831 ekki heldur í Danmörku bindur straff fyrir flakk við fyrir fram skeða aðvörun eða vísun á vist. Þó má hvoru tveggja in casu álitast að hafa að nokkru leyti gengið á undan lausamennsku hins ákærða, sem bæði hafði vist fengna hjá prestinum í Otrardal og líka fékk hjá honum fulla viðvörun eftir að hann fékk uppgjöf vistarráðanna hjá presti. Þar eð nú það af pólitídómaranum ákveðna straff eftir löggjöfinni og kringumstæðunum finnst hæfilega tiltekið, er pólitírættarins úrskurð í þess tilliti að staðfesta.

Sóknara hér við réttinn bera 5 rbd., en svaramanni 4 rbd., sem, eins og annar kostnaður sakarinnar fyrir báðum réttum, lúkist af hinum ákærða.

Meðferð sakarinnar í héraði finnst eftir kringumstæðunum ekki vítaverð, og sókn og vörn hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Í tilliti til bændanna Bjarna Sveinssonar á Kvestu og Sæmundar Hallgrímssonar á Hringsdal frávísað sökinni.

Hvað ákærða Jón Jónsson snertir, á pólitírættarins úrskurður óraskaður að standa.

Kostnaður sakarinnar fyrir báðum réttum, og þar

á meðal laun til sóknara hér við réttinn, skólakennara Guðjohnsens, 5 rbd. og til svaramanns, stúdents H. Schevings, 4 rbd., borgist af ákærða Jóni Jónssyni.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1848, þann 18. desember

d ó m u r

í málinu nr. 10/1848: Magnús bóndi Magnússon á Berjanesi í Rangárþingi

gegn

sýslumanni Magnúsi Stephensen og bóndanum Kjartani Magnússyni á Leirum í sömu sýslu.

Með landsyfirréttarstefnu frá 15. Augusti þ. á. áfrýjar Magnús bóndi Magnússon á Berjanesi dómi sýslumannsins í Rangárþingi, M. Stephensens, er upp var kveðinn af honum fyrir aukahéraðsrétti þann 3. júlí næst á undan í máli nokkru, sem sækjandinn í héraði hafði höfðað gegn þeim innstefnda um þess fyrrnefnda væntanlega ábúðarrétt á jörðinni Leirum og hins síðarnefnda að ætlun heimildarlausa brúkun téðrar jarðar, samt yrkingu frá sumarmálum 1847, og um af þessum sækjandanum sýnt ýmislegt ofríki, nefnilega að rífa hús hans, grípa og skemma áhöld og búsgögn fyrir honum, taka hellu af skemmu og ræna kú. Með dómi þessum er innstefndi frifundinn fyrir ákærum sækjandans, sem sektaður er 3 lóðum

silfurs til jústitskassans, en málskostnaður látinn niður falla. Og hefur sækjandinn, sem stefnt hefur undirdómaranum til að standa til réttar, hér við réttinn gert þá aðalréttarkröfu, að öll málsmeðferðin og undirréttarins dómur verði dæmd ómerk, en að undirdómaranum verði uppálagt, auk þess að skila aftur sækjandanum ferðakostnaði fyrir réttarhaldið 22. maí í ár, 8 rbd., að borga honum málskostnaðinn fyrir undir- og yfirrétti með 70 rbd. reiðu silfurs, og að hann þar að auki verði látinn sæta hæfilegum sektum eftir lögum og málavöxtum, en til vara hefur hann krafizt, að honum dæmist réttur til ábúðar á jörðinni Leirum, og hinn innstefndi verði skyldaður til að víkja frá henni og skila henni í forsvaranlegu standi og endurgjalda sækjandanum eignaspjöll og að lúka skaðabótum með 82 rbd. 32 sk., samt að greiða málskostnað fyrir undir- og yfirrétti, 66 rbd. 48 sk. Þar á móti hefur sá stefndi undirdómari, sýslumaður Stephensen, sem mæta hefur látið fyrir landsyfirréttinum, í varnarskjali sínu frá 19. október þ. á., gert þá réttarkröfu, að undirréttarins dómur í málinu verði staðfestur og honum dæmdir 40 rbd. af sækjandanum fyrir kostnað og fyrirhöfn við vörn hans í málinu, eins og hinn innstefndi Kjartan Magnússon hefur krafizt, að héraðsréttardómurinn í þessu máli verði staðfestur, en sækjandinn skyldaður til að borga sér málskostnaðinn fyrir landsyfirréttinum með 30 rbd. reiðu silfurs.

Sækjandinn byggir aðalréttarkröfu sína á fylgjandi aðfinningum á forminu við höfðun og rekstur

málsins, er hann vill láta varða ómerkingu dómsins, nefnilega:

1. Að Jóni Guðmundssyni á Leirum, við hvern sækjandinn ei gat sættzt í nefndinni þann 8. nóvember 1847, ei hafi verið stefnt til, ásamt með verjandanum, að þola dóm undir málinu, og að undirdómarinn hafi leitt hjá sér að stefna verjandanum um ýms kærufni, sem tilfærð voru í klögu sækjandans til sættanefndarinnar, sér í lagi um höfuðhögg það, er sækjandinn tjáir, að verjandinn hafi veitt honum, hver öll atriði sækjandinn meinar hefðu átt að dæmast í einu og sama máli og með einum dómi.

2. Að málið sé ranglega höfðað og rekið við almannan aukahéraðsrétt, þar sem það eftir eðli sínu hefði átt að meðhöndlast sem lögreglumál, við hvað málalenging og ferðakostnaður að óþörfu tjáist orsakaður.

3. Að öll málsmeðferðin, en þó sér í lagi vitnaleiðslan, sé með öllu gagnstæð því, sem fyrir er lagt í tilskipun 15. Augusti 1832, og henni þannig hagað, að hún fremur hafi vafið og lengt en greitt og skýrt málið, eins og verjandanum ástæðulaust sé veittur frestur til vitnaleiðslu frá hans hálfu.

En við framanskrifaðar aðfinningar finnur landsyfirrætturinn athugandi:

Við 1. Eins og kæruritið til sættanefndarinnar ekki ber með sér, að sök sú, er Jóni Guðmundssyni er borin á brýn, hafi verið svo samtvinnuð verkum þeim, er verjandinn er kærður fyrir, að sakir þessar ei réttilega gætu höfðast hver sér í lagi, þannig hefur undirdómarinn mótmælalaust frá skýrt, að sækj-

andinn aldrei hafi óskað eftir, að Jóni Guðmunds-
syni væri stefnt til að líða dóm ásamt innstefnda, og
upplýst, að nefndum Jóni var af undirdómaranum
stefnt í öðru máli, er sækjandinn höfðaði gegn hon-
um um sama tíma, inn undir hvert mál hann mundi
hafa dregið ákæruefni það, sem hér ræðir um, hefði
hann ei, eftir því sem á vikið er, verið búinn að frá-
falla að stefna Jóni til dóms um það. Hér við bætist
það, að sækjandinn má álitast að hafa fallizt á, að
Jón þessi væri leiddur sem vitni af mótpartinum, ef
hann aðeins staðfesti vitnisburð sinn með eiði (akts
bls. 68). En hvað það snertir, að verjandanum ei hef-
ur verið stefnt til dóms við undirréttinn um öll þau
atriði, er hann var kærður um fyrir sættanefndinni,
þá finnst þetta einungis að eiga sér stað um höfuð-
höggið. En hér við er aftur aðgættandi, að málið um
ábúðarrétt á jörðu og um líkamlega misþyrmingu
eru svo ólíks eðlis, að sitt heyrir undir hvorn dóm-
stól, hið fyrra undir þann reglulega dómstól, en hitt
undir pólitíréttinn, og þar sem svona stóð á, var ólög-
mætt að steypa þessum sökum saman í eina. Undir-
dómarinn hefur líka í þessu tilliti mótmælalaust fram-
borið, að sækjandinn, eftir að hafa þegið hans veg-
leiðslu hér um, hafi ei krafizt, að báðar þessar sakir
í einu yrðu dæmdar fyrir undirrétti.

Við 2. Af því, sem þegar er sagt, flýtur beinlínis,
að landsyfirrætturinn ei getur aðhyllzt meiningu
sækjandans um, að þetta mál sé ranglega höfðað og
dæmt fyrir almennum aukahéraðsrétti að því leyti
það snertir sækjandans meinta abúðarrétt á jörðu

og annað, sem stendur í nánu sambandi við þennan rétt.

Við 3. Ekki heldur fær landsyfirrætturinn séð, að málsmeðferðin yfir höfuð eða vitnaleiðslan sér í lagi sé á nokkurn hátt gagnstæð löggjafarinnar fyrirskipunum, því þótt vitnaleiðslan virðist að vera nokkuð ógreinileg og löng, þá er ekki undirdómaranum um það að kenna, heldur sækjandanum, sem fram lagði skrifleg spursmál til vitnanna fyrir réttinn, eftir hverjum vitnaleiðslan fram fór. Hvað skort á vegleiðslu frá dómarsans hendi snertir, yfir hverjum sækjandinn hefur látið kvarta hér við réttinn, þá er því af honum ómótmælt, sem dómarrinn í innleggi af 19. október í ár hefur sagt, að hann hafi ei þiggja viljað framboðna vegleiðslu. Af sjálfum undirrættargerðunum verður eins lítið séð, að undirdómarrinn hafi fram boðið vegleiðsluna sem sækjandinn óskað hennar, en sækjandinn hefur ei mótsagt undirdómarsans sögusögn, og má það eftir tilskipun 15. Augusti 1832 10. gr. álítast fullnóg, hvar parturinn skriflega sjálfur flytur mál sitt, eins og hér er skeð. Hvað áhrærir kvörtun sækjandans um, að dómarrinn hafi ófyrirsýnju veitt verjandanum þann 11. maí í ár frest til þess 22. næst á eftir að leiða vitni í málinu, þá finnst hún með öllu að vera ástæðulaus, því eins og það var sjálfsagt, að verjandinn hefði heimtu á að fá frest til að upplýsa þau atriði, er vitni hans skýrðu við réttarhaldið þann 22. maí, þannig finnst sækjandinn við undirrættinn engum mótmælum að hafa hreyft um, að sá umbeðni frestur væri veittur verjandanum.

Með því landsyfirrætturinn þannig verður að álíta, að engir þeir verulegir brestir finnast við höfðun eða meðferð málsins í héraði, er geti varðað ansvari fyrir undirdómarann, getur krafa sækjandans um ómerkingu dómsins og útlát af hendi undirdómarans ekki til greina tekizt.

Þegar því þessu næst aðalefni málsins kemur til álíta, þá er það þannig vaxið:

Árið 1842 flutti sækjandinn sig að hálfri jörðinni Leirum, frá hverri faðir hans, Magnús Sigurðsson, þá fór, og voru þá lagðir ofan á jörðina 400 fiskar. Árið 1844 byggðu jarðareigendurnir, bræðurnir Einar Einarsson á Rauðafelli og Magnús Einarsson á Grund, sækjandanum út af jörðinni vegna þess að hann hefði nitt hana niður, ekki slegið engjar hennar, en léð torfskurð. Á sættafundi þann 12. febr. 1845 var sækjandanum af téðum eigendum aftur byggð jörðin, og undirgekkst þá sækjandinn meðal annars að pantsetja eigendum jarðarinnar gallalausá kú upp í jarðarinnar endurbót það ár, að byggja upp heygard, hlaða í skörð á túngörðum og byggja upp fallnar bæjardyr. En bæri út af þessu, lofaði sækjandinn að standa góðviljugur upp af jörðinni án lögsóknar, eins og kýrin þá skyldi í fardögum 1846 verða fullkomin eign landsdrottanna. Í fardögum 1846 varð sækjandinn, sem þá ætlaði að bregða búi, samt kyrr við jörðina. En fyrir jól (7. desember) sama ár var honum byggt út af jörðinni af þeim reglulegu stefnuvottum, og gáfu landsdrottinnar honum þá að sök, að hann, þvert á móti loforði sínu, ekkert hefði bætt hús eða garða jarðarinnar. Var svo þar á eftir, þann 15.

febrúar 1847, eftir beiðni landsdrottna gerð skoðun yfir jörðina í nærveru og án mótmæla sækjandans, og er sú skoðunargerð óáfrýjuð, og prófaðist þá, að jörðin var mjög illa setin, svo álag var metið á hana 232 álnir, enda hefur sækjandinn einnig viðurkennt, að honum hafi dregið loforð hans um byggingu túngarðsins, heygardísins og bæjardyranna. Þann 7. maí 1847 byggði Einar Einarsson á Rauðafelli ekkju Steinunni Kjartansdóttur, móður hins innstefnda, sem líka átti nokkurn part í jörðunni, téða jörð Leirur, og flutti hún sig þangað í fardögum 1847, en tók til að yrkja jörð þessa um sumarmál næst á undan, en innstefndi Kjartan Magnússon var hjú móður sinnar, og fylgdist með henni að Leirum, en hún deyði eftir sem næst verður komið undir rekstri málsins í héraði.

Af þessum ástæðum hefur innstefndi meint, að hann ranglega hafi lögsóttur verið af sækjandanum, þar eð hann ekki hafi verið umráðamaður jarðarinnar, þá að henni kom, heldur móðir hans, og að hann hafi yrkt jörðina eftir hennar skipun og svaramanns hennar.

Að því leyti hér er að ræða um ábúðarrétt sækjandans á jörðinni Leirum, getur landsyfirrætturinn ei fundið, að málið sé af sækjandanum réttilega höfðað gegn þeim innstefnda, heldur virðist, að hann hefði átt að stefna lögsókn sinni, fyrst hann annars fór hennar á flot, gegn eigendum jarðarinnar Leirna, og þó sér í lagi gegn Einari Einarssyni á Rauðafelli, sem bæði hafði samið við hann í nefndinni þann 12. febrúar 1845 og byggt honum út 1846, eins og ekkj-

unni Steinunni Kjartansdóttur inn vorið 1847, og þá strax um vorið 1847, áður en hann veik frá jörðinni, fá afgert með dómi, hvort hann hefði forbrotið ábúðarrétt sinn eða ekki. Það atriði, að innstefndi settist eftir fráfali móður sinnar í hennar byggingu á Leirunum og að hann þannig hefur jörðina, sem þætan er um, í brúkunarhaldi, getur ekki komið sækjandanum að liði, meðan það liggur í augum uppi, að sækjandinn hefur aldrei við innstefnda samið nokkuð um ábúðarréttinn á jörðinni, hver einungis var honum heimilaður af Einari Einarssyni og bróður þessa, Magnúsi á Grund, eins og sá fyrrnefndi heimilaði hann aftur móður hins innstefnda.

Að málið um ábúðarréttinn sé ranglega höfðað gegn innstefnda, virðist einnig þess heldur augljóst sem sækjandinn kallaði Einar Einarsson fyrir sættarnefndina út af þessa útbyggingu frá Leirum á hendur sækjandanum, og að þeir sættust á þetta mál í nefndinni þann 8. nóvember 1847, og að sækjandinn eftir eiðfestum vitnisburði Magnúsar Ólafssonar strax eftir að útbyggingin var honum birt falaði sér jörðina Berjanes, hvert hann líka flutti sig búferlum í fardögum 1847.

En þótt nú innstefndi megi álitast ranglega lögsoúttur af sækjandanum um að víkja frá jörðinni Leirum, þá er þar fyrir ekki sagt, að hinum öðrum ákærum sækjandans að því leyti þær miða til verka, sem innstefndi *sjálfur* hefur framið, sé óréttilega beint að honum í þessu máli, enda þótt hann væri hjú móður sinnar. En að hvað miklu leyti þetta geti hér til greina komið, er undir því komið, hvort þau

verk, sem borin eru honum á brýn, megi álítast sönnuð upp á hann, þannig að hann geti sektast þar fyrir, og ber því ýtarlegar að rannsaka þetta atriði.

Hvað þá fyrst áhrærir, að baðstofuhúsið á Leirum var af honum rífið, þá má það álítast upplýst, að það skeði eftir skipun móður hans, og getur það því ekki orðið innstefnda að áfelli.

Sama er að segja um hellu þá, sækjandanum tilheyrandi, er varð eftir á Leirum og innstefndi notaði til húsabygginga. Í þessu tilliti er það af mörgum vitnum fram borið, að skipti hafi skeð milli innstefnda eða móður hans og sækjandans á þessari hellu fyrir hellu, er eftir skilin var í Berjanesi, af hverri hellu það er upplýst, að sækjandinn eftir að hann var fluttur þangað gerði þar upp skemmuhús.

Ekkert af þeim leiddu vitnum hefur heldur getað hermt upp á innstefnda, að hann hafi brotið ker sækjandans, er út voru látn á Leirum eða tekið og **brúkað reipi hans**, enda hefur innstefndi neitað þessu hvoru tveggju, og getur hann gegn neitun sinni ei álitizt orðinn sannur að því.

Með tilliti til þeirrar ákærðu kýrtöku, er það af innstefnda viðurkennt, að móðir hans vegna heyskorts sækjandans ei hafi þorað að trúá honum fyrir kúnni — en það var kvíldiskýrin — og látið sækja hana til að bjarga henni, það sem eftir var gjafatímans, en hún var aftur færð sækjandanum, og lét hann hana síðar, eftir vitnanna framburði, góðviljuglega af hendi, þá innstefndi sótti hana út að Berjanesi.

Eftir öllu því, sem á vikið er hér að framan, fær

landsyfirrætturinn ei betur séð, en að undirdómarinn réttilega hafi frífundið innstefnda fyrir ákærum sækjandans, en látið málskostnaðinn niður falla. Undirrættardóminn, á hvers ákvarðanir um þau sækjandanum ídæmdu útlát fyrir viðhöfð óviðurkvæmileg ummæli í sóknarskjölum hans landsyfirrætturinn einnig hlýtur að fallast, ber því yfir höfuð að staðfesta.

Þá 8 rbd., er undirdómarinn tekið hefur hjá sækjandanum fyrir þingsvitnistöku 22. maí í ár í innstefnda þarfir, og þeim innstefnda því að réttu lagi og dóminum samkvæmt bar að gjalda, á undirdómarinn að afturskila sækjandanum, en þessa vegna getur ekki heldur undirdómarinn fengið kost og tæringu hjá appellantinum. Málskostnaður allur fyrir landsyfirrættinum finnst eftir kringumstæðunum eigi að niður falla.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa.

Undirdómarinn, sýslumaður Magnús Stephensen, á fyrir sækjandans ákæru frí að vera, þó svo, að hann endurgjaldi sækjandanum þá fyrir réttarhaldið þann 22. maí í ár um of borguðu átta ríkisbankadali reiðu silfurs.

Allur málskostnaður fyrir landsyfirrættinum falli niður.

Þau ídæmdu útlát greiðist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 15. janúar

d ó m u r

í sökinni nr. 1/1849: Skólakennari P. Guðjohnsen
skipaður sóknari

gegn

Gunnlaugi Bergssyni og Jóni Jónssyni úr Árnessýslu.

Með dómi felldum við Árnessýslu aukahéraðsrétt þann 30. nóvember seinastliðna eru þeir ákærðu, Gunnlaugur Bergsson og Jón Jónsson, felldir til 10 og 8 ára festingarerfiðis fyrir þjófnað og hafa þeir skotið þeim dómi til landsyfirrættarins.

Fyrir fram er þess að geta, að stefna sú, með hverri þeim ákærðu er stefnt til að líða dóm við undirrættinn, ekki er birt á lögskipaðan hátt af hlutaðeigandi stefnuvottum samkvæmt tilskipun frá 3. júní 1796 22. gr., heldur af sjálfum undirdómaranum í viðurvist þingvottanna. En þar sá, sem settur er undir lagaákæru fyrir opinberan misverknað, getur fráfallið löglegri stefnu, virðist ekki betur, en að þeir ákærðu, sem hafa gert sig ánægða með stefnuna, megi álítast löglega stefndir, og að því ekki sé ástæða til að dæma dóminn þessa vegna ómerkan, og það því síður sem hinir ákærðu, sem löglega er stefnt til þessa réttar, ekki hafa farið því á nokkurn hátt fram, að sér ekki hafi verið löglega stefnt.

Að því leyti útskriftirnar af þeim yfir Gunnlaugi áður gengnu dómum ekki finnast að vera undir hann bornar eða hann látinn við þær kannast sem sér við-

komandi, virðist þetta atriði ekki heldur þess eðlis, að það geti verið endilegum dómi í sökinni nú þegar til fyrirstöðu, þar sem það með straffsattesti undir-dómarans er sannað, að dómur þessir áhræri Gunnlaug eða séu yfir honum gengnir, og þannig er þá sökina undir endilegan dóm að taka.

Með eigin játningu og öðrum undir sökinni fram komnum sönnunum og upplýsingum er það löglega sannað, að ákærði Gunnlaugur Bergsson, sem er fæddur 22. febrúar 1824 og með hæstaréttardómi frá 15. desember 1842 er dæmdur fyrir framinn þjófnað til 40 vandarhagga refsingar, hafi nóttina milli þess 19. og 20. október fyrra árs stolið, ásamt meðákærða, Jóni Jónssyni, frá húsbónda sínum, Símoni Bjarnassyni á Laugardælum, og öðru fólki þar þremur hestum fullorðnum og ýmsum öðrum munum, í allt metnum á 115 rbd. 80 sk., og þar að auki frá Ólafi Höskuldssyni á Haga einni á, virtri á 3 rbd., og að hann, ásamt félaganum sínum, hafi síðan leitað til óbyggða og ætlað þannig að skjóta sér undan, en fannst við leit, sem að honum var gerð að hlutaðeigandi sýslumanns ráðstöfun. Við þennan misverknað ákærða kemur þanninn til áfellis til greina, að þjófnaðurinn að miklu leyti er framinn af honum sem hjúi gegn húsbónda sínum, að hann áður er straffaður fyrir sama glæp, að hann var hvatamaður að þeim hér frama misverknaði og hefur sýnt sig í öllu framferði sínu frá ungum aldri mjög óvandaðan til munns og handa. En að hinu leytinu hefur hann fengið óvandað uppeldi, er fáfróður og enn á ungum aldri. Að vísu yfirgnæfa þannig þau herðandi atriði í misverknaði

ákærða, en eigi að síður virðist það af undirdómaranum ákveðna straff af 10 ára festingarerfiði of hátt metið, en að það hæfilega sé ákveðið samkvæmt 13. grein í tilskipun 11. apríl 1840, saman borinni við 14. og 82. grein, til 8 ára festingarerfiðis, en að öðru leyti er undirréttarins dóm, hvað það ídæmda endurgjald og skaðabætur í ákærða tilliti snertir, að staðfesta.

Meðákærði, Jón Jónsson, er ekki einungis meðsekurur í þeim af Gunnlaugi framda þjófnaði frá hús-bónda sínum, en hann hefur þar á ofan gert sig sek-an í talsverðum kindaþjófnaði, þar hann er uppvís orðinn að því að hafa á einum degi, þann 24. september 1847, stolið 10 sauðkindum — en seinna 4 — og markað flestar sínu marki. Hann lýsir sér því sem mjög þjófgefinn og búræfinn í þessum glæp. En til linkindar er honum það, að hann er á ungum aldri, þar eð hann drýgt hafði allar sínar nú ákærðu þjófnaðartiltektir, *áður hann náð hafði tvítugs aldri*, hvern hann fyrst fullnaði þann dag, frumpróf sakarinnar hófst, og hefur verið fús til að meðkenna brot sín, að hann er fáfróður og ekki áður kynntur að misjöfnu né dæmdur fyrir nokkurt lagabrot. Og því virðist ekki betur, en að undirréttarins dómur, sem lætur hann sæta 8 ára festingarvinnu, gangi honum of nærri, en að honum réttilega beri 6 ára tukt-húsvinna eftir 6. grein í tilskipun frá 11. apríl 1840, saman borinni við 82. grein.

Hvað það ídæmda endurgjald og skaðabætur snertir er undirréttarins dóm einnig í þessa ákærða tilliti að staðfesta.

Báðir þeir ákærðu greiði hvor að sínu leyti þann af sökinni löglega leidda kostnað og þar á meðal þau svaramanni í héraði dæmdu málsfærslulaun, sem finnast hæfilega ákveðin, sem og til sóknarans og svaramanna hér við réttinn, 6 rbd. til hins fyrstnefnda, en 5 rbd. til hvors hinna síðarnefndu.

Sökin hefur við undirréttinn verið tilbærilega rek-in og varin, og hér við réttinn hefur sókn hennar verið lögmæt og vörnin forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó svo, að þrælkunartíminn í festingu fyrir Gunnlaug Bergsson ákvarðast til 8 ára, en fyrir Jón Jónsson til 6 ára í Kaupmannahafnar tukthúsi.

Í málsfærslulaun hér við réttinn bera sóknaranum, skólakennara Guðjohnsen, 6 rbd., en svaramönnunum, stúdent Scheving og Jóni Árnasyni, hvorum fyrir sig 5 rbd. silfurmyntar, sem, eins og annar sakarinnar kostnaður, greiðist af þeim ákærðu einum fyrir báða og báðum fyrir einn.

Ídæmd útlát og endurgjald greiðist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum veitist að öðru leyti fullnusta undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Aar 1849, den 23de Juli

Dom

i Sagen Nr. 3/1849: Kjöbmand Carl Franz Siemsen
contra

Landfoged, Kammerraad St. Gunlögsen som befalet
Sagfører paa den kongelige Kasses Vegne.

Nærværende Sag'er i Efterlevelse af det kongelige Rentekammers Skrivelse af 2den September forrige Aar bleven anlagt for Bytingsretten i Reykjavik mod Appellanten, Kjöbmand Carl Franz Siemsen, betræffende en Gjæld til den kongelige Kasse ifølge Panteobligation af 5te Maj 1848, nu til Restbeløb 2100 Rigsbankdaler rede Sölv, og har Bytingsretten paa Grund af Misligholdelse af de ved bemeldte Panteobligation indgaaede Forpligtelser under 30te November samme Aar dömt ham pligtig til at indfri Pantegjælden med Renter fra 11te Juni samme Aar indtil Betaling sker, samt til at udrede Processens Omkostninger, foruden 4 Rigsbankdalers Mulkt til Justitskassen for unödig Trætte.

Denne Dom har Kjöbmand Carl Franz Siemsen ved Stævning af 13de September forrige Aar nu indanket for Landsoverretten og nedlagt Paastand om, at samme bliver forandret derhen, at Appellanten bliver frikjendt for den kongelige Kasses Tiltale i denne Sag, saavelsom for idönte Processomkostninger og Mulkt, men ham tilkjendt Erstatning for hafte Omkostninger og Tab i Anledning af Sagen, hvorimod den paa den kongelige Kasses Vegne befalede

Sagfører, Landfoged St. Gunlögsen, har nedlagt Paa-stand om Dommens Stadfæstelse i alle dens Punkter, saavel som om Mortifikation af de af Appellanten brugte formentlig fornærmelige Udladelser, og at han for samme bliver tilbørligen anset, samt tilpligtet at udrede Processens Omkostninger for Lands-overretten, og deriblandt Salær til den befalede Sagfører med 12 Rbd. rede Sölv.

Landsoverretten maa nu antage, at Sagens endelige Resultat maa bero paa Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om Appellanten, Kjöbmand Carl Franz Siemsen i den Grad har misligholdt de ved berørte Panteobligation af 5te Maj 1848 indgaaede Forpligtelser, at hele Gjælden som Følge deraf er forfalden til Betaling, og bör saaledes de mod Appellanten fremkomne Ankeposter, der skulde begrunde hans Forpligtelse til strax at betale hele Gjælden, tages under Overvejelse.

Hvad den 1ste Ankepost, at Appellanten først den 22de Juli forrige Aar har indbetalt i Jordebogskassen det Afdrag paa Gjælden med Renter, som til 11te Juni Termin næst forhen ifølge Obligationen af 5te Maj 1848 *skulde* erlægges, angaar, da har Appellanten, der har erholdt kongelig Bevilling af 31te Maj dette Aar til at fremlægge nye Beviser, tilstrækkeligen godtgjort, at denne Forsinkelse i Erlæggelsen af det til 11te Juni forrige Aar med Renter forfaldne Afdrag er foranlediget der ved, at uagtet Stiftamtets Indtægtsorde desangaaende til Landfogeden er under 15de Juli forrige Aar udfærdiget, er den ældre af Interessenterne i det islandske Paketskib

for Gjælden, oprindeligen stor 3000 Rbd. rede Sölv, som Appellanten ved forberörte Panteobligation af 5te Maj 1848 med vedkommendes Samtykke har overtaget sig at betale, dog först under 18de Juli forrige Aar bleven kvitteret til Udslettelse af Pantebogen, saa at han ikke för den Tid har kunnet indbetale det omhandlede Afdrag, saavel som og at hans Tilgodehavende for Indkjøb af Materialer til Skolen i Reykjavik langt oversteg det omhandlede Afdrag, som saaledes var aldeles betrygget, hvilket ogsaa af Stiftamtet i en i Genpart fremlagt Skrivelse til det kongelige Rentekammer af 31te Oktober forrige Aar er anerkjendt.

Forsaavidt der dernæst ankes over, at Appellanten ikke overensstemmende med den ved Panteobligationen indgangne Forpligtelse har tilvejebragt Övrighedens Attest om at der ikke opbevaredes et større Forraad af brændbare Varer i hans for Gjælden pantsatte Hus Nr. 1 i Strandgaden end Övrigheden havde samtykket i, samt at han uden Stiftamtets Tilladelse havde borttaget Skifertaget af nysbemeldte Hus, da er det med forberörte Stiftamts Skrivelse af 31te Oktober forrige Aar ligeledes godtgjort, at Appellanten aldrig har vægret sig for at tilvejebringe den omhandlede Brandpolitiattest, men blot forespurgt sig hos Stiftamtet, hvorledes han i saa Henseende skulde forholde sig, og senere efterkommet den ham af Stiftamtet desangaaende meddelte Forholdsordre, ligesom han iövrigt har gjort det höjst sandsynligt, at Assurancekompagniet i Hamborg, hos hvilket det omhandlede pantsatte Hus

var blevet assureret, har anset den Omstændighed, at Huset for en Del var belagt med Skifertag, for irrelevant, eftersom Kompagniet desuagtet ikke havde nedsat Assurancepræmien, hvor af den Slutning maa udledes, at Appellanten har staaet frit for at borttage Skifertaget, ligesom det og med fremlagt Vidnesbyrd er bleven godtgjort, at Appellanten var tilsinds strax at forsyne Huset med et nyt og bedre Skifertag, uagtet dette dengang ikke kunde iværksettes formedelst indtrufne, Appellanten utilregnelige Omstændigheder.

Forsaavidt der endelig föres Anke over, at Appellanten blot har tilstillet det kongelige Rentekammer Afskrift af Kompagniets Assurancepolice istedetfor selve Originalen for Tidsrummet fra 11te Marts 1848 til 10de Marts 1849 og heller ikke i flere Aar efterkommet sin Forpligtelse om Husets Assurance, da har han tilstrækkeligen godtgjort saadanne Omstændigheder, der gjöre Indsendelsen af Assurancepolice i Afskrift istedetfor in originali fuldkommen undskyldelig, ligesom han og er fremkommen med tilstrækkeligt Bevis for Opfyldelsen af sin om Husets uafbrudt Assurance indgangen Forpligtelse.

I Betragtning af disse Sagens Omstændigheder maa Landsoverretten antage, at Bytingsretsdommen overensstemmende med Appellantens derom nedlagte Paastand maa forandres derhen, at han frifindes for den kongelige Kasses Tiltale i denne Sag. Ligeledes kan Landsoverretten ikke andet end antage, at Appellanten bör frifindes for den til Justitskassen idömte Mulkt, thi foruden at denne Sag som beordret anlagt

af det kongelige Rentekammer ikke nödvendigen skulde behandles for Forligelses Kommission, er det endvidere godtgjort, at Appellanten som personlig fraværende paa en Udenlandsrejse ikke kunde give Möde ved Forligspröven, og uagtet han ifölge Obligationen var i Anledning af Misligholdelse pligtig til efter sket Opfordring i forbemeldte hans Ejendom uden Henstand at erlægge Obligationens paa-lydende Restbelöb, kan Retten dog paa den anden Side ikke tillægge den Omstændighed, at Appellanten her ikke havde en Fuldmægtig, der paa hans Vegne kunde tage til Gjenmæle i nærværende Sag, der drejer sig om en, hans Handel som saadan uvedkommende Gjældsfordring, nogen særdeles Vægt, og det saa meget mindre som Appellanten ifölge de oplyste Omstændigheder var aldeles uvidende om Sagens paatænkte Anlæggelse, ligesom han heller ikke havde Anledning til at vente en slig Sag anlagt, hvortil kommer, at Berigtigelsen af den Fordring, der har foranlediget Sagen, ifölge Panteobligation af 5te Maj 1848 ikke alene kunde ske ved Indbetaling i Jordebogskassen i Reykjavik, men tillige i Statsgjældsdirektionens Hovedkasse i Kjöbenhavn.

Forsaavidt de Udladelser, den befalede Sagfører har paastaaet mortificererede, angaar, da maa Landsoverretten vel anse samme for mindre passende, men da Appellanten er uvant til Sagførelse og ulovkyndig, kan der ikke skjönnes at være tilstrækkelig Anledning til at give denne Paastand Medhold.

I Betragtning af Sagens samtlige Omstændigheder og især dens tilsyneladende Beskaffenhed ved dens

Anlæg, maa Processens Omkostninger for Under- og Overretten anses at burde ophæves og den kongelige Kasse have at udrede Salær til den befalede Sagfører, Landfoged Gunlögsen, og hvilket Salær for Bytingsretten passende findes at være fastsat til 8 Rbd. og for Landsoverretten til 12 Rbd. rede Sölv. Den befalede Sagførelse for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret:

Appellanten, Kjøbmand Carl Franz Siemsen, bör for den kongelige Kasses Tiltale i denne Sag fri at være. Processens Omkostninger ophæves, og udredes Salær til den befalede Sagfører, Landfoged, Kammerraad St. Gunlögsen, for Bytingsretten med 8 Rbd. og for Landsoverretten med 12 Rbd. rede Sölv af Islands Jordebogskasse.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 23. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 2/1849: Sýslumaður Th. Gudmundsen skipaður sækjandi vegna Reykjavíkur dómkirkjukalls

gegn

Jóni Jónssyni prentara í Reykjavík.

Eftir landsyfirréttarstefnu frá 9. marz í ár áfrýjar sækjandinn, sýslumaður og héraðsdómari Th. Gudmundsen, eftir stiftamts skipun og að fenginni gjaf-

sókn, dómi gengnum við Reykjavíkur bæjarþingsrétt þann 7. desember fyrra ár, áhrærandi tilkall dómkirkjukallsins í Reykjavík til eignar að túninu og lóðinni í Bráðræði skammt frá dómkirkjukallsins jörð Seli í Reykjavíkur lögsagnarumdæmi. Með nefndum bæjarþingsréttar dómi er innstefndi, Jón Jónsson prentari, sem farið hefur því fram, að hann væri réttur eigandi að því umþætta túni og lóð, frídæmdur fyrir tilkalli dómkirkjukallsins, en heimildarskjölum hans fyrir eigninni Bráðræði er vísað frá undirréttnum og kostnaður málsins látinn falla niður, en dómkirkjukallsins svaramanni dæmd málsfærslulaun úr opinberum sjóði.

Hér við réttinn hefur innstefndi krafizt, að þessi bæjarþingsdómur verði staðfestur að því leyti hann fríkennir innstefnda fyrir sækjandans ákæru, en að honum tildæmist 30 rbd. reiðu silfurs fyrir málsfærslu og ómakslaun fyrir báðum réttum, og að sækjandans svaramaður sektist hæfilega fyrir að hann leggi innstefnda í einelti með lögleysum, hvar á móti sækjandinn hefur krafizt, að undirréttarins dómur og ályktan undirdómarans 23. október fyrra ár fellist úr gildi, en að Reykjavíkur dómkirkjukalli dæmist fullkominn eignarréttur yfir túninu og lóðinni á Bráðræði, og innstefndi tilskyldist að borga dómkirkjuprestinum vegna dómkirkjukallsins eina vætt árlega í lóðartoll fyrir býli þetta frá fardögum 1846, unz mál þetta hófst, og þaðan frá eftir mati óvilhallra manna. Svo hefur hann og krafizt skaðlauss málskostnaðar af innstefnda fyrir báðum réttum; og að

svigurmæli þessa til dómkirkjuprestsins í varnar-skjali 30. apríl í ár verði ómerk dæmd.

Eftir þeim frá appellantsins hálfu í máli þessu fram komnu sönnunum virðist það ljóst, að býlið Bráðræði, sem eftir framlögðu afstöðumálverki stendur hér um bil 170 faðma frá Seli, hver jörð ómótmælt er eign Reykjavíkur dómkirkjukalls, hafi þegar 1769 verið orðin til sem býli án grasnautnar, eða sem tómthús, og að svo hafi enn þá verið árið 1819 sannar sá staðfesti útdráttur af tíundarreikningi yfir Seltjarnarnesshrepp, sem undir nr. 9 fram er kominn í sókn málsins fyrir þessum rétti. Má af þessu með vissu ráða, að býlið Bráðræði hafi, ásamt jörðinni Seli, allt að árinu 1835 horfið undir Gullbringusýslu lögsagnarumdæmi, en ekki Reykjavíkurbæjar eftir að þessi bær fékk yfirvald út af fyrir sig. Hið seinast nefnda ár er jörðin Sel, ásamt með tómthúsinu Bráðræði, lagt undir Reykjavíkur bæjarfógetastjórn. Þó að ekki verði af þessu með vissu ályktað, að Bráðræði hafi verið byggt á Selsjarðar landi, virðist þó þar af ráða mega, að það ekki sé byggt í upphafi á Reykjavíkur landareign, eins og innstefndi hefur farið fram á. Innstefndi hefur heldur ekki fært minnstu sönnun fyrir því, að einnig Sel sé byggt á Reykjavíkur landi, þó sönnunarbyrðin í því falli lægi á honum. En af appellantinum er það nægilega sann- að með staðfestum útdrætti af jarðabókinni frá 1760, að jörðin Sel þá, eins og líka í Árna Magnússonar jarðabók frá byrjun 18. aldar, hafi verið jörð fyrir sig, aðgreind frá Reykjavík, en með óvissum dýrleika. Innstefndi hefur viljað byggja kröfu sína um frían

frá eftirgjaldi eftir lóð þá, sem Bráðræði stendur á, til dómkirkjuprestsins, hverjum jörðin Sel er veitt að léni, á því, að enginn máldagi eður landamerkskjöl séu fram lögð frá appellantsins hálfu fyrir Selinu, en af því að í þessu máli ekki er þræta um yztu ummerki Sels lands, virðist réttinum sú mótbára ekki geta ráðið úrsliti málsins, ef það að öðru leyti hefur orðið sannað, að Bráðræði sé byggt í Sels landi, og skal það því nánar skoðað.

Þegar rétturinn yfir höfuð lítur til þess, sem frá appellantsins hálfu er fram komið í þessu máli, þá verður ei betur séð, en að sú hafi verið almenn skoðun, bæði nærliggjandi jarða ábúenda og Reykjavíkurbæjar stjórnenda frá því áður en sú túnútgræðsla byrjaði í kringum Bráðræði, sem er helzta rót þessa máls, og til þessara tíma, að býlið Bráðræði væri byggt í jarðarinnar Sels landi. Þanninn játar nærverandi lögregluþjónn í Reykjavíkurbæ, Þorsteinn Bjarnason, er 1825 fyrstur byrjaði að rækta tún í Bráðræði og byggði þar reglulegan bæ, að hann til þess leitað hafi leyfis hjá stiftsprófasti Árna Helgasyni, hver þá sem dómkirkjuprestur í Reykjavík hafði umráð Selsins sem prestakallsins mensaljarðar, þanninn mótmælir Reykjavíkurbæjar málefna einasti páverandi forstjóri, bæjarfógeti Ulstrup, ekki vitnisburði Jóns Guðmundssonar á Hala, dagsettum 4. október 1828, sem tileinkar Seli þá lóð, er Bráðræði er byggt á, og eftir hverjum vitnisburði afstöðumálverk það er samið, er bæjarþingsréttargerðunum fylgir, og hafði þó bæjarfógeti Ulstrup því meiri hvöt til þess sem vitnisburður þessi fram

kom tveimur dögum seinna en hann er út gefinn í samkomu, er bæjarfógetinn hélt með nærliggjandi jarða ábúendum til að leiðrétta bæði Reykjavíkur og þessara jarða landamerki, þanninn hefur undirdóm-arinn sjálfur í bréfi af 15. júlí 1842, ásamt forstjóra Reykjavíkurbæjar fulltrúa, tileinkað jörðinni Seli Sauðagerði, hvert þó eftir afstöðumálverkinu liggur fjær Seli en það umþrætta Bráðræði. Þannig hefur undirdómarinn einnig sjálfur tileinkað Seli Bráðræðið í eignatali því, er hann fyrir tveimur árum samdi fyrir Reykjavíkur lögsagnarumdæmi, og hvert eignatal löggilt er af stiftamtinu 27. apríl í fyrra. Þannig hefur landsins nærverandi biskup, þegar hann var dómkirkjuprestur í Reykjavík, í embættisskýrslu sinni frá 2. september 1839 til þáverandi biskups áhrærandi dómkirkjukallsins tekjur talið Bráðræði sem byggt í Sels landi, og að af því sé áskilin ein vætt í árlegt afgjald. Að vísu hefur innstefndi mótmælt ýmsum af þeim áðurnefndu embættismannaskýrslum og sér í lagi bréfi undirdómarans frá 15. júlí 1842 og eignatali Reykjavíkurbæjar lögsagnarumdæmis, en þessi mótmæli finnur rétturinn eigi á nægum rökum byggð, eins og hann heldur ekki finnst að hafa sér í lagi mótsagt seinast nefndri skýrslu biskups Thordarsens, nema með þeirri almennu mótbáru, að prestur vitni í þessu falli í eigin máli, og væri það að véfengja allar slíkar, eftir æðri skipun af prestum landsins gefnar skýrslur, hvað ekki getur fundið þessa réttar meðhald.

Rétturinn getur ei betur séð, en að þau þrjú afsalsbréf fyrir býlinu Bráðræði mann fram af manni,

sem fram eru komin undir málsfærslunni, verði að útleggjast (ef orð þeirra að öðru leyti leyfa það) samkvæmt þessari áðurnefndu almennu og opinberu skoðun. Þessi afsalsbréf eru það, á hverjum öll innstefnda réttindi til Bráðræðisbýlisins gegn appellantinum eru byggð. Hið fyrsta af þessum afsalsbréfum er það frá 21. maí 1835 frá áðurnefndum lög-
regluþjóni, Þorsteini Bjarnasyni, til skóara Hannesar Erlendssonar, en þetta afsalsbréf leyfir að réttarins meiningu þá útleggingu, sem samkvæm er þeirri áðurnefndri almennu og opinberu skoðun, að bær og hús og girðingar væru eign seljandans, en að lóðin undir húsum og því útgrædda túni væri annars, og þá eftir því áðursagða, Selsjarðar eiganda eign, þar hann „selur og afhendir bæ þann, er hann á á Bráðræði, ásamt öllum húsum og rétti til brúkunar og ábúðar til þessa bæjar, húsa, þess útgrædda túns og tilheyrandi girðinga“. Seinna í sama bréfi afhendir hann „téðar eignir“, bæ og hús og „brúkun Bráðræðislóðarinnar“. Þó nú enn seinni afsalsbréf Hannesar skóara Erlendssonar til Ásgeirs Finnbogasonar, dagsett 22. maí 1837, eða nefnds Ásgeirs til innstefnda, dagsett 23. maí 1841, væru orðfyllri eða virtust að veita stærri rétt en þann, er Þorsteinn Bjarnason afhenti, þá er frá innstefnda hálfu engin sönnun komin fyrir, að þeir seinni eigendur Bráðræðisbæjar hafi á annan hátt öðlazzt stærri rétt yfir lóðinni en þann, er Þorsteinn Bjarnason afhenti Hannesi Erlendssyni, því það af innstefnda fyrir borna, að hann hefðað hafi afgjaldsfrelsi eftir Bráðræðis lóð, getur eftir biskupanna erindisbréfi 1. júlí 1746 16. gr., hvar við

prestaköll er að skipta, ekki tekizt til greina, enda er í hinum seinni afsalsbréfum skírskotað til afsalsbréfsins frá 21. maí 1835.

Af rökum þeim, sem þannig eru talin, getur landsyfirrétturinn ekki annað en álitð, að dómkirkjukallið sé réttur eigandi að hinni umþrættu Bráðræðis lóð og túni, og að prentari Jón Jónsson, sem öðlazzt hefur á löglegan hátt brúkunarrétt hvors tveggja, því verði að borga lóðartoll samkvæmt kröfu sækjandans, og að bæjarþingsréttar dóminum samkvæmt þessu eigi að breyta.

Eftir þessum málavöxtum og sér í lagi með tilliti til þess, að sækjandanum er veitt gjafsókn í málinu, verður innstefndi einnig að skyldast til að borga sækjandans málsfærslumanni málsfærslulaun fyrir báðum réttum, sem hæfilega finnast ákveðin til 15 rbd. reiðu silfurs, en að öðru leyti niður falli allur málskostnaður.

Eins og rétturinn finnur enga ástæðu til að sekta hinn skipaða málsfærslumann dómkirkjunnar eftir kröfu innstefnda í framhaldsvarnarskjali af 29. maí þessa árs fyrir þessum rétti, þannig finnst heldur ekki ástæða til að sekta innstefnda fyrir orð hans til áfrýjandans eða ónýta þau ákærðu orð.

Málið hefur að því leyti það er gjafsóknarmál verið rekið og flutt fyrir báðum réttum forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera:

Innstefndi, prentari Jón Jónsson, á að borga Reykjavíkur dómkirkjupresti, herra Á. Jónssyni, í lóðartoll eftir býlið Bráðræði í tvö ár frá fardögum

1846 til fardaga 1848 tvær vættir fiska eður þeirra andvirði eftir gjaldskrá, er gildi á réttum gjalddaga, svo og upp frá því eftir mati óvilhallra manna, ásamt málsfærslulaunum við yfir og undirrétt til hins skipaða talsmanns dómkirkjuprestakallsins, sýslumanns Th. Gudmundsens, með 15 rbd. reiðu silfurs. Annar málskostnaður niður falli.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849. þann 6. ágúst

d ó m u r

í sakamálinu nr. 4/1849: Skólakennari, organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

fanganum Sveini Þórðarsyni í Vestmannaeyjum.

Í sök þessari, sem meðhöndluð er við Vestmannaeyjasýslu aukahéraðsrétt og dæmd þar þann 15. júní í ár, ákærist fanginn Sveinn Þórðarson fyrir voðatilræði gegn Stefáni Halldórssyni og misþyrmingar, er þannig voru vaxnar, að þessi fáum augnablikum síðar beið dauða sinn af þeim. Var fanginn með téðum dómi felldur til 9 ára festingarerfiðis, en hann hefur skotið þessum dómi hingað til réttarins.

Það má af játningu fangans Sveins Þórðarsonar, vitnaframburði í sökinni og öðrum undir henni framkomnum gögnum álítast til hlítar sannað, að fang-

inn hafi þann 15. apríl þ. á., þá hann var nokkuð ölvaður og eftir að hafa í hálfkæringi og án gefins tilefnis frá nokkurri hálfu tekizt á við tvo menn þar á eyjunum, í ölaði og ákefð sinni út af þessum áflogum hlaupizt á Stefán heitinn Halldórsson, er af hendingu bar þar að, og veitt honum árásir og misþyrmingar á þann hátt, að fanginn hélt Stefáni föstum, sparkaði hann í lífið og fyrir bringsmalirnar, unz þessi féll fyrir honum. Stefán heitinn drógst þó aftur á fætur eftir að nokkrir nærstaddir höfðu tekið fangann ofan af honum og gekk við veikan mátt fá ein fótmað þáðan, hvar hann eftir nokkur augnablik hné til jarðar og var þá liðinn.

Eins og það nú ei er í sjálfu sér ósennilegt, að dauði Stefáns Halldórssonar sé orsakaður af þessum misþyrmingum, er fanginn veitti honum, þar hann bar svo brátt að strax á eftir, þannig lýtur hið útvegaða læknisálit, er grundar sig á líkskurði og skoðun þess, bæði þeirri ytri og innri, að hinu sama, því þó skoðunin ei hafi leitt í ljós neinn útvertis eða innvertis áverka á líkinu, er það samt álit læknisins, að öll líkindi séu til, að hinn framliðni sé dáinn af höggum þeim, er fanginn eftir játningu sinni og framburði vitnanna gaf honum bæði með höndum og fótum fyrir neðan flagbrjóskið, og að dauðinn sé orsakaður við snögglega og harða hristingu út af höggunum á magavöðvum hins dána. Og segir læknirinn enn fremur, að það sé í læknisfræðinni viðurkennt, að þétt og föst högg, sem falla á líkamann á þeim umgetna stað, geti ollað bráðum bana.

En þótt nú fanginn þannig megi álitast orðinn

banamaður hins dána, þá er eftir að skoða, hvort það er skeð af ásettu ráði eða af hirðuleysi fangans um hins dána líf og heilsu og sem óviljandi. Réttargerðirnar lýsa aðferð fangans hinn áminnsta dag sem æðislegri og eins og berserkslegri, því bæði var það, að fanginn var nokkuð ölvaður, líka flaugst hann á við hvern, sem fyrir varð, án þess að eiga nokkra sök við nokkurn, er vārðað gæti slíku athæfi. Við allt þetta æstist og espaðist hann og slepti stjórn á sjálfum sér með öllu. Rétturinn verður því að vera þeirrar meiningar, að fanginn aldrei hafi áformað að skaða hinn framliðna eða ráða hann af dögum, eins lítið og hina aðra, er hann í þessu æði átti áflogin við í sífellu og á stuttum tíma. Þar á móti verður því ekki neitað, að eins og fanginn eingöngu yfírféll í æði sínu saklausa menn með öllu, til hverra hann þó, eftir því sem upplýst er, ekki bar neinn kala, og sér í lagi ekki til þess dána, Stefáns Halldórssonar, þannig hafi hann með tilliti til þeirra misþyrminga, er hann veitti þeim dána, svo mjög misst sjónir á öllu hófi og þeirri umhyggju fyrir annarra lífi og heilsu, sem sérhverjum á að vera inngróin, að hann þvert á móti hefur gert sig sekan í því óttalegasta skeytingar- og hirðuleysi um hin áminnstu, fyrstu manneskjulegu réttindi, og getur hann því ekki umflúið að sæta alvarlegri hegningu samkvæmt tilskipun frá 4. okt. 1833 29. gr., sbr. 2. gr. in fine, þar eð hans umvitnaða ölæði var þó eftir vitnanna framburði ekki í þeirri tröppu, sem útilokað geti tilreiknun.

Hvað upphæð straffsins áhrærir, þá er það fang-

anum, sem eftir því fram lagða skírnatfesti er 25 ára gamall, enn fremur í óhag, að hann með dómi Vestmannaeyjasýslu frá 2. ágúst 1845 er fyrir í fyrsta sinni framinn þjófnað dæmdur til 12 vandarhagga refsingar. Lýsir allt þetta því, að fanginn er í fleiru en einu tilliti hættulegur fyrir félagið, og að hann þarfnast tilfinnanlegs straffs, er öpni á honum augun og leiði hann á réttan veg. En það straff, sem hann nú hefur verðskuldað, virðist hæfilega ákveðið með 4 ára vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi.

Samkvæmt þessu ber undirréttardóminum, hvað straffið áhrærir, að breyta, en hvað sakarkostnaðinn og þau svaramanni fangans fyrir undirréttinum tildæmdu laun snertir að staðfesta.

Sóknara og svaramanni við landsyfirrættinn bera þeim fyrri 5 rbd., en hinum síðarnefnda 4 rbd., sem, eins og annar af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnaður, borgist af fanganum.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur, eins og sókn hennar fyrir landsyfirrættinum og vörn hennar fyrir báðum réttum, verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Fanginn Sveinn Þórðarsen á að setjast til 4 ára vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Sóknara fyrir landsyfirrættinum, skólakennara Guðjohnsen, og svaramanni¹⁾ fang-

1) Hér hefur gleymzt að setja nafn svaramanns, eins og venja er til.

ans þar bera þeim fyrra 5, en þeim síðarnefnda 4 rbd. reiðu silfurs, sem, eins og allur annar af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnaður, borgist af fanganum, Sveini Þórðarsyni.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849. þann 27. ágúst

d ó m u r

í sakamálinu nr. 5/1849: Skólakennari, organisti Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

Ólafi Ólafssyni vinnumanni á Stóru-Breiðuvík í Suður-Múlasýslu.

Í sök þessari, sem er meðhöndluð og dæmd þann 20. marz seinastliðna við Suður-Múlasýslu aukahér-aðsrétt, er vinnumaður Ólafur Ólafsson, sem er yfir lögaldur sakamanna, fyrir ýmislegan smáþjófnað dæmdur til vinnu í Kaupmannahafnar betrunarhúsi í 3 ár og til að bera allan kostnað, sem leiðir af sökinni, og hefur hann skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Með játningu hins ákærða, sem er staðfest með öðrum í sökinni fram komnum upplýsingum, er það löglega sannað, að hann um kvöldið þann 21. desember f. á., þá hann var á leiðinni heim til sín frá Eskifirði úr prófi því, sem daginn áður — og að undanfögnu — var haldið yfir honum um ýmsan smáþjófnað.

að og grunsemi um þjófnað, hafi, þegar aldimmt var orðið og fólkið á Breiðuvíkurstekk svaf í rökkrinu, en hafði áður lokað bæjardyrnum, farið inn í búrið á téðum bæ á þann hátt, að hann, þegar hann kom að bæjardyrnum lokuðum, smaug inn um heytótt við bæjardyrnar, hvaðan hann vissi, að innangengt var í bæinn með því að lyfta upp torfu á hlöðunni og fara svo þar inn, þaðan gegnum eldhús og bæjargöng rétt fram hjá baðstofudyrnum og þaðan inn í búrið. Úr búrinu stal hann tveimur blóðmörskeppum og tveimur sauðarfótum, sem hvoru tveggja er virt á 20 sk., samt allt að tveimur pundum af smjöri. Borðaði hann smjörið, eftir skýrslu sinni, sumpart í búrinu, sumpart á leiðinni heim til sín, en keppina hafði hann með sér að Stóru-Breiðuvík, hvar þeir fundust eftir hann faldir í moldu úti í fjárhúsi. Enn fremur er það viðurkennt af ákærða, að hann, þegar hann lá til sjóróðra í Seley, hefur stolið þar 6 lóðum af óhreinsuðum dún, virtum á 27 sk., frá prestinum á Hólmum, en þau eru aftur skiluð. Loksins hefur hinn ákærði játað, að hann hafi fundið lítið skrufstykki úti á víðavangi og tvo hamra á vegg í skemmu föður síns eftir að búið var að skipta eftir hann, án þess hann vissi, hver þá átti, og hefur hann ei lýst þessum munum. Að öðru leyti er ei fram komin sönnun fyrir ýmsum öðrum smáþjófnaði, er hinum ákærða er borin á brýn.

Undirdómarinn hefur réttilega heimfært þjófnað hins ákærða úr búrinu á Breiðuvíkurstekk undir tilskipun 11. apríl 1840 12. gr. 1. kafla, eins og þjófnaðinn á dúninum undir sömu tilsk. 1. gr., og laun-

ungina á skrufstykkinu og hömrúnum undir sömu tilskipanir 58. gr. og látið hvoru tveggja þetta síðarnefnda afplánast með straffinu fyrir ferðina í búið.

En engu að síður virðist hegning sú, sem hinn ákærði er dæmdur í, að ganga honum of nærri, þegar litið er til þess lítilræðis, er hann hefur stolið, og hans umvitnaða slæma uppeldis, samt hans unga aldurs, þótt hann að hinu leytinu hafi sýnt sig mjög þjófgefinn og viljað klóra ofan yfir þjófnað sinn með útúrdúrum og ósannsögli. Tveggja ára vinna, eða eftir tilskipun frá 24. jan. 1838 4. gr. a. þrisvar tuttugu og sjö vandarhögg virðast þar á móti að vera nægileg hegning fyrir þjófnað hins ákærða, hvar að auki hann stendur undir sérlegri tilsjón lögreglustjórnarinnar í tvö ár.

Svaramaður hins ákærða fyrir undirréttinum hefur að vísu ekki krafizt málsfærslulauna, hvers vegna undirdómarinn hefur ekki tildæmt honum þau. En aðgætandi er, að hann var ekki lögkænn maður og hefur því ekki haldið, að hann þyrfti að krefjast borgunar fyrir það starf, sem honum *var af yfirvaldinu skipað að takast á hendur* og sem hann löglega leysti af hendi, en að sanngjörn borgun væri án frekari kröfu sjálfsögð. Því þykir hlýða að tildæma honum sanngjörn málsfærslulaun, er ákvarðast til 1 rbd.

Með þessum breytingum ber dóm undirréttarins að staðfesta, eins og hinn ákærði getur ekki umflúið að borga allan kostnað, sem leiðir af áfrýjun sakarinnar, þar á meðal laun til sóknara og svaramanns

við landsyfirrættinn, 5 rbd. til hins fyrra og 4 rbd. til hins seinna.

Meðferð og rekstur sakarinnar, samt vörn í héraði, hefur verið lögmæt, eins og sókn og vörn hennar hér við réttinn.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig, að straffið ákvarðast til þrisvar tuttugu og sjö vandarhagga refsingar, og að hinn ákærði standi undir lögreglustjórnarinnar sérlegri tilsjón í tvö ár, samt borgi málsfærslulaun til hans talsmanns í héraði, faktor J. Arnesen á Eskifirði, 1 rbd.

Svo borgar hinn ákærði einnig allan kostnað, er löglega leiðir af áfrýjun sakarinnar, og þar á meðal til sóknara fyrir landsyfirrættinum, organista P. Guðjohnsens, 5 rbd., og til svaramanns, stúdents Þ. Þórðarsonar, 4 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 10. september

d ó m u r

í sakamálinu nr. 8/1849: Skólakennari, organisti P. Guðjohnsen sem sækjandi í réttvísinnar nafni

gegn

Vigfúsi bónda Gunnarssyni, Kristínu Erlendsdóttur og Bjarna Bjarnasyni, öllum í Borgarfjarðarsýslu.

Með undirrættardómi í máli þessu frá 10. maí þ. á. er bóndinn Vigfús Gunnarsson á Grund innan Borg-

arfjarðarsýslu fyrir framinn hórdóm í fyrsta sinni dæmdur til að borga 10 ríkisbankadali til dómsmála-sjóðsins, eins og líka Kristín Erlendsdóttir bústýra hans fyrir ósanna faðernislýsingu og Bjarni Bjarnason, vinnupiltur á næsta bæ, Indriðastöðum, fyrir ósanna játningu faðernis að barni hennar eru dæmd hvort um sig til að borga 5 rbd. reiðu silfurs til hlutaðeigandi fátækra-sjóðs, og hafa hin dómfelldu Vigfús Gunnarsson og Kristín Erlendsdóttir skotið dómi þessum til landsyfirréttarins, eins og líka Suðuramt-ið hefur fundið ástæðu til hins sama að því leyti snertir hinn dómfellda Bjarna Bjarnason.

Sakamál þetta er þannig höfðað út af meintri ósannri lýsingu á faðerni sveinbarns, er nefnd Kristín fæddi í heiminn þann 21. marz 1848 og sem hlutaðeigandi prestur strax tilkynnti sýslumanni, að hús-bóndi hennar, Vigfús Gunnarsson, hafi játað sig föður að. En eins og þessi hefur stöðugt neitað faðerninu, þannig er það við rannsókn málsins upplýst, að Kristín Erlendsdóttir, undir eins og hún var spurð um faðernið, hefur lýst hinn dómfellda Bjarna Bjarnason föður að barni því, hún ól, og þessi í viðurvist prestsins og tveggja tilkallaðra votta meðgengið faðernið, án þess Kristín nokkurn tíma hafi aftur kallað eður breytt þessari faðernislýsingu sinni. Þó hlutaðeigandi sóknarprestur þannig, áður en hann spurði móðurina sjálfa um faðerni barnsins, hafi í embættisnafni skýrt frá, að hinn dómfelldi Vigfús bóndi Gunnarsson hefði játað faðernið, er það samt viðurkennt, að skýrsla þessi hafi aðeins stuðzt við héraðlútandi tvíræð orð Vigfúsar, og rétturinn

getur því ekki álitíð, að nokkur lögleg sönnun sé fram komin fyrir því, að nefndur Vigfús sé faðir barnsins, og það því síður sem móðir barnsins hefur aldrei lýst hann föður að því, eins og hann líka hefur gefið héraðlútandi orðum sínum, sem eftir honum eru hermd, aðra þýðingu en þá, sem þau voru tekin í, og þótt eitt vitni hafi fram komið, sem geri þessa þýðingu tortryggilega, geta samt Vigfúsar tvíræðu orð hafa risið af því, að hann vissi sig ekki frían af holdlegu samræði við hina dómfelldu, Kristínu, sem þó átti að hafa fram farið seinna en svo, að barn þetta, sem áleizt fullburða, þá gæti verið komið undir. Aftur verður það með játningu Vigfúsar, þó þetta sé ekki til hlítar upplýst, að álitast sannað, að hann hafi haft samræði við Kristínu Erlendsdóttur, og þar eð það er almennt viðtekið, að hórdómssekt liggi við slíkum verknaði, þó þar af fljóti ekki getnaður, og þar eð hann aðeins að borði og sæng er skilinn við konu sína, getur hann að réttarins áleti ekki umflúið sektir þær, sem liggja við hórdómi í fyrsta sinni. Og virðist sekt þessi með tilliti til tilskipunar 24. september 1824 4. gr. hæfilega ákveðin með hinni vægustu, sem tilskipun 24. jan. 1838 11. gr. tiltekur, eður með 8 rbd. reiðu silfurs, og að undirréttardómnum samkvæmt þessu beri að breyta.

Hvað því næst snertir hinn dómfellda Bjarna Bjarnason, sem er yfir sakamanna lögaldur, þá verður landsyfirrætturinn að álíta, að engin áreiðanleg víska sé undir rannsókn málsins í héraði fram komin fyrir því, að hans faðernisjátning, sem hann í öndverðu í votta viðurvist gaf, sé ósönn, þó hann seinna

fyrir réttinum hafi afturkallað hana, því þó það sé upplýst, að Vigfús Gunnarsson við þetta tækifæri hafi gefið og lánað honum peninga, getur þetta samt, eins og hann hefur skýrt frá, vel hafa skeð í þeim tilgangi að liðka Bjarna til að gangast við því, er hann hugði hann valdan að, eins og líka Bjarna aðferð, hvað mál þetta snertir, ekki lýsir hjá honum neinum sérlegum trúverðugleika, og það því síður sem nokkrar líkur eru til, að hann að nokkru leyti hafi látið sig leiða af tillögum annarra.

Eftir þessum kringumstæðum verður rétturinn að álíta, að Bjarna Bjarnason beri að frífinna fyrir réttvísinnar frekari ákærum.

Hin dómfellda, Kristín Erlendsdóttir, hefur alla jafna lýst Bjarna Bjarnason föður að barni því, er hún ól þann 21. marz í fyrra, og þótt hún hafi ekki munað að tilgreina nákvæmlega kringumstæðurnar við samræði þeirra Bjarna Bjarnasonar, og þessi eftir að hann var búinn óneyddur að gangast við því hafi neitað því, er samt engin fullkomin vissa fram komin fyrir því, að faðernislýsing hennar sé ósönn, og fyrir annað er hún ekki ákærð. Og landsyfirréturinn verður því að álíta, að hana beri að frífinna fyrir réttvísinnar ákærum í máli þessu, og að hún einnig eigi að vera frí við hluttekningu í kostnaði þeim, sem af því leiðir, hvar á móti hinir meðákærðu, Vigfús bóndi Gunnarsson og vinnumaður Bjarni Bjarnason, hljóta að bera kostnað þennan in solidum, og þar á meðal hæfileg málsfærslulaun til hins skipaða sóknara fyrir landsyfirréttinum, organista P. Guðjohnsens, með 5 rbd. og til talsmanna þeirra fyr-

ir sama rétti, stúdentanna P. Þórðarsonar og H. Hallgrímssonar, með 4 rbd. til hvors um sig.

Meðferð sakamáls þessa við undirréttinn hefur verið forsvaranleg, eins og sókn og vörn þess hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Bóndinn Vigfús Gunnarsson á að borga 8 rbd. reiðu silfurs til hins íslenska dómsmálasjóðs. Vinnumaður Bjarni Bjarnason á fyrir réttvísinnar frekari ákærum og vinnukona Kristín Erlendsdóttir fyrir réttvísinnar ákærum í máli þessu frí að vera. Þeir Vigfús Gunnarsson og Bjarni Bjarnason einn fyrir báða og báðir fyrir einn borgi allan kostnað þann, er löglega leiðir af máli þessu, og þar á meðal til hins skipaða sóknara fyrir landsyfirréttinum, organista P. Guðjohnsens, 5 rbd. og til svaramanna þeirra fyrir sama rétti, stúdents P. Þórðarsonar og stúdents H. Hallgrímssonar, hvors um sig 4 rbd.

Hin ídæmda sekt greiðist innan 8 vikna frá löglegri birtingu þessa dóms, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 24. september

á l y k t u n

í sakamálinu nr. 7/1849: Réttvísín

gegn

Jóhönnu ekkju Guðlaugsdóttur í Rifi innan Norður-
Þingeyjarsýslu.

Áður en fullnægjudómur verður lagður á sakamál þetta, álitur landsyfirrætturinn nauðsynlegt, að útvegaðar séu upplýsingar þessar:

1. Hreppstjórinn Jóhannes Jóhannesson hefur skýrt frá, að elzta dóttir hinnar ákærðu, Kristín Guðmundsdóttir, hafi borið að heimili hans veturinn 1848 og haft eftir henni, að móðir hennar hefði látið hana sækja að Rauðarhöfn (sic) pott af mjöð, hvern hún hefði allan í einu heitt í kaffibolla og drukkið síðan. Þar eð þessi framburður er ósamhljóða við það, sem bæði Kristín sjálf og móðir hennar hafa borið, virtist þörf að bera Kristínu í þessu tilliti saman við hreppstjóran, svo og fyrir hreppstjóranum það, hvað hann hefði meint með því í ákæruskjalinu að segja að hin ákærða hefði leitast við að losa sig frá fóstrinu með því að drekka í sig heilan pott af sjóðheitri mjöð og „þvíumlíkt“.

2. Sömuleiðis hefur hreppstjórinn tjáð, að nefnd Kristín hafi sagt, að móðir hennar mundi sjálfsgagt með einhverju móti sjá um, að barn það, er hún gengi með, yrði hvorki henni né öðrum til þyngsla, og ef henni tækist það ekki, áður en hún fæddi barnið, mundi hún gera það eftir að það væri fætt. Eftir

kringumstæðum málsins virðist brún þörf nákvæmar í þessu tilliti að yfirheyra hreppstjórnann um þetta, svo og bera hann saman við Kristínu, og ef það sannast upp á hana, að hún hafi farið orðum, sem lúta að þessu, hvað hún þá hafi haft fyrir sér í því tilliti.

3. Hefur sama Kristín Guðmundsdóttir neitað, að móðir hennar hafi dregið nokkra launung á barnspunga sinn, og í því tilliti skírskotað til þess, að hún hefði heyrt ekkjuna Guðnýju á Sigurðarstöðum segja frá því á Brekku, að móðir sín, hin ákærða ekkja, Jóhanna, væri ólétt, og hefði haft það eftir henni sjálfri, eins og Kristín sjálf segist hafa heyrt móður sína segja konunni Sezelju á Harðbak og dætrum þessarar frá því, að hún væri ólétt. Því fremur sem þessi framburður Kristínar er ósamhljóða því, er yngri systirin, Sólborg, hefur borið, virðist þörf að yfirheyra kvenpersónur þær, sem Kristín hefur til nefnt um þetta atriði sakarinnar.

4. Með tilliti til framburðar barnsins Bjargar Guðmundsdóttur um, að hún hafi sótt vatn í fötu og borið til móður sinnar, sem hafi hellt því í dall, upp úr hverjum móðirinn hafi farið að þvo barninu, og framburðar móðurinnar, að Björg hafi sótt vatnið í bala og að enginn annar dallur væri til en 5 marka fötuddallur, sem brúkaður hafi verið sem þvagílát, virðist fyrir undirdómarann að hafa verið næg orsök til að rannsaka þetta nákvæmar, og að láta Björgu, sem tjáist að vera 9 ára gömul, sýna bæði fötuna, sem vatnið var sótt í, og dallinn, því slík smáatvik leiða oft til að fá sannleikann í ljósi.

5. Hefur ákærða borið, að barnsfaðir hennar, Jón

Pálsson, þó hún segði honum frá, að hún væri þunguð af hans völdum, hafi brúkað ýmsar vöflur, án þess hún sé neitt ýtarlegar spurð um þetta.

6. Vantar upplýsingar um, hverninn veðurátta hafi hagað sér um það leyti, hún ól barnið, þar kulda-veður á þessum útkjálka eða hið gagnstæða getur verkað mikið til þeirrar meiri eða minni hættu, sem varð að vera samfara því, að barnið var laugað í köldu vatni, einkum hafi barnið verið veikburða, eins og líka ætti að spyrja móðurina um, hvers vegna hún hafi ekki laugað það úr volgu vatni, eins og venja er til og sem hún varð að vita, er hún hefur átt fleiri börn, samt hvað hafi dregið hana til þess að forsóma að öllu leyti að vera við búin með venjulegan barnsfatnað, þar sem hún þó vissi, að hún var ólétt og hve nær hún átti von á að koma niður.

Að öðru leyti er það sjálfsagt, að undirdómaranum ber að útvega allar þær upplýsingar, er leiða kynnu út af þeirri ýtarlegri rannsókn málsins eða hann hyggur, að geti þénað því til nákvæmari upplýsingar.

Því ályktast:

Héraðsdómariinn á að annast um, að hið framan-skrifaða framkvæmist.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849. þann 1. október

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1849: Stúdent og stiftsskrifari Þ.
Þórðarson sóknari

gegn

ákærða Guðmundi Guðmundssyni á Vöglum í Eyja-
fjarðarsýslu.

Hinn ákærði, Guðmundur Guðmundsson á Vöglum í Eyjafjarðarsýslu, sem með téðrar sýslu aukaréttar-
dómi frá 28. júlí þessa árs er fyrir ýmislegan þjóf-
að felldur til 40 vandarhagga refsingar og tilskyld-
aður, auk endurgjalds fyrir það af þýfinu, sem ei er
aftur heimt, að greiða allan af sökinni löglega leið-
andi kostnað, hefur skotið fyrrgreindum dómi til
landsyfirréttarins atkvæðis.

Það er með eigin játningu hins ákærða og öðrum
í sök þessari fram komnum upplýsingum löglega
sannað, að hann sumarið 1848 hefur stolið á tveimur
bæjum, Lönguhlíð og Hallfríðarstaðakoti, þremur
ljáum um nóttu á þann hátt, að hann á fyrra bæn-
um seildist eftir tveimur af þeim inn um opinn
glugga á smiðju, en á hinum síðara sömu nótt leyst
upp ólæsta smiðju, er bundin var aftur, og fór þar
inn til að stela. Einnig hefur ákærði haustið 1847
stolið tveimur lömbum, öðru í Bakkarétt frá þáver-
andi húsbónda hans, en hinu í Flugurétt, eins og
hann haustið 1845 stal tveimur ríkisdölum frá með-
þjóni sínum á Reistará, Guðjóni Jónssyni, úr læstri
kistu, er hann tók lykilinn að úr annarri læstri kistu,

en lykillinn að þeirri kistu var uppi við í skemmu, er hann, eins og hitt vinnufólkið, hafði umgang um og báðar kisturnar voru í. Loksins hefur hann játað upp á sig, að hann vorið 1848 hafi frá þáverandi húsmóður sinni stolið klárskafði og sumrinu áður leynt hjá sér poka og öskjum henni tilheyrandi. Hinn ákærði hefur þannig stolið ýmsum munum, er allir eru verðlagðir 7 rbd. 26 sk. Þar af er aftur skilað af hinum ákærða réttum eigendum hlutir að verðhæð 5 rbd. 16 sk., en frá fallið endurgjaldi fyrir klárskafðið, pokann og öskjurnar, að upphæð 26 sk., eins og hinum ákærða með fyrrtéðum dómi er uppálagt að lúka ígildi þess óafturheimta af þýfinu til þeirra, er hann stal frá, eða sem eftir kringumstæðunum hljóta að ganga í þeirra stað, með 1 rbd. og 80 sk. reiðu silfurs.

Hvorki taken úr smiðjunni á Lönguhlíð eða Hallfríðarstaðakoti er að álíta öðruvísi en sem einfaldan þjófnað. Sama er um stuldinn á speciunni á Reistará úr skemmunni, því í ekkert af þessum húsum *brauzt* ákærði inn til að stela. Hvað viðvíkur þjófnaðinum á lömbunum, þá ber þess enn fremur að geta, að hann ei virðist að geta heimfærzt undir 6. grein í tilskipun frá 11. apríl 1840, bæði vegna þessa að þau ekki voru árgömul, en þó einkum hins vegna, að þeim ei var stolið úti í *haganum*.

Undirdómarinn hefur því réttilega álitioð fyrrgreindan þjófnað hins ákærða sem einfaldan og ákveðið hegninguna eftir tilskipun frá 11. apríl 1840 l. gr.

Hvað upphæð hennar snertir, þá verður landsyfir-

rétturinn einnig að álíta hana hæfilega ákveðna af undirdómaranum, að samanbornum þeim herðandi og mildandi atvikum, er undirréttardómurinn tekur fram, fyrir hinn ákærða, er langt er kominn yfir sakamanna lögaldur og sem ei er fyrr lögsóttur eða straffaður fyrir nokkurt lagabrot, eins og undirréttardómsins ákvarðanir um sakarkostnaðinn, þar á meðal laun svaramanns í héraði og endurgjald hins óafturheimta af þýfinu, finnast að vera réttar, hvers vegna undirréttarins dóm ber að öllu leyti að staðfesta.

Hinum ákærða ber enn fremur að greiða allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinn, 5 rbd. og 4 rbd.

Hvað áhrærir rekstur sakarinnar í héraði, þá er sá ærið langi dráttur, sem hefur orðið á henni frá 17. nóvember 1848 til 27. júní 1849, orsakaður við það, að sá setti sýslumaður, Ari Sæmundsson, leitaði straffattestis frá Skagafjarðarsýslu í tækan tíma viðvíkjandi hinum ákærða, hvert attesti þó ei kom fram undir sökinni. En þar eð sá setti undirdómari þó fyrir fram vissi, að hinn ákærði einungis hafði dvalið fáeinar vikur í Skagafjarðarsýslu, hefði vel mátt fara á því, að hann, án þess að bíða eftir attestinu frá Skagafjarðarsýslu, hefði haldið sökinni áfram og útkljáð hana með dómi. Af því að hinn ákærði ekki hefur verið settur í varðhald og sá setti prófdómari nokkurn veginn virðist hafa réttlætt dráttinn frá 1. apríl til 27. júní 1849, þykir ei heldur næg ástæða til að sekta hann fyrir sakarinnar uppi-

hald þann tíma. Að öðru leyti hefur sökin af honum verið rekin með tilhlýðilegum hraða, eins og vörn hennar fyrir undirréttinum virðist vítalaus, en sókn og vörn hennar við landsyfirrættinn hefur verið lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa.

Hinum ákærða, Guðmundi Guðmundssyni, ber að greiða allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað, þar á meðal málsfærslulaun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, stúdents Þórðar Þórðarsonar 5 rbd. og stúdents H. Hallgrímssonar 4 rbd. reiðu silfurs.

Dæmt endurgjald að greiða innan 8 vikna frá dóms þessa löglegrí auglýsingu, og dóminum að full-nægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 22. október

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1849: Stúdent Hallgrímsson skipað-ur sóknari réttvísinnar vegna

gegn

Sigurði Guðmundssyni og Sigríði Ólafsdóttur á Krossi á Akranesi í Borgarfjarðarsýslu.

Með Borgarfjarðarsýslu aukaréttardómi frá 5. degi næstliðins mánaðar er hinn ákærði, Sigurður Guðmundsson bóndi á Krossi, fyrir stuld á tvævetrum

sauð út úr fjárhúsi frá prófasti Hannesi Stefánssyni dæmdur til þriggja ára erfiðis í Kaupmannahafnar betrunarhúsi, en kona nefnds Sigurðar, hin meðákærða, Sigríður Ólafsdóttir, fyrir hilmingu með manni sínum til 10 vandarhagga refsingar. Bæði hin ákærðu áttu einnig að lúka öllum kostnaði sakarinnar, samt hinn ákærði, Sigurður, endurgjaldi til eiganda sauðarins með 3 rbd. 41½ sk. Dómi þessum er af hinum dómfellda, Sigurði, sem og af Suðuramtinu, skotið til þessa réttar.

Bæði með játningu hins ákærða, Sigurðar, sem og öðrum við rannsókn sakarinnar fram komnum upplýsingum, er það nægilega sannað, að hann nóttina milli þess 20. og 21. desember árið, sem leið, hafi farið í lokað, en þó ólæst, fjárhús á víðavangi, tilheyrandi prófasti Hannesi Stefánssyni, og stolið þaðan flekkóttum sauð á þriðja vetri, hvern hann strax reiddi heim til sín og slátraði um nóttina sömu, vakti síðan konu sína, hina meðákærðu Sigríði Ólafsdóttur, til að hirða slátrið, og bar fyrir við hana, að hann hefði fengið sauðinn inni í Skilmannahreppi hjá ónafngreindum kunningja sínum. Morguninn eftir var hafin þjófaleit eftir sauðnum að ráðstöfun hlutaðeiganda, en þegar leitarmenn komu til hins ákærða, sagði hann konu sinni hið sanna, hverninn á sauðnum hefði staðið, og bað hana liðsinnis til að koma sauðarslátrinu undan, svo leitarmenn yrðu þess ei varir, til hvers hún einnig reyndi með því að flegja því þar upp á móköst í eldhúsinu, hvar leitarmenn fundu það fyrst, ásamt höfðinu með hreinu fjármarki prófastsins, og nokkru seinna gærana á skafti ann-

ars vegar í eldhúsinu, hvar konan Sigríður kom henni fyrir um leið og hún kveikti ljós fyrir leitarmennina. Hinn ákærði viðurkenndi strax við leitarmennina misverknað sinn, en hefur stöðugt staðið á því, að kona sín hafi ekkert um hann vitað, fyrr en leitarmennirnir voru komnir, og hann sagði henni, hvernig á sauðnum stóð. Enginn annar þjófnaður hefur orðið sannaður á hinn ákærða Sigurð. Þó er hann áður eftir Gullbringusýslu pólitíréttardómi frá 3. maí 1831 straffaður með fimmtán vandarhagga pólitíaga fyrir töku á tveimur specíum frá þáverandi húsbónda sínum, Snorra Jónssyni. Bæði hin ákærðu eru yfir lögaldur sakamanna, og konan Sigríður aldrei fyrri ákærð eða ströffuð fyrir nokkurt lagabrot.

Hvað straffsekiu hins ákærða, Sigurðar Guðmundssonar, snertir, þá kemur það fyrst til athuga, hvort sá sauðapjófnaður, sem nú er gefinn honum að sök, sé réttilega að álíta sem í annað sinn framinn þjófnaður, eins og undirdómarinn hefur gert, og verður landsyfirrétturinn að vera því mótfallinn, þar eð ákærði ekki fyrri er straffaður sem þjófur, heldur við pólitírétt dæmdur og straffaður með pólitíaga. Rétturinn finnur því, að sá hinn fyrri pólitíréttardómur og pólitístraft á hinum ákærða einungis sé nú að meta honum til straffsherðingar sem skerpandi ástæða við útmælingu þess straffs, er honum mætti bera fyrir fyrsta sinn framinn sauðapjófnað, hvert straff, þegar litið er til hins ákærða fúsu játningar og heldur bágborna bjargræðisástands, eftir tilskipun 11. apríl 1840 6. gr. hæfilega virðist tiltekið með tveggja ára opinberu erfiði, sem eftir tilskip-

un 24. jan. 1838 4. gr., staflíð a., afplánist með þrisvar 27 vandarhöggum, eins og það er sjálfsagt, að hinn ákærði eftir 5. grein í seinastnefndri tilskipun í 2 ár á að vera undirgefinn sérlegri tilsjón lögreglustjórnarinnar. Samkvæmt þessu er því undirréttarins dómi að breyta.

Það hefur ekki orðið sannað, að kona hins ákærða, Sigríður Ólafsdóttir, hafi hið minnsta verið vitandi um misverknað manns síns, fyrr en á eftir að sauðnum var slátrað og leitarmennirnir komu, þá hinn ákærði fyrst tjáði henni, hverninn var ástatt með sauðinn. Að vísu virðist það af orðum hennar, sem hún hafi verið efablandin um sannindi þess, sem hinn ákærði fyrir bar við hana, að hann hefði fengið sauðinn hjá kunningja sínum inni í Skilmannahreppi, eins og hún líka gerði tilraun til að hindra það, að leitarmennirnir uppgötvuðu þýfið, með því að koma gærunni og slátrinu undan, en þegar litið er til stöðu hennar sem konu og að hún, eftir að leitarmennirnir voru komnir, hafði engan tíma til umhugsunar um, hvað af ætti að ráða annað en hlýðnast því, sem maður hennar óskaði af henni, og heldur ekki hafði neitt ráðrúm frá því um nóttina undir daginn, að hún fékk þá óljósu meiningu um, að sauðurinn máske væri ófrjáls, þangað til leitarmennirnir komu, til að komast að því sanna. Rétturinn fær því ekki betur séð, en að breytni hinnar ákærðu Sigríðar því heldur sé afsakanleg eftir stöðu hennar sem konu, er eftir því, sem upplýst er, ekkert ófrómt þekkti í fari manns síns og sjálf hefur fengið góðan vitnisburð sem skikkanleg, hvers vegna hana aðeins samkvæmt

tilskipun 11. apríl 1840 23. gr. er að dæma til fjársektar, sem álízt hæfilega ákveðin til tveggja ríkisbankadala, er til falla Akranesshrepps sveitarsjóð, og er undirréttarins dómi í tilliti til hennar þannig að breyta.

Þar á móti er undirréttarins dóm að staðfesta hvað kostnað sakarinnar og ígjald hins stolna snertir, þó svo, að hin ákærðu lúki ígjaldinu í sameiningu samkvæmt virðingu þingvottanna þann 28. Augusti þessa árs, þar eð eigandi sauðarins, sem og hinn ákærði, hafa gert sig ánægða þar með.

Þau svaramanni hinna ákærðu við undirréttinn til-dæmdu laun samþykkjast.

Sóknara og svaramanni hér við réttinn bera hvor-um fyrir sig 4 rbd. í málsfærslulaun, sem lúkist, eins og annar kostnaður sakarinnar, af hinum ákærðu í sameiningu.

Sök þessi hefur að vísu verið í kyrrð frá 23. janúar til 28. Augusti í ár, næstum í 7 mánuði, en eftir þeim afsökunum fyrir þessum drætti, er prófdómarinn, sýslumaður Jón Pétursson, hefur tilfært 22. janúar í ár og látið fram bera fyrir réttinn þann 28. Augusti seinastliðna, finnur landsyfirrætturinn ekki næga ástæðu að meta drátt þennan honum til ansvars. Frá 28. Augusti er sökin forsvaranlega rekin og varin við undirréttinn.

Hér við réttinn hefur sóknin verið forsvaranleg og vörnin lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Hinn ákærði, Sigurður Guðmundsson, á að hýðast

þrisvar 27 vandarhöggum og vera sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar háður í tvö ár. Hin ákærða, Sigríður Ólafsdóttir, á að borga 2 rbd. silfurmyntar til Akranesshrepps sveitarsjóðs.

Í tilliti til sakarkostnaðarins og ígjaldsins á undirréttarins dómur óraskaður að standa, þó svo, að ígjaldið borgist af báðum hinum ákærðu í sameiningu.

Sóknara við landsyfirrættinn, stúdent H. Hallgrímssyni, og svaramanni, stiftamtsskrifara Þ. Þórðarsyni, bera hvorum fyrir sig 4 rbd. silfurmyntar, sem lúkist af báðum hinum ákærðu í sameiningu, sem annar kostnaður sakarinnar.

Ígjald og sekt að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri auglýsingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 12. nóvember

d ó m u r

í gjafsóknarmálinu nr. 6/1849: Bóndinn Jón Ólafsson í Hjálmarvík

gegn

prestinum Vigfúsi Sigurðssyni á Svalbarði í Þistilfirði.

Í máli þessu, sem risið er út af trázi Jóns bónda Ólafssonar að víkja frá ábýlisjörð sinni Hjálmarvík, sem er hjálenda undir staðinn Svalbarð í Þistilfirði,

er við Norður-Píngeyjarsýslu aukarétt hinn 16. október í fyrra upp kveðinn sá dómur, að Jóni frádæmist ábúð téðrar jarðar frá seinastliðnum fardögum undir 5 ríkisdala sekt til Svalbarðshrepps sveitarsjóðs fyrir hverja fulla viku, sem hann eftir fardaga óhlýðnast dóminum, auk þess að borga staðarprestinum, sira Vigfúsi Sigurðssyni, skaðagjöld frá 10 til 20 ríkisdali eftir mati óvilhallra, skynsamra manna fyrir þrasetu sína á Hjálmarvík frá fardögum 1848, unz hann alveg flytur þaðan, svo og greiða málskostnað með 12 rbd.

Dómi þessum hefur téður Jón með stefnu frá 10. apríl seinastliðna skotið til landsyfirrættarins og krafizt þess *fyrst og fremst*, að hinn umræddi dómur verði felldur úr gildi, og sækjandinn frífundinn fyrir ákærum prestsins sira Vigfúsar Sigurðssonar, sem öðlzt hefur gjafvörn fyrir þessum rétti, og presturinn skyldaður til að borga málskostnað með 50 rd., en *til vara*, að sækjandanum tildæmist sanngjörn borgun fyrir hið útgrædda tún á Hjálmarvík, og verjandinn verði skyldaður til að útvega honum þægilega og hentuga bújörð í næstu fardögum, svo og borga málskostnað með 50 rd., hvar á mót verjandinn fyrir þessum rétti hefur krafizt þess, að hér aðsréttardómurinn verði staðfestur, og fulltrúi sækjandans fyrir þessum rétti sæti hæfilegum sektum fyrir ótilhlýðileg orð sín um stiftsyfirvöldin, samt að þessi orð hans verði dæmd dauð og maktarlaus, en sækjandinn skyldaður til að borga hinum skipaða talsmanni verjandans 20 rd. í málsfærslulaun.

Hvað þannig viðvíkur aðalréttarkröfu sækjand-

ans, þá getur landsyfirrætturinn ekki aðhyllzt hana, eftir sem réttur hans til ábúðar á hjálendunni Hjálmarvík aðeins styðst við þá heimild, sem presturinn sira Guðmundur sál. Jónsson hinn 6. nóvember 1841 veitti honum þar til, en þessi heimild var bundin því skilyrði, sem strax var fram tekið, að bæði æðri og lægri yfirvöld hinnar andlegu og veraldlegu stéttar veittu sitt samþykki til hjálendubyggingarinnar, og þar eð nú stiftsyfirvöldin, eins og sjá má af bréfi þeirra, dagsettu 11. marz 1844, sem fram lagt er undir málinu, aftóku með öllu að leyfa hana lengur en meðan prestur sá, er þá var í kallinu, eður sira Guðmundur heitinn, nyti þess, getur sækjandinn nú, eftir að annar prestur er kominn að staðnum, ekki lengur álitizt að hafa nokkurn ábúðarrétt, sem því réttilega er honum frádæmdur. En að því leyti héraðsréttardómurinn enn fremur ákveður skaðagjöld fyrir óheimila þrásetu, þá finnst ekki við þessu atriði hreyft í klöguninni til hlutaðeigandi sáttanefndar, og gat það því ekki komið til álita eftir tilskipun 20. janúar 1797 1. gr., hvers vegna héraðsdóminn í því tilliti ber að fella úr gildi, en að öðru leyti að staðfesta, þó með þeim breytingum, er nauðsynlega fljóta af því, að málinu var skotið hingað.

Ekki heldur getur landsyfirrætturinn tekið vara-kröfu sækjandans um borgun fyrir hið útgrædda tún í Hjálmarvík og útvegum annarrar hentugrar bújarðar til greina, þar eð þessi atriði málsins hvorki eru lögð undir sáttatilraun né þeim á minnsta hátt hreyft við héraðsréttinn, eins og það eftir áðursögðu gæti heldur ekki álitizt skylda verjandans að útvega

sækjandanum aðra bújörð í stað þeirrar, sem þessi varð að flytja frá vegna þess, hann hafði engan ábúðarrétt til hennar.

Hvað loksins viðvíkur kröfu hins skipaða málsfærslumanns, setts sýslumanns P. Guðjohnsen, um að deyða nokkur orð, er fulltrúi sækjandans hefur farið í sóknarskjali sínu hér fyrir réttinum, og að hann verði sektaður fyrir þau, þá finnur landsyfirrétturinn ekki ástæðu til að fullnægja henni, því eins og það auðsjáanlega hefur ekki verið tilgangur fulltrúa málssækjandans með orðum sínum á nokkurn hátt að meiða stiftsyfirvöldin, þannig getur heldur ekki álitist í sjálfu sér neitt meiðandi eða ósæmilegt í því að færa rök að ógildi einhvers yfirvaldsúrskurðar, þegar viðkomanda á einhvern hátt ríður á að sýna þetta, enda þótt það seinna álitist, að slík röksemdafærsla sé í sjálfu sér skökk.

Eftir framantéðum málavöxtum verður sækjandinn að skyldast til að greiða hinum skipaða talsmanni hér við réttinn, settum sýslumanni P. Guðjohnssyni, málsfærslulaun, sem hæfilega finnast ákveðin til 12 rd. reiðu silfurs.

Hin skipaða málsfærsla hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Héraðsréttardómurinn á í tilliti til ábúðar á Hjálm-arvík og málskostnaðarútláta óraskaður að standa, þó þannig, að Jón bóndi Ólafsson sé fyrst skyldur til að flytja þaðan í fardögum 1850 undir 5 rd. sekt til Svalbarðshrepps sveitarsjóðs fyrir hverja fulla viku, er hann upp frá því óhlýðnast dómi þessum, en í til-

liti til hinna ákveðnu skaðabóta á téður héraðsréttardómur ómerkur að vera.

Í málsfærslulaun fyrir landsyfirréttnum bera settum sýslumanni P. Guðjohnssyni 12 rd. silfurmyntar, sem borgist af sækjandanum.

Ídæmdan kostnað að lúka innan 8 vikna frá löglegri birtingu þessa dóms, og honum yfir höfuð að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1849, þann 10. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1849: Stúdent P. Þórðarson sem skipaður sóknari

gegn

Þorsteini bónda Snæbjarnarsyni og Guðríði Eiríksdóttur frá Atlastöðum í Ísafjarðarsýslu.

Þar eð stefna sú til þessa réttar, sem í sök þessari gefin er út 18. september seinastliðna, ekki finnst birt fyrir þeim meðdómsmönnum, er undirdómarinn hefur til kallað og með honum hafa dæmt í sökinni, Sturlu Bárðarsyni, Finnbirni Gestssyni, Gest Helgasyni og Jóni Sigurðssyni, og þar eð aðgerðir þessara manna þó eins vel koma undir þessa réttar skoðun sem undirdómarans, er berlega fyrir sitt leyti hefur frásagt sér frekari stefnubirtingu, svo er sökinni að frávísa til nýrrar og löglegrar stefnubirtingar í hér- aði fyrir nýnefndum meðdómsmönnum samkvæmt N. L. 1-2-3 og 1-7-1.

Þannig kemur hvorki sakarefnið sjálft né rekstur og meðferð sakarinnar í héraði, eins lítið og sakarfærslan hér við réttinn, að svo stöddu undir réttarins skoðun.

Því dæmist rétt að vera :

Þessari sök frávísast til löglegrar stefnubirtingar í héraði fyrir meðdómsmönnum Sturlu Bárðarsyni, Finnbirni Gestssyni, Gest Helgasyni og Jóni Sigurðssyni.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 4. febrúar

d ó m s á l y k t a n

í sakamálinu nr. 13/1849: Stúdent Þ. Þórðarson sem skipaður sækjandi réttvísinnar vegna

gegn

Sigurði Ingimundssyni og Gísla Þorsteinssyni.

Áður en fullnaðardómur verður lagður á sök þessa álítur landsyfirrætturinn einkum að því leyti snertir hinn dómfellda Gísla Þorsteinsson nauðsynlegt, að útvegaðar séu þessar upplýsingar:

1. Eftir héraðsréttargerðunum bls. 14 ber Sigurður Ingimundarson, að áformið að út gefa hinar ósönnu ávísanir hafi í hrauninu á inneftirleiðinni frá Álftanesi til Hafnarfjarðar vaknað út af einhverju tali þeirra Gísla. Vegna þess að hinn síðarnefndi (bls. 7) hefur borið, að honum hafi ekki dott-

ið í hug, að ávísanirnar væru ósannar, og sannindi þessa framburðar meðal annars ríða á samtali þeirra, virðist þörf nákvæmar að grafast eftir innihaldi þess og öðrum atvikum við það.

2. Á bls. 16 er það bókað eftir hinum dómfellda Sigurði Ingimundarsyni, að hann hafi rifið strax hina ósönnu ávísun undir nafni Jóns Gíslasonar í sundur og fleygt sneplunum út í loftið. Þó það nú megi álítast upplýst, að hinir dómfelldu áður voru búnir að taka út á hinar tvær ávísanirnar, er þeir höfðu meðferðis, svo Gísli gat eins verið óvitandi um, að þær væru ósannar, meðan út á þær var tekið, álítur landsyfirrætturinn samt nauðsynlegt, að grennsla að sé eftir, hvort Gísli horfði á eða á annan hátt varð var við, að ávísunin var rifin í sundur, eða fékk nokkra njósn um, hvað til þess kom, þar eð undir þessu meðal annars er komið, að hve miklu leyti geymsla Gísla á hinum útteknu munum getur orðið honum til áfellis eður ekki.

3. Á bls. 20 er að vísu bókað, að munir þeir, er hinn dómfelldi Gísli hafði í geymslu fyrir hinn meðdómfellda, Sigurð Ingimundarson, hafi fundizt í byrgi niður við sjó. Auk þess að dómarrinn hefur tilfært þetta í eigin nafni, án þess að láta vitni þau, er líklega voru til, staðfesta þetta atriði, vantar upplýsingar um, hvort Gísli annars hafði í byrgi þessu beitistöðu sína, þar eð af þessu mætti leiða líkur um, hvort Gísli hafði hlutina í þessum afvikna stað til geymslu eður til að *leyna* þeim, eins og líka hefði átt að spyrja hann um, hvort hann hefði ekki seint eða

snemma fengið grunsemd um, að ávísanirnar væru ósannar, hvar við þó er athugandi, að ef Gísli er svo einfaldur sem hann er sagður, honum sé gert það skiljanlegt, að ekki sé verið að grennslast eftir grunsemd þeirri, er hann hefur orðið að fá, þegar hann frétti um málstilbúnaðinn gegn Sigurði.

4. Vantar upplýsingu nákvæmari um, hvað runnið hefur inn hjá hvorum hinna dómfelldu af munum þeim, er í dómnnum er ákveðið endurgjald fyrir.

5. Með tilliti til þess, sem borið er, bls. 8, að hinn „stærri“ eða „hærri“ hafi tekið út eftir ósönnu ávísaninni í búð verzlunarfulltrúa A. Jónssonar, og þess, sem tilfært er bls. 13, að þetta hafi Gísli gert, vantar athugasemd um, hvort þetta beri saman, eða hvort Gísli sé hærri en Sigurður.

6. Eftir Sigurði er, bls. 11–12, bókað, að Gísli hafi strax í hrauninu lesið hinar ósönnu tvær ávísanir, en eftir Gísla er aftur, bls. 16, tilfært, að þessi hafi ekki séð, hvað Sigurður skrifaði í hrauninu, fyrri en í Hafnarfirði, og bls. 17 kannast hann þó við, að hann hafi séð ávísanina undir nafni Steingríms Jónssonar, án þess að sé getið um, hve nær eða hvar, hvers vegna rétturinn álitur, að nákvæmari samamburður hér um gæti leitt til nýrra upplýsinga.

7. Með tilliti til framburðar Gísla, bls. 18, um, að Sigurður hafi beðið hann að flytja hina geymdu muni norður og selja þá þar, álitur rétturinn einnig þörf að yfirheyra Sigurð nákvæmar og bera viðkomendur saman.

8. Finnur rétturinn það óskandi, að útvegað væri

attest stiftsprófasts Árna Helgasonar, hjá hverjum hinn ákærði Gísli að sögn hefur dvalið síðan í vor, um þessa gáfur og breytni, að hans þekkingu.

Að öðru leyti ber héraðsdómaranum að útvega allar þær upplýsingar, er leiða kynnu af hinni ýtarlegri rannsókn sakarinnar, eða hann hyggur, geti þenað henni til nákvæmari skýringar.

Því ályktast:

Héraðsdómarrinn á að annast um, að hið framan-skrifaða verði framkvæmt.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 4. febrúar

dómur

í sökinni nr. 12/1849: Stúdent Hans Scheving skipaður sóknari

gegn

Gunnsteini Guðmundssyni, Margréti Helgadóttur, Jóni og Ólafi Ásgrímsbörnum, Einari Einarssyni og Guðmundi Erlendssyni í Skaftafellssýslu.

Þar eð engin dómsstefna er út gefin eða af hlutað-eigandi stefnuvottum birt þeim ofannefndu ákærðu í sök þessari, sem höfðuð er gegn þeim við Skafta-fellssýslu aukahéraðsrétt og þar dæmd þann 27. júní 1849, hverri hlutaðeigandi amtmaður hefur að öllu leyti skotið þaðan hingað til réttarins, er það á hinn bóginn þó ljóst af réttargerðunum, að allir þeir

ákærðu hafa í prófinu að Keldunúpi þann 20. júní 1849 fráfalið stefnu og hennar birtingu, eins og að undirdómarinn þá einnig tilkynnti þeim, að dómur yrði upp kveðinn í sökinni að hans heimili Höfðabrekku þann 27. næst á eftir, ber það fyrirfram að rannsaka, hvort hlutaðeigendur geti löglega fráfalið stefnu í sakamáli og birtingu hennar. Og verður rétturinn að vera þeirrar meiningar, að þetta hvorki stríði á móti löggjafarinnar boðum og anda eða hlutarins eðli.

Hvað þá fyrst áhrærir löggjöfina, sér í lagi L. 1-4-1, þá er það víst, að þessi lagastaður snertir bæði borgaraleg og einnig sakamál, og enda þótt nú þeir ákærðu ei í sakamálinu hafi ráðin yfir málsaðferðinni og málunum sjálfum, eins og málspartarnir hafa í eiginlega borgaralegum málum, og það yfir höfuð sé orðin venja, að undirdómararnir gefi út stefnur í sakamálum og láti þá reglulegu stefnuvotta birta þær þeim ákærðu, getur það ekki haft neina verkun, að stefnuna vantar og þá um leið hennar birtingu fyrir þeim ákærðu til þess að ónýta dóm þann, sem genginn er yfir þeim, meðan það ekki verður séð af löggjöfinni, að hún heimti, að stefna sé út gefin í sakamálum, enda þótt þeir ákærðu falli frá henni, en það þar á móti er bert af þeim fyrrgreinda lagastað samanbornum við grundvallarregluna í tilskipun frá 3. júní 1796 17. gr., að munnlegar stefnur einnig eru löglegar í sakamálum, þá þeir ákærðu, sem eru til staðar á þingum, ei útbrykkilega heimta skriflega stefnu.

Einnig hlutarins eðli styrkir þessa meiningu. Við

það, að stefnu og birtingu hennar er fráfallið, sparast ærinn kostnaður við sendiferðir í víðlendum héraðum fyrir þá ákærðu eða í öllu falli fyrir hið opinbera. Eiðsvörnum dómara, þingvottunum og þingbókinni er einnig eftir hlutarins eðli engu síður trúandi fyrir, að þeir segi satt um, að hlutaðeigandi sakamenn, sem mætt hafa á þinginu, hafi fráfallið stefnu, en stefnuvottunum fyrir, að áteiknun þeirra á stefnur um birtingu þeirra fyrir þeim ákærðu sé sönn.

Sökina ber því undir dóm að taka í aðalefninu.

Hvað það þessu næst snertir, þá er það með játningu hins ákærða Gunnsteins Guðmundssonar bónda á Brattlandi og öðrum í sökinni í ljós leiddum atvikum löglega sannað, að hann haustið 1844 hefur tekið og skorið heima hjá sér tvær kindur fullorðnar, sauð og á, tilheyrandi Jóni bónda Þórarinssyni á Fossi. Einnig sama haust ómerkt dilklamb, er fylgdi ám Bjarna bónda Magnússonar á Hruna, og haustið 1845 svarta á með dilki, er Bjarni bóndi Eiríksson á Skálafelli átti. Þær tvær fyrstnefndu kindur tók hinn ákærði eftir skýrslu sinni, er styrkist af öðrum upplýstum kringumstæðum, eftir tilmælum hins meðákærða Guðmundar Erlendssonar, sem þá stóð fyrir búi tengdaföður síns á Fossi, fyrrgreinds Jóns Þórarinssonar, sem átti kindurnar, þótt Guðmundur Erlendsson ei hafi viljað kannast við annað, en að hann hafi beðið Gunnstein um að slátra tveimur kindum hans, ef þær bæri að hjá þessum. Samkvæmt því, sem Gunnsteinn hefur játað, vaknaði þó strax á eftir hjá honum grunsemd um, að kindataka þessi væri ófrjáls,

með því líka Guðmundur bauð honum eftir skýrslu hans, er Guðmundur þó hefur ekki viljað við kannast, helfing kindanna fyrir ómakið, en seinna fékk hann við samtal, er hann þar um átti við Guðmund, fulla vissu um, að meinbugir hefðu orðið á meðtöku kindanna. En Gunnsteinn leitast þó ekki við eftir þetta að lagfæra þetta eða kippa því aftur í liðinn.

Hvað áhrærir tökuna á því fyrr umgetna ómarkaða dilklambi, er fylgdi ám Bjarna bónda Magnússonar á Hruna, þá verður landsyfirrétturinn að fallast á undirdómarans álit um, að það einungis sé fyrirbára af ákærða, að hann hafi hugsað, að lamb þetta væri undan á, er hann sjálfur ætti og það haust kom að með einu lambi, en hefði þó áður verið tvílembd, þess heldur sem ákærði hefur viðurkennt, að hann í það sama skipti hafi mjólkað hreina mjólk úr spenum einnar af ám Bjarna Magnússonar, og strax á eftir frétt, að lamb hafi vantað á Hruna eins á sig komið og lamb það, er hann tók, og hann þó ekki skýrði eigandanum frá tökunni.

Einnig felst landsyfirrétturinn á undirdómarans meiningu í því, að það ei geti komið ákærða til linkindar, að hann tók og skar dilká Bjarna Eiríkssonar eftir beiðni vinnuhjúa sinna, þeirra meðákærðu Jóns og Ólafar Ásgrímsbarna, enda þótt að þessi hjú yrðu að mestu leyti aðnjótandi afraksturs þessara kindar, því hann þurfti ekki sem húsbóndi að fara að orðum þeirra í þessu tilliti, en var þvert á móti skylt að aftra þessum þjófnaði og að fyrirbyggja hann.

Fyrir áðurgreindan þjófnað er ákærði, sem er langt yfir sakamanna lögaldur og ei fyrr hefur sætt laga-

ákærum, af undirdómaranum réttilega dæmdur eftir tilskipun frá 11. apríl 1840 6. gr. En hvað upphæð straffsins, 40 handarhögg, áhrærir, þá virðist hún vera heldur lítil, þegar litið er til, að hinn ákærði hefur í þrjú skipti stolið fimm kindum, hvar af þrjár voru fullorðnar, en að honum hæfilega sé refsað með 2×27 vandarhöggum og standi undir lögreglustjórnarinnar sérlegri umsjón í 16 mánuði.

Kona áðurnefnds ákærða, Margrét Helgadóttir, hefur fastlega neitað, að hún hefði haft nokkra vitneskju um, að manni hennar væri á nokkurn hátt ófrjálst að taka og skera þær fyrr umgetnu kindur Jóns Þórarinssonar á Fossi og Bjarna Magnússonar á Hruna, og er þetta ei mótsannað með sakarinnar kringumstæðum. Aftur hefur hún játað, eins og það einnig er borið af öðrum, að hún fyrst hafi orðið til að bera upp ósk hjúa sinna, Jóns og Ólafar, um að dilkær Bjarna Eiríkssonar væri tekin og skorin, en það er ei upp á hana sannað, að hún hafi lagt til með hjúum sínum við mann sinn um töku dilkærinnar, heldur eru þvert á móti fram komnar líkur fyrir, að hún hafi aftrað frá henni. Og þótt hún eftir á fengi einhverja vitneskju um tökuna og hefði til geymslu fyrir hjú sín matinn af ánni og dilknum, er hún vissi, að maður hennar skar, virðist þetta ei geta bakað henni straff fyrir þjófnað eða hilmingu. Þegar litið er til stöðu hennar sem konu og þess ástarbands, sem á sér stað milli hjóna, þá er það yfrið náttúrlegt og afsakanlegt, þótt hún ekki færi að ljóstra upp þjófnaði manns síns. Þó ber hana einungis eftir kringum-

stæðunum að frídæma fyrir sóknarans frekari ákærum.

Það er þessu næst með játningu hinna meðákærðu systkina Jóns og Ólafar Ásgrímsbarna og öðrum upplýstum kringumstæðum löglega sannað, að þau fyrst hafa komið upp með, án þess séð verði, hvort þeirra fyrr féll upp á því, haustið 1845, að ær stjúpa þeirra, Bjarna Eiríkssonar á Skálafelli, ásamt dilki, er gekk undir henni, væri tekin og skorin á heimili þeirra, Brattlandi, þeim í hag. Að vísu báru þau þetta áður undir húsbónda sinn, er ei bægði þeim frá áforminu, en eftir á er það upplýst, að þau fyrirfram höfðu meðvitund um, að breytni þeirra í þessu tilliti var röng, enda þótt þau hefðu átt til skuldar að telja hjá fyrirtéðum stjúpa þeirra. Þau eru því bæði vegna þeirra unga aldurs, þá þau drýgðu brotið, þeirra forsómaða uppeldis og að þau ekki fyrr hafa sætt ákærum fyrir nokkurt lagabrot réttilega af undirdómaranum með hliðsjón til tilskipunar frá 11. apríl 1840 29. gr. dæmd hvort um sig að líða 15 vandarhagga refsingu, og ber undirréttarins dóm í tilliti til þeirra því að staðfesta.

Hinn meðákærði Einar Einarsson á Pverá, sem er langt yfir sakamanna lögaldur og ei fyrr er straffaður, er með játningu sinni og öðrum í sökinni upplýstum kringumstæðum orðinn uppvís að því, að hann var viðstaddur, þá talið um töku þeirrar umræddu ær með dilkinum fram fór, og vissi, að kindur þessar voru annarra eign. Engu að síður hjálpar hann þó til að slátra þeim. En þótt hann ekki hafi

uppborið hið minnsta af þýfinu eða að öðru leyti nokkra borgun fyrir hluttekningu hans í verkinu, og þar eð straffið fyrir þjófnað er ekki bundið við hugmyndina um ábata eða eiginn hag þess, sem tekur þátt í verkinu, getur hann ekki umflúið hegningu af 27 vandarhöggum eftir tilskipun frá 11. apríl 1840 6. og 21. gr., eins og undirdómarinn réttilega hefur ákveðið, hvers vegna undirréttarins dóm í tilliti til þessa ákærða einnig ber að staðfesta, þó með þeim viðauka, að Einar Einarsson á að setjast undir lög-reglustjórnarinnar sérlegu umsjón í 8 mánuði.

Að endingu verður landsyfirrétturinn að samsinna undirdómaranum í því, að það að vísu séu fram komnar megnar líkur fyrir því, að sá meðákærði Guðmundur Erlendsson á Sléttabóli hafi beðið Gunnstein Guðmundsson um að taka og skera haustið 1844 lambá tengdaföður hans, Jóns Þórarinssonar, en fyrir þessu er af undirdómaranum réttilega álitin ei að vera fram komin nein lagasönnun, hvers vegna þennan ákærða ber af þeim af undirdómaranum tilfærðu ástæðum að frikenna, þó einungis fyrir sóknarans frekari ákærum.

Eins og ekki þarf að dæma um endurgjald fyrir þær stolnu kindur, þar eð því af réttum hlutaðeigendum er fráfallið, þannig finnast undirréttardómsins ákvarðanir um sakarkostnaðinn, og þar á meðal þau svaramanni Guðmundar Erlendssonar í héraði dæmdu sakarfærslulaun, að vera réttar.

Undirréttarins dóm ber því með þeim ofannefndu breytingum að staðfesta.

Allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostn-

að ber öllum þeim ákærðu einnig að borga eftir þeirri tiltölu, sem ákveðin er í undirréttarins dómi, þar á meðal 6 rbd. til sóknara fyrir landsyfirréttnum, stúdents Hans Schevings. Enn fremur borgi þau Gunnsteinn Guðmundsson, Margrét Helgadóttir og Einar Einarsson, hvert að $\frac{1}{3}$, í laun til svaramanns þeirra fyrir landsyfirréttnum, stúdents Þórðar Þórðarsonar, 5 rbd., eins og þau Jón og Ólöf Ásgrímsbörn og Guðmundur Erlendsson, hvert að $\frac{1}{3}$, laun til svaramanns þeirra fyrir landsyfirréttnum, stúdents H. E. Jónssonar, 5 rbd. reiðu silfurs.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið lögmæt, eins og sökin þar ei hefur liðið neinn þann drátt, er undirdómarinn ei hefur réttlætt. Sömuleiðis hefur vörn sakarinnar í héraði og sókn og vörn hennar við landsyfirréttninn verið vítalaus. Þó fær landsyfirrétturninn ei leitt hjá sér að gera stúdent Þ. Þórðarson varan við, að þar sem hann í varnarskjali sínu frá 24. desember 1849 hefur þúað sóknarann við landsyfirréttninn, þá er þetta ekki sæmandi, en hitt þó öllu ótilhlýðilegra, að hann hefur farið þeim orðum í téðu varnarskjali sínu, er gætu við fyrsta álit gefið til efni til að halda, að þar með væri meint meðferð sakarinnar í héraði og hún kölluð „réttvísinnar krabba-gangur“. En þar eð samhengi orðanna ei virðist, þegar þau eru lesin með athygli, benda til, að orð þessi gangi út á málsmeðferðina, heldur miklu fremur út á *manna* dóma yfir höfuð að tala, þá álitur rétturinn ei öldungis næga ástæðu að vera til að dæma þau ómerk og því síður að sekta hlutaðeiganda hér fyrir.

Því dæmist rétt að vera:

Margrét Helgadóttir á fyrir sóknarans frekari ákærum í þessari sök frí að vera.

Í tilliti til Gunnsteins Guðmundssonar, Jóns og Ólafar Ásgrímsbarna, Einars Einarssonar og Guðmundar Erlendssonar, samt sakarkostnaðarins, á undirréttarins dómur óraskaður að standa, þó þannig, að straffið fyrir Gunnstein Guðmundsson ákvarðast til 2×27 vandarhagga refsingar, hvar að auki hann sé undir lögreglustjórnarinnar sérlegu umsjón í 16 mánuði, eins og Einar Einarsson í 8 mánuði.

Sóknara við landsyfirrættinn, stúdent H. Scheving, bera 6 rbd. reiðu silfurs í sakarfærslulaun, er, eins og allur af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnaður, nema varnarlaunin við landsyfirrættinn, borgist af öllum hinum ákærðu eftir þeirri tiltölu, sem ákveðin er í undirréttarins dómi.

Enn fremur borgi þau Gunnsteinn Guðmundsson, Margrét Helgadóttir og Einar Einarsson hvert að $\frac{1}{3}$ í laun til svaramanns þeirra við landsyfirrættinn, stúdents P. Þórðarsonar, 5 rbd., eins og þau Jón og Ólöf Ásgrímsbörn og Guðmundur Erlendsson hvert að sömu tiltölu greiði svaramanni þeirra við landsyfirrættinn, stúdent H. E. Jónssyni, í sakarfærslulaun 5 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 18. febrúar

d ó m u r

í sakamálinu nr. 11/1849: Stúdent Þ. Þórðarson sem sóknari réttvísinnar vegna

gegn

Þorsteini bónda Snæbjörnssyni og Guðríði Eiríksdóttur frá Atlastöðum innan Ísafjarðarsýslu.

Með frjálsri játningu hinna ákærðu, ekkils Þorsteins bónda Snæbjörnssonar og Guðríðar Eiríksdóttur, og öðrum atvikum, sem fram eru komin undir sakamáli þessu, er það löglega sannað, að hann sé faðir að barni því, er hún ól 8. dag júnímánaðar fyrra ár, og þar eð það enn fremur er upplýst, að hann sé stjúpfaðir þessarar barnsmóður sinnar, og að þau, sem bæði eru búin að ná lögaldri sakamanna, en að undanförmu hafa aldrei verið ákærð fyrir nokkurt lagabrot, heldur haft á sér gott mannorð, voru vitandi um þessar tengdir sínar, þá þau áttu holdlegt samræði saman, þá geta þau að álitum réttarins ekki umflúið hegningu þá, er Ísafjarðarsýslu aukahéraðs-réttar dómur frá 17. september f. á. hefur ákvarðað þeim samkvæmt laganna ströngu fyrirmælum í 6-13-14, tilsk. 23. maí 1800 1. gr., sbr. tilsk. 24. jan. 1838 1. gr., fyrir drýgða blóðskömm, og ber dóm þenna því að staðfesta, auk þess að bæði fyrir annað og annað fyrir bæði verða að skyldast til að bera allan kostnað, er leiðir af meðferð sakamálsins fyrir þessum rétti, og þar á meðal laun til hins skipaða sókn-

ara og svaramanns, sem hæfilega álítast ákveðin með 5 rbd. handa hinum fyrrnefnda og 4 rbd. handa hinum síðarnefnda.

Sakamál þetta er tilbærilega rekið í héraði, eins og sókn og vörn þess hér við réttinn hefur verið lög-mæt.

Því dæmist rétt að vera :

Dómur aukaréttarins á óraskaður að standa.

Allan þann kostnað, er löglega leiðir af sök þessari, og þar á meðal laun til sóknara við landsyfirréttinn, stúdents Þ. Þórðarsonar, 5 rbd. og til svaramanns, stúdents Hallgríms, 4 rbd., borgi hin ákærðu bæði fyrir annað og annað fyrir bæði.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 25. febrúar

d ó m u r

í málinu nr. 1/1850: Kaupmaður Jón Illugason í Hafnarfirði

gegn

verzlunarfulltrúa E. Ívarsen sama staðar.

Mál þetta er af innstefnda, verzlunarfulltrúa E. Ívarsen, fyrir Gullbringusýslu aukahéraðsrétti höfðað gegn sækjandanum, kaupmanni Jóni Illugasyni, út af 45 rd. 32 sk. skuld fyrir 2000 af múrsteini, er þessi keypti af hinum fyrrnefnda næstliðið haust,

og er nefndur Jón Illugason með héraðsréttardómi frá 11. des. f. á. skyldaður til að borga skuld þessa, ásamt málskostnaði, 6 rbd. reiðu silfurs. En dómi þessum hefur sækjandinn með stefnu frá 17. s. m. skotið til landsyfirrættarins og krafizt, að hann verði felldur úr gildi og umbreytt á þá leið, að sækjandinn *annað hvort* verði öldungis dæmdur sýkn fyrir ákærum hins innstefnda, E. Ívarsens, nema að því leyti sækjandinn viðurkennir 23 rd. skuld fyrir umgetinn múrstein og flutning hans, *eða* að sækjandanum til-dæmist fríunar- *eða* neitunareiður á þá leið, að hann hafi aldrei lofað hinum innstefnda nema 1 rd. fyrir hvert 100 af múrsteininum og flutningskaupi 3 rd. Auk þessa hefur sækjandinn krafizt 30 rd. útláta í málskostnað hjá hinum innstefnda, og hann sektaðan fyrir þrætugirnd og ástæðulausa málsýfingu.

Hinn innstefndi, verzlunarfulltrúi E. Ívarsen, hefur þar á móti krafizt, að héraðsréttardómurinn verði að öllu leyti staðfestur, og sækjandinn skyldaður til að borga honum málskostnað með 30 rd., auk þess að sæta hæfilegum sektum fyrir óþarfa og ástæðulausa þrætugirnd.

Þar *eð* sækjandinn þannig hefur viðurkennt skuld sína 23 rd., er ágreiningurinn risinn út af 10 rd. 32 sk., sem verzlunarfulltrúi E. Ívarsen þótti sig vanta upp á fulla borgun fyrir múrsteininn hjá sækjandanum, Jóni verzlunarmanni Illugasyni, eftir samningi þeim, er um verð múrsteinsins munnlega, án votta, tjáist að hafa fram farið. Og virðist úrslit málsins að vera komið undir ásigkomulagi sönnunar þeirrar, er málseigendurnir hafa getað fært.

Sækjandinn fyrir þessum rétti hefur að vísu einkum stutt réttarkröfu sína á því, að hinum innstefnda lægi sönnunarbyrðin á herðum, eða að verzlunarfulltrúi E. Ívarsen ætti sem sá, er lýsir eftir skuld, að færa sönnur að henni, ef hún ætti að geta tekizt til greina. En rétturinn getur á engan hátt fallizt á þessa meiningu, því skuldin sjálf er viðurkennd, hvar á móti aðeins er ágreiningur um hennar upphæð, og ágreiningur þessi er því í sjálfu sér ekki um annað, en að verð það, er hinn innstefndi hefur heimtað fyrir þau 2000 múrsteins, er málið rís út af, sé ósanngjarnnt eður mót loforði, og að færa þessa sönnun var vafalaus skylda sækjandans sem kaupanda. Og þar eð það er svo fjarri því, að hann hafi fært slíka sönnun, að hann þvert á móti með því að veita steininum móttöku og gera sig ánægðan með tölu þá, er seljandinn sagði honum á steininum, þegjandi hafi fráfallið þeim mótmælum, sem gat orðið hreyft um ásigkomulag múrsteinsins, því ella hefði kaupandinn strax þurft að rannsaka ásigkomulag steinsins, ef hann á þessu hefði ætlað að byggja nokkra mótsögn á móti sanngirni verðs þess, sem annað hvort var búið um að semja eða þó hann gat átt von á, að heimtað yrði. Það var einnig vafalaus skylda sækjandans fyrir þessum rétti að færa sönnur fyrir ósanngirni hinnar heimtuðu verðhæðar fyrir múrsteininn, eins og líka fyrir því skilyrði, er hann kveðst hafa haft við kaupin á múrsteininum, að hann nefnilega fengi steininn keyptan af hinum innstefnda fyrir sama verð sem sækjandinn tjáir sig að hafa fengið loforð um að fá hann fyrir hjá Vigfúsi nokkrum Hjörleifssyni, og

þar eð slíka sönnun alveg brestur, auk þess að skuldakrafa hins innstefnda styðst við sakarinnar eðli og fleiri atvik, sem fram eru komin undir meðferð málsins, álítur landsyfirrétturinn, að héraðsréttardóminn beri að öllu leyti að staðfesta.

Eftir þessum málavöxtum hlýtur sækjandinn einnig að skyldast til að borga hinum innstefnda málskostnað fyrir þessum rétti, og finnst kostnaður þessi hæfilega metinn til 10 rd., hvar á móti ekki virðist næg orsök til að sekta hlutaðeiganda fyrir þrætugirni.

Því dæmist rétt að vera:

Héraðsréttardómurinn í máli þessu á óraskaður að standa.

Í málskostnað fyrir landsyfirréttinum ber sækjandanum að borga til hins innstefnda 10 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu, undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 26. marz

d ó m u r

í sakamálinu nr. 13/1849: Stúdent P. Þórðarson sem sóknari réttvísinnar vegna

gegn

Sigurði Ingimundarsyni og Gísla Þorsteinssyni.

Undir sakamáli þessu, sem dæmt er fyrir Gullbringu og Kjósarsýslu aukarétti, er það með játn-

ingu hins dómfellda Sigurðar Ingimundarsonar, sem nú er í söðlasmíðakennslu í Reykjavíkurbæ og búinn er að ná lögaldri sakamanna, og með öðrum atvikum, sem fram eru komin undir sökinni, nóg samlega sannað, að hann hefur hinn 28. dag júnímánaðar í fyrra gert sér ferð að heiman suður á Álftanes og fengið þar í för með sér hinn meðdómfellda, Gísla Þorsteinson, sem var til sjóróðra á Álftanesi og einnig er búinn að ná lögaldri sakamanna, og á leiðinni til Hafnarfjarðar verzlunarstaðar ritað tvær ósannar ávísanir, aðra undir nafni Steingríms hreppstjóra Jónssonar upp á 6 rd. 88 sk., og hina undir nafni Jóns Gíslasonar í Sviðholti, annað hvort upp á 5 rd. 80 sk. eða 7 rd. 80 sk., en fengið Gísla Þorsteinsson til að rita þá þriðju undir nafni Ólafs Jónssonar í Möls húsum, upp á 7 rd. 66 sk., og lagt til sjálfur skrifföngin, að hverju búnu þeir báðir héldu til Hafnarfjarðar, hvar þeir í sameiningu tóku út á hina fyrst- og síðastnefndu ávísun varning ýmislegan hjá verzlunarmönnum þeim, er þær voru stílaðar til, samkvæmt upphæð ávísananna, nema hvað þeir tjáðu, að 1 rd. væri ofaukið í hina síðastnefndu, en urðu þar á móti afturreka með ávísunina undir nafni Jóns Gíslasonar, vegna þess að það var aðgætt, að höndin á henni var ólík því, sem Jón var vanur að skrifa. Héldu þeir síðan aftur heimleiðis með hinn úttekna varning, sem þeir skiptu nokkurn veginn til helfinga, þar sem vegirnir fram á Álftanes og til Reykjavíkur skiljast, og fóru hvor með sinn hluta heim til sín, en hafa skilað varningi þessum aftur, nema 66 sk. virði, sem verzlunarmaður H. Linnet í Hafnarfirði hefur

krafizt endurgjalds fyrir, og hvar af Sigurður Ingimundarson hefur fengið 25 sk., en Gísli Þorsteinson 41 sk.

Hvað hinn dómfellda Sigurð Ingimundarson snertir, verður landsyfirrætturinn að vísu að fallast á álit undirdómarans um, að Sigurður Ingimundarson bæði hafi verið hvatamaður til hins hér umrædda tiltækis og átt mestan hlut í að skrifa hinar ósönnu ávísanir, en þar á móti finnst brot þetta ekki að geta heimfærzt undir tilskipun 11. apríl 1840 41. gr., heldur eftir eðli sínu beinlínis að heyra undir 60. gr. nefndrar tilskipunar. En þar eð ávísanirnar sjálfar við nákvæmari aðgæzlu báru með sér vott þess, að þær væru ósannar og numdu litlu verði, þá verður landsyfirrætturinn að álíta, að hegninguna fyrir brot þetta beri að ákveða eftir sömu tilskipunar 62. gr., og álíztt hegning þessi með tilliti til þeirra góðu vitnisburða, sem fram eru komnir um hegðun Sigurðar að undanfögnu, hæfilega metin til tveggja ára betrunarhússerfiðis, eður 3×27 vandarhagga, samkvæmt tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. stafl. a, samt að hann sé háður sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar um tveggja ára tíma.

Hvað því næst viðvíkur hinum meðdómfellda, Gísla Þorsteinssyni, þá hefur hann að vísu játað, að hann eftir beiðni eða skipun Sigurðar Ingimundarsonar hafi skrifað eina af hinum umræddu ávísunum, eins og það er upplýst, að hann var með Sigurði í að fá út tekið á þær í Hafnarfirði, en þar á móti hefur hann neitað, að hann hafi gert sér í hugarlund, að ávísanirnar væru ósannar, fyrr en eftir á, þegar

hann var búinn að skilja við Sigurð. Og þó líkur séu fram komnar fyrir vitneskju hans strax í öndverðum, hverninn ávísanir þessar væru orðnar til, getur landsyfirrætturinn samt ekki álitð, að næg sönnun sé til að fella hann fyrir hluttekningu í að semja ósannar ávísanir, heldur aðeins sem þann, sem eftir að verkið var framið hefur öðlzt grunsemd um, að munir þeir, er hann hafði í höndum, væru illa fengnir, og því leitast við að leyna þeim, í stað þess, sem ráðvandur maður strax, að bera sig upp um það, er hann óttaðist fyrir, að á hefði orðið. Að öðru leyti hefur Gísli Þorsteinsson eftir hinum framkomnu vitnisburðum hegðað sér að undanfögnu ráðvandlega og sýnt vott þess, að hann iðraði eftir brot sitt, sem þannig eftir landsyfirrættarins áleti samkvæmt tilskipun 11. apríl 1840 77. gr. sbr. 22. gr. getur afplánast með 15 vandarhagga aga.

Sem endurgjald fyrir þær 8 tylftir af tinhnöppum, sem ekki hefur verið skilað aftur og kostuðu 64 sk., ber enn fremur að skylda hina dómfelldu til að borga kaupmanni Linnet í Hafnarfirði, auk tveggja skildinga, er þeir neyttu góðgerða fyrir strax á staðnum, og ber Sigurði Ingimundarsyni þar af að greiða andvirði fyrir 3 tylftir, eða 24 sk., en Gísla Þorsteinsyni fyrir 5 tylftir 40 skildinga, samt sinn skildinginn hvor af því, er þeir sameiginlega nutu, auk málskostnaðar báðir fyrir einn og einn fyrir báða, hvar á meðal laun til hins skipaða sóknara fyrir landsyfirrættinum, stúdents Þ. Þórðarsonar, og til svara-
manna þeirra fyrir sama rétti, stúdentanna Hallgríms og H. E. Johnsens, og finnast laun þessi hæfi-

lega metin til 5 rd. handa hinum fyrstnefnda og til 4 rd. handa hvorum fyrir sig af hinum síðarnefndu.

Undir meðferð málsins fyrir undirréttinum hefur enginn dráttur, sem geti ollað ábyrgðar, átt sér stað, eins og sókn og vörn þess hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Sigurður Ingimundarson og Gísli Þorsteinsson eiga að sæta, hinn fyrrnefndi 3×27 , en hinn síðarnefndi 15 vandarhöggum, auk þess að Sigurður Ingimundarson um tveggja ára tíma skal vera háður sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar.

Svo ber Sigurði Ingimundarsyni og að greiða 25 skildinga og Gísla Þorsteinssyni 41 skildings endurgjald til kaupmanns H. Linnets í Hafnarfirði, samt báðum fyrir einn og einum fyrir báða lúka allan af sökinni lögleiðandi kostnað, og þar á meðal launum til hins skipaða sóknara við landsyfirréttninn, stúdents Þ. Þórðarsonar, 5 rbd. og til svaramanna þeirra við sama rétt, stúdentanna Hallgríms og H. E. Johnsens, hvors um sig 4 rbd.

Hið ídæmda endurgjald greiðist innan 8 vikna frá löglegri birtingu þessa dóms, en dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 15. apríl

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1850: Stúdent Hallgríms sem skipaður sóknari

gegn

Magnúsi bónda Stefánssyni frá Skógsnesi innan Árnessýslu.

Undir sök þessari, sem dæmd er fyrir aukarétti í Árnessýslu 11. dag febrúarmánaðar 1850, er það löglega upplýst, að bóndinn Stefán Stefánsson í Andrésfjósum um veturnótta bil 1848 fann í lömbum hins ákærða, Magnúsar Stefánssonar, eitt lamb með sínu marki, stýft hægra, fjöður aftan í sýlt vinstra, fjöður aftan, samt kvað upp með, að blóðmarkaður biti væri á öðru lambi, sem hann þó ekki þá frekar eignaði sér, en hefur þar á móti næstliðið haust viljað eigna sér veturgamlan sauð með marki hins ákærða, stýft hægra, biti aftan, sýlt vinstra, biti aftan. En sauður þessi skyldi vera hinn sami, er hann haustinu áður sá lamb blóðmarkað á niðurrönd bitans á vinstra eyra. Og vegna þess, vitni hafa borið, að það líti svo út, sem bitinn væri gerður úr löggi, stigi eða fjöður.

Hvað hinu fyrrnefnda lambi, sem var aftur skilað, viðvíkur, þá verður landsyfirrétturinn að álíta, að eftir upplýsingum þeim, sem fram eru komnar, sé ekki ástæða til að gruna hinn ákærða um, að hann með vilja og vitund hafi ætlað að leggja eignarhald

á lamb þetta, því þó hann kallaði eiganda þess á eintal og að sögn hans bæði hann gott fyrir, ef lamb með hans marki væri meðal lamba sinna, gat slíkt fullt eins vel átt sér stað hjá frómum og ráðvöndum manni sem ófrómum og óráðvöndum, eins og það heldur ekki getur sameinast með vondri meðvitund eða þjófn-aðaráformi, að Magnús var fús til að láta sækja og rannsaka lömb sín, og honum sagt, að láta þetta lamb verða eftir, hefði hann vitað af því, þar sem eigandinn fór ekki með í lambaleitina, en á því atviki, að hinn ákærði í öndverðu vildi ekki kannast við eintal þetta, verður rétturinn að álíta, að ekki geti orðið neitt áreiðanlega byggt honum til áfellis, þar eð þetta í upphafi gat komið af minnisleysi eða rangri skoðun um eðli og tilgang rannsókna­rinnar.

Hvað hinu síðarnefnda lambi viðvíkur, verður landsyf­firrétturinn einnig að álíta, að engin næg ástæða sé til að gruna hinn ákærða um, að hann hafi markað það undan marki Stefáns Stefánssonar í Andrésfjósum, og ræður það að líkindum, að þessi hafi ekki haft næga ástæðu til að eigna sér þessa kind veturgamla fremur en sem lamb, þar sem það er upplýst, að hann hafði handleikið það haustinu áður og þá látið sér nægja sögusögn hins ákærða, að hann hefði gert við bita á því, eins og það líka vel gat átt sér stað, að hann þyrfti þess, og að menjar sáust eftir sem af fjöður, ef hann var vanur, eins og upplýst er að nokkru leyti, að marka bitana með tveimur hnífsbrögðum, enda er það auðskiljanlegt, að ef lamb þetta hefði verið markað undan marki Stefáns, þá hefðu einhver merki átt að sjást á báð-

um eyrum lambsins eftir lagfæringu fjaðranna í bita, hvar á mót vitnaframburður um, að hinn umræddi sauður líktist að fjárbragði á, er Stefán er eigandi að, því síður getur tekizt til greina, sem ekkert er upplýst um, að ær þessi hafi vorið 1848 átt vellótt hrútlamb, sem vantað hafi um haustið, þar sem á hinn bóginn er upplýst, að ákærði á viðlíka á með sama fjárbragði. Og álízt það, að hann ekki strax ættfærði sauðinn sem undan þessari á, að votta fremur, að hann hafi ekki viljað bera neitt það, sem hann hafði ekki vissu um, heldur en að lýsa illri meðvitund.

Landsyfirrétturinn verður þannig að álíta, að líkur þær, sem fram eru komnar gegn hinum ákærða, séu þannig vaxnar, að hann þrátt fyrir þær geti verið að öllu sýkn, og að hann því að vísu beri að frífinna fyrir ákærum sóknarans, og aukaréttardóminum í því tilliti að breyta. En aftur hefur hinn ákærði með ónákvæmri aðgæzlu fjár síns og ólöglegri mörkun kinda sinna, samt óopinskárri skýrslu fyrir réttinum gefið fulla orsök til rannsóknar þeirrar, sem fram er farin, hvers vegna hann hlýtur að skyldast til að bera kostnað þann, sem af sök þessari leiðir, og þar á meðal málsfærslulaun til sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem þeir geta ekki álitizt að hafa fráfallið, þó þeir hafi ekki krafizt þeirra, og finnast laun þessi hæfilega metin til 5 rbd. handa hinum fyrrnefnda og til 4 rbd. handa hinum síðarnefnda.

Rekstur sakamáls þessa, samt vörn í héraði, hefur verið forsvaranleg, eins og sókn og vörn þess hér fyrir rétti hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Bóndinn Magnús Stefánsson á fyrir ákærum sóknara í máli þessu frí að vera.

Í tilliti til málskostnaðar á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirréttinn, stúdent Hallgríms, bera 5 rbd., en svaramanni, Stúdent Þ. Þórðarsyni, 4 rbd. í málsfærslulaun, er lúkist af hinum ákærða.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 29. apríl

Decision

i Sagen Nr. 5/1850: Kammerraad Gunnlögsen paa Kongens Kasses Vegne

ctr.

Købmand F. C. Siemsen.

Da Indstævnte ikke har ført noget Bevis for, at det omhandlede Dokument eksisterer, og da sammes Indhold, hvis Dokumentet virkeligen eksisterer, vedrører Sagens Realitet, vil det først komme under Overvejelse ved Paakjendelsen af Realiteten, hvilken Indflydelse Citantens Vægring for under Proceduren at fremkomme med Dokumentet eller hans Mangel paa bestemt at benægte sammes Existens, vil have paa Sagens Udfald. Da Retten iøvrigt heller ikke skjønner, at det er hjemlet i Proceslovgivningen at paalægge Citanten at producere det omhandlede Do-

kument, tror den ikke at kunne give den af Indstævnte i saa Henseende nedlagte Paastand Medhold.

Thi decideres:

Den af Indstævnte nedlagte Paastand, om at Citanten paalægges at producere det omhandlede Dokument, kan ikke tages til Følge.

(Th. Sveinbjörnsson.)

Ár 1850, þann 13. maí

d ó m u r

í sakamálinu nr. 4/1850: Stúdent Hallgríms skipaður sóknari réttvísinnar vegna

gegn

hjónunum Ólafi Jónassyni og Aðalbjörgu Halldórsdóttur, samt sonum þeirra Jónasi Aðalsteini og Þorsteini, frá Suður-Þingeyjarsýslu.

Undir sakamáli þessu, sem við aukarétt í Suður-Þingeyjarsýslu er dæmt 4. dag janúarmánaðar þ. á., er dómi þeim réttvísinnar vegna skotið hingað til landsyfirréttarins, er það með eigin játningu hins ákærða, bóndans Ólafs Jónassonar á Brekku í sömu sýslu, og öðrum atvikum, sem undir sökinni eru upplýst, löglega sannað, að hann rétt fyrir göngutíma á næstliðnu hausti hefur að kvöldi dags, þá búið var að sleppa fé úr kvíum, rekið það inn aftur og tekið tvo sauði, veturgamlan og tvævetran, úr því, öðrum tilheyrandi og skorið, og fannst mestallt af kindum

þessum við þjófaleit, sem gerð var hjá honum, án þess eigendur þeirra gætu orðið uppgötvaðir, en hinn ákærði hafði strax skorið eyrun af kindarhausunum og fleygt þeim. Líka er það um hann upplýst, að hann hefur ekki haldið til lýsingar ljáspík, tilheyrandi nágranna hans Kristjáni bónda Sigmundssyni á Hrauni, sem árið 1847 átti að hafa horfið úr ólæstum smiðjukofa, er hinn ákærði hefur borið fyrir að hafa fundið, en þó borgað aftur fullu verði, auk þess að nokkrar líkur hafa að honum borizt um þjófnað á fleiri kindum og að honum verið dróttað heypjónaði.

Hvað viðvíkur hegningu þeirri, sem hinn ákærði þannig hefur verðskuldað, þá verður landsyfirrétturninn að álíta, að hún sé réttilega ákveðin í héraðsréttardóminum eftir tilskipun 11. apríl 1840 6. gr. sbr. 3. og 4. gr., samt tilskipun 24. jan. 1838 4. og 5. gr., með tvennum 27 vandarhöggum, auk þess að hinn dómfelldi sé háður sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar um eitt og einn fjórðung árs, samt skyldaður til að bera kostnað sakarinnar að tiltölu, að borga hinar stolnu kindur eftir gjaldskrá þeirri, er gildi haustið 1849 í Suður-Píngeyjarsýslu, til Helgastaðahrepps fátækra sjóðs, sem verður að álítast, að endurgjaldi fyrir þessar kindur, sem enginn eigandi hefur upplýzt að, réttilega borinn samkvæmt hlutarins eðli og réttarvenju þeirri, sem hér á landi er á komin og byggð er á fátækra reglugerðinni fyrir þetta land frá 8. jan. 1834 14. gr. nr. 7.

Hvað því næst hinni meðákærðu, Aðalbjörgu Halldórsdóttur, konu hins dómfellda Ólafs Jónssonar, viðvíkur, þá er það að vísu upplýst, að hún hefur

orðið vör við, að maður hennar hefði stolið hinum áður umræddu tveimur kindum, eftir að hann var búinn að fremja verknaðinn, en eins og það er bæði af henni og manni hennar borið, að hún strax sem hún varð vör við stuldinn hafi látið í ljósi, að hún væri tiltæki þessu mjög mótfallin, þannig eru undir rannsókn sakarinnar framkomnar líkur fyrir því, að hún hafi ekki viljað hafa nokkur afskipti af umhirðingu og matreiðslu hinna slátruðu kinda, hvers vegna landsyfirrætturinn álitur, að hana beri að öllu leyti að frífinna fyrir ákærum sóknarans í sakamáli þessu.

Í tilliti til hinna meðákærðu sona áður getinna hjóna, Jónasar Aðalsteins og Þorsteins, er það enn fremur með játningu þeirra og öðrum atvikum, sem upplýst eru undir sök þessari, löglega sannað, að þeir á laun við foreldra sína á næturtíma, þá þau voru háttuð og sofnuð, fóru nálægt jólaföstuinngangi 1848 að heiman frá sér að Presthvammi í nánd við heimili þeirra, Brekku, og komizt þar inn í bæinn gegnum rangala, sem, eftir því sem þeir þekktu til, aðeins var bundinn aftur að utan, og stálu úr eldhúsi tveimur magálum, sem hengu á rá uppi í rótinni, og að því búnu sneru heimleiðis aftur og á heimleiðinni neyttu nokkurs af þeim, en geymdu hitt í heyi við tótt á túninu á Brekku og luku svo leifunum daginn eftir. Auk þessa er það upplýst, að Jónas Aðalsteinn hjálpaði föður sínum til að kvía og draga heim í bæjardyr þá tvo sauði, sem faðir hans stal næstliðið haust, án þess þó hann hafi meðgengið, að hann vissi nokkuð um, í hverju skyni þeir voru teknir og dregnir heim, eða hefði verið við, þá þeir voru skornir.

Að því leyti hinn ákærði Jónas Aðalsteinn Ólafsson, sem haustið 1848 ekki að fullu var búinn að ná lögaldri sakamanna og heldur hefur legið á misjafnt orð, er við héraðsréttardóminn frífundinn í tilliti til meðvitundar um þjófnað föður síns, verður landsyfirrætturinn að álíta dóm þennan á rökum byggðan, en hins vegar getur landsyfirrætturinn ekki álit-
ið, að hluttekning hins ákærða Jónasar í magálatök-
unni eftir hinum upplýstu kringumstæðum geti heim-
færzt undir 30. gr. í tilskipun 11. apríl 1840 á þann hátt, að tiltæki þetta ætti ekki að með fara sem þjófnað eða gerast að ákæruefni, nema eftir kröfu þess manns, sem með því fynnði sér órétt gerðan, því í þessu tilliti setur nefnd lagagrein ekki aðeins það skilyrði, að hið stolna nemi litlu verði, heldur og að það eftir almennings hugmynd sé ekki álitinn þjófnaður, og að ekkert liggi í þeim hætti, sem hlutaðeigandi hefur brúkað til að fremja verkið, en við tiltæki Jónasar, sem lýsir töluverðri stelvísi og yfirlögðu ráði, vanta þessi skilyrði, og brot hans hlýtur því eftir bendingu þessarar lagagreinar beinlínis að heimfærast undir 26. gr. sömu tilskipunar, og álízt hegning hans eftir því með tilliti til hans slæma uppeldis og annarra kringumstæða hæfilega metin til 10 vandarhagga.

Að því leyti hinn yngra bróður, Þorstein Ólafsson, sem haustið 1848 aðeins var á 15. ári, snertir, þá er það að vísu upplýst, að hann tók þátt í magálastuldinum með bróður sínum Jónasi, en að öðru leyti er honum ekki borið ófrómleika orð, eins og líka hann strax fúslega meðgekk brot sitt, sem hinn bróðirinn

reyndist að hafa verið frumkvöðull að. Eftir þessum málavöxtum álitur landsyfirrætturinn, að brot hans eftir tilskipun 11. apríl 1840 26. gr., sbr. tilskipun 24. jan. 1838 4. gr. littr. c., geti afplánast með 6 vandarhöggum. En um endurgjald fyrir hina stolnu magála, sem virtir eru á 24 sk., getur ekki orðið tilrætt, er það áður er að nokkru leyti greitt og því annars fráfallið.

Loksins verða allir hinir ákærðu, nema konan Aðalbjörg Halldórsdóttir, að skyldast til að bera kostnað sakamáls þessa, þar á meðal laun svaramanns í héraði, 3 rbd., og ber eftir kringumstæðunum hinum dómfellda Ólafi bónda Jónassyni að greiða þar af $\frac{3}{4}$ parta, en hinum dómfelldu bræðrum, Jónasi og Þorsteini, báðum fyrir einn og einn fyrir báða, $\frac{1}{4}$ part, og eftir sömu tiltölu laun til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, og finnst laun þessi hæfilega ákveðin með 6 rbd. til hins fyrrnefnda og 5 rbd. handa hinum síðarnefnda.

Undir meðferð máls þessa við héraðsréttinn hefur enginn vítaverður dráttur átt sér stað, eins og vörn þess í héraði og sókn og vörn þess hér við réttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Konan Aðalbjörg Halldórsdóttir á fyrir ákærum sóknarans í máli þessu frí að vera.

Maður hennar, bóndi Ólafur Jónasson, á að hýðast tvennum 27 vandarhöggum og vera háður sérlegri umsjón lögreglustjórnarinnar um eitt og einn fjórðung árs. Svo ber honum og að greiða andvirði

hinna tveggja stolnu sauða til Helgastaðahrepps fátækra Jóðs eftir gjaldskrárverði á veturgömlum og tvævetrum sauðum í Suður-Píngeyjarsýslu 1849.

Synir þeirra hjóna, Jónas Aðalsteinn og Þorsteinn, eiga að líða, sá fyrrgreindi 10 og hinn síðarnefndi 6, vandarhagga aga.

Allan af máli þessu löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal laun til sóknara við landsyfírréttinn, stúdents Hallgríms, 6 rbd., og til svaramanns þeirra, stúdents P. Þórðarsonar, 5 rbd., borgi hinn dómfelldi Ólafur Jónasson að þremur fjórðungum, en synir hans, Jónas Aðalsteinn og Þorsteinn, einn fyrir báða og báðir fyrir einn, að einum fjórðungi.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 13. maí

d ó m u r

i Sagen Nr. 5/1850: Kammerraad St. Gunlögsen som befalet Sagfører paa den kongel. Kasses Vegne

contra

islandsk Kjöbmand Carl Franz Siemsen.

Ifølge Indenrigsministeriets Ordre af 26. Maj f. A. er paa Kongens Kasses Vegne den nærværende Sag bleven anlagt ved Reykevigs Bytingsret mod Kontrahitanten, islandsk Kjöbmand Carl Franz Siemsen, Borger i Reykevig, for formentligen uhjemlet Fremgangsmåade af denne ved at befragte et fremmed

neutralt Skib, nemlig St. Juan Baptista, en spansk Brigantine, til Island, uden af sammes anslaaede Lastedrægtighed, 55½ Kommercelæster, at erlægge den ved Forordn. 11. Sept. 1816 Paragr. 3 paabudne Afgift til Kongens Kasse af 50 Rbd. pr. Kommerce-læst, eller tilsammens 2775 Rd. Sagen, hvorunder Citanten har paastaaet Kontracitanten tilpligtet at udrede det nysnævnte Beløb med lovlige Renter fra Datum af Klagen til Forligelseskommissionen den 15. December 1848 indtil Betaling sker, blev af Bytingsretten paadömt den 6. December f. A., og ere Parterne frifundne for hinandens Tiltale, dog saaledes at Kongens Kasse er tilfunden at tilbagebetale til den Indstævnte, som tillige ifölge udtagen Kontrastævning har paastaaet sig tilkjendt Erstatning for tilföjet Tort, Skade og Kreditspild 24 Rbd. 36 Sk. med Rente fra 15. Augusti 1849, som for meget erlagt Pasgebyr, og 14 Sk. Afgift ved det fragtede fremmede Skibs Udgaande fra Island, hvorhos Processens Omkostninger ophævedes og Kongens Kasses befalede Sagförers Salær skulde udredes af bemeldte Kasse med 15 Rbd. Denne Dom er ifölge Stiftamtets Foranstaltning paa den kongelige Kasses Vegne ved Stævning af 5. Marts d. A. indanket her til Retten til Underkjendelse, Tilsidesættelse og Forandring, og har den befalede Sagförer, Kammerraad Gunlögsen, inhæret de for Underretten nedlagte Paastande, om at Indstævnte tilpligtes at erlægge til hans Majestets Kasse 2775 Rbd., som samme ifölge Forordn. 11. Sept. 1816 Paragr. 3 tilkommende Afgifter af det forbemeldte fremmede Skib, den spanske Brigantine

St. Juan Baptista, hvilken Indstævnte i Foraaret 1848 havde fragtet til Island, tillige med lovlige Renter af bemeldte Sum fra 15. December 1848 indtil Betaling sker, ligesom ogsaa at Indstævnte idømmes passende Mulkt til Fattigvæsenet for Misbrug af islandsk Söpas, samt endvidere, at Kongens Kasse friindfindes for Udredelsen af de paadömte 24 Rbd. 36 Sk., og at Indstævnte betaler samtlige Sagens Omkostninger for begge Retter, deriblandt 50 Rbd. til ham som befalet Sagfører paa Kongens Kasses Vegne.

Indstævnte, som selv procederer efter Kontrastævning af 7. April i Aar, har paastaaet Underrettsdommen stadfæstet, dog saaledes at ham tildømmes skadesløs Betaling af Processens Omkostninger for begge Retter hos Hovedcitanten og Erstatning efter uvillige Mænds Skjön for tilföjet Tort, Skade og Kreditspild m. m., hvorhos Kontracitanten har henstillet til Rettens Afgjörelse, om ikke Hovedcitanten bör dömmes i Mulkt for unödig Trætte.

Iövrigt har hver af Parterne henholdt sig til sin Procedure og Paastande for Bytingsretten.

Foreløbigen maa det bemærkes, at Landsoverretten ikke kan andet end bifalde, at Underdommeren ikke har taget Hovedcitantens Paastand om Kontrastögsmaalets Afvisning til Fölge, hvilken Paastand ogsaa tildels er inhæreret her ved Retten, da det maa antages öjensynligen at have ligget i Sagens Natur og Amtsskrivelsen af 6. Augusti f. A., at den befalede Sagfører, idet ham paalagdes Hovedsagens Udförelse, var forpligtet til at tage til Gjenmæle mod de Kontrafordringer, som Vederparten maatte gjöre, og

som, da de resulterede af Hovedsøgsmaalet og Hovedfordringen, dermed vare konnexe. Den befalede Sagfører har ogsaa her for Retten i det af ham under 29. f. M. tilførte indladt sig paa Kontrasøgsmaalets Realitet, skjönt han har paastaaet Bytingsrettens Dom stadfæstet med Hensyn til Kontrasøgsmaalets Afvisning, som ikke har fundet Sted.

Med Hensyn til Hovedsøgsmaalets faktiske Grund, da er det af Kontracitanten oplyst, at han i Foraaret 1848 fragtede Skonnerten *Amicitia*, som var dansk Ejendom, til at overføre nogle ham tilhørende Varer fra Hamborg, og ansögte under 28. April s. A. det forhenværende Rentekammer om Udfærdigelsen af islandsk Söpas for bemeldte Skib. Da Krigsurolighederne mellem Danmark og Tyskland senere udbrød og fjendtligt Beslag lagdes paa nysnævnte Skib, indgik Kontracitanten til Danmark med ny Ansögnning om Tilladelse til at fragte et en neutral Magts Undersaatter tilhørende Skib til Overførelsen af et Kvantum ham tilhørende Varer fra Hamborg. Tilladelsen meddeltes den 6. Maj 1848 under trende Betingelser, nemlig, at han for Stiftamtmanden strax efter Skibets Ankomst til Island edeligen bevisliggjorde, at Skibets indehavende Ladning var hans Ejendom, at han for samme Embedsmand godtgjorde, hvor meget af Skibets Lastedrægtighed var bestuvet med Tömmere og andre Bygningsmaterialier, og hvor meget med afgiftspligtige Varesorter, og endelig, at der af det med sidstnævnte Varer bestuvede Lasterum deponeredes i Islands Jordebogskasse 50 Rbd. paa Kommercelæst. Naar disse med den islandske Handels-

lovgivning stemmende Betingelser opfyldtes, kunde Skibet admitteres her i Landet, men i modsat Fald skulde det afvises, hvor om ogsaa Stiftamtmanden under sidstnævnte Datum af Rentekammeret meddeltes Underretning. Paa Grund af denne Tilladelse fragtede da Kontracitanten en spansk Brigantine, St. Juan Baptista, drægtig 133 Tonneladas, for at overføre et Kvantum Varer til Island for hans Regning. Men efter at Certepartiet herom var afsluttet, relaxeredes Beslaget paa Skonnorten Amicitia, hvor ved begge Skibe, den danske Skonnort Amicitia og den spanske Brigantine St. Juan Baptista, efter afsluttede Certepartier stod til Kontracitantens Raadighed. Kontracitanten afbenyttede begge Skibe, og afskibede med Amicitia diverse Varesorter, som i et dansk Skib her maa være afgiftsfrie, og med St. Juan Baptista et Parti Bygningsmaterialier, Mursten, Cement og Tagskiver. Det sidstnævnte Skib ankom her til Landet, og efter at Kontracitanten paa den af Kammeret foreskrivne Maade havde legitimeret Opfyldelsen af de med Hensyn til Befragtningen af samme foreskrevne Betingelser admitteredes bemeldte Skib her i Landet til Losning ved Stiftamtets Skrivelse af 30. Juni 1848, som ogsaa under 12. Juli næstefter tillod, at med samme Skib Returvarer her fra Landet maatte udføres, da der til den Tid, eftersom uimodsagt er avanceret af Kontracitanten, her i Landet var stor Mangel paa Skibsrums til Exporter af den i samme Aar faldne ualmindelig store Fiske-Produktion. Denne sidste Tilladelse begrundede Stiftamtet paa en samme af Rentekammeret under 5. Juni

1847 meddelt staaende Bemyndigelse til under saadanne Omstændigheder at give de Handlende Tilladelse at udføre islandske Produkter til inden- eller udenrigske Havne med fremmede Nationers Skibe. Hovedcitanten synes i Særdeleshed at begrunde Sagens Anlæg ved den Omstændighed, at Kontracitanten indladede de afgiftspligtige Varer i det danske Skib Amicitia, men ikke i den spanske Brigantine St. Juan Baptista, som derimod alene bestuvedes med saadanne Varer, som ifølge Plakater 1. Juni 1821 og 22. Marts 1839 ogsaa med fremmede Skibe vare afgiftsfrie til Indførsel her i Landet, og formener sig saavel i Rentekammerskrivelse 6. Maj 1848 som og i Kontracitans Andragende til Rentekammeret, som foranledigede bemeldte Rentekammerskrivelse, at have Grund til at paastaa, at i det mindste 16 Kommercelæster ifølge Forord. 11. Sept. 1816 Paragr. 3 afgiftspligtige Varer burde have været indladede i den spanske Brigantine St. Juan Baptista, ligesom han ogsaa ifølge af denne Anskuelse har ladet affordre Kontracitanten 800 Rbd. som 50 Rbd. Afgift af nysnævnte 16 Kommercelæster i den spanske Brigantine, og i Mangel af mindelig Betaling af bemeldte Sum skulde af Skibets hele Læstedrægtighed, som ansættes til $55\frac{1}{2}$ Kommercelæster, ved Domstolene indbetales 50 Rbd. af hver Kommercelæst, til sammen 2775 Rbd., samt desuden Mulkt for Misbrug af det islandske Söpas. Hovedcitantens hele Fordring til Kontracitanten beror altsaa paa Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om sidstnævnte har været forpligtet til at indlade i Skibet St. Juan Baptista i det

mindste 16 Kommercelæster afgiftspligtige Varer. Men Landsoverretten kan ikke andet end være enig med Bytingsretten i, at en saadan Forpligtelse ingenlunde var tilstede, og dens Tilværelse kan ligesaa lidt udledes af Forholdenes Natur som af Rentekammer-skrivelsen af 6. Maj 1848, som dog skulde indeholde Hovedbestemmelserne i saa Henseende. Denne knytter alene Tilladelsen til de ovenanførte trede Betingelser, som Stiftamtmanden over Island fandt alle fyldestgjorte og derfor admitterede Skibet til Udlosning af de medbragte Bygningsmaterialier, uagtet han forud var vidende saavel om Rentekammerets givne Tilladelse og sammes Bestemmelser, som og efter at have modtaget Kontracitantens edelige Forklæring tilligemed Faktura over Ladningen, om at Brigantine St. Juan Baptista ikke medbragte nogen afgiftspligtig Vare, men vel Bygningsmaterialier, som ifølge Plakater 1. Juni 1821 og 22. Marts 1839 vare afgiftsfrie. Vel er der for Bytingsretten af Hovedcitanten exciperet mod bemeldte Plakaters Anvendelighed in casu, men foruden at det uimodsagt er avanceret af Kontracitanten, at han i Sommeren 1848 har fra Norge ladet hertil overføre flere tilhuggede Tømmerbygninger, til hvis Opførelse de med Brigantine St. Juan Baptista indførte Mursten, Cement og Tagskiver vare bestemte, er det utvivlsomt, at de sidstnævnte Materialier, naar henses til Rentekammerplakat af 22. Marts 1839, ikke kunne være at henføre til saadanne Varer, hvoraf den ved Forordn. 11. Sept. 1816 Paragr. 3 paabudne Afgift af 50 Rbd. pr. Kommercelæst bliver at erlægge.

Hovedcitanten har tillige for Bytingsretten ved Replik 1. Nov. f. A. exciperet mod de forberørte Rentekammerskrivelser af 6. Maj 1848 og 5. Juni 1847, samt Stiftamtets Skrivelser 30. Juni 1848 og 12. Juli s. A., hvilke Exceptioner han har gjentaget og inhæreret her ved Retten ved Indlæg 8. f. M., men dog senere har modificeret Exceptionerne derhen, at alle Kollegial- og Övrigheds Resolutioner i denne Sag maa være strictissime interpretationis. Men da de kongelige Resolutioner 30. Maj 1821 og 22. Marts 1839 udtrykkeligen bemyndige det daværende Rentekammer at udstede Besejlingspasser til fremmede Staters Undersaatter til afgiftsfrit her i Landet at indføre Tømmer, Trelast og Bygningsmaterialier, saa maa en saadan Bemyndigelse langt hellere være anvendelig med Hensyn til danske Borgere, som attraa at indføre ovennævnte Materialier med fremmede Staters Skibe. Retten kan derfor ikke tage fornævnte Exceptioner tilfølge. Da nu efter det foranførte Bytingsdommen, forsaavidt den fritager Kontracitanten for at udrede til Hovedcitanten de paastævnte 2775 Rbd., maa anses at være velbegrundet, saa vil den i saa Henseende være at stadfæste, hvoraf da tilfølge følger, at Hovedcitantens Paastand om, (at) Kontracitanten erlægger passende Mulkt til Fattigvæsenet for Misbrug af islandsk Söpas, ikke kan gives Medhold, da en saadan Misbrug ikke befindes at have fundet Sted.

Efter dette Udfald af Hovedsögsmaalet bliver det unødvendigt at undersøge, hvilken Indflydelse iövrigt burde tillægges Citantens Vægning for under

Proceduren at fremkomme med et Dokument, hvortil han af Kontracitanten var provoceret, af hvilket denne i alt Fald troede at kunne udlede sin Frifindelse.

Ved den paaankede Bytingsdom er Hovedcitanten tilpligtet at tilbagebetale til Kontracitanten 24 Rbd. 36 Sk. med Rente fra 15. Aug. 1849, som for meget modtagne Pasgebyrer, og 14 Sk. Afgift ved Udgaende af den spanske Brigantine St. Juan Baptista, hvis Drægtighed, 133 Tonneladas, Stiftamtet til Bestemmelse af Pasgebyret havde i Skrivelse til Byfogden af 30. Juni 1848 reduceret til $55\frac{1}{25}$ dansk Kommercelæster, uden videre at dokumentere Grunden til denne Reduktion, men da Facitet $55\frac{1}{25}$ dansk Kommercelæster ikke stemmer med det opgivne, at $2\frac{3}{5}$ Tonneladas gaar paa 1 dansk Kommercelæst, og Kontracitanten paa flere forskellige Veje uimodsaagt har godtgjort, at Brigantinens Drægtighed kun er lidt over 46 danske Kommercelæster, saa følger det af de fremkomne Kvitteringer saa vel for betalte Pasgebyr som 14 Sk. Afgiften ved Udgaende ifølge Plakat 28. Dec. 1836 Paragr. 13, at Kontracitanten har betalt til Hovedcitanten for meget af 9 danske Kommercelæster, som denne ved Bytingsdommen retteligen er tilfundet at tilbagebetale hin med 24 Rbd. 36 Sk., hvorfor den af Hovedcitanten her for Retten paastaaet Fritagelse for Udredelse af bemeldte Sum til Kontracitanten ikke kan gives Medhold, maa Bytingsdommen blive ogsaa i dette Punkt at stadfæste.

Hvad Kontrasøgsmaalet iøvrigt angaar, da har

Kontracitanten vel her for Retten ved Diktat til Protokollen 29. f. M. gjentaget sit Krav for Bytingsretten om Erstatning efter uvillige Mænds Skjøn hos den kongelige Kasse for lidt Skade, Tort og Kredit-spilde, men da her intet Bevis er tilvejebragt for, at Kontracitanten er saadant vederfaret (endnu mindre Skadens Störrelse opgiven), saa kan et saadant Krav ikke gives Medhold. Vel har Kontracitanten for Bytingsretten godtgjort, at Stiftamtmanden ved en Skrivelse til Byfogden af 19. Okt. 1848 hentydede, i Mangel af prompte Betaling af 14 Sk. Afgiften ved Udgaende af Brigantine St. Juan Baptista, til Beslaglæggelse af et Kontracitanten tilhørende og i Havnefjord den Gang liggende Skib, men da prompte Betaling strax paafulgte og Beslaglæggelsen saaledes ikke effektueredes, kan dette ingenlunde være nok til at begrunde det bemeldte Krav. Bytingsdommen bliver derfor ogsaa i denne Henseende at stadfæste.

Efter Omstændighederne ere Sagens Omkostninger for Bytingsretten retteligen hævede, hvilket ogsaa befindes at burde være Tilfældet her ved Retten.

Det den befalede Sagfører af Bytingsretten til-dömte Salær billiges. Her for Retten tilkommer ham 10 Rbd., hvilket, ligesom det forrige, udbetales af den kongelige Jordebogskasse.

Forsaavidt Sagførelsen har været befalet, attesteres, at Sagen intet unødvendigt Ophold har lidt, og at Sagførelsen for begge Retter har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret:

Bytingsdommen bör ved Magt at stande.

I Salær for Landsoverretten tilkommer den befalede Sagfører, Kammerraad Gunnlögsen, 10 Rbd., som udredes af den kongelige Jordebogskasse i Island.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 21. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1850: Stúdent Þ. Þórðarson skipaður sóknari

gegn

Gísla Jónssyni og Sigurði Einarssyni úr Norður-Múlasýslu.

Í sök þessari, sem dæmd er af Norður-Múlasýslu aukarétti 2. dag maímánaðar 1847 og skotið fyrir þennan rétt af norðausturamtinu, ákærist vinnumaður á Bárðarstöðum í nefndri sýslu, Gísli Jónsson, sem kominn er yfir sakamanna lögaldur og aldrei fyrri, að því er upplýst hefur orðið, hefur lögsóttur verið, fyrir að hafa veturinn áður hrundið úr baðstofugluggunum á nefndum bæ, kastað inn um þá grjóti og brotið einn þeirra í því skyni að hræða heimilisfólkið með draugi, er hann þóttist sjá. Svo er honum einnig gefið að sök, að hann komið hafi heim með ákærða Sigurði Einarssyni, unglingi á 11. ári, til að taka þátt í þessum glettum, fyrir hverjar

hinn fyrrnefndi er dæmdur til að líða 10, en hinn síðarnefndi 6 vandarhagga refsingu.

Báðir hafa hinir ákærðu að vísu í öndverðu meðgengið þessar athafnir sínar, hver þeirra meðkenn-ing styrkist af öðrum atvikum, sem við rekstur sakarinnar í héraði eru upplýst, en seinna hefur Gísli afturkallað játningu sína.

Það er réttilega af undirdómaranum ákveðið, að slík afturköllun geti ekki tekizt til greina vegna N. L. 1-15-1, hvar á móti það ekki getur fundið þessa réttar meðhald, að undirdómarinn hefur metið verknað hinna ákærðu þeim til hegningar og heimfært hann að álitum undir N. L. 6-1-10-13 og tilskipun 11. apríl 1840 46. gr., því eins og fyrrnefndir lagastaðir eru að öllu af teknir með því seinast nefnda lagaboði, svo við kemur þetta einungis þesskonar sviksamlegri breytni, sem hefur þann tilgang að hafa af öðrum, hvað ekki er upplýst eða sannað, að í þessari sök hafi átt sér stað. Rétturinn fær því ekki betur séð, en að hina ákærðu sé að dæma fría frá sóknarans ákærum í tilliti til hegningar.

Þar á móti finnst eftir kringumstæðunum næg ástæða til að dæma hina ákærðu skylda til einn fyrir báða og báða fyrir einn að svara kostnaði sakarinnar fyrir báðum réttum, í hverju tilliti undirréttardómsins ákvarðanir, sér í lagi hvað snertir laun til hinna í héraði skipuðu svaramanna snertir, samþykkjast.

Sóknara hér við réttinn bera 5 rbd. og svaramönnum hvorum fyrir sig 4 rbd., sem lúkist af hinum ákærðu einum fyrir báða og báðum fyrir einn.

Meðferð sakarinnar við undirréttinn og sakfærslu

an fyrir báðum réttum hefur verið forsvaranleg, og dráttur á innstefningu sakarinnar til þessa réttar hefur, eftir því sem upplýst er, ekki verið undirdóm-
aranum að kenna.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir ákærðu, Gísli Jónsson og Sigurður Einarsson, eiga fyrir ákærum sóknarans í þessari sök fríir að vera.

Í tilliti til sakarkostnaðarins á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Í laun til sóknara og svaramanna hér við réttinn, stúdentanna Þ. Þórðarsonar, Hallgríms og G. Jóhannessonar, borgi hinir ákærðu einn fyrir báða og báðir fyrir einn 5 rbd. til hins fyrrnefnda, en 4 rbd. til hvors hinna síðarnefndu.

Að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 12. ágúst

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1850: Stúdent J. Guðmundsson skipaður sóknari

gegn

Snorra Snorrasyni, Þorsteini Guðmundssyni og Jóni Jónssyni úr Borgarfjarðarsýslu.

Af undirréttargerðunum í sök þessari verður ekki séð, að stúdent Jón Árnason, sem upp hefur tekið

frumpróf í henni, hafi til þess haft nokkurn myndugleika af amtinu samkvæmt opnu bréfi frá 25. júlí 1820, eins og heldur ekki undir sökinni finnst að vera fram komin nokkur löggild útskrift af frumprófum þeim, sem hann hefur tekið upp, því þó undir sökinni af hinum setta héraðsdómara, sem heldur ekki hefur fram lagt fullgildingu sína, eigi að vera undir nr. 1 lögð fram hinn 16. og 19. dag janúarmánaðar þ. á. einhver útskrift af Borgarfjarðarsýslu pólití- og extraréttar prótókoli, og þó rétturinn þyrði að álíta, að þessi útskrift væri hin sama, sem á bls. 3 í héraðsréttargerðunum nefnist millibilsrannsókn, sem tengd sé við þingbókina, merkt nr. 2, og fylgi in originali, vantar samt þetta skjal, sem einungis staðfest af stúdent Jóni Árnasyni, er með engu stærra gildi gat út gefið slíka útskrift en upp tekið frumprófin sjálf, allan opinberan trúverðugleika, eins og það líka, ef það var útskrift, var óeðlilegt að kalla hana frumrit og tengja hana við þingbókina, en við þessa óstaðfestu útskrift styðst þó öll rannsókn málsins, sem tekin var fyrir eftir 16. janúar þ. á., án þess hún í sjálfu sér innihaldi svo áreiðanlegar upplýsingar, að rétturinn geti byggt dóm sinn á þeim út af fyrir sig, hvar við bætist, að héraðsréttardómstefnan finnst aldrei að hafa verið birt hinum ákærðu, Jóni Jónssyni og Þorsteini Guðmundssyni, heldur aðeins hinn meðákærði Snorri Snorrason var beðinn fyrir að tilkynna þeim stefnuna, hvar með þeim öllum aðeins er stefnt til að meðtaka dóm, auk þess að dómurinn sjálfur aðeins er út gefinn in forma. Að sú millibilsrannsókn, sem nefnd er á bls. 3 og merkt

á að vera nr. 2, ef hún er annað en hin áður umgetna, óstaðfesta útskrift af aukabíngbókinni, sem merkt er nr. 1, hvergi finnst í héraðsréttargerðunum. Að ýms frumskjöl, sem þó hvorki eru sannaðar útskriftir úr, in forma út gefnar réttargerðir, eru við tengdar in originali, svo sem nr. 3, 5 A & B og nr. 6, sem ekki bera með sér nokkurn tíma að hafa verið framlagt fyrir réttinn. Að nr. 15 fyrst eftir uppáteiknun á réttargerðirnar bls. 33 að vera tengd við þær daginn eftir að dómur var upp sagður. Að stefna undirréttarins til þessa réttar, þótt eingöngu byggð á skírskotun hinna dómfelldu, eftir áteiknun stefnuvottanna er dagsett 7. maí þ. á., eður daginn áður en dómur undirréttarins var þeim af sömu stefnuvottum birtur með fl.

Landsyfirrætturinn fær því ekki betur séð, en að hann neyðist til að dæma hinn upp sagða héraðsréttardóm, ásamt allri meðferð sakarinnar, ómerkan.

Sóknara við landsyfirrættinn bera 6 rbd., og svaramönnum hvorum fyrir sig 5 rbd., sem lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Sókn og vörn hér við réttinn hefur verið forsvaranleg, en meðferð sakarinnar og vörn við undirrættinn kemur ei frekar en skeð er undir dóm.

Því dæmist rétt að vera :

Dómur í sök þessari og öll hennar meðferð eiga ómerk að vera.

Sóknara við landsyfirrættinn, examinatus theologiæ Jakobi Guðmundssyni, bera 6 rbd., en svaramönnum, examinatus theologiæ Gísla Jóhannessyni

og stúdent Þórði Þórðarsyni, bera 5 rbd. hvorum fyrir sig í sakarfærslulaun, sem lúkist þeim úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 19. september

d ó m u r

í sakamálinu nr. 7/1850: Kammerráð St. Gunnlaugsson skipaður sóknari

gegn

Gunnlaugi bónda Gunnlaugssyni úr Eyjafjarðarsýslu.

Í sök þessari, sem dæmd er í héraði við Eyjafjarðarsýslu aukarétt þann 4. maí þessa árs, er Gunnlaugur bóndi Gunnlaugsson á Nýjabæ grunaður um að hafa heimildarlaust og í þjófnaðarskyni lagt fjármark sitt á nokkur lömb, sem verið hafi annarra eign. Líka að hafa hrifsað til sín hnakkpoka á Bási og göngustaf á Stóragerði, og loksins að hafa sumaríð 1849 dregið af við framtölu fjár síns til landbúnaðartöflunnar, eins og hann einnig hefur játað að hafa svikið af tíund sinni árið áður. Fyrir þetta, að svo miklu það er sannað eða játað, er hann við undirréttinn, auk skaðabóta og málskostnaðar, dæmdur til að lúka 10 rbd. bótum til Skriðuhrepps sveitarsjóðs, hverjum dómi hlutaðeigandi amt skotið hefur til þessa réttar umdæmis.

Hvað þá aðalatriði sakar þessarar snertir, meinta

þjófslega mörkun nokkurra lamba undir mark ákærða, gat, bita framan, standfjöður aftan hægra, stúfrifað vinstra, þá er það upplýst og sannað, að ákærði hefur eftir markinu eignað sér sum þessara lamba, en afsalaði sér þau aftur, þegar hann sá, að þeir, sem skoðuðu, annað hvort þættust verða varir við markleifar annarlegs marks á eyrunum, eður að undirbenjar á hægra eyranu væru seinna á lagðar en vant er að marka unglömb. Þetta á heima á þeim tveim lömbum, sem eignuð voru alþingismanni, umboðshaldara Stefáni Jónssyni á Reistará, hver eð fyrir komu í fé ákærða með hans marki, en með markleifum af marki hins fyrrnefnda, og sem ákærði því afsalaði sér. Líka er svo ástatt með lamb það, er ákærði dró sér í Flögurétt með sínu marki, en að áliti þeirra, er skoðuðu, markað undan öðru marki. Eins er líka varið lambi því, er laugardaginn í 13. viku sumars í fyrra fannst dautt nálægt Flöguseli með fjármarki ákærða, en hvar af gatið og fjöðrin var blóðstorkið, og því að líkindum nýlega markað. En þetta dauða lamb eignaði ákærði sér ekki, því hann kvaðst ekkert sitt lamb markað hafa seinna en á venjulegum lambamörkunartíma.

Að vísu er það nú svo, að þessi lömb eru fundin flest í ákærða vörzlum eður þá undir hans einkunn, og hann hefur ekki getað skotið til heimildar á þeim, að því leyti þau báru með sér að vera mörkuð undan annarlegu marki, en á hina síðuna er heldur engin sönnun fyrir því fengin gegn hans stöðugri neitun, að hann sjálfur hafi lagt eður leggja látið á þau einkunn sína í þjófslegum tilgangi. Landslögin, rétt-

arbót Eiríks konungs við Landsleigubálk 48. kap. gera ráð fyrir, að einn marki annars manns fé undir þriðja manns mark til að rægja þá saman, en engar líkur eru fram komnar um, að það hafi hér átt sér stað. Ákærða er eftir þessum kringumstæðum að frífinna frá þjófslegum aðtektum á þessum fjórum lömbum, þó aðeins, eftir því fram komna, frá sóknarans frekari ákærum í þeirra tilliti, þar eð ei verður betur séð, en að hann hefði ætlað sér að halda þeim til eignar, ef eftirgrennslan um mark þeirra hefði ekki skeð.

Ákærði hefur að réttarins meiningu tilfært ánægjanlega réttlætingu fyrir eignarhaldi sínu á gráflekk-ötta lambinu, sem hann fékk „að vestan“, þó á það vantaði gat hægra, hvert mark oft grær saman, ef grannbert er, og eins fyrir þeim tvævetra haustgelding, þó hann væri með bita framan vinstra fram yfir hans vanalegu einkunn. Þar á móti finnur rétturinn ákærða af undirréttinum réttilega sektaðan fyrir aðtektina á lambhrútnum, sem hann haustið 1848 dró sér í Flögurétt, slátraði og hagnýtti, einungis með hans marki á vinstra eyranu, þar eð hann ekki aðeins í óvissu um eignarrétt sinn til lambsins hirti það og hagnýtti, þó hann ekki þori að sverja sér það, heldur líka, ef hann átti það, hvar um lítil sönnun er fram komin, eins og heldur engin fyrir því gagnstæða, braut þá skipun, er landslögin gera um eina einustu einkunn á öllu fé manns, Landsleigubálkur 47. kap. Á sama hátt finnast og undirdómarans ákvarðanir í hnakkpokans tilliti og hvað snertir fjárafráttinn bæði til tíundar og búnaðartöflunnar á fullum rök-

um byggðar, hvar á móti landsyfirrétturinn ei getur heimfært beinlínis staftökuna undir ákvarðanirnar í tilskipun frá 11. apríl 1840 40. gr., heldur álítur, að ákærði með henni hafi sjálfur viljað hrifsa til sín rétt sinn. Fyrir þessi lagabrot finnur landsyfirrétturinn þá af undirréttinum ákveðnu sekt, 10 rbd. til Skriðuhrepps fátækra sjóðs, hæfilega tiltekna.

Undirdómarans ákvarðanir um endurgjald til Bjarna Kristjánssonar, sem og um útsvörun sakarkostnaðarins, eru að staðfesta. Launaupphæð til svaramannsins í héraði samþykkist.

Presturinn til Myrkár, Páll Jónsson, hefur eigin og annarra hans sóknarmanna vegna hér við réttinn látið krefjast þess, að nokkur „meiðandi orð og svigurmæli“ um hann og þá í varnarskjali stúdents Ólafs Ólafssonar í þessari sök við undirréttinn, dagsettu 16. marts þ. á., verði dæmd dauð og ógild, og hann fyrir þau álitinn að maklegleikum. En þar eð presturinn hvorki hefur tilgreint þessi meiðandi orð og svigurmæli, sem minnst virðast að viðkoma honum sjálfum, né fram komið með fullmakt frá sóknarmönnum sínum til ákærunnar, en réttinum er ómögulegt að vita, hverir af vitnunum séu af kærands sóknarmönnum, getur þessi krafa sem slík ekki hér frammar tekizt til greina. Þar á móti finnur rétturinn sér skylt að sekta stúdent Ólaf Ólafsson á Bjarnastöðum í Skagafjarðarsýslu fyrir hans ósæmandi ritmáta yfir höfuð í ofan nefndu hans afar langa varnarskjali fyrir ákærða í opinberri sök, og metst sekt hans hæfilega tiltekin með 4 rd. til sveitarsjóðsins í Skriðuhreppi.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur að öðru leyti verið vítalaus. Að visu finnst ekkert við sökina gert frá 2. nóvbr. f. á. til 27. febr. í ár, eins og líka undirréttarins dómur, sem er afsagður 4. maí í ár, ekki finnst birtur ákærða fyrr en rúmum mánuði seinna, en hinn fyrri dráttur álízt orsakaður við útvegum þingsvitnis frá Norður-Múlasýslu, en hinn síðari verður að álítast nokkurn veginn réttlættur með framkomnu bréfi undirdómarans frá 10. júní í ár til norðausturamtsins.

Sóknara við landsyfirréttinn bera 6 rbd., en svaramanni 5 rbd., sem lúkist, eins og annar kostnaður sakarinnar, af hinum ákærða.

Sókn hér við réttinn hefur verið forsvaranleg og vörnin lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði, Gunnlaugur bóndi Gunnlaugsson á Nýjabæ í Eyjafjarðarsýslu, á fyrir sóknarans frekari ákærum í sök þessari frí að vera, þó svo að hann lúki 10 rbd. silfurmyntar sem sekt til Skriðuhrepps sveitarsjóðs.

Í endurgjalds og sakarkostnaðar tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Ólafur stúdent Ólafsson á Bjarnastöðum í Skagafjarðarsýslu á að lúka í sektarskyni fyrir ósæmilegan ritmáta á varnarskjali við undirréttinn 4 rbd. silfurmyntar til Skriðuhrepps sveitarsjóðs.

Sóknara við landsyfirréttinn, kammerráði St. Gunnlögsen, bera 6 rbd., en svaramanni, stúdent P. Þórðarsyni, 5 rbd. silfurmyntar sem sakarfærslulaun, og

lúkist hvort tveggja af ákærða, sem annar kostnaður sakarinnar.

Sektum og endurgjaldi að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 23. september

d ó m u r

í sakamálinu nr. 8/1849: Réttvísín

gegn

Jóhönnu Guðlaugsdóttur úr Norður-Þingeyjarsýslu.

Sök sú, sem hér er lögð undir landsyfirréttarins dóm, er í réttvísinnar nafni höfðuð við Norður-Þingeyjarsýslu aukahéraðsrétt gegn 42 ára gamalli ekkju, Jóhönnu Guðlaugsdóttur á Rifi, fyrir fósturmorðs-tilraun og barnfæðingarhilmingu, og er í því tilliti með hinnar ákærðu eigin meðkenningu og öðrum undir sökinni fram komnum skýrslum upplýst og sannað, að ákærða hafi nóttina millum þess 1. og 2. júlí 1848 alið lifandi sveinbarn, sem eftir hlutaðeiganda héraðslæknis áliti einnig var fullborið, en að hún síðan, þegar barnið litlu eftir að það var alið andaðist, hafi lagt dul á fæðinguna í það skipti og falið líkið fram í kofa á bænum á Rifi, gert sér síðan, að hér um bil hálfum mánuði liðnum, upp létta-sótt og látið líkið af barninu jafnframt þá koma í ljós, sem þá og var búið til greftrunar, eins og síður

er til. Fyrir þetta atferli sitt er ákærða dæmd við Norður-Þingeyjarsýslu aukarétt til 15 vandarhagga refsingar, auk málskostnaðar. Og er þessum dómi af hlutaðeigandi amtmanni áfrýjað til þessa réttar.

Ákærða hefur algerlega neitað því, að hún hafi viljað stytta barni sínu aldur, og hefur í því tilliti skýrt frá, að hún hafi bundið fyrir naflastrenginn, lagt svo barnið í rúmið hjá sér eftir að hún hafi verið búin að reyna til að hreinsa upp á því vitin með tungunni og dreypa á það köldu vatni, sem hún áður hafi velgt í munni sér. Síðan hafi hún sofnað, og barnið verið lifandi, þegar hún vaknaði. En að lítilli stundu liðinni hafi það tekið andvörp og dáíð. Og þegar svona hafi verið komið, hafi sér fyrst dottið í hug að leyna fæðingunni, þó ekki lengur en til þess hún yrði rólfær, og hafi henni gengið það til, að hún hafi verið hrædd við undangengnar hótanir frá barnsföður sínum, en meðfram til þess að fá annan til að gangast undir barnið, þar sem barnsfaðir hennar sá rétti var giftur maður. Þessi skýrsla ákærðu er í engu verulegu rekin af því, sem undir sökinni hefur orðið upplýst, og í álit hlutaðeiganda héraðslæknis er það fullyrt, að við líkskurðinn hafi alls enginn vottur komið fram fyrir því, að barnið hafi dáíð af misþyrmingu eða loftskorti. Það, sem því ákærðu er gefið að sök og í undirréttarstefnunni tekið fram, að hún hafi reynt til að fyrirfara barninu, er þannig engan veginn upp á hana sannað, en þvert á móti hið gagnstæða, að hún hafi veitt barni sínu þá aðhjúkrun, sem kringumstæðurnar í hennar fátæktdóm og einstæðingsskap leyfðu. Að hún í þessu sagði rangt

frá um tímann, nær hún hefði alið barnið, er þannig það einasta atriði, sem ákærðu verður gefið að sök. En þegar skýrsla hennar um það, hvað henni hafi gengið til slíkra missagna, er tekin til greina (og að þessi skýrsla hennar sé sönn, styðst við sakarinnar kringumstæður, þó ekki sé fullkomin sönnun fram komin í því tilliti), hverfur að miklu leyti það saknæmi í þessari missögn hennar. Og hvernig sem þetta atriði svo er skoðað, getur það ekki skoðast þannig, að ákærða með því hafi gert sig seka í fularfæðingu, og að hún ekki hafi ætlað að fæða í dul, mótsannast einnig nægilega af því atriði, að ákærða lét sækja yfirsetukonu og vera hjá sér í fleiri daga, eins og hún að öðru leyti ekki hafði áður dregið dul á það, að hún væri ólétt.

Eftir þessum málavöxtum og með sérlegu tilliti til þess, að missögn ákærðu um fæðingartímann enga verkun hafði né gat haft á líf barnsins, því það var dáið, þegar yfirsetukonan kom í öðru sinni, virðist ekki betur, en að ákærða ekki hafi gert sig þannig seka, að hún þar fyrir eigi að sæta hegningu, og að hún, er aldrei fyrri hefur verið ákærð eður ströffuð, þannig hljóti að dæmast sýkn af sóknarans ákærum, en þar sem hún þó með aðferð sinni hefur gefið réttvísinni nægilega ástæðu til rannsóknar og lögsóknar, hlýtur hún að bera sakarinnar kostnað, og þar á meðal laun til sóknara og svaramanns við landsyfirréttinginn, sem ákvarðast 6 rbd. fyrir þá fyrrnefndu, en 5 rbd. til hins síðarnefnda.

Meðferð sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus. Þó fær landsyfirréttingurinn ekki leitt hjá sér að taka

til greina, hvernig hinn setti talsmaður hinnar ákærðu í héraði, bóndinn Björn Jónsson á Grjótnesi, hefur gegnt skyldu sinni, þar sem í stað þess að mæla skjólstaðing sínum nokkuð til málsbóta, eins og skylda hans bauð og ástæður voru til, þvert á móti hefur áfellt hana og farið þeim orðum um háttsemi og breytni hinnar ákærðu, sem enda sóknari sakar mundi hafa hikað sér við, enda verður orðum hans ekki fundin nein réttlætning í því, sem undir sökinni er upplýst og fram komið í hinnar ákærðu tilliti. Fyrir þessa aflaga breytni sína getur hlutaðeigandi ekki komiðt ábyrgðarlaust, og virðist hæfilegt, hann sektist 2 ríkisbankadölum til Presthólahrepps fátækra sjóðs.

Við landsyfirréttinn hefur sókn og vörn verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærða, Jóhanna Guðlaugsdóttir, á fyrir sóknarans ákærum í þessu máli frí að vera. Þó borgi hún af sökinni allan löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsens og kammerráðs St. Gunnlaugsens, 6 rbd. til hvors um sig, og til verjanda, stúdents P. Þórðarsonar, 5 rbd. í málsfærslulaun.

Verjandi sakar í héraði, bóndi Björn Jónsson á Grjótnesi, borgi tvo ríkisbankadali til Presthólahrepps fátækra sjóðs.

Ídæmd útlát greiðist innan 8 vikna frá þessa dóms lögregri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 23. september

d ó m u r

í málinu nr. 8/1850: Hið opinbera

gegn

Magnúsi Magnússyni úr Rangárþingi.

Með dómi, gengnum að Seljalandi í Rangárþingi 22. júnímánaðar í sumar, er Magnús Magnússon á Leirum dæmdur til 10 vandarhagga refsingar fyrir lausamennsku og til að ganga í vist, þar sem hún getur fengizt, ef hann brestur jörð til löglegrar ábúðar, samt til að lúka öllum kostnaði sakarinnar. Hinn dómfelldi hefur skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Fyrirfram er þess að geta, að við ruglingslega innheftingu pólitíréttagerðanna verða þær ekki lesnar beint áfram, þar eð 7. blaðsíða kemur eftir þá 4., 5. eftir þá 8. og 9. eftir þá 6. En þó þetta ekki sé sem reglulegast, virðist sem landsyfirrétturinn eigi að síður lagt geti þær til grundvallar fyrir dómi sínum, án þess að biðja um aðrar úr héraði, er reglulega væri frá gengið.

Hvað nú sakartilefnið sjálft snertir, þá hefur ákærði, sem nú er 42 ára, að vísu játað, að hann fyrr hafi verið 2 ár sjálfs síns og lifað af eignum sínum, án þess að hafa haft jörð til ábúðar eða verið í vinnumanns stétt. En af prófi sakarinnar sést eigi, hve langt er síðan þetta var. Ekki heldur er það ýtarlegar rannsakað, hvernig á þessari veru hans hjá sjálf-

um sér stóð, eður þeir yfirheyrdir, er hann þá var til húsa hjá. En þó nú þetta yrði upplýst, gæti það út af fyrir sig, að þessa réttar meiningu, nú ekki bakað ákærða hegningu, þó hann einhvern tíma hefði verið lausamaður, ef hann seinna hafði yfirgefið þá stöðu sína og valið aðra löglega. Leiðir þetta beinlínis af orðum tilskipunarinnar 19. febrúar 1783 í 2. og 3. gr., þar sem segir: „*Nu ere Lösemænd*“ og „*befindes at være Lösemænd*“, hver orð ekki lúta að umliðnum tíma. Að ákærði hafi verið lausamaður nú í sumar, er ákæran reis gegn honum, hefur hann eigi við kannast, heldur sagt sig þá hafa verið farinn að búa. Af pólitíréttagerðunum verður og eigi annað séð, en að hann í vor nokkru fyrir fardaga hafi flutt sig á 5 hundruð í jörðinni Leirum, eign föður hans, í baðstofu, er hann þar sjálfur segist eiga, hafi haft talsverðan fénað og áhöld til búskapar, líka einn vinnumann og von um fleiri hjú og grasnyt fyrir fénað sinn. Þetta allt sýnist að þessa réttar áliti að lýsa því, að ákærði í raun og veru hafi verið farinn að búa á áminnstum 5 hundruðum í Leirum og því verið orðinn virkilegur bóndi, þegar ákæran hófst, en ekki lengur lausamaður, þó hann áður hefði verið það. Það er sök þessari að öllu óviðkomandi, hvernig heimildum ákærða til jarðarpartsins í Leirunum var varið, eins og líka hitt, hvort hlutaðeigandi hreppstjórar höfðu að undanfögnu forsómað að heimta fénað ákærða undir tíund eður ekki.

Eftir þessum kringumstæðum er ákærða að dæma frían frá ákærum hins opinbera í sök þessari, þannig að kostnaður hennar fyrir báðum réttum, og þar

á meðal laun sóknara og svaramanns við landsyfírréttinn, sem ákvarðast 5 rbd. og 4 rbd., lúkist úr opinberum sjóði.

Meðferð sakarinnar við pólitírréttinn hefur verið vítalaus, sókn og vörn hennar við landsyfírréttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Magnús Magnússon á Leirum, á fyrir ákæru hins opinbera í sök þessari frí að vera.

Sóknara við landsyfírréttinn, examinatus theologiæ Gísla Jóhannesarsyni, bera 5 rbd., en svaramanni, kammerráði Stefáni Gunnlaugssyni, 4 rbd. í sakarfærslulaun, og lúkist þau, eins og líka annar kostnaður sakarinnar fyrir báðum réttum, úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 25. nóvember

á l y k t u n

í sökinni nr. 10/1850: Réttvísín

gegn

Helga Jónssyni úr Rangárbíngi.

Áður en fullnaðardómur verður lagður á sök þessa, finnur landsyfírrétturinn nauðsyn á að fá betri skýrslur úr héraði um eftirtalðar greinir:

1. Hefur hinn ákærði undir rannsókninni játað, að hann tvisvar hafi stolið heyi, sínum meisnum frá

hvorum, bændanna Hannesi Þorleifssyni og Stefáni Þórðarsyni í Hvammi. En hann hefur ekkert ýtarlegar verið spurður um, hve nær, hvar, í hverjum tilgangi eða með hverjum atvikum það hafi skeð, sem þó var því nauðsynlegra sem ekkert vitni hefur borið neitt um þetta ánægjanlegt, en það á hinn bóginn hlýtur að hafa áhrif á sakferli ákærða, undir hverjum kringumstæðum og í hverjum tilgangi stuldurinn hafi verið framinn.

2. Er ekkert getið um það í réttargerðunum, hvort dómarinn sjálfkrafa hafi gengið í það að taka upp sökina, og þá hvernig það hafi atvikazt, eður hvort hann hafi gert það eftir beiðni þeirra, er hlut áttu að máli og síðan vitnuðu í sökinni, en um þetta er eftir grundvallarreglunni í 30. gr. í tilskipun frá 11. apríl 1840 ástæða til að fá upplýsingar, hverrar því hér með óskast.

3. Er heldur ekkert grennslast eftir því, hvernig á hestatöku hins ákærða hafi staðið, hvort hann hafi vitað það, að húsmóðir hans ekki átti hestana, er hann tók þá, því að hann ekki hefði þekkt hesta hennar, er hann tók hest Stefáns og Guðlaugs, gat vel skeð, þar hesttakan átti að hafa skeð, þegar hann var nýkominn að Hvammi eður í vistina til hennar, svo það er, einkum með tilliti til ákærða fyrri rænbrests, þenkjanlegt, að hann hafi ekki vitað betur, en húsmóðir hans ætti hestana. Og þó hann hefði nú vitað þetta, er það eftir tilskipun 11. apríl 1840 30. gr. sbr. 40. gr. um varðandi að fá með skýrslu hlutaðeiganda eiganda vitneskju um, hvort þeir hafi

kvartað yfir hesttökunni og óskað dómarans afskipta í því tilliti eða ekki, og ber því hér um að útvega áreiðanlega vissu.

4. Er þess getið á réttargerðanna bls. 7, að heyrningar hjá ekkjunni Arndísi Jónsdóttur í Hvammi vorið 1850 hafi verið álagsfaðmur á lengd, en 90 hesta hafi hún fengið í garð sumarið 1849 að öllu til tíndu, en þess er hvergi getið, hvort hún ekki eður hve mikið hún fyrndi af heyi vorið 1849. Um þetta óskast upplýsingar.

5. Er ekkert straffattesti áhrærandi hinn ákærða af undirdómaranum fram lagt undir sakarfærslunni, því að visu er þess getið í undirréttdóminum, að ákærði hafi ekki áður verið dæmdur, en slíkur vitnisburður er eftir eðli sínu öldungis ónógur, sem ekki byggður á því í sökinni framkomna.

Það er sjálfsagt, að eins og undirdómaranum ber að útvega nægar upplýsingar um fyrrtéð atriði, þannig ber honum og að útvega allar þær upplýsingar, er hin ýtarlegri rannsókn sakarinnar mætti leiða til eður hann hyggur, að gæti orðið sökinni til nákvæmari skýringar.

Því ályktast:

Héraðsdómarinn á að annast um, að hið framan-skrifaða verði framkvæmt.

Th. Sveinbjörnsson.

År 1850, pann 28. nóvember

Decision

i Sagen Nr. 12/1850: Den kongelige Kasse
ctr.

Köbmand D. Thomsen af Reykjavik.

Da Citanten ved den af ham fremlagte Extrakt af Stiftamtets Skrivelse til ham af 17. Oktober sidstl. har godtgjort, at det af ham begjærte Situationskort ikke endnu har kunnet optages eller vil kunne blive optaget förend i Slutningen af December d. A. og dette Korts Optagelse, som af Citanten i Tide er begjært, dog muligen kan være af Vigtighed i Sagen, finder Retten i Analogi af Forordn. 3. Juni 1796 Paragr. 6, at der ikke er tilstrækkelig Anledning til at nægte den begjærte Anstand, som derfor bliver at bevilge overensstemmende med Citantens Begjæring til 13. Jan. næstkommende.

Thi decideres:

Den begjærte Anstand bevilges.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 16. desember

d ó m u r

í málinu nr. 9/1850: Pétur Jónsson á Norðtungu í Mýrasýslu

g e g n

Jóni Sæmundarsyni, leiguliða á Hamri, og bændunum Halldóri Bjarnasyni á Litlu-Gröf og Jóni Magnússyni á Arnarholti.

Mál það, sem hér er skotið til landsyfirrættarins, er þannig undir komið, að Jón Sæmundarson, leiguliði á Hamri í Mýrasýslu, gerði vorið 1849 fyrir þáverandi ábúanda jarðarinnar Norðtungu upptækar tvær tunnur af kolum, sem þessi hafði látið gera til í skógarlandi því, sem Norðtungu kirkja eignar sér í jarðarinnar Hamars landi á því svæði, sem kallast Háholt, og þar að auki hafði nefndur Jón Sæmundarson látið rífa eður höggva við upp á þrjá hesta í sama svæði, hvað allt ábúandi Norðtungu, sem tekið hafði skógarítakið kirkjunnar til leigu, ásamt með jörðinni Norðtungu, fann sér skylt að átelja og kallaði hann því Jón fyrir sáttanefndina og krafðist þar annað hvort kolanna og hríssins eður endurgjalds fyrir hvort tveggja, í allt með 2 rbd. 16 sk. En þegar sættinni ekki varð á komið, sneri Norðtungu ábúandi sér að eiganda jarðarinnar Norðtungu, appellantinum Pétri Jónssyni, sem borgaði þær áskildu skaðabætur úr sínum sjóð, en lögsótti því næst Jón Sæmundarson til endurgjalds, en undir málssókninni

gekk Jón úr málinu, þar sem löglegir forráðamenn jarðarinnar Hamars, sem er ómyndugra eign, þeir stefndu Halldór Bjarnason og Jón Magnússon, gengu í málið og héldu svörum uppi fyrir landseta sinn, og héraðsdómurinn af 13. júní, er síðast leið, er líka yfir þeim einum genginn, og þeir dæmdir til að borga stefnandanum andvirði kolanna með 1 rbd. 64 sk., en að öðru leyti eru þeir dæmdir sýknir frá ákærum stefnanda og málskostnaður látinn falla niður.

Við yfirrættinn hefur sækjandi gert þá réttarkröfu, að Norðtungu kirkju skógarítak í Hamars landi dæmist að vera allt Háholt með þeim ummerkjum, sem afstöðumálverk frá 6. maí 1850 tiltekur, án þess Hamars eigendur eður ábúendur geti í nokkru skert kirkjunnar eignar- og brúkunarrétt, að þeir innstefndu greiði ofríkisbætur með 60 rbd., lúki endurgjaldi kolanna með 1 rbd. 64 sk. og hríssins með 48 sk., til samans 2 rbd. 16 sk., og líka, að innstefndu borgi appellantinum málskostnaðinn með 65 rbd. 82 sk. En aðalréttarkrafa hinna innstefndu hnígur að því, að málinu verði frávísað, af því það ekki hafi þá verðhæð, sem að lögum útheimtist til þess að það geti komið fyrir landsyfirrættinn. En til vara hafa þeir krafizt, að undirrættardómurinn verði staðfestur, en hvort af þessu sem svo yrði niðurstaðan, að appellantinn greiði þeim málskostnaðinn við yfirrættinn með 30 rbd.

Eftir málsfærslunni hér við réttinn hlýtur það að álítast viðurkennt af appellantinum, að þeir innstefndu hafi, áður en málið var lagt fyrir landsyfirrættinn, verið búnir að borga appellantinum andvirði

kolanna með þeirri í dóminum ákveðnu upphæð, 1 rbd. 64 sk., og héraðsréttardómnum, sem tekið hafði réttarkröfu appellantsins, að fráskildu endurgjaldi fyrir viðarhöggið, til greina, var þannig fullnægt. En þegar svo var komið málinu, er það auðsætt, að kröfunni um endurgjald fyrir kolin hlýtur að vera þar með lokið, og að umtalsefnið hér við réttinn því ekki getur verið annað en um endurgjaldið fyrir hrísið eður viðinn, sem ábúanda Hamars er gefið að sök að hafa tekið eður hoggið í skógalandi kirkjunnar, og þetta endurgjald nemur aðeins 48 sk., og er þannig að upphæð miklu minna en það, sem eftir tilskipun 11. júlí 1800, 10. gr., er skilyrði fyrir því, að málið geti borið undir landsyfirréttninn. En þar af leiðir aftur, að hinna innstefndu réttarkrafa um málsins frávísun hlýtur að takast til greina, án þess það í þessu tilliti geti orðið appellantinum að liði, að hann í réttarkröfu sinni hefur farið því fram, að dómur yrði gefinn fyrir því, að allt Háholt væri eign kirkjunnar í Norðtungu, án nokkurrar takmörkunar í eignar- og brúkunnarrétti kirkjunnar frá Hamars eiganda eða ábúanda hálfu, þar sem þessi hluti réttarkröfunnar bæði gengur út fyrir það, sem ákært var fyrir sættanefndinni, og það, sem síðan var tekið fram í stefnunni og krafizt við héraðsréttinn, sem og út fyrir þá fullmakt, er appellantsins fulltrúi hefur fram lagt fyrir landsyfirréttninn, því þar er ekki annað umtalsefnið en skaðabætur eða endurgjald fyrir kolin og hrísið.

Málinu er þannig að frávísa. En eftir því áður ávikna um ómótmæltu fullnægjurerð héraðsréttar-

dómsins frá hinna innstefndu hálfu, ber appellantinum að endurgjalda þeim kostnaðinn við landsyfirréttninn með 25 rbd. silfurmyntar.

Því dæmist rétt að vera :

Þessu máli frávísast.

Málskostnað fyrir landsyfirréttninum borgi appellantinn þeim innstefndu með 25 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1850, þann 16. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1850: Réttvísin

gegn

Jósep Jónssyni úr Dalasýslu.

Í sumar, er var, nóttina millum hins 13. og 14. ágústmánaðar, áður en fólk var komið á fætur, hljóp hinn ákærði, Jósep Jónsson, eftir játningu sjálfs hans og öðrum skilríkjum, er fram eru komin, burt úr vist sinni á Giljalandi í Dalasýslu, án þess að hafa nokkuð getið um það fyrir fram við húsbónda sinn, að hann burtu ætlaði, og hélt til Strandasýslu, hvar hann dvaldi einkum á tveimur bæjum, unz hann tekinn var þar af hlutaðeiganda hreppstjóra og fluttur til sýslumannsins þar, er aftur 19. september lét flytja hann frá sér sem vegabréfslausan flakkara til

sýslumannsins í Dalasýslu. Enn fremur hefur hinn ákærði játað, að hann sömu nóttina og hann strauk úr vist sinni á Giljalandi hafi stolið um leið og hann fór einum leðurskæðum og sauðskinnsskóm, er þar hengu á bita í eldhúsi. Líka hafi hann þá farið út í skemmu, er þar stóð á hlaðinu laus frá öðrum húsum og læst var, til að sækja þangað föt sín, en stolið þar þá um leið og hann sótti þau 2 mörkum smjörs og 7 brauðkökum, er þar lágu, og einnig bættum pokagarmi. En inn í skemmuna kveðst hann hafa farið á þann hátt, að hann hafi lyft upp torfum á bakinu annars vegar og smogið þar svo inn um þekjuna. Hið stolna hefur verið virt allt til samans 80 sk. Fyrir þetta er hann af hlutaðeigandi sýslumanni í Dalasýslu 9. októbermánaðar í haust dæmdur til að líða 15 vandarhagga refsingu og vera pólitísins tilsjón undirgefinn í 4 mánuði, auk þess að borga ígjald hins stolna og sakarkostnað. En dómi þessum hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið til landsyfirréttarins.

Hvað nú áhrærir sakferli hins ákærða, sem er 23 ára gamall og aldrei áður hefur verið dæmdur fyrir þjófnað eða önnur lagabrot, þá virðist sem engan veginn nægar ástæður séu til þess að dæma hann fyrir þennan af honum framda þjófnað eftir 12. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, þó hann brytist inn í fyrrnefnt læst útihús og stæli þar fyrrnefndum munum, því hann kveðst hafa brotízt inn í skemmuna einungis til að ná eigin fötum, en ekki til að stela þar neinu, er sér fyrst hafi komið til hugar, þegar hann var kominn inn. En þó hið stolna næmi mjög litlu verði og mest væri matföng og annað því um líkt, er hann

helzt þarfnaðist með til ferðarinnar, getur þó þessi þjófnaður á hinn bóginn ekki heimfærzt undir nefndrar tilskipunar 36. gr., heldur ber að heimfæra hann undir oftnefndrar tilskipunar 1. gr., en af fyrrtédum ástæðum ákveða mjög lina hegningu fyrir hann. En með því hinn ákærði þó einnig hefur strokið burt úr vist sinni og gert sig sekan í ólöglegu flakki, fyrir hvað hann og verðskuldar hegningu eftir tilskipun 3. júní 1746 20. gr., sbr. við fátækra-reglugerð 8. jan. 1834, 22. gr., og kongsbr. 25. júlí 1808, 7. gr., sbr. tilskipun 24. jan. 1838, 2. gr., svo virðist sem hegningin fyrir báðar þessar hans yfirsjónir eftir kringumstæðunum réttast sé ákveðin 20 vandarhögg.

Hvað endurgjald hins stolna og málskostnaðarborgun í héraði snertir, á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Eins borgar hinn ákærði allan af skírskotun máls þessa til landsyfirréttarins löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara við landsyfirrétttinn 5 rbd. og svaramanns 4 rbd. í málsfærslulaun.

Sókn og vörn sakarinnar við landsyfirrétttinn hafa verið lögmætar, og rekstur þess í héraði vítalaus.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, Jósep Jónsson, á að líða 20 — tuttu — vandarhagga refsingu.

Hvað áhrærir endurgjald hins stolna og borgun málskostnaðarins í héraði, á undirréttarins dómur óraskaður að standa. Líka á hinn ákærði að borga allan af skírskotun sakarinnar til landsyfirréttarins

löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til kammer-ráðs St. Gunnlögssonar sem skipaðs sóknara 5 rbd. og assessors Christjanssons sem skipaðs svaramanns 4 rbd. í málsfærslulaun.

Ídæmt ígjald að lúka innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og dóminum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 3. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1850: Réttvísín

gegn

Helga Jónssyni úr Rangárþingi.

Með dómi, gengnum að Vatnsdal í Rangárþingi 19. dag septembermánaðar í haust, er var, er hinn ákærði, Helgi Jónsson á Hvammi, dæmdur fyrir fyrsta sinni framinn smáþjófnað til að líða 15 vand-arhagga refsingu, greiða ígjöld hins stolna með 24 sk. og fyrir óheimila hesttöku $7\frac{1}{4}$ sk., auk þess að borga allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal svaramanni sínum 1 rbd. 48 sk. í sakar-færslulaun. En dómi þessum hefur hann skotið til landsyfirréttarins.

Hinn ákærði hefur einasta meðgengið (og meira hefur heldur ekki sannazt upp á hann) að hafa í fyrra vetur stolið tveim meisum af heyi frá bændunum Stefáni Þórðarsyni og Hannesi Þorleifssyni á

Hvammi, sínum meisnum frá hvorum þeirra og sínum í hvort skiptið, öðrum um hábjartan dag, en hinum um kvöldtíma, báðum úr heygörðum þeirra. En þá er hann öðru sinni ætlaði að stela heyi frá fyrrnefndum Stefáni, var komið að honum, svo hann þá hætti við. Báðir heymeisar þessir til samans hafa verið metnir á 24 sk. reiðu silfurs.

Að vísu bera réttargerðirnar með sér, að hinn ákærði að undanfögnu ekki hafi verið álitinn með fullu ráði, og það mætti virðast, sem þar að lyti framburður ákærða, að hann hafi stolið þeim tveimur heymeisum í þeim tilgangi, að geta fyrnt þeirra jafngildi. En þar hinn ákærði, eftir því sem í því tilfelli er fram komið og upplýst, nú kvað vera búinn að ná sér svo aftur, að hann að almenningsáliti geti kallazt með fullu viti, og hann þannig hlýtur að hafa haft vit á, hvað hann gerði og að hann drýgði lagabrot, getur hann, sem er 27 ára gamall, ekki komizt hjá hegningu, og virðist hún með hliðsjón af þjófnadarsins lítilvægi, og að hann ekki fyrr er straffaður, hæfilega metin til 10 vandarhagga samkvæmt tilskipun 11. apríl 1840, 1. gr., samanber tilskipun 24. jan. 1838, 4. gr. litr. b. Svo ber honum einnig að lúka endurgjald þess af honum stolna heys með 12 sk. silfurmyntar til Hannesar bónda Þorleifssonar og 12 sk. silfurmyntar til Stefáns bónda Þórðarsonar á Hvammi.

Hvað þar næst snertir hestatöku þá, sem ákærða er einnig gefin að sök, þá er það upplýst, að hann tvisvar sinnum hafi að óleyfi réttra hlutaðeigenda tekið hest til að flytja á torf úr flagi, en brúkun þessi

hefur verið álitin svo lítilfjörleg, að hún ekki tæki neinu verði eður borgun. Og hvað þá umvitnuðu heimildarlausu brúkun á hesti Filippusar bónda á Flóagafli áhrærir, þá er engin sönnun fram komin fyrir því, að Filippus hafi átalið hana, en við þetta skilyrði virðist eftir 40. gr., sbr. 30. gr., í tilskipun 11. apríl 1840 lögsókn í slíkum tilfellum vera bundin, og getur ákærði því undir þessari sök ekki orðið felldur í sekt eður straff fyrir þetta sakarinnar atriði.

Ákærða ber að greiða allan af sök þessari löglega leiddan kostnað, og þar á meðal laun sóknara og svaramanns hér við réttinn, sem ákvarðast til 4 og 3 rbd. silfurmyntar, en sakarfærslulaun þau, er svaramanni eru dæmd í héraði, hljóta að falla niður af þeirri ástæðu, að réttargerðirnar bera það hvergi með sér, að ákærði hafi fyrir réttinum verið að því spurður, hvort hann óskaði sér svaramann skipaðan, til hvers þó tilskipun 24. jan. 1838 15. gr. virðist að ætla.

Samkvæmt framanskriðuðu er því undirréttarins dómi að breyta.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði eru vítalaus, sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Ákærði, Helgi Jónsson, á að líða 10 — tíu — vandarhagga refsingu og borga endurgjald hins stolna til Hannesar Þorleifssonar og Stefáns Þórðarsonar á Hvammi með 12 sk. silfurmyntar til hvors um sig.

Að öðru leyti á hann fyrir sóknarans ákærum í sök þessari frí að vera.

Svo borgar hann og allan af sök þessari löglega leiðandi kostnað, þar á meðal laun til sóknara við landsyfirrættinn, kammerráðs St. Gunnlögsens, 4 rbd. og til svaramanns þar, examinatus theologiæ Gísla Jóhannessonar, 3 rbd.

Ídæmdu endurgjaldi að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 31. marz

d ó m u r

i Sagen Nr. 12/1850: Den kongelige Kasse

contra

Kjöbmand D. Thomsen.

Ved Stævning af 16. Oktober forrige Aar paa-
ankede Sysselmand Svenzon ifølge Stiftamtmand
Grev Trampes Ordre af 3. s. M. en inden Guldbringe
og Kjosessyssels Extraret den 24. Oktober 1849 af-
sagt Dom i en Sag, som verserer mellem den konge-
lige Kasse paa den ene og Indstævnte, Kjöbmand D.
Thomsen, paa den anden Side, angaaende, om og
hvorvidt Forpagteren af det hans Majestet Kongen
tilhørende Laxefiskeri i Elliðaám, eller den saakald-
te Laxelv i Nærheden af Reykjavik, er til Udövelsen
af bemeldte Fiskeri berettiget til Adgang til Elven

over den til Jorderne Bústaðir og Ártún tilliggende Grund (hvilke Jorder ere Indstævntes Ejendom), samt til at tage der Jord og Stene, som ere fornødne til Elvens Opdæmning ved Fiskeriets Afbenyttelse paa bemeldte Jorders Grund, hvilke Spørgsmaal ved ovennævnte Underrets Dom ere afgjorte derhen, at ingen Adgang til Elven udenfor Alfarevejen eller anden Afbenyttelse af Indstævntes Grund til Laxefiskeriets Drift tilkommer Forpagteren af Fiskeriet, ligesom Forpagteren for den i afvigte Sommer stedfunden Afbenyttelse er bleven dömt til at udrede Erstatning til Indstævnte efter uvillige Mænds Skjön, men Processens Omkostninger ere ophævede.

Denne Dom er efter Indenrigsministeriets Ordre af 16. Maj forrige Aar af Stiftamtmanden, som ovenfor bemærket, foranstaltet indanket for Landsoverretten, hvor Citanten har fremlagt allernaadigst Oprejsningsbevilling af 3. Oktober f. A. og paastaaet den paaankede Underretsdom sat ud af Kraft, forsaavidt den ophæver et foregaaende Fogeddekret af 7. Juli 1849, hvorved Laxefiskeriets Forpagter er aabnet fri Adgang til Laxelven over de tilstødende Jorders Grunde m. m., hvilket Dekret Citanten paastaar stadfæstet i alle dets Ord og Punkter, samt den kongelige Kasse tildömt skadeslös Betaling af Processens Omkostninger hos Indstævnte, som derimod har paastaaet Underretsdommen stadfæstet, samt ham tildömte Sagens Omkostninger med 130 Rbd. m. m.

Det er in confesso, at Jorderne Bústaðir og Ártún, som tilhørte hans Majestet Kongen, ere ved Skjöder

af 30. September 1837 og 8. November 1838 afhændede til Private, og at de dernæst under 8. Oktober 1848 ere blevet Indstævntes Ejendom. Det er ligeledes in confesso, at Laxefiskeriet i Elven quæstionis, som efter fremlagt Situationskort löber mellem bemeldte Jorders Grunde, er i Aaret 1838 efter Stiftamtmandens Ordre foranstaltet bortforpagtet for kongelig Regning, uden at der fremkom fra vedkommende Jordejeres Side nogen Indsigelse imod Bortforpagtningen af Fiskeriet eller Paastand om Andel i samme. Vel fremkom den daværende Ejer af Jorden Bústöðum under den förste Auktion af Fiskeriet den 27. Juni 1838 med Indsigelse imod Fiskeriets Afbenyttelse for hans Grund, men umiddelbart derefter den 6. Juli s. A. frafaldt han samme Indsigelse som ugrundet fra hans Side, og Fiskeriet blev derefter drevet uden nogen Hinder fra vedkommende Jordejere, indtil Indstævnte i Aaret 1848 var kommen i Besiddelse af Jordene, da han stöttende sig paa de Udtryk i de förste Skjöder, at Jordene vare afhændede med „alle Rettigheder og Herligheder til Lands og Vands til yderste Grænse til fuldkomneste Ejendomsraadighed“ fremkom med den Paastand, at Forpagteren af Laxefiskeriet i Elvene hverken havde Ret til at passere over disse Jorders Grunde for at komme til Elven eller til at tage Jord og Stene til Elvens Opdæmning til Laxefiskeriets Drift paa bemeldte Jorders Grund, hvilket foranledigede ovennævnte Fogedforretning af 7. Juli 1849, som forkastede denne Indstævntes Paastand som ugrundet.

Det förste, som af det her fremstillede faktiske

Forhold med Sikkerhed kan udledes, er, at Retten til Laxefiskeriet i Elliðaánum ikke er fra hans Majestet Kongen blevet afhændet tilligemed Jordene Bústaðir og Ártún, ligesom det er konstateret, at de oprindelige Kjøbere og tidligere Besiddere af bemeldte Jorder aldrig have gereret sig som Ejere eller Indehavere af oftnævnte Fiskeri. Naar Indstævnte derfor nu inhærerer, at Fiskeriet er med Jordene gaaet over til ham, saa mangler denne hans Paastand tilstrækkelig Hjemmel, thi foruden at den kommer i Strid med hans Primitive, som blot gik ud paa, at Forpagteren af Fiskeriet ikke var berettiget til at passere til Elven over hans Grund eller til at tage Jord og Stene til Elvens fornødne Opdæmning sammesteds, imodsiges det tillige af den Omstændighed, at han har ønsket at faa Laxefiskeriretten i Elven kjøbt for en bestemt Sum. Det er og en Følge af Sagens Natur, at Indstævnte ikke kan have anden eller større Ret i den ommeldte Henseende end de tidligere Ejere af disse Jorder besad, og da det er avanceret, at disse ingen Andel tilegnede sig i Laxefiskeriet quæstionis, kan Indstævnte, som er gaaet ind i deres Retsforhold, desto mindre med nogen Grund nu tilegne sig samme som de til ham skete Overdragelsesdokumenter ikke befindes at have brugt Udtrykkene „alle Rettigheder og Herligheder til Lands og Vands“, men vel Udtrykkene „til lands og sjávar“ (til Lands og Søs) eller „landi og landsnyttjum“ (Land og Landets Nytte) eller endelig med „öllum hlunnindum og réttindum“ (Herligheder og Rettigheder).

Men naar det er afgjort, at Fiskeretten i Elven

ikke tilkommer Indstævnte i Egenskab af Ejere af Jordene Bústaðir og Ártún, fra hvilke denne Ret har været afsondret som særskilt bortforpagtet for kongelig Regning siden 1756, følger endvidere deraf, at denne Fiskerettighed nødvendig maa tænkes at eksistere i det Omfang og under de Forhold, som høre til dens Begreb, betragtet som selvstændig Ret, og dertil hører uimodsigelig det, at Rettens Indehaver har en fri Adgang til Elven, da dette er væsentlig fornødent til Rettighedens Udøvelse. Naar derfor Underrettsdommen, iøvrigt under Anerkjendelse af Rettens selvstændige Existens, er kommen til det Resultat, at Adgangen til Elven bør være Forpagterens af Fiskerettigheden i samme forment uden for Alfarevej, skjønner ikke Retten end at den derved har statueret noget, som med en saadan Anerkjendelse ikke lader sig forene. Dette Resultat er ikke hjemlet i de ovenanførte Udtryk i de første Skjöder og endnu mindre i de senere, thi det er indlysende, at den nødvendigen maa forstaas med den Limitation, som hin Anerkjendelse af Fiskerettens Ikke-Afhændelse med Jordene medfører, og navnigen finder dette Bestyrkelse i det ovenanførte faktiske Forhold, som i Aarene 1838 til 1848 har fundet Sted mellem vedkommande Jordejere og Forpagterens af Fiskeriet i Elven quæstionis. Det saaledes af Landsoverretten antagne Resultat, at Forpagterens eller Indehaverens af Laxefiskeriet i Elliðaánum maa have den fornødne Adgang til bemeldte Fiskeries Udøvelse og Drift over Jordenes Bústaðirs og Ártúns Udmarker og Grund, bestyrkes endelig ved Analogien af Landsloven, Jons-

bogen Landsleiebalken 42. Kap., ifölge hvilken den, som har Sætter, kan drive sine Kreaturer derhen over andres Marker.

Hval det andet Spörghsmaal angaar, om Forpagteren kan tilkomme Rettighed til at tage Stene og Jord paa de omhandlede Jorders Marker til Elvens Opdæmning, saa kunde det synes som en saadan Rettighed gjorde Indgreb i Indstævntes Ejendomsret over disse Jorder, ligesom det ogsaa kunde tænkes, at Forpagteren maatte kunne hente dette Materiale andetsteds længere fra, men efter Lokaliteterne vilde det sidste være uoverkommeligt og uundgaaligen medføre, at Laxefiskeriet som Ret betragtet aldeles tabte al Betydning. Men hvad det förste angaar, da synes flere Steder i den islandske Lovgivning analogice at hjemle Laxefiskeriets Forpagters Ret til at tage det nödvendige Materiale til Laxefiskeriets Udövelse paa tilgrænsende Grund. Saaledes bestemmer Jonsbogen Landsleiebalken 22. Kap., at den, som vil indhegne sin Eng, der ligger paa en andens Grund, med et Stengjærde, er berettiget til at opsprænge Stenene paa de angrænsende fremmede Marker, ligesom ogsaa samme Balks 42. Kap. hjemler at opgrave Grönsvær paa fremmed Mark til deraf at opføre Broer over Moradser til og fra egne Sætter.

Men uagtet det saaledes maa tilkomme Forpagteren Ret saavel til fornöden fri Adgang til Elven over Indstævntes Marker som til at tage der, navnlig paa Udmarkene, Stene og Jord til Elvens Opdæmning, saa kan ham dog ingenlunde indrömmes saadan Rettighed i et större Omfang end som absolut

nödwendigt er til Laxefiskeriets Udövelse, ligesom Indstævnte maa tilkomme i sidstnævnte Henseende en fuldkommen Erstatning efter uvillige Mænds Skjön for den Skade, ham derved forarsages, hvilket ligefrem følger af de almindelige Regler om Skadeserstatning, samt tildels af de citerede Lovsteder analogice.

Vel har Appellanten paastaaet, at Holmene i Elven ikke vare bortsolgte til Private ved Gaardenes Afhændelse, i hvis Følge Forpagteren altsaa maatte være berettiget til at tage der Stene og Jord efter eget Tykke til Elvens Opdæmning, uden al Vederlag til Indstævnte. Men da Holmene ingen selvstændig Ejendom er, men kun et Afbrud af den ene Gaards Marker og de i Skjöderne ikke udtrykkeligen ere forbeholdne den kongelige Kasse eller Sælgeren, saa maa samme, som hver anden integrerende Del af Gaardene, antages at være medunderindbefattede i Salget.

Forpagteren af Laxefiskeriet vil saaledes være at tildømme Rettighed saavel til at have fornöden fri Adgang over Indstævntes Marker til Fiskelven for der at kunne udöve Fiskeriet som til at tage paa hans Udmarker Stene og Jord til Elvens Opdæmning, men dette sidste imod en fuldkommen Erstatning efter uvillige Mænds Skjön, hvorfor Underretsdommen bliver at forandre forsaavidt den frakjender Forpagteren Ret til at betræde Indstævntes Grund udenfor Alfareveje, men forövrigt være at stadfæste og in specie med Hensyn til den Forpagteren idömte Erstatning.

Processens Omkostninger her for Retten blive efter Omstændighederne at ophæve. Det Sysselmand Svenzon tilkommende Salær, sem bestemmes til 10 Rbd. rede Sölv, udredes af Kongens Kasse.

Indstævntes Paastand i Indlæg af 20. Januar i Aar om Mortifikation af nogle af Sysselmand Gudmundsen i Skrivelse af 4. Juli f. A. til Stiftamtet brugte Udladelser, findes ingen Anledning til at give Medhold.

Vel har Underdommeren haft Sagen til Paakjendelse i en længere Tid end den lovbestemte, men da han dog har godtgjort, at dette hidrører fra en ham utilregnelig Omstændighed, saa vil han ikke være at drage til Ansvar derfor.

Den befalede Sagførelse her ved Retten har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret:

Forpagteren af det Kongen tilhørende Fiskeri i Elliðaaerne bör som saadan være berettiget saavel til at have fornöden fri Adgang til bemeldte Elv over de Indstævnte, Kjöbmand D. Thomsen, tilhørende Jorde Bústaðir og Ártúns Grund som til, imod en fuldstændig Erstatning efter uvillige Mænds Skjön, at tage paa disse Gaarders Udmarker Stene og Jord til Elvens fornödne Opdæmning.

Hvad angaar den Forpagteren af Laxefiskeriet idömte Erstatning og Processens Omkostninger ved Underretten, bör Underrettens Dom ved Magt at stande. Processens Omkostninger her ved Retten op-

hæves. I Salær til Sysselmand Svenzon udredes af den kongelige Kasse 10 Rbd. rede Sölv.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 31. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 2/1851: Réttvísinn

gegn

Helgu Þorsteinsdóttur úr Skagafjarðarsýslu.

Eftir eigin játningu og skýrslum þeim, sem fram eru komnar í sök þessari, hefur hin ákærða á árunum 1838 til 1850 átt 7 börn í lausaleik, sitt með hverjum, og hefur hún eftir amtsúrskurðum 9. marz 1842 og 13. desbr. 1844 fyrir 3. brotið bætt 8 rbd. og fyrir hið 4. í tölunni 16 rbd. til justitssjóðsins hér á landi. Þar á móti hefur hún engri ákæru sætt fyrir hið 5. og 6. brotið, en fyrir hið 7. er hún með Skagafjarðarsýslu aukaréttar dómi frá 12. ágúst árið, sem leið, dæmd til að líða 40 vandarhagga straff og til að lúka öllum kostnaði sakarinnar. En þessum dómi hefur dómfellda skotið til landsyfirréttarins atkvæða.

Það er bæði af tilskipun 24. jan. 1838, 12. gr., sem og kancellíbréfi 13. maj 1841 til norðausturamtsins auðráðið, að löggjafarinn hefur ætlazt til, að 5. lausaleiksbrot með sínu sinni hverjum, eins og líka öll þau eftirfylgjandi, sæti sömu hegningu sem hórdómsbrot í þriðja sinni framið, en til þess útheimtist það, sem einnig á sér stað hjá ákærðu, að hinn seki hafi áður sektaður verið fyrir 3. og 4. brotið sem fyrir 1. og 2.

sinni drýgðan hórdóm. Að hér koma þrjú brot hinnar ákærðu, það 5., 6. og 7., í einu undir ákæru, getur eftir grundvallarreglum strafflaganna aðeins hert á straffsekju hennar innan þeirra takmarka, sem lög-in ákveða fyrir 3. hórdómsbrot. Að ákærðu ætti heldur að straffa með fjárútlátum en líkamlegri refsingu, eins og svaramaður hennar hér við réttinn hefur farið fram á, fær rétturinn eigi séð, því hvorki eru hér í sök hennar neinar þær kringumstæður upplýstar, sem mæli með því eftir 11. gr. tilskipunarinnar 24. jan. 1838, og líka er hin líkamlega refsing í nefndri grein gerð að frumstraffi. Undirrétturinn finnst því hæfilega að hafa ákveðið straffið fyrir þá ákærðu til 40 vandarhagga, hvers vegna dóm hans í þessu tilliti, eins og líka hana ákvarðanir um sakarkostnaðinn eru að staðfesta.

Þau svaramanni í héraði ákveðnu laun samþykkjast.

Sóknara hér við réttinn bera 4 rbd., sem einnig lúkist af ákærðu, hvar á móti svaramanni hennar engin sakarfærslulaun verða tildæmd, þar eð hann eftir þessu útfalli sakarinnar hefur þeim frá fallið.

Meðferð og vörn sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus; sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Til sóknara við landsyfirréttinn, organista P. Guðjohnsens, borgi ákærða 4 rbd. silfurmyntar í málsfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 8. maí

d ó m u r
í sökinni nr. 4/1851: Réttvísín
gegn

Jónatan Jónassyni og prestinum Baldvini Þorsteins-
syni úr Vöðlaþingi.

Undirrót þessarar sakar er sprottin af fundi á peningum, að upphæð 33 rbd. reiðu silfurs, í fjárhúsvegg á Upsum í Eyjafjarðarsýslu í febrúarmánuði næstliðins árs, sem haldið var, mundu hafa verið faldir þar og vera af þeim peningum, sem bóndinn Halldór Bjarnason á Brimnesi, skammt frá Upsum, hafði misst, og var sá þjófnaður dróttaður að vinnu-
manni Halldórs bónda, ákærða Jónatan Jónassyni. En með dómi undirréttarins frá 2. nóv. f. á. er ákærði dæmdur sýkn sakar, en gert að borga sakarinnar kostnað fyrir sitt leyti $\frac{9}{10}$ pörtum, og þar að auki er presturinn á Upsum, Baldvin Þorsteinsson, fyrir það, að hann ekki lýsti hinum fundnu peningum, sektaður um 5 rbd. og skyldaður til að borga $\frac{1}{10}$ part úr sakarkostnaðinum. Og hefur hlutaðeigandi amtmaður skotið þessum dómi til landsyfirréttarins.

Með þeirri vitnaleiðslu, sem farin er fram í þessari sök, er að vísu ekki fengin sú víska fyrir því, að ákærði, sem með þessa réttar dómi frá 31. ágúst 1846 er fyrir þjófnað dæmdur til 60 vandarhagga hýðingu (sic), sé valdur að peningaþjófnaðinum á Brimnesi eður að hann hafi falið peningana, sem

fundust í fjárhúsinu á Upsum, að hann fyrir þetta gegn neitun sinni geti orðið dæmdur sem sannur að sök, en á hinn bóginn eru þó fram komnar svo margar og megnar líkur fyrir sakferli hans, að landsyfirrétturinn engan veginn getur orðið undirdómaranum samdóma í því, að ákærða beri að dæma öldungis sýknan sakar, því bæði hlýtur það að álítast fullkomlega sannað, að ákærði haft hafi umgöngu um fjárhúsið, sem peningarnir fundust í, þó hann gersamlega hafi þrætt fyrir, að svo hafi verið, og eins er með eiðfestum vitnisburði bóndans Sigurðar Jónsonar á Böggversstöðum vakinn mikill grunur gegn ákærða, að hann hafi stolið peningum þeim, sem Halldóri á Böggversstöðum eru horfnir, auk þess að ákærði með undanfarinni breytni sinni, sem áður dæmdur fyrir þjófnað, augsýnilega ber að sér böndin, þó líkur þessar allar til samans teknar ekki virðast öldungis nægar til að fella hann sem sekan. Hann getur því aðeins notið frikenningar fyrir sóknarans frækari ákærum, eins og honum ber samkvæmt undirréttarins dómi að borga sakarinnar kostnað að þeirri tiltölu, sem þar er ákveðið.

Hvað því næst snertir það sakaratriði, sem prestinum Baldvin Þorsteinssyni er gefið að sök og þar í er fólgið, að hann ekki sagði frá, þegar peningarnir fundust í fjárhúsinu, er það að vísu svo, að presturinn hefur gert sig sekan gegn góðri og lögboðinni reglu og ef til vill með þessari aðferð sinni verið orðsök í, að það ekki komst upp, hvernig á peningunum stæði. En á hina síðuna virðist þó mega virða honum það til vorkunnar, þegar litið er til, að hans helzta

ástæða fyrir því, að hann ekki lýsti peningunum strax, virðist að hafa verið sú, að hann hafi hugsað, að sá, sem hefði látið þá í veggjarholuna, mundi koma upp um sig með að vitja þeirra þangað, og þessi ástæða ekki getur álitizt öldungis ósennileg, svo virðist sem presturinn, sem þannig ekki hefur gengið neitt ólögmætt til með þessari aðferð sinni, réttilega að geta komizt hjá sektum og eiga að njóta fríkenningar frá sóknarans ákærum, en að öðru leyti eiga að taka þátt í sakarkostnaðinum í því hlutfalli, sem af undirdómaranum er ákveðið. Í sama hlutfalli borga og hinir ákærðu sakarfærslulaun til sóknara og svaramanns við yfirréttinn, er ákvarðast að vera skuli 6 rbd. til hins fyrrnefnda, en 5 rbd. til hins síðarnefnda.

Hvað loks áhrærir ummæli þau, sem svaramaður í héraði hefur viðhaft um Svarfdæli og þessir hafa látið átelja hér við réttinn, virðist ekki betur, en að þau séu ófyrirsynju, og að þeim ekki verði fundin næg réttlæting í því, sem fram er komið og upplýst, því það er öldungis í eðli sínu, þó hlutaðeigendur vildu koma af sér ákærða og konu hans sem illa kynntum að undanfögnu og megnlega grunuðum um nýja óráðvendni. Og til að koma þessum vilja sínum áfram virðast þeir ekki að hafa viðhaft nein ólögmæt meðul og enn síður „beitt (eins og svaramaður að orði kveður) ólögmætri og ómanneskjulegri harðdrægni og illkvittni“, hvers vegna þessi svaramannsins ummæli hljóta samkvæmt sóknarans réttarkröfu að dæmast dauð og ósögð. Ekki virðist öldungis næg ástæða að láta þau varða sektum.

Rekstur sakarinnar við undirréttinn hefur verið slíkur, að landsyfirrétturninn ekki getur leitt hjá sér að taka fram þann seinleika og þann drátt, sem í þessu tilliti hefur átt sér stað. Þannig finnst ekkert hrært við sökinni frá 30. maí til 5. júlí né frá 7. júlí til 5. september. 7. september er sökin tekin upp til dóms, hvað prestinn Baldvin snertir, en aftur re-assumeruð í hans tilliti þann 9. október, einungis til að koma inn í réttargerðirnar marklausu bréfi frá prestinum, og skikkun til Jónatans svaramanns er fyrst ódagsett og út gefin 4. septembermánaðar, þar sem þó rannsókninni gegn ákærða var lokið 7. sama mánaðar, og búið var að gefa út dómstefnu því nær þremur mánuðum áður, eður hinn 1. júlí næsta á undan. En þar eð ákærði ekki hefur verið í varðhaldi (því það sést ekki af réttargerðunum, að ályktun dómarans þann 30. maí f. á., að ákærði skyldi þá verða settur í varðhald, nokkurn tíma hafi verið framkvæmd) hyggur landsyfirrétturninn, að þó þannig mikill dráttur hafi orðið á sökinni fyrir undirdómaranum, sé samt rekstur hennar og meðferð í héraði ekki að öllu leyti því lík, að öldungis næg ástæða sé til þess að láta það varða héraðsdómaranum sektum.

Sókn og vörn sakarinnar við landsyfirrétttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Ákærði Jónatan Jónasson á fyrir sóknarans frekari ákærum og presturinn Baldvin Þorsteinsson á Upsum fyrir sóknarans ákærum frí að vera.

Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa.

Þau af svaramanni við undirréttinn, hreppstjóra Jóni Jónssyni á Munka-Þverá, um Svarfdæli viðhöfðu ummæli eiga dauð og ósögð að vera.

Sóknara við landsyfirrættinn, kannerráði, land- og bæjarfógeta Kristjansson, bera 6 rbd., en verjanda, organista Guðjohnsen, 5 rbd., sem borgist í sama hlutfalli af hinum ákærðu og í undirréttardóminum um hinn annan sakarinnar kostnað er ákveðið.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Í forföllum justitiarii.

Th. Jónasson.

Ár 1851, þann 8. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1851: Assessor Christjánsson skipaður sóknari

gegn

Einari Einarssyni úr Vestmannaeyjum.

Með dómi, gengnum í Vestmannaeyjum 11. janúar-mánaðar í vetur, er leið, er hinn ákærði, Einar Einarsson, húsmaður á Kirkjubæ þar í Eyjunum, dæmdur til að líða 10 vandarhagga refsingu og borga allan sakarinnar kostnað fyrir það, að hann hafi dregið undir sig stórfæri með blýsökkku og öngli. Og hefur hann skotið dómi þessum til landsyfirrættarins.

Eftir frumprófunum er sök þessi þannig vaxin, að hinn ákærði fékk í haust, er var, áminnsta hluti léða hjá tómthúsmannskonu á Vestmannaeyjum, Þórunni Jónsdóttur, meðan maður hennar, Þórður Árnason, var í landi, og vildi seinna ekki skila aftur, nema færinu, en hélt þar á móti eftir bæði sökkunni og önglinum, er til samans hafa verið metin á 56 sk., að nokkru leyti af þeirri ástæðu, að eigandinn hafi lofað sér að eiga hvort tveggja, ef hann skilaði færinu aftur, og sumpart vegna þess, að hann hafi átt skuld hjá fyrirtéðum Þórði og sem hafi að upphæð verið 8 pund, sem þetta hafi átt að ganga upp í.

Þar eð það nú er sannað, að fyrrgreindir hlutir hafi öndverðlega verið léðir ákærða, og það ekki heldur sést, að hann á nokkurn hátt hafi svikið þá út, svo verður honum ekki gefið annað að sök, en að hann hafi haldið þeim eftir eður ekki viljað skila þeim aftur, en slík aðferð virðist ekki þess eðlis, að hið opinbera af sjálfsdádum eigi að skipta sér af henni, og leiðir þar af, að ákærði hlýtur að dæmast sýkn fyrir ákærum réttvísinnar í þessari sök, og kostnaðurinn að greiðast úr opinberum sjóði, og þar á meðal 4 rbd. til sóknara hér við réttinn og 3 rbd. til verjanda þess í málsfærslulaun.

Sókn og vörn hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði, Einar Einarsson, á af ákærum réttvísinnar í þessari sök sýkn að vera.

Kostnaður sakarinnar, og þar á meðal laun til sóknara við landsyfirréttninn, land- og bæjarfógeta

Kristjánssons, 4 rbd. og til verjanda, organista P.
Guðjohnsens, 3 rbd., borgist úr opinberum sjóði.

Í forföllum justitiarii.

Th. Jónasson.

Ár 1851, þann 8. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 1/1851: Réttvísín

gegn

Jóni Jónssyni, Snorra Snorrasyni og Þorsteini Guð-
mundssyni úr Borgarfjarðarsýslu.

Sök sú, sem hér er lögð undir dóm landsyfirréttar-
ins, er þannig undir komin, að ákærði Snorri bóndi
Snorrason á Þórustöðum í Borgarfjarðarsýslu lét
haustið 1849 vinnumann sinn, meðákærða Jón Jóns-
son, og Þorstein Guðmundsson reka tvær kindur frá
sér í landskuld fram á Akranes til ekkjunnar Guð-
laugar Grímsdóttur á Elínarhöfða. En undir eins og
þangað kom, kom upp sá grunur, að önnur kindin
mundi vera Snorra ófrjáls, og að bóndinn Kaprasíus
Finnsson á Bakkabæ mundi vera réttur eigandi henn-
ar. Og var því sök höfðuð gegn nefndum mönnum,
Snorra, Jóni og Þorsteini. En dómur sá, er þá féll í
sökinni og upp kveðinn var 6. maí fyrra ár, var með
þessa réttar dómi af 12. ágúst næsta á eftir dæmdur
ómerkur, og er nú aftur dæmt í henni í héraði 8.
febrúar seinastliðinn, og Jón dæmdur til að líða 27
vandarhagga refsingu, en Snorri sektaður um 10

rbd., og hann og Þorsteinn fríkenndir fyrir sóknarans frekari ákærum, en skyldaðir til að borga sakarkostnaðinn. Og hafa þeir ákærðu allir skotið dóminum til landsyfirréttarins.

Að vísu eru með vitnaleiðslum leiddar miklar líkur að því, að önnur landskuldarkindin frá Snorra hafi verið eign Kaprasíusar bónda Finnssonar, en í þessum líkum er ekki að landsyfirréttarins álití fólgin eður með þeim fengin svo áreiðanleg vissa, að óhætt virðist að byggja þar á dómsáfelli í hinna ákærðu tilliti. Það er sannað, að Kaprasíusi var vant kindar af fjalli, en fyrir því, að það hafi verið sama kindin og sú, sem í landskuldina var látin af Snorra, aðeins fengnar líkur, en ekki fram komin lögleg sönnun, og undir þessu atriði er þó allt komið.

Í annan stað hefur Snorri sannað sína heimild fyrir kindinni, að hann nefnilega hafi fengið hana í kindaskiptum hjá Jóni vinnumanni sínum, og Jón hefur kannast við, að þetta væri satt, og leiðir þar af, að hann verður að dæmast sýkn af ákærum í þessu tilliti.

Hvað Jón þar næst snertir, er það að vísu svo, að megnar líkur eru bæði komnar fyrir því, að kind sú, sem hann fékk húsbónda sínum, Snorra, í landskuldina að Elínarhöfða haustið 1849 og hann kveðst hafa fengið hjá Snorra árinu áður, og því átti haustið 1849 að vera tvævetur, hafi, eins og vitni ganga að, verið aðeins veturgömul, sem og að kindin naumlega hefði getað verið mörkuð undan marki Snorra. En samt sem áður og einkum með tilliti til þess atriðis, að það ekki er sannað, að Kaprasíus hafi átt kindina

quæstionis, virðist hann þó ekki geta orðið felldur sem þjófur að henni, en eftir kringumstæðum sakarinnar virðist hann þó aðeins eiga að njóta fríkenningar fyrir sóknarans frekari ákærum.

Hvað loks Þorstein Guðmundsson snertir, er ekkert það fram komið gegn honum, sem geti sannað það, að hann hafi gert sig sekan í lagabroti, og hann ber því að fríkenna fyrir sóknarans ákærum í sök þessari.

Í tilliti til sakarkostnaðarins ber undirréttardóminn að staðfesta, en kostnað sakarinnar við yfirréttinn ber hinum ákærðu að borga einum fyrir alla og öllum fyrir einn, og þar á meðal til sóknara við landsyfirréttinn 6 rbd. og til verjendanna 5 rbd. til hvors um sig í sakarfærslulaun.

Hvað meðferð sakarinnar við undirréttinn snertir, getur landsyfirrétturinn ekki leitt hjá sér að taka það fram, að undirdómarinn í vitnaleiðslunni ekki hefur fylgt boði tilskipunarinnar frá 13. október 1819, þar sem hann hefur látið talsmenn hinna ákærðu vera við og taka þátt í yfirheyrslu vitnanna, og í annan stað látið Kaprasíus sverja sér kindina sem sína réttu eign þvert á móti eðli heimildareiðsins eftir opnu bréfi frá 28. marz 1800. Svo hefur undirdómarinn og haft sökina til dómsatkvæðis fram yfir lögboðinn tíma. En þar eð hann í öðru máli hér við réttinn hefur með þingsvitni sannað, að hann hafi legið veikur einmitt á þeim tíma, sem dómur í sökinni átti að fara út, virðist ekki betur, en að hjá því verði komið að láta dómurann hafa ábyrgð af þessum drætti, enda þótt hann ekki hafi leitað honum

réttlætingar með því að tilgreina þau forföll, sem honum hafa valdið.

Hér við réttinn hefur sókn og vörn verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Þeir Snorri Snorrason og Þorsteinn Guðmundsson eiga af sóknarans ákærum og Jón Jónsson af sóknarans frekari ákærum sýknir að vera.

Í tilliti til sakarkostnaðarins við héraðsréttinn á undirréttarins dómur óraskaður að standa, en kostnaðinn fyrir landsyfirréttinum borgi hinir ákærðu einn fyrir alla og allir fyrir einn, og þar á meðal til sóknara við landsyfirréttin, examinatus theologiæ J. Guðmundssonar, 6 rbd. og til svaramanns, stúdents Þ. Þórðarsonar og examinatus theologiæ G. Jóhannessonar, 5 rbd. til hvors fyrir sig.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Í forföllum justitiarii.

Th. Jónasson.

Ár 1851, þann 30. júní

d ó m u r

í málinu nr. 3/1851: Prófastur H. Thorlacius m. fl.
 gegn
 erfingjum prestsins S. Árnasonar.

Með Suður-Þingeyjarsýslu skiptaréttarúrskurði frá 6. maí fyrra árs er erfingjum eftir prestkonu Valgerði heitina Magnúsdóttur frádæmdur arftöku-

réttur í dánarbúi manns hennar, prestsins sira Sigurðar Árnasonar á Víðivöllum, og hafa nokkrir af erfingjum þessum, nefnilega prófastur H. Thorlacius fyrir hönd konu sinnar, Madame Guðrúnar Magnúsdóttur, Jafet Diðriksson fyrir hönd konu sinnar, Ingibjargar Magnúsdóttur, lækni E. Johnsen vegna skjólstæðings síns, Ingigerðar Jósepsdóttur, skotið úrskurði þessum til landsyfirréttarins, fyrir hverjum fulltrúi erfingjanna eftir prestinn sira Sigurð hefur uppástaðið fyrst og fremst, að stefnunni til landsyfirréttarins í málinu eður því sjálfu verði frávísað, af því hún ekki sé út gefin nema fyrir nokkra af erfingjum madömu Valgerðar, og umboðsmaður þeirra ekki heldur hafi fyrir landsyfirréttinum fram lagt fullmakt, nema frá nokkrum þeirra, hvað að vísu er rétt hermt (eins og nafnaskrá sú, sem yfir erfingja Valgerðar sálugu er fram lögð undir málinu, líka ber með sér), en þar af leiðir ekki nauðsynlega málsins frávísun, því hér ræðir um erfðaréttindi, sem ekki eru óaðskiljandi heild, heldur við koma hverjum einstökum hlutaðeigandi erfingja út af fyrir sig og sér í lagi, og þess vegna og geta gerzt gildandi af hverjum einstökum, án tillits til hinna, sem hlut eiga að máli. Málið, í hverju mótpartarnir allir eru löglega stefndir og hafa látið mæta hér við réttinn, er þess vegna undir dóm að taka.

Hvað þar næst aðalefni málsins snertir, er það fólgið í og úrslit þess komið undir því, hvort það geti álitizt, að verið hafi milli hjónanna sira Sigurðar sáluga Árnasonar og seinni konu hans, Valgerðar Magnúsdóttur, sem bæði eru dáin, hún þann 1. ágúst,

en hann þann 4. september 1849, helfingafélag í föstum og lausum aurum eða ekki. Hinu fyrra hefur appelsækjandinn, organisti P. Guðjónsson, eftir þar til veittri fullmakt frá ofan nefndum erfingjum Valgerðar sálugu farið á flot, en þeir innstefndu, börn prestsins sira Sigurðar af fyrra hjónabandi, hafa látið uppástanda hið gagnstæða. Bera þessir síðarnefndu fyrir sig skjál nokkurt, dagsett 29. sept. 1827 á brúðkaupsdegi þeirra hjóna, með hverju presturinn sira Sigurður gefur þessari seinni konu sinni, Madömu Valgerði sálugu, að „*bekkjargjöf*“ undan sér og sínum erfingjum jörðina Kaupang með Kaupangsseli, er hún skyldi halda sem átölulausri eign, auk helfingalags, en burt kallist hún á undan honum, án þess að þau eignist eður eigi lífserfingja, skyldi jörðin falla til hans aftur, og erfingjar hennar einungis mega vænta jafngildis þess eða sama, er hún innfært hafði í búið. Og strax eftir, eður 1. október sama ár, var gerð einskonar uppteiknun yfir þá fjármuni, er Valgerður heitin fór með úr föðurgarði, af hreppstjóra í Öngulstaðahrepp eftir tilmælum viðkomenda og vitund sýslumanns. Bjuggu þau hjón síðan saman langa stund, og stóð, eins og nú var greint, um fjárskipti þeirra á milli. En árið 1847, sama árið og sira Sigurður fyrir elli og vandheilsu sakir hafði fengið lausn frá embætti og hann hætti við búskap, gerir hann skipti á búi sínu, eins og það var þá, þannig að hann skiptir lausafénu í tvo jafna helfinga, annan sér og annan konunni, en fasteigninni í þrjá hluti, alla hér um bil jafna. Skyldi konan taka einn, einkasonur af fyrra hjónabandi annan, og hinn

þriðja dætur hans tvær af sama hjónabandi. Og þessi skipti eru undirskrifuð af prestinum og konu hans og ofanefndum syni prestsins fyrir sína og erfingja sinna hönd. Og segist presturinn ætlazt til, að þessi skipti standi óröskuð eftir sinn dag.

Það verður nú ekki betur séð, en að presturinn sira Sigurður sálugi hafi með þessum skiptagerningi, hvers nú var getið, upphafið skjalið frá 29. september 1827 og hafi nú ætlazt til, að það skyldi vera hér um bil helfingafélag í föstu og lausu milli sín og konunnar, sem eftir fyrra skjalinu frá 1827 var bundið við það skilyrði, að konan lifði hann, en hverju hann nú hafði breytt á þessa leið. Þeir innstefndu hafa að vísu uppástaðið, að sama skilyrði fyrir helfingafjárskiptunum ætti sér stað eftir skiptagerningnum, en af þeim orðum í honum, sem þar að hníga: „Takist svo til, að kona mín andist á undan mér, geymi eg mér rétt til annarrar ráðstöfunar en nú (í skiptagerningnum quæstionis) er ákveðin á nefndum hluta hennar“, virðist ekki með nokkurri áreiðanlegri vissu að verða leitt, að presturinn einmitt þar með hafi meint og viljað láta í ljósi, að helfingaskipti þau, sem hann með skiptagerningnum (og augsýnilega gekk lengra en skjalið frá 1827) svo berlega hafði ætlazt til, að skyldi vera í milli þeirra hjóna, skyldu, ef kona hans dæi á undan honum, vera upphafin (eins og vera átti eftir fyrra skjalinu). Og hlutaðeigandi erfingjar konunnar virðast réttilega að geta krafizt þess, að þetta atriði, eður viljaráðstöfun frá prestsins hálfu, þar sem hér ræðir um undantekningu frá almennri reglu, og undantekn-

ingin er þeim í óhag, sé löglega sönnuð, eigi það að geta til greina komið. En slík sönnun virðist hér ekki að vera fram komin. Að vísu hefur presturinn í oftnefndum skiptagerningi, eins og að framan er tilgreint, áskilið sér rétt til annarrar ráðstöfunar á konunnar tiltekna hluta úr búinu, ef hún dæi á undan honum. En hann hefur ekki gert þessa ráðstöfun að öðru leyti en því, að hann hefur ráðstafað einni af þeim jörðum, sem konunni hafði verið ánöfnuð í skiptunum. En með þessari hans ráðstöfun raskast ekki nauðsynlega sú grundvallarregla, sem í skiptagerningnum er fylgt fyrir sjálfum fjárskiptunum milli hans og konunnar, eins og líka orðin „annarrar ráðstöfunar“ náttúrlegast virðast skilin þannig, að þar með aðeins sé meintur réttur til annarrar tilhögunar á útleggingu á konunnar hluta úr búinu en í skiptagerningnum var ákveðin, en þar á móti ekki ónýting eður afturköllun helfingafélagsins og þeirra gerðu skipta. Sú röksemd, er þeir innstefndu hafa leitt út af testamentisgerð Valgerðar sálugu og bréfi sira Sigurðar til sýslumanns frá 12. ágúst 1849 fyrir því, að hún hafi ekki átt eður þókt eiga annað en það, sem hún ráðstafaði með testamentisgerðinni, virðist heldur ekki að geta hnekkð þessari skoðun á málinu, því orðatiltækin í skjölum þessum eru allt of almenn og óákveðin til þess að byggja á þeim þá ályktun, að hún með þeim geti álitizt að hafa afsalað sér þeim rétti, sem hún var búin að fá við skiptagerninginn frá 1847, og það því heldur sem í millibílinu frá því skiptagerningurinn fór fram og til þess testamentisgerðin átti sér stað ekkert er fram

komið, sem sýni, að hún hafi afsalað sér nokkru af þessum rétti sínum eður maður hennar aftur takmarkað hann í nokkru tilliti, enda ráðstafar hún í testamenti sínu hálfu lausafénu í búinu samkvæmt téðum skiptagerningi.

Með tilliti til þess, sem þannig er tilgreint, virðist ekki betur, en að appellantanna réttarkrafa eigi að takast til greina, þannig að framangreindir erfingjar madame Valgerðar sálugu eigi eftir arfstiltölu rétttri að taka arf eftir hana samkvæmt skiptagerningnum frá 1847, og að því frá dregnu af hennar hluta, sem hún ráðstafaði með testamentisgerð frá 6. júlí 1849, en að málinu frá hinna annarra hennar erfingja hönd eigi að frávísa.

Málskostnaður virðist eftir kringumstæðunum eiga að falla niður. Þó hljóta þeir innstefndu að borga samkvæmt tilskipun frá 3. júní 1796 appellantanna Jafets og Ingigerðar skipaða málsfærslumanni málsfærslulaun, og ákveðast þau til 10 rbd. reiðu silfurs.

Að því leyti málið er gjafsóknarmál, vitnast, að það við landsyfirréttinn hefur verið rekið og varið forsvaranlega.

Því dæmist rétt að vera :

Prófastur H. Thorlacius á Hrafnagili fyrir hönd konu sinnar, Guðrúnar Magnúsdóttur, Jafet Diðriks-son fyrir hönd konu sinnar, Ingibjargar Magnúsdóttur, og fjórðungslæknir E. Johnsen fyrir hönd skjól-
stæðings síns, Ingigerðar Jósepsdóttur, eiga að hafa arftökurétt eftir prestkonuna Valgerði sálugu Magnúrdóttur á Víðivöllum að rétttri arfstiltölu í því, sem

eftir verður afgangs, þegar búið er að draga það frá höfuðlóð hennar (reiknaðri í sama hlutfalli og gert er í skiptagerningi þeim, sem 1847 átti sér stað milli hennar og manns hennar, sira Sigurðar sáluga Árna-sonar), sem hún ráðstafaði með testamentisgerð frá 6. júlí 1849.

Að öðru leyti frávísast málinu.

Málskostnaður falli niður.

Málsfærslumanni Jafets Diðrikssonar og Ingigerðar Jósepsdóttur, organista P. Guðjohnsen, borgi þeir innstefndu tíu ríkisdali í málsfærslulaun, **sem borg-**ist innan 8 vikna frá dóms þessa löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 1. júlí

d ó m u r

í sökinni nr. 6/1851: Réttvísín

gegn

Þorsteini Sigurðarsyni, Sveini Þórarínssyni, Ragnhildi Þórarínisdóttur og Ingibjörgu Þorsteinsdóttur úr Skaftafellssýslum.

Með dómi, felldum við Skaftafellssýslu aukahér-aðsrétt dag 3. júní 1850, eru þeir ákærðu, Þorsteinn Sigurðsson, Sveinn Þórarínsson, Ragnhildur Þórarínisdóttir og Ingibjörg Þorsteinsdóttir, öll innan Hofshrepps í Skaftafellssýslu, fyrir hnupl á ýmsum matvælum og meðverkun í því tilliti felld sem sönn að

gefinni sök, þeir tveir fyrstnefndu til 27 og annar til 3×27 vandarhagga refsingar, en þær síðarnefndu í 5 og 20 rbd. bætur til hlutaðeigandi sveitarsjóðs, auk sakarkostnaðar útláta. Og er dómi þessum af Sveini Þórarinssyni og fyrir hinna annarra dómfelldu hönd af hlutaðeigandi amtmanni skotið til landsyfirréttarins.

Fyrirfram er þess að geta, að réttargerðirnar bera með sér að engum af hinum dómfelldu hefur við hér- aðsréttinn verið stefnt til að líða dóm, en þar á móti hafa þau öll lofað dómaranum, að dómur mætti ganga yfir þeim, þó þeim væri ekki stefnt, og hafa þau þannig fráfallið stefnu í sökinni, og með því þetta eftir grundvallarreglu Laganna 1-4-1 að réttarins meiningu má vera hlutaðeigendum heimilt, getur sóknarans aðalkrafa um dómsins ómerkingu ekki tekizt til greina.

Hvað þar næst aðalefni sakarinnar snertir, er afbrot það, sem hinn dómfelldi Þorsteinn Sigurðsson er orðinn sekur í, þar í fólgið, að hann, sem er fæddur 1834, og þegar hann fyrst gerði sig sekan í þeim nú ákærða þjófnaði, ekki var búinn að ná sakamanna lögaldri, hefur með aðstoð annars drengs á 9. ári hnuplað eða réttara sagt látið hinn síðarnefnda hnupla frá móður sinni handa sér úr læstu húsi og með annarlegum lykli litlu af matvælum, í allt 65 sk. virði, og úr læstri kistu 1 rd. reiðu silfurs. Enn fremur hefur hann úr læstu húsi, hvar lykillinn þó stóð í skránni, stolið róum, sem virtar eru á 24 sk., og auk, með aðstoð meðákærðu Ragnhildar Þórarinsdóttur 2 þistlingum (sic), sem virtir eru á 14 sk.,

eður til samans 2 rd. 7 sk. virði. Afbrot þetta virðist svo lítilvægt í sjálfu sér, að ekki verður betur séð, en að undirdómarinn, sem látið hefur það varða 27 vandarhagga refsingu, gangi ákærða of nærri, þegar litið er til ákærða unga aldurs, lítilvægis hins stolna og yfirhöfuð til allra sakarinnar kringumstæðna, einkum þó til þess atriðis, að það hnuplaða að mestu leyti var fólgið í matvælum, sem í hvert skipti numdu mjög litlu verði, og virðist honum því hæfilega refsað með 10 vandarhöggum.

Hvað þar næst meðákærða, bóndann Svein Þórarinnsson, snertir, er hann orðinn sannur að því að hafa að kvöldi til sprengt upp lítt læst skemmuhús með hnefahöggi, sem þó ekki var innangengt í úr öðrum húsum, og hnuplað þar 4 mörkum mældum af grjónum, sem metið hefur verið 14 sk. virði. Þetta hnupl framdi hann neyðarlaust og hann gekkst fyrst við því eftir margar vífilengjur og útúrdúra, og að öðru leyti hefur hann ekki á sér gott orð. En á hinn bóginn er það stolna svo lítils virði, og húsið, sem úr var stolið, útihús og að kalla læsingarlaust, að það virðist ekki næg ástæða til að heimfæra brot þetta undir 12. gr. 1. atriði í tilskipun 11. apríl 1840, heldur virðist það réttilega heimfært undir téðrar tilskipunar 1. gr., og straffið hæfilega metið til 20 vandarhagga.

Ákærðu Ragnhildi Þórarinsdóttur er gefið að sök og af henni játað, að hún hafi verið meðvitandi um og tekið þátt í, að meðákærði Þorsteinn Sigurðsson hnuplaði tveimur hörðum fiskum úr ólæstu húsi, virtum á 14 sk., frá bróður hennar, áður nefndum Sveini Þórarinssyni. Þetta brot hennar virðist ekki að geta

sætt ákæru, þegar litið er til grundvallarreglunnar í 30. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, nema því aðeins, að sá, sem fyrir skaðanum er orðinn, krefjist þess, en það er in casu ekki skeð, og ber því ákærðu að frífinna fyrir ákærum réttvísinnar í sök þessari.

Hvað ákærðu ekkjuna Ingibjörgu Þorsteinsdóttur loks snertir, er henni gefið að sök, að hún hafi tekið við og hagnýtt og leyft að hagnýta það litla af matvælum, sem börn hennar komu með ófrjálst á heimilið, en sönnun er aðeins fram komin í þessu tilliti fyrir tveimur hörðum fiskum. Eftir kringumstæðunum gengur því nærri líkindum, að hún ekki hafi vitað, að það annað, sem börnin komu með á heimilið, væri ófrjállega fengið, því síður sem það af því í sökinni fram komna má ráða, að börn hennar oftari hafi fært henni matgjafir frá öðrum. Og þó hún ekki spyrðist fyrir um fiskana, virðist það ekki að geta sætt ákæru. Að þetta sé rétt ályktað, sýnist það atriði að sanna, að hún áður skipaði að skila aftur þeirri hálfu speciu, sem drengurinn Meyvant lét úti við Þorstein sonar hennar. Og verður þá brot hennar einungis fólgið í því, að hún neytti og lét neyta þeirra tveggja hörðu fiska, sem hnuplað var frá Sveini Þórarinssyni. En þar takan sjálf af fiskum þessum eftir því að framan tilgreinda ekki getur sætt lagaákæru, og annað er ekki upp á hana sannað, leiðir beinlínis þar af, að tilverknaður Ingibjargar, sem, hvernig sem svo á málið er litið, er minna straffsverður en takan sjálf, ekki getur bakað Ingigerði lögsókn og dómsáfellis, og það því síður sem hún gekkst fyrir að endurgjalda fiskana, þegar hún var orðin fullviss

um, að þeir voru ófrjálsir. Hún hlýtur því að frí-kennast fyrir sóknarans ákærum, þó svo að hún taki þátt í sakarkostnaðinum að $\frac{1}{4}$ parti.

Allan af lögsókninni löglega leiðandi kostnað borgi þau ákærðu Sveinn, Þorsteinn og Ingibjörg þannig, að Sveinn borgi $\frac{2}{4}$ parta, en Þorsteinn og Ingibjörg in solidum $\frac{2}{4}$ parta, og þar á meðal til sóknara við landsyfirrættinn 5 rd. og verjanda 4 rd. reiðu silfurs. Þau af héraðsdómaranum dæmdu svaramannalaun samþykkjast, eins og líka undirrættarins dóm í endurgjaldsins tilliti er að staðfesta.

Meðferð, rekstur og vörn sakarinnar fyrir héraðs-réttinum hefur verið vítalaus, og sókn og vörn hennar hér við réttinn forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera :

Þorsteinn Sigurðarson og Sveinn Þórarinsson eiga að hýðast, hinn fyrrnefndi tíu og hinn síðarnefndi tuttugu vandarhöggum. Ragnhildur Þórarinsdóttir á að vera sýkn fyrir réttvísinnar og Ingibjörg Þorsteinsdóttir fyrir sóknarans ákærum í sök þessari.

Allan af sökinni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara fyrir landsyfirrættinum, organ-ista P. Guðjónsens, 5 rbd. og til verjanda, assessors, landfógeta Chr. Christjánssonar, 4 rbd., borgi þau ákærðu þannig, að Sveinn borgi $\frac{2}{4}$ parta og Þorsteinn og Ingibjörg eitt fyrir bæði og bæði fyrir eitt tvo fjórðu parta þessa.

Í endurgjaldsins tilliti á undirrættarins dómur óraskaður að standa.

Ídæmdu endurgjaldi að lúka innan 8 vikna frá

dóms þessa löglegri birtingu, og honum að öðru leyti að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 7. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 8/1851: Dannebrogismaður Eyjólfur Ein-
arsson

gegn

kaupmanni Th. Thorsteinssyni á Vatnseyri.

Þar eð sá í máli þessu gengni héraðsréttardómur 20. desember seinastliðins ekki, eins og N. L. og D. L. 1-5-13 útbrykkilega fyrir skipar, hefur verið upp kveðinn fyrir settum rétti, verður ekki komið hjá að dæma dóm þenna ex officio ómerkan, hvað og kemur heim við appellantsins aðalréttarkröfu.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum virðist eiga að falla niður.

Í málsfærslulaun bera organista P. Guðjohnsen 3 rbd., er borgist úr opinberum sjóði.

Að því leyti málið er gjafsóknarmál, vitnast, að málsfærslan hér við réttinn hefur verið forsvaranleg.

Því dæmist rétt að vera:

Héraðsréttardómurinn á ómerkur að vera.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður.

Hinum skipaða málsfærslumanni, organista P.

Guðjohnsen, bera 3 rbd. í málsfærslulaun, sem borg-
ist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 28. júlí

d ó m u r

í sökinni nr. 7/1851: Organisti P. Guðjohnsen skip-
aður sóknari

g e g n

Sigurði og Hans Guðjónssonoum m. fl. úr Vaðla-
þingi.

Bæði með játningu hinna ákærðu sjálfra sem og
öðrum sakarinnar kringumstæðum er það fullsann-
að, að þeir hafi hinn 6. dag nóvembermánaðar í vet-
ur, er leið, stolið úr geymsluhúsi á Akureyri kaup-
manns Þorsteins Daníelssonar $6\frac{7}{8}$ pundum af ull,
er virt hefur verið á 1 rd. 38 sk. reiðu silfurs. En á
þann hátt komust þeir inn í húsið til að stela ullinni,
að móhlaði stóð við gaflinn á húsinu. Þar fyrir ofan
á gaflinum var gluggi á hjörum, og var lítið gat á
einni rúðunni. Vigfús Stefánsson lyfti undir Hans
Guðjónsson, svo hann komst upp á hlaðann. Gat þá
Hans náð glugganum opnum með því að smeygja
spýtu inn um gatið á rúðunni og þannig ýta hespunni
upp af kengnum. Að hverju búnu hann smaug inn
um gluggann, hrifsaði nokkuð af ullarbyng, er þar
lá á loftinu, og smaug aftur út um gluggann með
það. Meðan stóð Sigurður Guðjónsson á vaðbergi

niðri fyrir til að gæta að, hvort nokkur kæmi. Þetta léku þeir Vigfús og Hans aftur seinna sama daginn, áður en nótt var komin. Ullinni skiptu þeir allir þrír millum sín og keyptu þar fyrir brennivín og annað smávegis.

Í sök þeirri, er höfðuð var gegn hinum ákærðu fyrir stuld þenna, sem og gegn konunni Guðrúnu Jónsdóttur, móður nefnds Hans og Sigurðar, er geymt hafði nokkuð af þýfinu, gekk aukaréttardómur að Akureyri í vetur, er var, 12. febrúarmánaðar. Var Guðrún dæmd sýkn saka, en þeir Vigfús og Sigurður þar á móti til að hýðast 3×27 vandarhöggum hvor og Hans til 30 vandarhagga aga af föður sínum undir tilhlýðilegri tilsjón og skiptum á tvo daga, eins og þeir og allir voru dæmdir til að borga sakarkostnaðinn. Dómi þessum hafa þeir allir skotið til landsyfirréttarins. En hvað Guðrúnu snertir, þá hefur dómnum ekki verið áfrýjað.

Eins og undirdómarinn hefur gert, verður að álíta stuld þennan sem innbrot eftir tilskipun 11. apríl 1840 paragraf 12., 1. gr., í hverju einnig Vigfús og Sigurður hafi gert sig seka eftir nefndrar tilskipunar 21. gr. Þar eð nú hvorugur þeirra hefur fyrr verið dæmdur fyrir þjófnað eður önnur slík lagabrot, og Vigfús ekki var nema 15 vetra, en Sigurður 16, er þeir frömdu þjófnaðinn, hafa fengið illt uppeldi, og hið stolna þar hjá nam litlu verði, virðist hegning sú, er undirdómarinn hefur valið þeim, hæfilega tiltekin með tveggja ára opinberu erfiði, er eftir tilskipun 24. jan. 1838, 4. gr. a., afplánist með 3×27 vandarhöggum, hvar hjá þeir og eiga eftir síðar-

nefndrar tilskipunar 5. gr. að vera háðir lögreglustjórnarinnar sérlegri tilsjón í 2 ár. Þar á móti ber að hegna hinum ákærða Hans Guðjónssyni, sem einungis var 13 vetra gamall, er hann framdi þjófnaðinn og aldrei fyrr hefur verið dæmdur, eftir 26. gr. í tilskipun 11. apríl 1840, og virðist einnig hegning sú, er undirdómarinn hefur valið honum, hæfilega tiltekin með 30 vandarhöggum, skiptum á tvo daga og á lögðum af föðurnum undir tilsjón hlutaðeiganda sýslumanns.

Hvað sakarkostnaðinn snertir, þá ber einnig auka-réttardóminn að staðfesta. Þau svaramönnum hinna ákærðu við aukaréttinn tildæmdu laun samþykkjast, hvar hjá hinir ákærðu eiga að borga til sóknara hér við réttinn 5 rbd., en verjanda 4 rbd.

Rekstur sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttardómurinn í máli þessu, að því leyti honum hefur verið áfrýjað, á óraskaður að standa, þó svo að hinir ákærðu Vigfús og Sigurður, eiga, auk þess að sæta hegningu þeirri, er þeim er þar ákveðin, vera háðir sérlegri tilsjón lögreglustjórnarinnar í tvö ár.

Enn fremur byrjar hinum ákærðu að borga í sakar-færslulaun sóknara við landsyfírréttinn, organista P. Guðjónssyni, 5 rbd. og verjanda þar, assessor, landfógeta Chr. Christjánssyni, 4 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja með aðför eftir lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 1. september

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1851: Organisti Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

Jóni Bergþórssyni og Jóhannesi Hallgrímssyni úr Hegranessþingi.

Með dómi, gengnum að Enni á Höfðaströnd í Hegranessþingi 2. dag desembermánaðar í vetur, er var, eru hinir ákærðu, Jón Bergþórsson og Jóhannes Hallgrímsson, dæmdir fyrir innbrotsþjófnað til að líða hvor um sig 3×27 vandarhagga straff og báðir í sameiningu skyldaðir til að borga allan sakarinnar kostnað. Þessum dómi hefur fyrrnefndur Jón Bergþórsson sinna vegna og hlutaðeigandi amtmaður vegna Jóhannesar Hallgrímssonar skotið til landsyfirréttarins.

Það er með eigin játningu dómfelldra sjálfra, sem og öðrum skýrslum, er komið hafa fram í sökinni, fullkomlega upplýst og sannað, að þeir, sem báðir náð hafa lögaldri sakamanna og aldrei áður eru sekir orðnir í lagabroti, hafi í fyrra vetur nóttina milli 5. og 6. marzmánaðar brotið upp læstan útiskemmukofa á bænum Fannlaugarstöðum í Skefilsstaðahreppi og stolið þar úr læstum kistli, er þeir einnig brutu upp, peningum, að upphæð 8 rd. 18 sk., sem þó eru aftur heimtir eigandanum.

Með því sök þessi er þannig vaxin, hljóta hinir

ákærðu að dæmast til þeirrar hegningar, er tilskipun frá 11. apríl 1840 paragraf 12., 1. gr., ákveður, án þess það eftir sömu tilskipunar 21. gr. geti komið ákærða Jóhannesi til nokkurra málbóta, að hann ekki var með að mölva upp húsið og stela, þar eð hann þó hélt vörð úti fyrir til að gæta að, hvort nokkur kæmi að, meðan Jón var að brjóta upp húsið og fremja stuldinn. Þegar því næst er aðgætt, hvað ungir hinir ákærðu eru, og jafnframt er höfð hliðsjón af hinum öðrum atriðum, er milda þjófnað þenna, og sem undirdómarinn hefur tekið fram, virðist hann eftir fyrirtéðu lagaboði og tilskipun frá 24. jan. 1838, 4. gr. a., hæfilega að hafa ákveðið hegning hinna ákærðu, hvors fyrir sig, hvers vegna dóm hans, bæði hvað straffsins upphæð, sem og hvað borgun sakarkostnaðarins áhrærir, ber að staðfesta, þó með þeim viðauka, að hinir ákærðu eftir síðarnefndrar tilskipunar 5. gr. séu jafnframt háðir lög-reglustjórnarinnar sérlegri tilsjón um tvö ár.

Þau svaramanni í héraði tildæmdu sakarfærslulaun samþykktast. Sakarinnar kostnað fyrir landsyfirréttinum ber hinum ákærðu að borga á þann í undirréttarins dómi ákveðna hátt, og þar á meðal til sóknara hér við réttinn 5 rbd. og svaramanns 4 rbd.

Eftir þeim af undirdómaranum gefnu skýrslum hefur rekstur sakarinnar í héraði verið vítalaus og meðferð hennar þar að öðru leyti, eins og líka sókn og vörn hennar hér við réttinn, lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þó

svo að hinir ákærðu einnig séu háðir lögreglustjórnarinnar sérlegri tilsjón í tvö ár.

Sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rbd. og svaramanni þar, stúdent Þ. Þórðarsyni, 4 rbd. í sakarfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar, borgist af hinum ákærðu in solidum.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 8. september

d ó m u r

í sökinni nr. 9/1851: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

Guðmundi Jónssyni og Jóni Þórðarsyni úr Árnessýslu.

Með dómi, gengnum við Árnessýslu aukahéraðsrétt hinn 8. maí í vor, sem leið, eru þeir ákærðu, Jón Þórðarson og Guðmundur Jónsson, bændur á Núpum innan Árnessýslu, dæmdir, hinn fyrrnefndi til 2×27 vandarhagga refsingar fyrir þjófnað, en hinn síðarnefndi frí fyrir réttvísinnar frekari ákærum, og báðir skyldaðir til, hvor fyrir sitt leyti, að standa allan af sökinni og varðhaldi þeirra löglega leiðandi kostnað o. s. frv. Þessum dómi hafa báðir hinir ákærðu áfrýjað til landsyfirrættarins.

Hvað þá fyrst Jón Þórðarson snertir, er það bæði

með hans eigin játningu og öðrum undir rannsókninni fram komnum sönnunum nægilega upplýst og sannað, að hann hafi gert sig sekan í þjófnaði og lagabrotum, sem í undirréttarins dómi er frá skýrt, og eins virðist það við téðan dóm hinum ákærða ákveðna straff hæfilega matið, því það hlýtur að koma honum í hag, að löggjöfin um þjófnað þann, sem hann er valdur að, er mildari en sú, er gilti, þegar hann drýgði misverknaðinn.

Hvað því næst við vikur sök Guðmundar Jónssonar, er að vísu ekkert það fram komið við rannsóknina, sem geri hann öldungis sannan að gefinni sök, sér í lagi hvað þann honum eignaða nautabjófnað snertir, en þar í hlýtur landsyfirrétturinn þó að vera undirdómaranum öldungis samþykkur, að mikil grunsemi er komin fram gegn ákærða, bæði yfir höfuð, sem og einkum að vera völdum að stuldi á veturgömlum sauð frá Oddi bónda Björnssyni á Þúfu, því þetta er fram borið af einu vitni, og vitnisburður þessi eiðfestur, án þess nokkuð það að öðru leyti sé fram komið, sem geti svipt vitnisburð þenna trúverðugleika, því það liggur í augum uppi, að þó vitnið hafi gert sig sekt í lausung, getur það ekki haft nein áhrif á sannsögli þess. Að vísu hefur hinn ákærði þverneitað framburði þessum, og svaramaður hans hefur einnig af því atriði, að amtmaðurinn eftir prófunum ekki áleit ástæðu til að höfða lögsókn gegn ákærða, tekið það fram, að hann ekki mundi hafa átt að sæta lagaákæru, en þetta virðist ekki geta komizt heim við grundvallarreglur hegningarlaganna, og undirdómarinn virðist þannig réttilega að hafa dæmt

ákærða, hvað þann tilgreinda sauð snertir, einungis frían fyrir sóknarans frekari ákærum.

Þann af lögsókninni leiðandi kostnað í héraði ber þeim ákærðu að standa samkvæmt því, sem í undirréttardóminum er ákveðið, sem einnig í þessu tilliti, svo og hvað hið ídæmda endurgjald hins stolna snertir, ber að staðfesta, en við landsyfirréttninn borgi þeir, báðir fyrir einn og einn fyrir báða, þann af áfrýjun sakarinnar fljótandi kostnað, og þar á meðal til sóknara og verjanda 6 rbd. til hvors um sig.

Rekstur og meðferð sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hennar við landsyfirréttninn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa, þannig að hinn ákærði Guðmundur Jónsson á að vera sýkn fyrir sóknarans frekari ákærum.

Sóknara við landsyfirréttninn, organista P. Guðjohnsen, og verjanda, bæjar- og landfógeta Kr. Kristjánssyni, bera 6 rbd. hvorum fyrir sig í sakarfærslulaun, sem, eins og annar kostnaður sakarinnar af áfrýjun hennar til landsyfirréttarins, greiðist af hinum ákærðu, hvorum þeirra, sem getur.

Ídæmd ígjöld greiðist innan 8 vikna frá þessa dóms löglegri birtingu, og að öðru leyti ber dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 8. september

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1851: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

Jóni Guðmundssyni frá Hjalla í Árnessýslu.

Tilefni til sakar þessarar er, að bóndanum Egli Jónssyni á Brennu í Gaulverjabæjarhrepp hurfu í vor, er leið, 9. maí 78 hertir fiskar, er virtir hafa verið á 3 rbd., úr fiskihlaða hans í Þorlákshöfn, þar sem hann þá var til sjóróðra. Féll þá undir eins grunur á bóndann Jón Guðmundsson á Hjalla, er þar sama daginn hafði verið á ferð til að sækja fiskiafla sinn, er hann átti þar á tveim görðum, af hvorum annar var rétt hjá fiskigarði Egils, en hinn lengra í burtu. Fundu og leitarmenn, er sýslumaðurinn sama kvöldið sendi að Hjalla, þar 66 af fiskum Egils í hlaða Jóns, en 9 afhenti Jón sjálfur Egli daginn eftir, er hann enn fremur fann hjá sér, en borgaði honum þá á vantandi fiska með 4 fiskum frá sjálfum sér.

Við hina fyrstu rannsókn, er fram fór 10. maí, sagðist hinn ákærði hafa tekið fisk þenna í misgripum fyrir sinn, hvað hann og hafði sagt leitarmönnum, og hið sama sagði hann við rannsóknina daginn eftir, en hinn 12. s. m. játaði hann, að hann hefði vitað, að fyrirtéður Egill hefði átt fiskana, og við sömu játningu stóð hann 21. maí og 5. júní fyrir rétti. Fyrir þenna þjófnað, er hinn ákærði við auka-rétt, haldinn að Hjálmholti 21. júní næsta eftir,

dæmdur til að líða 15 vandarhagga refsingu og borga allan sakarinnar kostnað. En dómi þessum hefur hann skotið til landsyfirréttarins.

Það er nú að vísu fram borið af ákærða í bréfi því, sem svaramaður hans hefur lagt fram undir sökinni hér við réttinn, að hann hafi játað á sig fisktökunni í nokkurs konar úrræðaleyzi, og að fisktakan hafi verið fyrir honum í misgripum. En þetta virðist eftir öllum kringumstæðum sakarinnar og samkvæmt 1–15–1 ekki að geta tekizt til greina, því ákærði hefur fyrir réttinum þrjá réttardaga, 12. og 21. maí og 5. júní, laus og liðugur játað stuldi fisksins upp á sig. Ákærða er því að álíta sannan að gefinni sök, og álízt straffið, sem honum er ákveðið af undirdómaranum hæfilega ákveðið, og ber því undirréttdóminn í því tilliti, sem og hvað sakar- og varðhaldskostnaðinn áhrærir, að staðfesta.

Sóknara og svaramanni hér við réttinn bera 5 og 4 rd.

Rekstur og meðferð sakarinnar við undirrétttinn hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirrétttinn, organista P. Guðjohnsen, bera 5 rbd., svaramanni, kammerráði St. Gunnlaugssyni, 4 rbd. í sakarfærslulaun, sem, eins og annar sakarinnar kostnaður, borgist af dómfellda.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 24. nóvember

d ó m u r

í málinu nr. 12/1851: Magnús Sigurðsson og Magnús Magnússon

gegn

Skúla bónda Jónssyni og kammerráði, sýslumanni M. Stephensen.

Undirrót þessa máls, hverju hér er skotið til landsyfirréttarins dómsatkvæðis, er þar í fólgin, að appellantinn Magnús Sigurðsson á Bergþóruhvoli í Rangárvallasýslu byggði syni sínum Magnúsi Magnússyni frá fardögum 1850 5 hundruð úr eignarjörð sinni Leirum, sem innstefndi Skúli Jónsson á Hlíð kvaðst áður hafa haft á leigu frá Magnúsi Sigurðssyni, og hóf Skúli út af byggingu þessari málssókn í héraði gegn báðum þeim feðgum, þeim fyrrnefnda fyrir það, hann hefði rofið við sig byggingarskilmála um brúkunar- og yrkingarrétt á téðum 5 hundruðum í Leirum, en hinum síðarnefnda út af ólöglegri ábúð og yrkingu á téðum jarðarparti næstliðið fardagaár. Varð við dóm í héraði þann 21. júní þ. á. það úrslit málsins, að Magnús Sigurðsson skyldi borga Skúla Jónssyni 5 rbd. fyrir samningsrof, en Magnús Magnússon skyldi fara í burtu af téðum jarðarparti, að við lagðri 1 rbd. sekt fyrir hvern dag, sem hann óhlýðnaðist dóminum, og þar að auki greiða til Skúla 31 rbd. bætur fyrir yrkingu á þeim umþætta jarðarparti þá næstliðið fardagaár, borga

málskostnað með 6 rbd. og í sekt til löggæzlusjóðsins 2 rbd., en málskostnaður er, hvað Magnús Sigurðsson og Skúla snertir, látinn falla niður. Og hafa þeir feðgar báðir áfrýjað þessum dómi til landsyfirréttarins og gert þar þá aðalréttarkröfu, að héraðsdómurinn verði dæmdur ómerkur, og undirdómarinn annað hvort einsamall eða ásamt Skúla Jónssyni skyldaður til að borga þeim málskostnað með 67 rd. 22 sk., en til vara, að Magnús Magnússon verði álitinn að hafa haft fullan rétt til ábúðar á oftnefndum jarðarparti það umliðna fardagaár, og Skúli skyldist til að borga honum skaðabætur eftir óvilhallra manna mati, auk málskostnaðar með þeirri tilgreindu upphæð. En þar á móti hafa hinir innstefndu gert þá réttarkröfu, að dómurinn verði staðfestur, og áfrýjendurnir skyldaðir til að borga þeim málskostnað með til samans 50 rbd. reiðu silfurs.

Hvað Magnús Sigurðsson áhrærir, er sú gerða réttarkrafa um, að héraðsdómurinn verði dæmdur ómerkur, fyrst og fremst byggð á þeirri ástæðu, að sættalöggjöfinni ekki hafi verið fullnægt, og þar næst á því, að hann hafi óréttilega verið dreginn frá sínu rétta varnarþingi. Hvað þeirri síðari ástæðu viðvíkur, bera réttargerðirnar ekki með sér, að Magnús Sigurðsson hafi með berum orðum komið í héraði fram með mótmæli gegn varnarþinginu, og leiðir þar af, að þessi mótmæli komu nú um seinan. En hvað þar á móti snertir hina fyrri ástæðu, að sættalöggjöfinni ekki hafi verið fullnægt, verður ekki betur séð, en að þessari mótbáru sé farið á flot með rökum, því bæði er það, að klagandinn í héraði, Skúli

Jónsson, aldrei er innkallaður eða mættur í sættanefndinni, að því leyti Magnúsi Sigurðssyni við kom, og líka er annar fulltrúi hans vegna mættur, en þótt ekki sé með neinu sannað, að klagandinn búið hafi fjær sættaumleitunarstaðnum en 4 mílur. Og þessi fulltrúi hafði svo þröngva fullmakt, að engin tilmiðlun frá klagandans hálfu var möguleg, enda varð og engum sáttum á komið. Það virðist því að liggja beint við, að þar eð sú aðferð að senda umboðsmann á þenna fund með skrifleg sáttaboð ekki getur álitizt lögleg fullnusta við sættalöggjöfina, þar sem nefndinni með þeirri aðferð er gert ómögulegt að miðla málum millum hlutaðeigandi málsparta, af því umboðsmaðurinn er bundinn við sættakosti þá, sem honum hafa verið fengnir til nefndarinnar (cfr. cbr. 27. júní 1798), svo leiðir þar af, að dómurinn í Magnúsar Sigurðssonar tilliti hljóti af yfirréttinum að dæmast ómerkur.

Það sama hlýtur, en þótt frá öðru sjónarmiði eður ástæðu, að verða úrslit málsins, hvað Magnús Magnússon snertir, því landsyfirrétturinn hlýtur að vera sækjendunum samdóma í því, að hann óréttilega sé dreginn inn í málið, því það virðist vera í augum uppi, að innstefndi Skúli Jónsson átti allan aðganginn að Magnúsi Sigurðssyni út af byggingunni á jarðarpartinum, sem þrætan er út af, og að Magnúsi Magnússyni ekki réttilega verður gefin sök á því, þó hann færi að jörðinni, þegar búið var að leigja honum hana af eigandanum, og enda þótt svo væri, að innstefndi Skúli Jónsson hefði átt sök að yngri Magnúsi út af ábúð hans og yrkingu á oftnefndum jarðar-

parti, stendur sú sök þó í engu því innbyrðis sambandi við málið gegn föður hans, Magnúsi Sigurðssyni, að bæði málin lögum samkvæmt geti útkljázt í einu og með einu og sömu dómsatkvæði, og dómurinn hlýtur því samkvæmt D. L. 1–4–5 og kgsbr. 20. sept. 1754 og 3. jan. 1755 einnig í Magnúsar Magnússonar tilliti að dæmast ómerkur.

Hvað sekt þá til löggæzlusjóðsins og málskostnað þann, sem Magnús Magnússon fyrir útivist frá sættafundi er dæmdur í, loks snertir, virðist með tilliti til þess, að hann var kærður fyrir yrkingu á jörð, sem kærandinn, eins og ákæruskjalið til forlíkunarnefndarinnar með sér ber, vissi, að honum var leigð og lént af réttum eiganda, sem og fyrir að hafa kvartað yfir því, að kærandi hefði meinað honum afnot jarðarpartsins, ekki nóg ástæða til að fella hann sem sek-an í útivist frá sættatilraun, því aðalkæruatriðið virðist þess eðlis, að hann eftir reglunni í D. L. 3–13–17 seinasta lið, sbr. við kanc. bréf 17. ágúst 1799, ekki gat álitid sig að hafa heimild til að semja um það í sættanefndinni.

Í málskostnað fyrir undir- og yfirrétti ber þeim innstefndu, Skúla Jónssyni og sýslumanni M. Stephensen, að borga áfrýjendum 50 rbd.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur í máli þessu á ómerkur að vera.

Í málskostnað borgi þeir innstefndu, Skúli Jónsson og sýslumaður M. Stephensen, áfrýjendunum,

Magnúsi Sigurðssyni og Magnúsi Magnúsarsyni, 50 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1851, þann 15. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 13/1851: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

gegn

Sölva Helgasyni úr Skagafjarðarsýslu.

Eftir skipun norðausturamtsins, dagsettri 24. október f. á., er Sölvi Helgason, sem kallar sig einnig Guðmundsen Philomathes Islandus o. fl., ættaður úr Skagafjarðarsýslu, lögsóttur innan Eyjafjarðarsýslu fyrir meintan stuld á tveimur bókum m. fl. frá presti á Kvíabekk, Daníel Jónssyni, sem og fyrir flakk, og er ákærði með síðarnefndrar sýslu aukaréttar dómi frá 3. sept. 1851 fyrir hið síðara dæmdur til að sæta 20 vandarhagga hegningu, en að öðru leyti er hann dæmdur sýkn frá sóknarans frekari ákærum, en skyldaður til að svara kostnaði öllum sakarinnar og 4 rbd. í sakarfærslulaun til svara-manns síns í héraði. Dómfelldi hefur skotið dómi þessum til landsyfirréttarins.

Hvað nú fyrst áhrærir þjófnað þann, er borinn hefur verið upp á ákærða, þá hefur hann bæði stöð-

ugt þverneitað, að hann væri af honum valdur, eins og heldur ekkert það er fram komið við rannsókn sakarinnar, sem geri hann sannan að gefinni sök. Að vísu hefur ákærði haft undir höndum Árna postillu og Levís yfirsetukvennafræði eftir þann tíma, að samkyns bækur hurfu prestinum Daníel Jónssyni, og ákærða hefur brostið þá heimild fyrir þessum í hans vörzlum fundnu bókum, til hvernar hann hafði skotið. En á hina síðuna hefur presturinn Daníel Jónsson með engu sannað, að þessar bækur séu hinar sömu og honum misstust. Eins lítið virðist ákærði að geta fellzt sem þjófur fyrir þá skrifuðu ræðu, 4 eða 5 sk. virði, sem presturinn sem sína eign dró upp úr belg, er ákærða tilheyrði og þessi komið hafði til geymslu, þar eð ákærði stöðugt hefur synjað fyrir töku á henni, og engin sönnun er fengin fyrir því, að ákærði sé af tökunni valdur. Hvað loksins þá buxnaræfla snertir, er presturinn Daníel Jónsson heldur, að ákærði hafi stolið frá sér eftir að þeir höfðu verið léðir honum til brúkunar, þá þykist ákærði hafa skilað þeim aftur úr láninu, og síðan hafa þeir ei hjá honum sézt, og enginn veit neitt til þess, að hann hafi fargað þeim. Ákærði hlýtur því að dæmast sýkn frá dómarans ákæru, hvað þjófnað þann snertir, er á hann hefur verið borinn.

Hvað því næst lausamennsku og flakk ákærða snertir, er það sannað, að hann hefur hvergi verið vistfastur eða átt fast heimili síðan í janúar 1847, þá tími sá var út runninn, er hann eftir hæstaréttardómi frá 13. jan. 1846 átti að vera undir lögreglustjórnarinnar sérlegri gæzlu, heldur hefur hann ver-

ið á sífelldri umferð úr einni sveit í aðra. Þetta flakk sitt hefur ákærði viljað réttlæta með því, að það skeð hafi í vísindalegu augnamiði og sé þess vegna ósaknæmt. En eins og þetta eftir kringumstæðunum ekki getur álitizt annað en ástæðulaus viðbára og eintómur sjálfbyrgingsskapur hins ákærða, þannig er heldur ekkert það upplýst undir sakarfærslunni né fram komið, er stutt geti þessa skoðun ákærða á sjálfum sér, heldur öllu fremur hið gagnstæða í þeim heimskulegu ritum og öðru fánýtu, er hann sent hefur til landsyfirrættarins.

Ákærði, sem kominn er yfir lögaldur sakamanna og eftir fyrrnefndum hæstaréttardómi er áður straffaður með 27 vandarhöggum fyrir falsbréfaritun og flakk, finnst því nú eftir málavöxtum og með sérlegu tilliti til þess, að ákærði hefu rekkert aðhald haft að ganga í vist, hæfilega straffaður með þeirri honum af undirréttnum ákveðnu 20 vandarhagga refsingu. Undirrættarins dóm ber því í þessu sakarinnar atriði að staðfesta og eins, hvað sakarkostnaðinn í héraði snertir.

Þau svaramanni í héraði dæmdu sakarfærslulaun staðfestast.

Þau meiðandi og óviðurkvæmilegu orð, er ákærði hefur í bréfum sínum til landsyfirrættarins valið prestinum Daníel Jónssyni, eiga eftir kröfu sóknarans hér við réttinn dauð og ómerk að vera.

Ákærði borgar allan af áfrýjun sakarinnar löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara við landsyfirrættinn 6 rbd. og til svaramanns 5 rbd. í sakarfærslulaun.

Rekstur, vörn og meðferð sakarinnar í héraði hefur eftir kringumstæðunum verið vítalaus, og sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmat.

Því dæmist rétt að vera:

Undirrættarins dómur á óraskaður að standa, þó þannig að ákærði, hvað þjófnaðinn snertir, sé sýkn frá sóknarans ákærum.

Hin meiðandi orð, er ákærði hefur í bréfum sínum til landsyfirrættarins viðhaft um prestinn Daníel Jónsson á Kvíabekk, eiga dauð og ómerk að vera.

Hinn ákærði borgar og allan af áfrýjun sakarinnar löglega fljótandi kostnað, og þar á meðal til sóknara við landsyfirrættinn, organista P. Guðjohnsens, 6 rbd. og svaramanns, assessors Christianssons, 5 rbd. í sakarfærslulaun.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 8. marz

d ó m u r

í málinu nr. 14/1851: Kammerráð Kr. Kristjánsson vegna kongssjóðsins

gegn

Birni bónda Pálssyni á Brekku á Tjörnesi.

Amtmaðurinn í norðuramtinu hefur skotið til landsyfirrættarins dómi, gengnum í Þingeyjarþingi 24. apríl í fyrra, í máli millum kongssjóðsins af einni

hálfu og bóndans Bjarnar Pálssonar á Brekku á Tjörnesi í greindri sýslu af annarri hálfu, er risið er út af konungstíundarfrelsi því, er téð jörð, sem fyrrum kvað hafa legið undir Hólastól, en síðar verið seld 1805 ásamt öðrum jörðum stóls þessa, þegar hann var lagður niður, og nú vera orðin eign fyrrnefnds Bjarnar, síðan hefur notið, en sem stjórninni þykir líklegt, að jörðin hafi misst við það, að hún varð bændaeign.

Með fyrrtéðum héraðsréttardómi, er greindur Björn Pálsson, er öðlæzt hefur gjafsókn í héraði, dæmdur sýkn fyrir ákærum sækjanda í málinu, málskostnaður látinn falla niður, en hinum skipaða málsfærslumanni sækjandans dæmdir úr opinberum sjóði í málsfærslulaun 15 rbd. reiðu silfurs. Þessi dómur hefur sækjandi málsins við landsyfirréttinn krafizt, að yrði felldur úr gildi og honum þannig breytt, að konungssjóðnum tildæmist árleg konungstíund af fyrrtéðri jörðu, sem hverri annarri bændaeign, frá fardögum 1851 og þaðan í frá m. m., hvar á móti hinn stefndi hefur krafizt, að hann yrði dæmdur sýkn fyrir ákærum stefnandans í málinu m. m.

Hinar helztu ástæður, sem færðar hafa verið fyrir hönd konungssjóðsins í málinu til að sanna með rétt hans til konungstíundar af oftnefndri jörð, Brekku, eru einkum þessar, að eftir tíundarstatútu Gizurar biskups frá 1096 beri að lúka tíund af allri fasteign í landinu, nema þeirri, sem til guðspakka er lögð o. s. frv., að þessi undanþága séu hlunnindi gefin þess konar stiftunum fyrir þær sjálfar (jus v. privilegium personale), en séu ekki nein jarðarhlunnindi (jus

v. privilegium reale). Þar eð nú konungstíundarfrelsi það, er jörðin Brekka hafi haft, meðan hún var stólsjörð, þannig ekki hafi verið nein jarðarhlunnindi, heldur aðeins hlunnindi fyrir stólinn, meðan hún lá undir hann, þá hljóti það að hafa fallið í burtu við það, að jörðin var seld undan stólnum og varð bændaeign. Til þess að tíundarfrelsi þetta hefði getað viðhaldizt á jörðunni, hefði kaupendunum hlotið að hafa verið heitið í söluskilmálunum, þegar jörðin var seld undan stólnum, tíundarfrelsi af henni, eins og kaupendum Skálholtsstólsjarða var heitið, þegar þær voru seldar, en þetta hafi ekki verið gert. Ýmsar jarðir hafi verið seldar undan stólnum, meðan hann stóð, og þær þá misst tíundarfrelsi sitt, og að lýktum sé það berum orðum sagt í 5. gr. af söluskilmálunum fyrir Hólastólsjörðunum, að þær skuli skattfríar vera einungis í sex ár eftir söluna, þó aðeins undir því skilyrði eftir 8. gr., að leiguliðinn kaupi og eigi jörðina svo lengi. Hér með geti enginn annar skattur verið meintur en konungstíundin, því annar skattur hafi þá eigi verið á fasteigninni og sé eigi þann dag í dag er.

Þessu hefur nú hinn stefndi á ýmsa vegu viljað hrinda, og hefur undirdómarinn að öllu leyti fallizt á ástæður hans. Hann álítur þannig, að það sé ekki nægilega upplýst, að jörðin Brekka ekki þegar 1096 hafi verið orðin stólseign, því hafi hún áður verið löggð til stólsins, hafi hún eftir statútunni tíundarfrelsi, er segir, að ekki þurfi að telja það fé til tíundar, er áður sé til guðspakka gefið. Og í öllu falli heimili statútan ekki að heimta tíund af því fé, er

eitt sinn hafi verið lagið til guðspakka, þó það seinna komi undan slíkri stiftun. Að það sé tvísýnt, hvort stjórnin hafi haft rétt til að fyrirmuna stólnum að selja jarðir hans eins og hann átti þær, nefnilega með tíundarfrelsi, og gera honum þannig skaða í tekjum hans. Sízt gætu menn álitið, að konungurinn með eintómri þögninni hefði fyrirmunað honum þetta, hvar af hann þá aftur vill útleiða, að fyrst mönnum ekkert var birt um það, hafi stólsjarðirnar hlotið að hafa verið seldar með tíundarfrelsi. Það hefði verið vafalaus skylda konungsins sem seljanda, ef hann hefði viljað taka tíundarfrelsið af jörðunum, þegar þær voru seldar, að skýra kaupendunum frá því við söluna, svo þeir gætu varað sig á því. Því fremur hefði þessa verið þörf, þar það líti svo út, sem tíundarfrelsið væri orðið jarðarhlunnindi, síðan farið var að krefja tíundina af leiguliðunum. Tíund hefði og ekki verið krafín af kongsjörðum þeim, er þá voru seldar um það leyti, er Hólastólsjarðirnar voru seldar. Eins hafi Skálholtsstólsjarðir fyrir nokkrum árum áður verið seldar með tíundarfrelsi, er allt mátti gera kaupendurna ugglause um það, að Hólastólsjarðirnar mundu vera seldar með sömu skilmálum. Þetta hafi og ugglause verið meining stjórnarinnar þá, að selja stólsjarðirnar með tíundarfrelsi. Það sjáist af því, að hún ekki fyrri en nú, eftir svo langan tíma, hafi skipt sér af því að krefja konungstíundina af þeim. Í öllu falli hljóti venjan að ráða hér. Tíundarstatútunni sé í svo mörgum greinum ekki fylgt nú, að allt komið á ærsl og busl, ef menn vildu fara að fylgja henni stranglega. Af jörðinni

Brekku hafi ekki verið goldin konungstíund í margar aldir, og enginn geti sagt, hve nær henni hafi fyrst hlotnast tíundarfrelsi.

En allt þetta, er hinn stefndi þannig hefur framfært sér til málsbóta, virðist þó ekki nægilegt til að hrinda ástæðum stefnandans. Það gerir ekkert til úrslita málsins, þó ekki hafi orðið upplýst við málsfærsluna, að hin umrædda jörð, Brekka, ekki hafi verið komin undir stólinn 1096, því tíundarstatútan einskorðar engan veginn l. c. undanþáguna frá tíundinni við það fé, er á þeim tíma, hún var lögtekin á, hafði verið lagt til guðspakka. Að álíta, að hún hafi einskorðað hana við þetta fé eintómt, þar til er engin ástæða, hvorki vegna orðanna, er þar standa, né af hlutarins eðli. Undanþágan nær og til lausafés (sic!) þess, er til guðspakka er lagið, en sem fljótt hefði fallið í burtu og orðið þýðingarlaust, ef þar skyldi einungis meinast til lausafjár þess, sem 1096 hefði verið útlagt til guðspakka, og annars lausafjár ekki, er kynni verða lagt þar til. Auk þess einskorðar statútan hvergi boð sín til þess tíma, er hún var lögtekin á, svo það er engin ástæða til að halda, að hún gerði það hér á þessum eina stað fremur en alls staðar annars staðar. Tíundarstatútan talar fyrst um þá skyldu, er hvíli á mönnum að gefa tíund af fé sínu öllu á hverjum tveim misserum, eður árlega, en fríar þá þó síðan frá að telja það fé til tíundar, er áður sé gefið til guðspakka. Undanþágan nær því ekki til þess fjár, er einhver kann að gefa til guðspakka í því hann telur fé sitt til tíundar eður sem hann seinna á árinu kann að gefa þar til, því hann

er skyldur það ár að greiða tíund af því, sem öðru fé sínu, heldur til þess fjár, er hann, *áður* en hann telur til tíundar, hafði lagt til guðspakka. Orðið *áður* lýtur þannig hér að allt öðru en hinn stefndi hefur álitid, að það lyti að. Eins lítið og þessi útlekking hins stefnda á fyrrtéðu lagaboði virðist rétt, eins lítið verður fallizt á þá útlekkingu hans á því, að allt það fé, er eitt sinn hafi verið lagt til guðspakka, sé úr því tíundarfrítt, þrátt fyrir það þótt það seinna komist í einstakra manna eign, því úr því það aftur er komið í einstakra manna eign, verður hver eigandi þess skyldur að greiða tíund af því á tveim missirum, sem öðru fé sínu, þar það þá er orðinn partur af fé hans, en hann skal það allt tíunda.

Engin tvísýni getur og verið á því, eins og stefnandinn hefur sýnt, að konungurinn sem einráður löggjafi hlaut að hafa rétt til þess að láta selja jarðir stólsins, án þess að láta þeim fylgja tíundarfrelsið. Af því þurfti og enginn skaði að fylgja fyrir stólinn, því konungurinn gat bætt honum skaða þann á annan hátt. Það verður því engan veginn rétt ályktan, er hinn stefndi virðist að gera, að stólsjarðirnar hljóti að hafa verið seldar með tíundarfrelsi, af því konungurinn ekki hafði tilgreint, hvort þær væru seldar með því eður ekki, því til þessarar ályktunar, ef hún rétt væri, útkrefðist, úr því konungurinn hafði rétt til að selja þær án tíundarfrelsis, að tíundarfrelsið eftir lögunum ætti að fylgja þeim, en þetta er einmitt það, sem vantar að sannast. Að stólsjarðirnar fyrr höfðu notið tíundarfrelsis, meðan þær lágu undir stólinn, að ekki hafði verið krafín konungstíund

af þeim kongsjörðum, er um þær mundir voru seldar, og að Skálholtsstólsjarðir nokkru áður höfðu verið seldar með tíundarfrelsi, gat engan rétt gefið kaupendum Hólastólsjarða til að fá þær seldar sér með tíundarfrelsi, og ekki heldur haft í för með sér nokkra skyldu fyrir stjórnina að tilgreina í söluskilmálunum, að jarðirnar seldust án tíundarfrelsis, nema tíundarfrelsið hefði fylgt þeim að lögum. Og því síður gátu kaupendur Hólastólsjarðanna krafizt tíundarfrelsis af þeim, þó kaupendur Skálholtsstólsjarðanna hefðu fengið það fyrir sínar jarðir, sem Skálholtsstólsjarðirnar einmitt höfðu verið seldar með þeim skilmálum, og því um leið og þær voru seldar höfðu verið hækkaðar í dýrleika, eins og stefnandinn hefur tekið fram, en þvílíkt skilorð þar á móti ekki finnst í skilmálunum fyrir sölu Hólastólsjarðanna, er líka ekkert voru hækkaðar í dýrleika við söluna. Rétturinn getur eigi heldur betur séð, en að stefnandans útlegging á 5. gr. í söluskilmálunum fyrir Hólastólsjörðunum sé í alla staði rétt, því í grein þessari, samanborinni við 8. grein, hlýtur konungstíundin að vera innibundin undir orðinu „skattar“, sem þar er viðhaft. Þó stjórnin ekki hafi krafizt tíundar af Hólastólsjörðunum, síðan þær voru seldar, fyrr en nú, er það engan veginn einhlítt til að sýna, að hún hafi ætlazt til, er salan fram fór, að jarðirnar skyldu seljast með tíundarfrelsi, eins og henni og er óviðkomandi, hverja meiningu sölumennirnir kunna að hafa haft um það efni eður látið í ljósi. Einungis getur verið spursmál um, hvort hún með því að krefja ekki tíundarinnar, síðan jörðin var seld undan stóln-

um, hafi ekki misst rétt sinn til hennar, því að hún ekki krafðist hennar, meðan jörðin lá undir stólinn og naut tíundarfrelsis, var eðlilegt, og helgar það því ekkert rétt jarðarinnar Bakka nú til tíundarfrelsis, þó hún um margar aldir hafi legið undir stólinn og notið meðan tíundarfrelsis. En til þvílíkrar præskríptíónar af opinberum afgiftum þekkja hin íslenzku lög ekki. Jónsbókin, Landsleigub. kap. 26, talar að vísu um, að menn geti helgað skóg, eng o. s. frv. með því að hafa haft það átölulaust í 20 vetur eða lengur, og þó með því skilyrði, að annar ekki hafi lögleg vitni til, að hann eigi það. En bæði talar þetta lagaboð um hefð, og það á ítökum, en ekki um præskríptíón, og svo vita menn og hér, að eigandi jarðarinnar ekki getur löglega hafa fengið þetta tíundarfrelsi með fyrsta, þar hann ekki fékk það með jörðunni.

Að venjan í mörgum greinum um tíundargjaldið kunni að vera orðin gagnstæð lögunum, á því getur ekkert tíundarfrelsi byggzt.

Þegar undirdómarinn segir, að það sé grundvallarregla laganna, að sérhverri fasteign, sem afsöluð er, fylgi öll þau sömu réttindi sem hún áður naut, nema því aðeins, að öðruvísi sé berlega áskilið við söluna, þá gildir þetta einungis um þau hlunnindi, er jörðunni fylgja sem föst hlunnindi, en engan veginn um þau hlunnindi, er ekki fylgja henni sem föst hlunnindi, og því þá ekki heldur um tíundarfrelsi það, er hún um tíma kann að hafa, meðan hún er eign vissra opinberra stiftana.

Þar eð nú konungurinn hefur með kongsbréfi 16.

apríl 1556 tekið undir sig þann hluta tíundarinnar, er biskuparnir eftir tíundarstatútunni skyldu hafa, og skilmálar þeir, eftir hverjum hin umrædda jörð, Bakki, var seld undan Hólabiskupsstól, ekki heimila kaupanda hennar neitt tíundarfrelsi af henni, verður samkvæmt oftnefndri tíundarstatútu Gizurar biskups að dæma eiganda jarðarinnar, hinn stefnda, skyldan til að borga konungstíund af henni, sem hverri annarri fasteign sinni, frá fardögum 1851, að hann fyrst var ákærður um hald á tíundinni, og verður undirréttarins dómi á þá leið að umbreyta, en að öðru leyti ber hann að staðfesta.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum hlýtur eftir kringumstæðunum að falla niður. Málsfærslulaun til hins skipaða sækjanda, sem og til verjanda hins stefnda (er öðlazzt hefur gjafsókn fyrir landsyfirréttnum), er ákvarðast til 25 og 20 rbd. reiðu silfurs, borgist úr opinberum sjóði.

Að svo miklu leyti mál þetta hefur verið gjafsóknarmál, vitnast, að rekstur þess og meðferð í héraði hefur verið vítalaus, og sókn og vörn þess fyrir landsyfirréttnum lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn stefndi, bóndinn Björn Pálsson á Bakka á Tjörnesi í Pingeyjarþingi, á af þessari eignarjörð sinni að borga konungstíund frá fardögum 1851, en að öðru leyti á undirréttarins dómur í málinu óraskaður að standa.

Málskostnaður fyrir landsyfirréttnum falli niður. Laun hins skipaða sækjanda við landsyfirréttninn,

kammerráðs Kr. Kristjánssonar, og svaramanns hins stefnda þar, organista P. Guðjohnsens, sem ákvarðast til 25 og 20 ríkisbankadala reiðu silfurs, borgist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 29. marz

d ó m u r

í sökinni nr. 1/1852: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Jóni Jónssyni og Helgu Árnadóttur úr Borgarfjarðarsýslu.

Með dómi, gengnum að Leirá í Borgarfjarðarsýslu 17. dag janúarmánaðar nú í ár, hverjum dómi amtmaðurinn í suðuramtinu skotið hefur til landsyfirréttarins, er fyrrum hreppstjóri Jón bóndi Jónsson á Sturlureykjum fyrir þriðja sinni drýgt hórbot og ógift stúlka Helga Árnadóttir fyrir fimmta lausaleiksbrot dæmd, hann í 32 ríkisdala sekt, en hún til að hýðast 27 vandarhöggum, og bæði skylduð til að borga málskostnað, hvort að sínu leyti, og hún þar á meðal til svaramanns síns í héraði 1 rbd. reiðu silfurs.

Að vísu eru, auk vantandi upplýsinga, sem nú eru að nokkru leyti útvegaðar, ýmsir formgallar á meðferð máls þessa í héraði, og sumir þeirra talsverðir, en samt virðast þeir ekki að vera svo verulegir, að

fyrir þeirra skuld þurfi að dæma dóminn ómerkan, og er því sökina sjálfa hér undir dóm að taka.

Hvað sökina sjálfa snertir, og þá fyrst hinn ákærða, Jón bónda Jónsson, þá hefur hann sjálfur játað, að þetta brot sitt, sem hann er nú lögsóttur fyrir, með Helgu Árnadóttur sé sitt þriðja hörbrot, hvað eð nú einnig er sannað fyrir þessum rétti með framkomnum, hinum ákærða viðkomandi, amtsúrskurðum frá 2. desember 1830 og 16. apríl 1834. Fyrir fyrsta brot sitt hefur ákærði lögsóknarlaust goldið í hórsekt 9 rbd., en fyrir hið annað sloppið fyrir sjálfri hórsektinni vegna fyrirbónar konu hans, og þar eð hvorttveggja samkvæmt 10. og 11. gr. í tilskipun 24. jan. 1838 hefur sömu verkun við hörbrotsins ítrekun sem með dómi væri straff á lagt, svo ber ákærða nú að dæma fyrir hörbrot í þriðja sinni, og virðist þá sekt hans eftir þeim upplýstu kringumstæðum, sem miklu fremur milda mál hans en áfella hann, hæfilega ákveðin með hinni minnstu peningaupphæð, sem nýnefnd tilskipun í 11. gr. leggur við hórdóm í þriðja sinni drýgðan, eður til 32 rbd. til hins íslenzka dómsmálasjóðs.

Hvað þar næst áhrærir hina ákærðu, Helgu Árnadóttur, þá er að vísu þetta hið fimmta lausaleiksbrot hennar, en ekki nema hennar fjórða brot sitt með hverjum, hvers vegna hana og eftir áðurnefndrar tilskipunar 12. gr. verður að sekta til dómsmálasjóðsins sem fyrir öðru sinni drýgðan hór, og virðist sekt sú og hæfilega metin 16 rbd. Undirréttarins dómi er þessu samkvæmt að breyta.

Bæði hin ákærðu eiga, eitt fyrir bæði og bæði fyrir

eitt, að borga allan af sök þessari löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn 5 rbd. til hvors um sig, en svara-
manni Helgu í héraði geta engin sakarfærslulaun orðið tildæmd, þar eð hann ekki hefur krafizt þeirra.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, og sókn og vörn hennar við landsyfirrættinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hin ákærðu, Jón Jónsson og Helga Árnadóttir, eiga að lúka, hann 32 rbd., hún 16 rbd. sekt til Íslands dómsmálasjóðs. Svo eiga þau og, eitt fyrir bæði og bæði fyrir eitt, að borga allan af sök þessari löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal til sóknara og svaramanns við landsyfirrættinn, organista P. Guðjohnsens og stúdents P. Þórðarsonar, 5 rbd. til hvors fyrir sig í sakarfærslulaun.

Ídæmdum sektum að lúka innan 8 vikna frá dóms þessa lölegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 24. maí

d ó m u r

í sökinni nr. 3/1852: Organisti P. Guðjohnsen sem skipaður sóknari

g e g n

Gísla Jónssyni úr Árnessýslu.

Hinum ákærða, Gísla Jónssyni, er gefið það að sök, að hann hafi nóttina millum hins 15. og 16.

októbr. árið, sem leið, stolið tvennum hárreipum, virtum á 1 rd. 16 sk., en sem eigandinn hefur aftur heimt, og er hann með dómi, gengnum að Hjálmholti í Árnessýslu 24. desbr. næst á eftir, dæmdur sýkn af réttvísinnar frekari ákærum í sökinni, en skyldaður til að borga allan af henni löglega leiðandi kostnað, og þar á meðal 2 rbd. til svaramanns í héraði í sakarfærslulaun. Dómi þessum hefur suðurantið skotið til landsyfirréttarins.

Það er að vísu upplýst, að ákærði hina umgetnu nótt hafi leynilega og heimildarlaust tekið hin umræddu hárreipi um leið og hann fór um bæinn Ólafsvelli, hvar reipin héngu úti til viðrunar, og ákærði hefur sjálfur játað, að eintóm ágirnd hafi knúð sig til tökunnar. En þegar í annan stað er aðgætt, að það er með vitnum upplýst, að ákærði hafi stundum bæði fyrir og eftir reipatökuna verið utan við sig, og að sum systkini hans annað hvort séu frávita eða geggj-uð á sönsum, og þegar það enn fremur aðgætist, að opinber læknir, sem persónulega hefur yfirheyrt og skoðað ákærða, fullyrðir í framlögðum vitnisburði, að ákærði nú í næstliðin tvö ár hafi dregizt með meгна sinnisveiki (sindssvaghed), og að gerðir hans engan veginn geti álitizt (eða dæmzt) sem hann væri með fullu ráði, þá virðist það engan veginn óhætt að taka skýrslu ákærða til greina honum til áfellis, og hlýtur hann því að dæmast sýkn fyrir ákærum sóknarans í sök þessari, og er undirréttarins dómi því samkvæmt að breyta í höfuðefninu, hvar á móti hann í sakarkostnaðarins tilliti er að staðfesta, þó svo, að þau svaramanni hins ákærða í héraði tildæmdu sak-

arfærslulaun niður falli, þar eð þeirra er ekki krafizt. Sóknara hér við réttinn bera 4 rbd. í sakarfærslulaun, sem lúkist sem annar kostnaður sakarinnar, en svaramaður hins ákærða hér við réttinn hefur engra launa krafizt.

Rekstur, meðferð og vörn sakarinnar í héraði hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hennar við landsyfirréttninn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinn ákærði á að vera sýkn frá ákærum sóknarans í sök þessari. Í sakarkostnaðarins tilliti á undirréttarins dómur óraskaður að standa, þó svo, að þau svaramanni í héraði tildæmdu sakarfærslulaun burt falli. Sóknara við landsyfirréttninn, organista P. Guðjohnsen, bera 4 rbd., er lúkist sem annar sakarinnar kostnaður.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 14. júní

d ó m u r

í málinu nr. 2/1852: Hreppstjóri Adolph Pétursson
g e g n

Jóhanni Bergssyni á Stokkseyri.

Með dómi, gengnum í Árnessýslu hinn 16. desembermánaðar í vetur, er var, er hinn stefndi, bóndinn Jóhann Bergsson, dæmdur skyldur til að fara burt af

háflendunni Stokkseyri, sem er eign áfrýjandans, með alla búslóð sína í fardögum 1852, að viðlagðri 2 rbd. sekt fyrir hvern þann dag, sem hann óhlýðnast dóminum, til að borga áfrýjandanum, hreppstjóra Adolph Péturssyni, 179 fiska í óframfærðu og eftir óvilhallra manna mati skaðabætur fyrir þrasetu sína á téðri háflendu eftir fardaga 1851, er þó ekki mega vera undir 11 rbd., til að skila honum aftur rekavið þeim, er hann hefur haldið fyrir áfrýjandanum, eður þá andvirði viðarins, eins eftir óvilhallra manna mati, og loksins til að greiða honum í málskostnað 15 rbd., sem og borga 2 rbd. í sekt til dómsmálasjóðsins fyrir óþarfa þrætu.

Þessum dómi hefur fyrirtéður hreppstjóri Adolph Pétursson skotið til landsyfirréttarins til staðfestingar í aðalefninu, en krafizt þó, að honum yrði breytt, hvað málskostnaðinn snertir, þar honum þykir hann hafa verið of lágt metinn, og að Jóhann því yrði skyldaður til að borga sér 74 rbd. í málskostnað fyrir báðum réttum. Þar á móti hefur hinn stefndi ekki áfrýjað dóminn, en krafizt þó við landsyfirréttin, að hann verði öldungis fríkenndur fyrir ákærum stefnandans, og stefnandinn dæmdur til að borga sér í málskostnað fyrir landsyfirréttinum 60 rbd., sem og að hann verði sektaður fyrir ástæðulausa málsýfingu.

Það má nú álítast að vera grundvallarregla laga vorra, að enginn geti fengið neinum undirrættardómi umbreytt við æðri dómstóla sér í hag, nema hann áfrýi dóminn til umbreytingar (sjá 1–6–22 og tilskipun 15. ágúst 1832, 18. gr., m. fl.), en af þessu flýtur þá,

að með því Jóhann ekki hefur stefnt í gegn áfrýjandanum, verður dómi þessum hér við réttinn ekki breytt honum í hag, og þar eð engir slíkir gallar eru við dóminn, að landsyfirrætturinn af sjálfsdáðum þurfi að dæma hann ómerkan, þá verður hann að staðfesta eftir kröfu áfrýjandans í aðalefninu. En hvað þá kröfu áfrýjandans snertir, að héraðsréttardóminum verði breytt í tilliti til málskostnaðarins, og að sér verði dæmdur hærri málskostnaður í héraði en þar er gert, þá hefur áfrýjandinn ekkert víst ákveðið um það, hversu hann vildi, að málskostnaður þessi yrði hækkaður, enda virðist og sem hann í dóminum sé hæfilega matinn, og verður því undirrættardóminn einnig í þessu tilliti að staðfesta. Hvað þar á móti málskostnað hér við réttinn áhrærir, þá virðist áfrýjandinn eftir kringumstæðunum eiga að borga hann með 25 rbd. reiðu silfurs.

Því dæmist rétt að vera :

Undirrættarins dómur í máli þessu á óraskaður að standa.

Í málskostnað hér við réttinn á áfrýjandinn, hreppstjóri Adolph Pétursson, að borga hinum stefnda, Jóhanni Bergssyni, 25 rbd. reiðu silfurs.

Dóminum að fullnægja innan 8 vikna frá hans löglegri birtingu undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 14. júní

d ó m u r

í sökinni nr. 5/1852: Organisti P. Guðjohnsen skipaður sóknari

g e g n

bræðrunum Jóni og Gísla Jónssonum.

Sök þessi er risin út af því, að haustið 1850 markaði Gísli Jónsson, þáverandi vinnumaður á Hvoli í Fljótshverfi, eftir beiðni bróður síns, Jóns Jónssonar, sem þá var vinnumaður á Kálfafelli í sömu sveit, undir mark hans bíldhálsóttan gemling, er nokkru fyrr um haustið hafði komið að ómarkaður þar í sveitinni. Fyrir þetta klagaði hreppstjórinn þar í hreppnum téðan Gísla, og voru þeir bræður báðir, Gísli og Jón, 12. desember í vetur, er var, af sýslumanninum í Skaftárþingi dæmdir að líða hvor um sig 15 vandarhagga refsingu og borga sem einn maður allan þann kostnað, er löglega risi af sökinni, nema hvað Gísli skyldi einn borga svaramanni sínum í héraði 2 rbd. í sakarfærslulaun. En þessum dómi hafa nefndir bræður skotið til landsyfirréttarins.

Sóknari sakarinnar hér við réttinn hefur að vísu gert þá aðalréttarkröfu, að sökinni verði vísað aftur heim í hérað til að fá í henni ýtarlegri upplýsingar. En rétturinn getur ekki séð, þegar allar kringumstæður eru aðgættar, að frekari upplýsinga, sem verkað fái á stöðu sakarinnar, nú geti verið að vænta. Hana er því í aðalefninu undir dóm að taka.

Við rannsókn sakarinnar í héraði hefur það sannazt, að áminnstur Jón Jónsson hefði átt sumrinu áður gimbur, er þá var með bíldhálsóttu lambi, er eftir framburði fleiri vitna var mjög áþekkt á lit hinum umrædda gemling. Lambið var aldrei markað og tíndist seinna um sumarið undan móðurinni. Það hefur og sannazt, að Jón opinberlega gaf sig fram um það, að hann héldi, að hin umrædda, ómarkaða, veturgamla kind mundi helzt vera sama kindin og áminnst lamb hans, einkum þar enginn annar, svo hann vissi, þá vildi eigna sér hana, og eins og hann engar dulur lagði á þetta, svo fór hann ekki heldur í neina launkofa með það, er hann lét marka kindina. Loksins hefur hann skýrt frá, að áður en hann lét marka kindina, hafi hann spurt hreppstjóra þar í sveitinni, þann sama sem eftir á klagaði þá bræður, hvers kindin yrði, eður hvort hún yrði sín, hverju hreppstjórinn hafi svarað með þeim orðum: „Eg veit ekki. Það held eg“, hvað hann þá kveðst hafa álitnið næga heimild fyrir sig til að taka kindina til sín. Að hreppstjórinn hafi talað þessum orðum við hann, hefur og eitt vitni borið, og hreppstjórinn hefur ekki þorað að aftaka, að hann kunni að hafa talað þeim, þó hann þar við þykist hafa meint nokkuð annað. Við þetta er og að aðgæta, að það er mjög torvelt að færa sannanir fyrir eignarrétti sínum á ómerkingum, og að það því víða er algengt, að hreppstjórar sleppa þeim við þá, er sterkar líkur hafa fyrir því, að þeir kunni að eiga ómerkingana.

Aðferð þessi hins ákærða Jóns Jónssonar á þannig ekkert skylt við sauðapjófnað né sviksamlega

meðferð á fundnu fé. Þó hann markaði kindina sér, verður engan veginn með nokkurri vissu ályktað af því, að hann, eftir sem á stóð, hafi gert það í þeim tilgangi, að kindin við það skyldi verða sín eign, væri hún það annars ekki. Ekki heldur, að hann með því hafi viljað draga sér kindina, svo réttur eigandi hennar, ef fram kæmi, ekki næði henni, eða yfir höfuð villa eign á henni, heldur markað hana blátt áfram í þeirri von, að annar mundi ekki verða réttari eigandi að henni, og hún mundi verða sín. Og þegar hann svo gott sem hafði hreppstjórans orð fyrir því, að kindin mundi verða hans, þá virðist sem hann með því að leggja mark sitt á hana ekki hafi gert sig sek-an í neinu lagabroti, né að aðferð hans sé vítaverð eður hefði átt að átéljast af hreppstjóranum, og það því síður sem Jón slepti strax kindinni aftur góðviljuglega við hreppstjóran, þegar hann heyrði, að hreppstjórinn vildi eigna sér hana, sem þó ekki hafði meiri líkur við að styðjast en Jón, nema minni til.

Ákærða verður því, eins og bróður hans Gísla, er aðeins markaði kindina fyrir hann, að dæma sýknan í sök þessari, og sakarkostnaðinn að borga úr opinberum sjóði, og þar á meðal laun til sóknara hér við réttinn, 5 rbd., og svaramanns Jóns, 4 rbd., í sakarfærslulaun, en svaramaður Gísla hér við réttinn hefur engra launa beiðzt. Þau svaramanni Gísla í héraði tildæmdu sakarfærslulaun, 2 rbd., samþykkjast.

Rekstur og meðferð og vörn sakarinnar í héraði hefur verið vítalaus, sókn og vörn hennar hér við réttinn lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Hinir ákærðu, Jón Jónsson og Gísli Jónsson, eiga fyrir sóknarans ákærum í sök þessari sýknir að vera.

Allur af sökinni löglega leiðandi kostnaður, og þar á meðal þau svaramanni hins ákærða Gísla Jónssonar í héraði dæmdu laun, 2 rbd., sem og laun sóknara hér við réttinn, organista P. Guðjohnsens, 5 rbd., og svaramanns Jóns Jónssonar, candidatus theologiæ Lárusar Hallgrímssonar, 4 rbd., borgist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 26. júlí

d ó m u r

í málinu nr. 4/1852: Eyjólfur dannebrogismaður Einarsson

g e g n

kaupmanni Þ. Þorsteinssyni.

Mál þetta, sem í héraði er höfðað af kaupmanni Th. Torstensen (svo) gegn dannebrogsmanni Eyjólf Einarssyni í Svefneyjum, og hverju máli nú af síðarnefndum er skotið til landsyfirréttarins, er risið út af því, að áfrýjandinn, téður dannebrogismaður Eyjólfur Einarsson, sem á skiptum eftir agent G. Schev-
ing árið 1839 hafði tekið að sér fjárhald dóttur Schevings, Hildar, sem síðan er gift hinum stefnda, hefur skorast undan að greiða úr sínum sjóði 360 rbd. 24 $\frac{4}{11}$ sk., sem Hildi, auk annars, voru lagðir út

á skiptunum upp í föðurarf sinn og stóðu inni hjá páveranda róðumeistara og kaupmanni Benedikt Benediktsen í Kaupmannahöfn, fram yfir það, sem fengizt hefur við skipti á þrotabúi Benediktsens, hvar á móti hinn stefndi hefur krafizt borgunar að fullu, og þessa réttarkröfu hans hefur undirdómarinn og tekið til greina og fellt dóm þessu samkvæmt yfir áfrýjandanum.

Eftir því, sem undir málinu er sannað og upplýst, hefur áfrýjandinn aldrei fengið peninga þá handa á milli, sem hinn stefndi krefst af honum, því þeir stóðu, þegar búi agents Schevings var skipt, inni hjá róðumeistara Benediktsen í Kaupmannahöfn, og úrslit málsins er þannig komið undir því, hvort það réttilega verði álitid, að áfrýjandinn hafi með vanrækt á fjárhaldsmannsskyldu sinni verið þess ollandi, að þetta fé nú ekki hefur getað fengizt, nema að litlum hluta, hjá Benediktsen, sem átti að greiða það.

Það er í þessu tilliti upplýst, að féð stóð, þegar það var lagt Hildi út, inni hjá Benediktsen sem reikningsskuld og án nokkurs veðs eða fullvissu. Og enn fremur er það sannað, að áfrýjandinn fékk hjá róðumeistara Benediktsen obligatión eða skuldabréf fyrir 300 rbd. af skuldinni til Hildar, í stað þess, að engin slík skuldbinding var áður fyrir henni, en að kaupmaður Br. Benediktsen gekk í borgun fyrir hinu af skuldinni, eða 60 rd. 24 $\frac{4}{11}$ sk. Og loks er það leitt í ljós, að áfrýjandinn, þegar hann árinu eftir fékk ávæni um það frá Kaupmannahöfn, að fjárhagur róðumeistara Benediktsens væri á fallanda fæti,

gerði ráðstafanir fyrir, að honum væri sagt upp skuldinni til útborgunar.

Eftir þessum málavöxtum virðist þannig ekki betur, en að áfrýjandinn sem fjárhaldsmaður Hildar Schevings ekki hafi gert sig sekan í neinni þeirri vangæzlu eða hirðuleysi, sem honum geti orðið til ábyrgðar, heldur virðist hann miklu fremur hafa gert allt, sem eftir kringumstæðunum gat af honum réttilega og með sanngirni orðið krafizt. Og þegar svo er, verður honum ekki réttilega tileinkaður sá fjáraskaði, sem hinn stefndi, eða kona hans, er hér orðinn fyrir út af því, að róðumeistari Benediktsen ekki gat staðið skil á þeim hluta úr arfi hennar, sem fólgin var í skuld, sem hann átti að greiða. Það er nefnilega mikill munur á því, að áfrýjandinn tók ekki á móti hinum umþráttuðu peningum upp í hönd, heldur sem útistandandi reikningskröfu, því eftir því hlýtur ábyrgð hans á þeim að fara.

Það er líka langt frá, að það geti sagzt með sanni, að áfrýjandinn hafi lánað róðumeistara Benediktsen þá umþrættu peninga, og hafi þannig átt alla ábyrgð á þeim, þar sem það þvert á móti er fullljóst af réttargerðunum, að áfrýjandinn einungis með því af Benediktsen útgefna skuldabréfi vildi tryggja skuldina, sem það laut að, og binda hlutaðeigandi skuldunaut betur við borð en áður með borgunina. Og þó hann ekki tæki veð fyrir skuldinni, virðist það atriði ekki geta reiknast honum til ábyrgðar, og það því síður sem ekki var annað kunnugt, en að róðumeistari Benediktsen væri, þegar þetta gerðist, vel að efnunum kominn, þó seinna kæmi upp hið gagnstæða. Og

eins er háttað því, er hinn innstefndi hefur farið á flot, að skuld Benediktsens til agents Schevings dán-arbús hafi með því, að hann (Benediktsen) gaf skuldabréf út fyrir henni, hvað Hildi Scheving snertir, breytt þannig, að áfrýjandinn hafi orðið skuldheimtumaður og játað, að róðumeistari hafi fullnægt fyrri skuldbinding sinni og borgað honum peningana með því útgefna skuldabréfi, að minnsta kosti á þann hátt, sem hann, áfrýjandinn, hafi þá gert sig ánægðan með, þar sem réttargerðirnar vitna nægilega um það, að stefnandinn einmitt af þeirri ástæðu að tryggja skuldina fyrir skjólstæðing sinn, Hildi, lét Benediktsen gefa henni út skuldbindingu fyrir skuldinni, en að þetta engan veginn skeði af því, að hann áleti skuldina með þessu móti gengna yfir til sín, sem ekki heldur getur sagzt, þó hann fyrir annars hönd kallaði eftir henni, eins og skuldabréfið sjálft hljóðar upp á Hildi.

Eftir þessum málavöxtum hlýtur áfrýjandinn að verða sýkn fyrir ákærum hins innstefnda í þessu máli. Málskostnaður virðist eiga að falla niður fyrir báðum réttum. Innstefnda svaramanni bera 10 rbd. í málsfærslulaun, sem borgist úr opinberum sjóði.

Að því leyti málið er gjafsóknarmál vitnast, að það hefur verið vítalaust rekið við undirréttinn og að vörn þess hér við réttinn hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera:

Áfrýjandinn, dannebrogsmaður Eyjólfur Einarsson, á fyrir hins stefnda, kaupmanns Th. Thorstein-sens, ákærum í þessu máli sýkn að vera.

Málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.
Verjanda, organista P. Guðjohnsen, bera 10 rbd. í
málsfærslulaun, sem borgist úr opinberum sjóði.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 13. september

d ó m u r

í málinu nr. 7/1852: Examinatus theologiæ L. Hall-
grímsson skipaður sóknari

g e g n

tómthúsmanni Illuga Magnússyni.

Með dómi, gengnum við lögreglurétt Reykjavíkur
28. dag júnímánaðar þ. á., er tómthúsmaður Illugi
Magnússon á Seli fyrir að hafa nóttina milli þess
20. og 21. maí þ. á. farið í beitifjöru í Elliðaánum
fyrir landi kaupmanns Ditlevs Thomsens, Ártúni, og
tekið þar 3½ skrínu eða skeppu af beitu dæmdur til
að borga í sekt til Reykjavíkur fátækra sjóðs 6 rd.
reiðu silfurs og kaupmanni Thomsen í endurgjald
1 rd. 16 sk. reiðu silfurs, svo og til að greiða allan af
málinu leiðandi kostnað, hverjum dómi hinn dóm-
felldi hefur skotið til landsyfirréttarins.

Hinn ákærði hefur leitað sér afbötunar í því, að
hann, áður en hann fór í beitifjöruna, hafi beðið
Thomsen um leyfi til þess, og Thomsen sagt honum
þá, að hann leyfði það ekki, nema hann flytti fyrir
sig mykju inn eftir á skipinu um leið, hvað Illugi og
var fús að gera, ef hann fengi ílát til að flytja mykj-

una í, en Thomsen vildi ekki láta hann fá það, og þegar Illugi þar á eftir bauð Thomsen aðra borgun, þáði hinn síðar nefndi það ekki. Þar að auki hefur hinn ákærði fært til, að menn hafi áður, meðan Tærgesen hafði umráð yfir Elliðaánum, farið þangað í beitifjöru, án þess að útvega sér leyfi til þess hjá honum. En eins og tilhliðrun sú, sem þannig hefur verið sýnd af þeim, sem á undan Thomsen hefur haft árnar og átt jörðina Ártún, ekki getur svipt hann neinu af löglegum rétti hans, þannig flýtur það beinlínis af ofantéðri sögusögn hins dómfellda, að enginn samningur hefur komizt á millum hans og Thomsens um, að hann mætti taka beituna, þar sem þeim einmitt ekki gat komið saman um þá borgun, sem Illugi átti að greiða fyrir slíkt leyfi.

Hvað því þar næst viðvíkur, að mál þetta er við bæjarþingsréttinn höfðað af kröfu hins opinbera, þá virðist réttinum ekki betur, en að yfirgnæfandi ástæða sé til að fallast á þessa skoðun undirdómarans, þar sem það er viðurkennt af ákærða, að hann hafi í óleyfi farið og tekið skelfiskinn á lóð kaupmanns Thomsens, hvers eignarrétt hann hafði viðurkennt með því að leita hans leyfis til tökunnar, og takan sjálf undir þessum kringumstæðum virðist að heyra inn undir þau afnot af eign annars manns, sem réttilega geti talizt með þeim, er hið opinbera á afskipti af, og þannig hlýtur undirréttardómurinn að verða staðfestur, þó svo, að sektin verði aðeins 2 rd. Laun sóknara og svaramanns við landsyfirréttninn ákvarðast til 4 og 3 rd.

Meðferð sakarinnar við bæjarþingsréttinn hefur

verið forsvaranleg, og sókn og vörn hér við réttinn lögleg.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttardómurinn í þessu máli á óraskaður að standa, þó svo, að ákærði aðeins greiði 2 rd. bætur.

Sóknara við landsyfirrétinn, candidatus theologiæ L. Hallgrímssyni, bera 4 rd., en verjanda, organista P. Gudjohnsen, 3 rd., sem borgist af ákærða.

Dóminum að fullnægja með aðför eftir lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 4. október

d ó m u r

í málinu nr. 9/1852: Munkaþverárklaustur

g e g n

eigendum jarðarinnar Illugastaða.

Þar eð héraðsréttardómarinn í máli þessu, sem risið er milli Munkaþverárklausturs og eigenda jarðarinnar Illugastaða út af afréttarlandinu Bleiksmýrardal fyrir austan Fnjóská, ekki hefur tekið sér meðdómsmenn, heldur fjallað um allt málið án þeirra og einsamall kveðið upp dóm í því, en Norsku lög þó beinlínis bjóða í 1-7-1, að í fasteignar og landaþrætum skuli þingvottarnir dæma með héraðsdómaranum, hvert lagaboð aftur er ítrekað með tilskipun 3. júní 1796 24. gr. með nákvæmari ákvörðun, og í þeim engin breyting gerð við tilskipun 15. ágúst 1832, og þar

málið þannig hvorki er meðhöndlað né dæmt í héraði á lögboðinn hátt, svo hlýtur héraðsréttardómur sá, er gekk í málinu 11. ágústmánaðar í fyrra, að dæmast ómerkur, og einnig öll meðferð þess í héraði.

Allur málskostnaður fyrir báðum réttum á eftir kringumstæðunum að falla niður.

Því dæmist rétt að vera:

Dómur og meðferð máls þessa í héraði eiga ómerk að vera.

Allur málskostnaður fyrir báðum réttum falli niður.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 6. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 10/1852: Organisti P. Gudjohnsen skipaður sóknari

g e g n

Guðlaugu Arnodda(svo)dóttur úr Árnessýslu.

Í sök þessari, sem hér er skotið til landsyfirréttarins, er Guðlaug Arnoddadóttir úr Gullbringusýslu ákærð fyrir leynilega barnsfæðingu og væntanlegt fósturmorð, og er með Árnessýslu aukaréttar dómi frá 9. október seinastliðna dæmd til 3 sinnum 27 vandarhagga hegningar, sem og til að borga allan af sökinni leiðandi kostnað.

Um atriði sakarinnar hefur ekki getað fengizt önnur upplýsing en sú, sem hin ákærða hefur sjálf

gefið, og hún hefur þannig skýrt frá málavöxtum, að hún að kvöldi hins 21. ágúst seinastliðins, er hún var nýháttuð í rúmi sínu í Skálholti, hvar hún næstliðið sumar var í kaupavinnu, hefði kennt jóðsóttar og þá strax farið á fætur og farið berfætt og einungis í skyrtunni og nærpilsinu fram úr baðstofunni og út í mjólkurkofa rétt hjá bæjardyrnum, fleygt sér á gólfið í kofanum, sem laukst aftur af sjálfu sér, og fætt þar síðan í myrkrinu barn, sem hún hvorki hafi heyrt hljóða né fundið hreyfa sig, slitið svo naflastrenginn í sundur með höndunum, og þegar fylgjan var komin, kveðst hún hafa tekið barnið upp af gólfinu, án þess að skoða það nákvæmar, vafið það innan í klúttusku og borið það síðan út í kirkjugarð og grafið það niður í eitt af leiðunum hér um bil $\frac{1}{2}$ alin djúpt, og gengið að þessu búnu aftur inn í rekkju sína og sofnað. Læknisálitið hnígur að því, að barnið hafi verið fullburða, fæðzt lifandi og verið hæfilegt til að lifa eftir fæðinguna, og að það líklegast hafi kafnað, þar sem það lá hjálparlaust á köldu útihúsgólfi ofan í blóði því, er gekk frá móðurinni.

Ákærða hefur skýrt svo frá, að hugsunin að fæða í leyni og koma barninu undan, ef það fæddist andvana, hafi fyrst vaknað hjá sér, þegar hún kenndi jóðsóttarinnar, en hún hafi haldið, að fóstrið væri dautt með sér, af því hún svo sem vikutíma á undan fæðingunni ekki hafi orðið vör við neitt lífsmark með því. Þessi skýrsla hinnar ákærðu styrkist nokkuð við það, að hún ekki hafði leynt því, að hún væri ólétt, sem og að hún hafði haft heiman að með sér

efni í barnsskyrtu og barnshúfu, en hvorugt þetta atriði getur vel samþýðzt því áformi, að fæða leynilega, sízt hvað hina ákærðu snertir, sem að vitni hlutaðeigandi sóknarprests er vel viti borin. Og þannig virðist margt lúta að því, að satt geti verið, að hinni ákærðu, eins og hún hefur borið fram í prófunum, hafi fyrst, þá er hún kenndi sín, komið til hugar að draga sig úr mannfélagi og fæða einslega, án þess að hún hafi haft með þessu þann tilgang að fyrirfara barninu, ef það fæddist með lífi, heldur aðeins að skjóta því undan, ef það kæmi andvana. Þar að auki hefur læknirinn ekki fundið neinn áverka á barninu, er hafi getað ollað dauða þess, hvað eð hrindir þeirri grunsemd, að móðirin sjálf muni hafa fyrirkomið því.

Það eru þannig ekki næg rök til að álíta, að hin ákærða sé sek í dularfæðingu eftir 6–6–8. En þó menn ekki geti álitíð, að hún hafi gert sig seka í þessum glæp, verður það þó eigi varið, að hún hefur haft slíka aðferð, sem aldrei gat verið nema hættuleg fyrir líf og heilsu barnsins, og eftir þeim framkomnu upplýsingum hnígur og allt að því, að dauði barnsins muni hafa verið afleiðing af þessari hirðulausu aðferð hennar, og að barnið mundi hafa lifað, ef ákærða hefði farið með það eðlilega og leitað því hjálpar eftir fæðinguna.

Með hliðsjón af 6–6–8 og 6–11–13, tilskipun 4. ágúst 1819 og 4. okt. 1833, 29. gr., er önnur eins breytni og sú, sem ákærða hefur gert sig seka í, ætíð hegningarverð. Við ákvörðun hegningarinnar kemur til greina, að hin ákærða er vel að sér og átti því

hægra með að sjá fyrir afleiðingarnar af breytni sinni, sem og það atriði, að hún hvorki batt fyrir naflastrenginn né leitaði barninu nokkurrar aðhjúnar eða aðgætti, hvort það var lífs eða liðið, með hverju hún hefur sýnt einstakt skeytingarleysi fyrir lífi síns afkvæmis, og þetta skeytingarleysi getur því síður afsakast sem réttargerðirnar bera vitni um, að hin ákærða, eftir að hún hafði alið barnið, ekki var svo utan við sig, að hún ekki gæti vitað, hvað hún gerði eða lét ógert. Þegar þessi atriði eru tekin til greina og hinum megin hinnar ákærðu ráðvanda undanfarna líferni og hegðun, ásamt þeim hvötum, sem að öðru leyti má telja dularfæðingu til málsbóta hjá kvenmönnum, sem ekki áður eru orðnar kunnar að óskírlífi, virðist hegning sú, sem undirréttarins dómur ákveður, hæfilega metin, og ber því dóminn, bæði hvað upphæð hegningarinnar og sakarinnar kostnað áhrærir, að staðfesta.

Sóknara við landsyfirréttninn bera 5, en verjanda 4 rd. í málsfærslulaun.

Meðferð og rekstur sakarinnar í héraði, eins og sókn og vörn hennar hér við réttinn, hefur verið lögmæt.

Því dæmist rétt að vera :

Undirréttarins dómur á óraskaður að standa.

Sóknara við landsyfirréttninn, organista P. Gudjohnsen, bera 5 rd. og verjanda, candidatus theologiæ L. Scheving, 4 rd. í sakarfærslulaun, er, sem annar sakarinnar kostnaður, borgist af hinnar ákærðu.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Ár 1852, þann 13. desember

d ó m u r

í sökinni nr. 11/1852: Organisti P. Gudjohnsen skipaður sóknari

g e g n

skósmið Johan Jörgen Billenberg og dóttur hans, Hansine Billenberg, frá Reykjavíkurbæ.

Með dómi, gengnum við Reykjavíkur bæjarþingsrétt 21. okt. þ. á., eru þau ákærðu, Jóhan Jörgen Billenberg og dóttir hans, Hansine Billenberg, dæmd, hann í 20 rd., en hún í 5 rd. bætur til Reykjavíkurbæjar fátækra sjóðs og til að svara sakarinnar kostnaði hvort með öðru, fyrir þá skuld, að kona hans, Louise Billenberg, ekki hafi af þeim notið tilbærilegrar aðhlyningar og aðhjúkrunar í hennar síðasta sjúkdómi, úr hverjum hún andaðist þann 17. júlí, er seinast leið.

Það er í þessu tilliti upplýst með þeim í sök þessari leiddu vitnum og að öðru leyti viðurkennt af þeim ákærðu, að sáluga madame Billenberg hafi orðið veik mánudaginn 12. júlí seinastliðinn með þeim hætti, að hún fékk aðsvif og datt út af, meðan hún í stofu sinni var að búa til miðdagskaffi ofannefndan dag. Kom sá ákærði, maður hennar, þá að henni liggjandi á gólfinu og bar hana með aðstoð meðákærðu, dóttur hennar, upp í rúm, hvar hún síðan lá í öllum fötunum óuppleystum og, eftir sem næst verður komizt, umhirðingarlaus til þess á miðvikudag-

inn næst á eftir, þegar utanhafnarfötin voru skorin utan af henni, en síðan lá hin sjúka í sömu nærfötunum og án þess um hana væri búið, þangað til hún andaðist á laugardaginn í sömu vikunni. Sjúklingur þessi lá þar að auki allt af í vatni upp á bak, og sáust því á lendunum rauðar rákir og blettir, hvað að álízt orðið af þvagvætunni, sem hin sjúka allt af lá í í banalegunni. Svo er það og upplýst, að engar rekkjuvoðir voru í rúminu, sem hin sjúka lá í, en tuskur voru í þeirra stað hafðar á sænginni. Loks var lækni ekki leitað af þeim ákærða eða að hans tilhlutan í svo hættulegu tilfelli fyrir líf konu hans, fyrr en á laugardaginn, þegar hin sáluga var svo öldungis aðframkomin, að hún ekki átti annað eftir en að gefa upp öndina.

Þessi af réttargerðunum tekna lýsing af aðhlynn-ing þeirri og aðhjúkrun, sem hin andaða átti við að búa í banalegunni, staðfestist einnig af skriflegum vitnisburði landlæknisins, dr. Thorsteinsens, sem, eins og áður er sagt, ekki var kallaður til þeirrar veiku, fyrr en hún lá í andarslitrunum, enn þótt hann búi í sama bæ og ákærði, og vitnar það landlæknirinn, „að svo hirðulauslega hafi hann aldrei séð far-ið með veika manneskju, sem annars hefur inni í byggðum húsum verið“, hvað einnig ber heim við vitnisburð kosinnar yfirsetukonu, Ragnheiðar Ólafs-dóttur, sem að skipun læknisins var kölluð til þeirrar veiku, þó ei fyrri en á hennar dauðadegi, og sem ber, „að hún aldrei hafi séð annan eins frágang á nokkurri manneskju, eins og á þeirri deyjandi ma-dame Billenberg, og ekki á versta niðursetningi, og

lyktin þar inni í húsinu hafi verið óþolandi“. Það er ekki heldur fyrir borið af þeim ákærðu eða upplýst, að yfir þeirri sjúku hafi verið vakað á nóttunni henni til aðhjúkrunar, hvers vegna það má virðast, sem hún alla nóttina hafi orðið að liggja þannig í 5 nætur að öllu hirðingarlaus. Að sönnu er það af ákærðu fyrir borið, að hvern dag hafi þurrt verið látið undir sjúklinginn, en vitnið Ragnheiður, sem slíku má vera vön og kunnug, hefur þar á móti sagt, að þegar hún kl. hér um bil 10 f. m. kom til þeirrar sjúku, hafi ekki verið að sjá nein mót til, að undir hana hafi nýlega verið lagt neitt þurrt.

Þetta frábæra umhirðingar og ræktarleysi hinna ákærðu við líf og heilsu ektamaka og móður fær rétturinn ekki betur séð en réttilega sé ákært af hendi hins opinbera. Að vísu er hér ekki fram kominn neinn verulegur verknaður af hendi hinna ákærðu, sem verið gæti heilsu eður lífi madame Billenbergs sálugu hættulegur, en að einnig hirðu og kærileysi um heilsu og líf jafnvel vandalausra meðmanneskna sé straffvert, sýnir tilskipun 4. ágúst 1819, af hverri undirdómarinn því réttilega hefur hliðsjón tekið, eins og hið sama einnig má leiða af 29. gr. í tilskipun 4. október 1833.

Þær fyrir skósmið J. J. Billenberg við bæjarþingsréttarins dóm ákveðnu straffsektir fyrir forsómun hans finnast eftir framanskriðuðu hæfilega tilteknar, eins og líka bæjarþingsréttardómurinn er í sakarkostnaðarins tilliti að staðfesta, hvar á móti þá ákærðu, Hansine Billenberg, bæði vegna hennar unga aldurs, vanþekkingar á meðferð sjúkra og af því hún

sem barn í húsi föður síns stóð undir hans umráðum, er að réttarins áliti að dæma sýkna af sóknarans ákærum í sök þessari, þó svo að hún, samkvæmt bæjarþingsréttarins dómi, taki með föður sínum hlut í kostnaði sakarinnar.

Þau svaramanni hinna ákærðu við bæjarþingsréttinn tildæmdu laun samþykkjast. Sóknara hér við réttinn bera 5 rd. og svaramanni 4 rd., sem lúkist af hinum ákærðu.

Rekstur, meðferð og vörn sakarinnar við bæjarþingsréttinn hefur verið forsvaranleg, og sókn og vörn hér við réttinn ekki vítaverð.

Því dæmist rétt að vera :

Hansine Billenberg á fyrir sóknarans ákærum í sök þessari sýkn að vera. Að öðru leyti á bæjarþingsréttarins dómur óraskaður að standa.

Sóknara sakarinnar hér við réttinn, organista P. Gudjohnsen, bera 5 rd. og svaramanni, examinatus theologiæ L. Hallgrímssyni, 4 rd., sem lúkist, eins og annar kostnaður sakarinnar, af ákærðu.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.

Th. Sveinbjörnsson.

Hæstaréttardómar í íslenskum málum.

1845.

17. október (Ný félagsrit IX. 146–147).

Réttvísinn

gegn

Guðmundi Guðmundssyni, Solveigu Jónsdóttur og Guðmundi (yngra) Guðmundssyni.

Guðmundur Guðmundsson á að sæta þrennum 27, kona hans, Solveig Jónsdóttir, tvennum 27, og sonur þeirra, Guðmundur Guðmundsson, 6 vandarhöggum. Svo eiga og þau hjón að vera undir lögstjórnar tilsjón, hann í 2 ár og hún í 16 mánuði. Í tilliti til ígjalds og málskostnaðar á landsyfirréttarins dómur óraskaður að standa, þó svo að öll þau hin ákærðu eiga hvert með öðru að taka þátt í þessum kostnaði, og að ígjald það, sem ætlað var Hvolhrepps fátækra sjóði, falli niður. Í málssóknarlaun til etazráðs Salicaths í hæstarétti borgi hin ákærðu hvert með öðru 10 rbd. (Sjá að framan bls. 4).

1846.

6. jan. (Ný félagsrit IX. 151).

Réttvísín
 gegn
 Pálma Einarssyni.

Landsyfirrættarins dómur á óraskaður að standa.
 Í málssóknarlaun til etazráðs Blechingbergs fyrir
 hæstarétti borgi hinn ákærði 30 rbd. (Sjá V. 443).

13. janúar (Ný félagsrit IX. 155).

Réttvísín
 gegn
 Sölva Helgasyni.

Sölvi Helgason á að sæta 27 vandarhagga refsingu
 og vera undir lögstjórnar tilsjón í 8 mánuði. Í tilliti
 til málskostnaðar á landsyfirrættarins dómur órask-
 aður að standa. Í málssóknarlaun til málflutnings-
 manns Buntzens fyrir hæstarétti borgi hinn ákærði
 20 rbd. (Sjá að framan bls. 15).

4. des. (Ný félagsrit X. 139).

Réttvísín
 gegn
 Elíná Jónsdóttur.

Elíná Jónsdóttir á að hafa fyrirgert lífi sínu. Í til-
 liti til málskostnaðar á landsyfirrættarins dómur

óraskaður að standa. Í málssóknarlaun til málaflutningsmanns Rotvitt fyrir hæstarétti borgi hin ákærða 20 rbd. (Sjá að framan bls. 64).

1847.

15. janúar (Ný félagsrit X. 141).

Kristján sýslumaður Magnússen
 gegn
 Eggert presti Jónssyni.

Landsyfirréttarins dómur á, að því leyti áfrýjað er, óraskaður að standa, þó svo að eigandi Skarðskirkju skal hafa rétt til að fá:

1. Svo mikið pláz um kring Skarðsbúð, sem nauðsynlegt er til búðarinnar viðurhalds, eftir álit óvilhallra manna. Þó má pláz þetta ekki vera meira en 3 álnir á breidd umhverfis búðina.

2. Lendingu í Skarðsvör og óhult uppsátur fyrir 1 skip, eftir álit óvilhallra manna, og

3. Svo mikinn part úr Skarðsmöl, sem hann við þarf til fiskverkunar, einnig eftir álit óvilhallra manna. Þetta allt án þess að gjalda nokkra leigu til Staðarhólskirkju.

Málskostnaður allur við hæstarétt niður falli. Til justizkassans borgi málspartar hvor um sig 1 rbd. Málaflutningsmanni Buntzen bera í málsfærslulaun 60 rbd., og ber þá að lúka úr almennum sjóði (Sjá V. 304).

17. febr. (Ný félagsrit X. 144).

Réttvísinn
 gegn
 Kristjáni Björnssyni.

Kristján Björnsson á af ákærum sækjanda í þessu máli sýkn að vera. Í tilliti til málskostnaðar á landsyfirréttarins dómur óraskaður að standa, þó svo að allan þann kostnað, sem risinn er af lækningu hins ákærða og aðhjúkrun, skal greiddur úr almennum sjóði. Í málssóknarlaun til málaflutningsmanns Buntzens fyrir hæstarétti borgi hinn ákærði 10 rbd. (Sjá að framan bls. 73).

1848.

28. ágúst (Ný félagsrit X. 147).

Réttvísinn
 gegn
 Þorsteini Guðmundssyni.

Þorstein Guðmundsson á að setja til erfiðis í Kaupmannahafnar betrunarhúsi um 4 ár. Í tilliti til endurgjalds og málskostnaðar á landsyfirréttarins dómur óraskaður að standa. Í málflutningslaun til etazráðs Salicaths og etazráðs Blechingbergs fyrir hæstarétti borgi hinn ákærði 10 rbd. til hvors um sig (Sjá að framan bls. 167).

31. október (Ný félagsrit X. 149).

Réttvísín

gegn

Guðmundi Bjarnasyni, Sveini Þórðarsyni og Gísla Jónssyni.

Landsyfirréttarins dómur á óraskaður að standa, og á Gísli Jónsson að líða hegning þá, sem hann er dæmdur til, í Kaupmannahafnar tukthúsi. Í málsfærslulaun til justizráðs Liebenbergs og málaflutningsmanns Buntzens fyrir hæstarétti borgi þeir ákærðu hver með öðrum 10 rbd. til hvors (Sjá að framan bls. 148).

1849.

12. febrúar (Ný félagsrit X. 151).

P. C. Knudtzon

gegn

Einari Hansen.

Landsyfirréttarins dómur á óraskaður að standa. Málskostnaður við hæstarétt niður falli. Til justizkassans borgi sækjandi 5 rbd. Justizráði Liebenberg bera í málsfærslulaun fyrir hæstarétti 60 rbd., og ber þá að lúka úr almennum sjóði (Sjá að framan bls. 29).

1850.

6. júní (Ný félagsrit XI. 149–150).

Réttvísín
 gegn
 Sveini Þórðarsyni.

Svein Þórðarson á að setja til erfiðis í festingu í 8 ár. Um málskostnað á dómur landsyfirréttarins óraskaður að standa. Í málflutningslaun til Blech-
 ingbergs etazráðs og Salicaths etazráðs fyrir hæstarétti borgi hinn ákærði 20 rbd. til hvors um sig (Sjá að framan bls. 219).

14. nóvember (Ný félagsrit XI. 152).

Réttvísín
 gegn
 Þorsteini Snæbjörnssyni og Guðríði Eiríksdóttur.

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa. Í málflutningslaun við hæstarétt til Salicaths etazráðs og Liebenbergs etazráðs borgi hin ákærðu eitt fyrir bæði og bæði fyrir eitt 10 rbd. hvorum (Sjá að framan bls. 259).

24. desember (Ný félagsrit XI. 154–155).

Erfingjar Jóns Halldórssonar
 gegn
 Bárði Jónssyni, f. h. sín sjálfs og samarfa sinna, og
 skiptaráðanda Barðastrandarsýslu.

Dómur landsyfirréttarins á óraskaður að standa. Í málflutningslaun til Liebenbergs justizráðs fyrir hæstarétti borgi sækjendur málsins 60 rbd. Svo borgi þeir og í almennan sjóð og til hlutaðeigandi embættismanna gjöld þau fyrir meðferð málsins og skrifara-störf, sem hefði átt að greiða eða hér eftir ætti að greiða, og gjöld þau fyrir stimplaðan pappír, sem hefði átt að viðhafa, ef verjendum hefði ekki verið veitt gjafsókn. Loksins gjaldi sækjendur málsins 1 rbd. til justizkassans (Sjá að framan bls. 81).

1851.

13. maí (Ný félagsrit XII. 180).

Réttvísinn

gegn

Sigurði Ingimundarsyni.

Landsyfirréttarins dómur á, að svo miklu leyti sem áfrýjað er, óraskaður að standa, þó svo að hegningin ákveðist til 27 vandarhagga og tilsjónin takmarkist til 8 mánaða. Í málsfærslulaun til málaflutningsmanns Rotvitts og etazráðs Salicaths í hæstarétti borgi hinn ákærði 10 rbd. hvorum (Sjá að framan bls. 263).

Sögurit XIV.

Landsyfirréttardómar

og

hæstaréttardómar

í íslenskum málum

1802—1873

VI. 2.

Sögufélagið gaf út

Sögurit XIV.

Landsyfirréttdómar

og

hæstaréttdómar

í íslenskum málum

1802—1873

VI. 3

Sögufélagið gaf út

Sögurit XIV.

Landsyfirrættardómar

og

hæstarættardómar

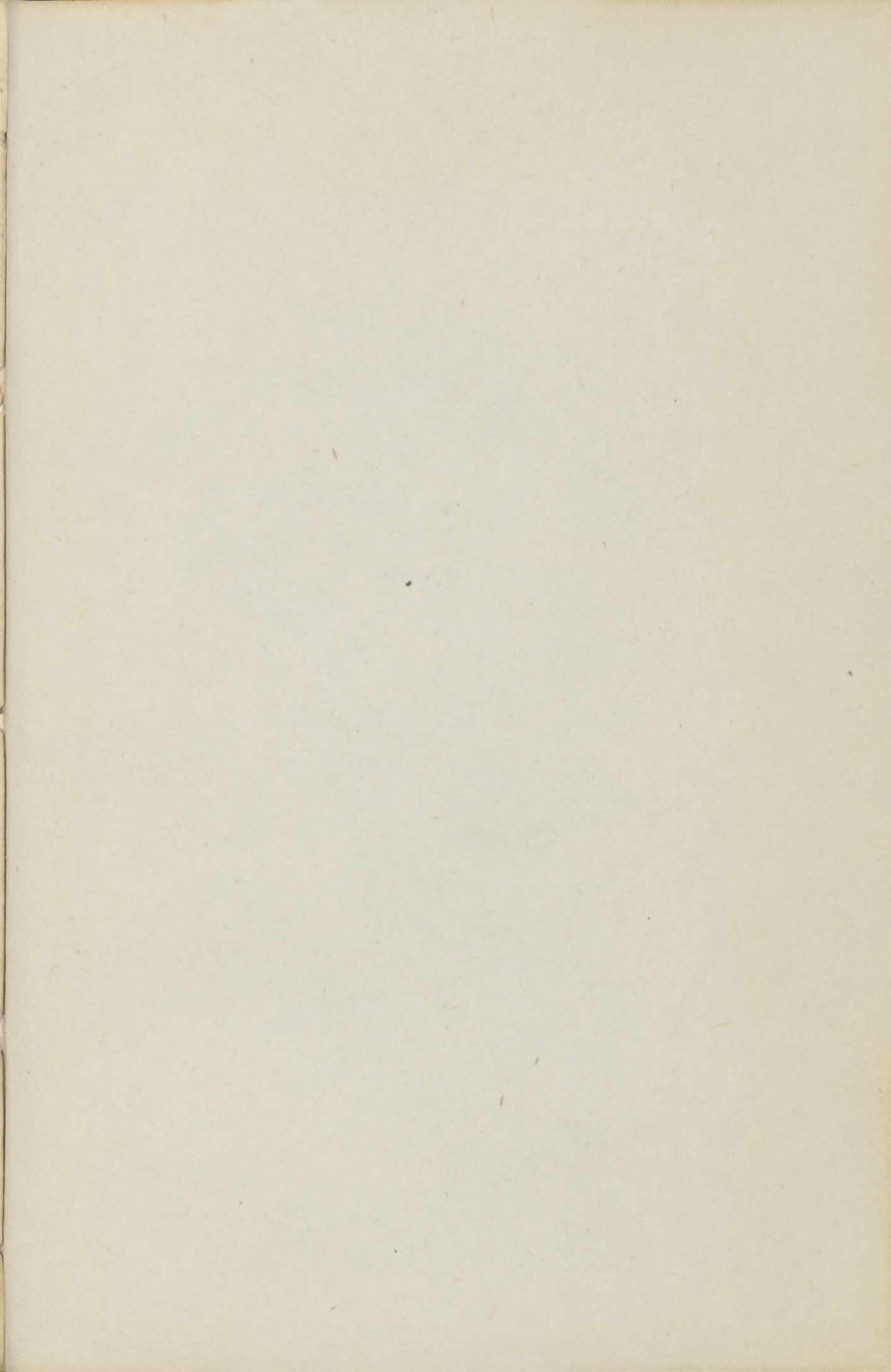
í íslenskum málum

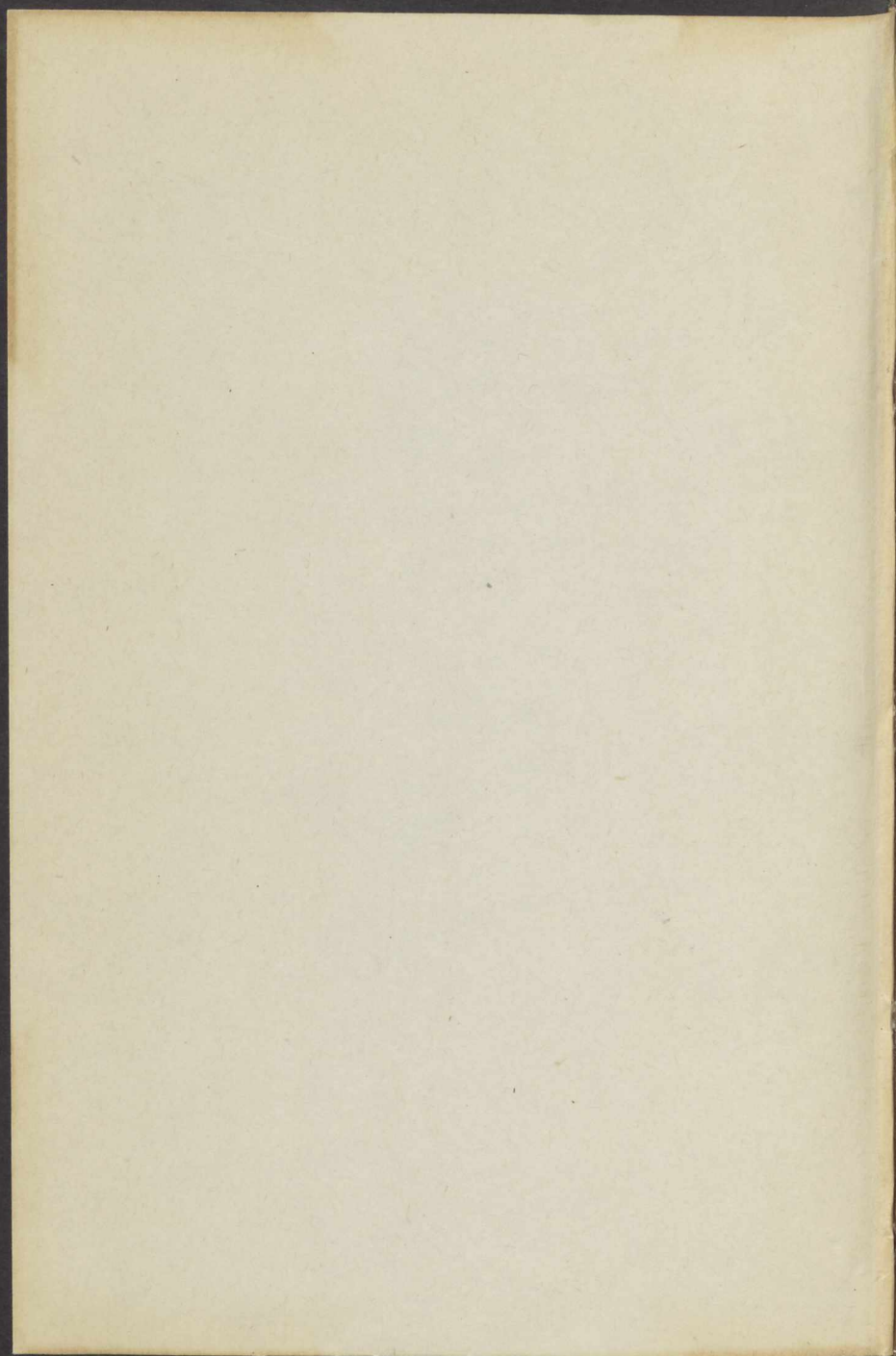
1802—1873

VI. 4

Sögufélagið gaf út

REYKJAVÍK 1951 — ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA

Lbs - Íslandssafn

100349241 - 6

